

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İletişim Ana Bilim Dalı

Medya ve Kültürel Araştırmalar Bölümü

**AKP’NİN NEOLİBERAL POLİTİKALARI
BAĞLAMINDA KADIN İSTİHDAM
POLİTİKASI VE MEDYAYA YANSIMALARI**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan: **Serpil TUNCER**

KABUL VE ONAY

Serpil TUNCER tarafından hazırlanan “**AKP ‘nin Neoliberal Bağlamında Kadın İstihdam Politikasının Medyaya Yansıması**” tezi başlıklı bu çalışma, Savunma Sınavı tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Tezin/Raporun Türü olarak kabul edilmiştir.

Başkan : [Unvanı, Adı ve SOYADI]

(Danışman)

Üye : [Unvanı, Adı ve SOYADI]

Üye : [Unvanı, Adı ve SOYADI]

Üye : [Unvanı, Adı ve SOYADI]

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

[İ m z a]

[Unvanı, Adı Enstitü Müdürü]

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi/doktora tezi/dönem projesi olarak sunduğum “ **AKP ‘nin Neoliberal Bağlamında Kadın İstihdam Politikasının Medyaya Yansıması** ” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

[Tarih ve İmza]

Öğrencinin Adı SOYADI

ONAY

Tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece İstanbul Arel yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun .....yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[Tarih ve İmza]

Öğrencinin Adı SOYADI

**AKP’NİN NEOLİBERAL POLİTİKALARI BAĞLAMINDA
KADIN İSTİHDAM POLİTİKASI VE MEDYAYA
YANSIMALARI**

Serpil TUNCER

İletişim Fakültesi Yüksek Lisans Tezi

Danışman Yrd. Doç.Dr. Murat MENGÜÇ

Haziran 2015 -150 Sayfa

ÖZET

Dünyada hızla yükselen neoliberal süreç ülkemizde 1980 ‘li yıllarla birlikte başlamış ve bununla beraber, bu dönemde ılımcı-islamcı kesimin postmodern dünya algısı ve küreselleşmeye duyduğu sempati de daha fazla anlam kazanmaya başlamıştır. Bu bağlamda Adalet ve Kalkınma Partisi zinde bir aktör olarak ortaya çıkmıştır. AKP liberallerin desteğini almış ve diğer yandan neoliberalizmi tüm gücüyle hayata geçirmeye çalışmıştır.

Sağlıktan özelleştirmeye, yeni şirketlerin hızla el değiştirmesi ve sosyal güvenlik kazanımlarının tasfiye edilmesine dek uzanan bir sürecin ana aktörü olarak siyasette yer almıştır. Pek çok sosyal düzenlemenin yapıldığı bu dönemde AKP ‘nin çıkarmış olduğu Kadın İstihdam Paketi bu çalışmanın ana temasını oluşturmaktadır. Seçim sonuçları değerlendirildiğinde Türkiye’de yaklaşık %50’lik bir başarı grafiği yakalayan bir partinin oy verenlerinin neredeyse yarısının kadın olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu bağlamda araştırmada, “AKP’nin Neoliberal Politikaları Bağlamında Kadın İstihdam Politikası ve Medyaya Yansımaları” başlığı doğrultusunda; AKP’nin neoliberal politikalarının analiz edilmesi çerçevesinde, kadın istihdam politikasına yönelik yasal düzenlemelerin ortaya konulması ve bu düzenlemelerin çalışan kadınlar tarafından nasıl değerlendirildiğinin bulunmasına yönelik bir çalışmadır.

Anahtar Kelimeler: AKP, neoliberalizm, Kadın İstihdam Paketi,

**AKP's neo-liberal policies WOMEN IN THE CONTEXT OF
REFLECTION OF EMPLOYMENT POLICY AND MEDIA**

Serpil TUNCER

Faculty of Communication Master's Thesis

Supervisor Asst. Assoc Murat MENGÜÇ

June 2015 -150 Page

ABSTRACT

Rapidly rising neo-liberal process in our country in the world began with 1980's of years, however, postmodern world perception of ilımc of-Islamist sectors in this period and sympathy to globalization has become even more meaning. In this context, the Justice and Development Party has emerged as an energetic actor. AKP received the support of liberals and neo-liberalism on the other hand is trying to implement in full force.

The privatization of health, and extending the new company quickly change hands until the dismantling of the social security benefits as the main actor in the process has taken place in politics. Many of the social arrangements made during this period AKP Package is the Employment of Women have removed form the main theme of this study. When evaluating the results of the election a success graph of the party's voters, capturing nearly 50% in Turkey will not be wrong to say that almost half of women.

The research in this regard, "the AKP's neo-liberal policies and the Media in the Context of Women's Employment Policy Implications" in line with the title; In the context of analyzing the AKP's neo-liberal policies, the regulation put forward for women's employment policy and work towards finding an evaluation of how these regulations by working women.

Keywords: AKP, neoliberalism, Women's Employment Package

ÖNSÖZ

Kadın çalışmalarının ülkemizde, hatta dünyada az olması, değişen dünya ve ekonomik koşulların içerisinde kadının yerinin ve konumunun belirlenmesi ilgi alanımı oluşturduğundan böyle bir çalışmanın içerisinde yer almak istedim. Ayrıca kadının, çalışma yaşamında karşılaştığı sorunları çalışan bir kadın olarak daha rahat gözlemlediğimden dolayı, onların bakış açısı ile çalışma yaşamında aile ve aile içerisinde kadının karşılaştığı zorluklara az da olsa değinebilmek ve sorunlarını çalışmanın bana sunduğu olanaklarla ortaya çıkartabilmek adına emek verdiğimi düşünmekteyim.

Bu çalışmada, yoğun akademik çalışmalarını arasında zamanını ayırarak bana yol gösteren ve yardımcı olan tez danışmanım Yardımcı Doçent Doktor Murat Mengü 'ye ilgi ve desteğinden ötürü teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen aileme ve tüm meslektaşlarıma yardımlarından ötürü sonsuz teşekkür ederim. Bu tez Arel Üniversitesi tarafından desteklenmiş olup, tez numarası .....'dir.

İSTANBUL

Serpil TUNCER

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	VI
ÖNSÖZ.....	VII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XI
TABLolar LİSTESİ.....	XII

I.BÖLÜM

1.1.Giriş.....	1
1.2.Çalışmanın Amacı.....	4
1.3 Araştırmanın Metodolojisi ve varsayımlar.....	5

II: BÖLÜM

TARİHSEL SÜREÇTE KADIN HAKLARI VE KADININ ÇALIŞMA HAYATINDAKİ YERİ

2.1.Sanayi Devrimi Öncesi Kadının Durumu.....	7
2.1.1.Anaerkil Dönem.....	7
2.1.2.Yerleşik Düzen (Ataerkil Dönem).....	9
2.1.3.Feodal Dönem.....	10
2.2. Sanayi Devriminde Kadın.....	12
2.3. Cumhuriyet öncesi Dönemde Kadın.....	16
2.4. Cumhuriyet Dönemi'nde Kadının Durumu ve Hakları.....	17
2.4.1. Aile Hukukuna ve Eğitime İlişkin Hak ve Özgürlükler.....	19
2.4.2. Siyasi Haklar ve Özgürlükler.....	21
2.4.3. Çalışma Hakkı ve Özgürlüğü.....	22
2.4.3.1. Çalışan Kadınlar ve İstihdam İçindeki Yeri.....	25

III. BÖLÜM

AKP VE NEOLİBERAL POLİTİKALARININ ANALİZİ

3.1. Giriş.....	27
3.2. AKP ve Neoliberal Politikaları.....	28
3.2.1. Neoliberal Dönüşüm Süreci ve AKP.....	30
3.2.2. Neoliberal Otorite Anlayışı Bağlamında AKP.....	33
3.2.3. AKP'nin Neoliberal Popülizm Söylemleri.....	33
3.2.4.Sosyal Siyaset ve Sosyal Politika Anlayışı Bağlamında AKP.....	35
3.2.5. AKP İktidarı'nın Türkiye Ekonomisine Etkileri.....	40
3.2.6. AKP ve İktisat Politikaları.....	43
3.2.7.Sermeye Birikiminin Siyasal Dönüşüme Etkisi Bağlamında AKP.....	46
3.2.8. AKP ve Özelleştirme Politikası.....	48
3.2.9.Neoliberal ve Muhafazakâr Eğitim Anlayışı Bağlamında AKP.....	50

IV. BÖLÜM

AKP’NİN NEOLİBERAL POLİTİKALARI BAĞLAMINDA KADIN İSTİHDAM POLİTİKASI

4.1. Giriş.....	55
4.2.AKP’nin Neoliberal Politikaları Bağlamında Kadın İstihdam Politikası.....	57
4.2.1.Muhafazakârlık Algısı Kapsamında AKP ve Kadın.....	59
4.2.2. AKP ve “İdeal Kadın Projesi”.....	61
4.3. Sosyal Politikada Değişim ve Sosyal Güvenlik Reformu Kapsamında Kadın – Erkek Algısı.....	62
4.3.1. Türkiye’de Kadın – Erkek İstihdam Verileri: İşgücüne Katılım Oranı.....	65
4.3.2. Türkiye’de Kadın – Erkek İstihdam Verileri: İşsizlik Oranı.....	67
4.3.3. Türkiye’de Kadın – Erkek İstihdam Verileri: Kayıt Dışı Çalışma Oranı.....	68
4.3.4. Türkiye’de Kadın – Erkek İstihdam Verileri: Ücret Ortalaması.....	68
4.4. AKP ve “Yeni İstihdam Paketi”.....	73
4.5. AKP ve “Kutsal Anne ve Kutsal Aile” İmajı Kapsamındaki Kadın İstihdam Politikası.....	80
4.5.1. Doğum İzni Süreleri.....	81
4.5.2. Kreş Sorunu.....	82
4.5.3. Evden Çalışma.....	84
4.5.4. Kısmi Zamanlı Çalışma.....	85
4.5.5. Özel İstihdam Büroları.....	87
4.5.6. Mobbing.....	88
4.5.7. Vergi Muafiyeti.....	90
4.5.8. Erken Emeklilik.....	90
4.6. AKP’nin “Kadın İstihdam Paketi”nin Kamuoyunda Değerlendirilmesi.....	94
4.7. Sonuç ve Özet.....	96

V.BÖLÜM

YÖNTEM

5.1. Araştırma Modeli.....	102
5.2. Evren ve Örneklem.....	102
5.3. Veri Toplama Aracı.....	104
5.4. Veri Analizi.....	104
5.5. Bulgular ve Yorumlar.....	104

VI. BÖLÜM

SONUÇ

6.1. Çalışmanın Literatüre Katkısı.....	120
6.2. Araştırma Kısıtları.....	120
6.3. Geleceğe Yönelik Çalışma Alanları.....	120
KAYNAKLAR.....	122
ÖZGEÇMİŞ.....	136
EKLER.....	137

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	:Avrupa Birliği
AKP	:Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP	:Anavatan Partisi
BDDK	:Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
ÇSGB	:Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DİSK	: Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
EPDK	:Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
EYT	:Emeklikte Yaşta Takılanlar
GDO	:Genetiği Değiştirilmiş Organizma
GSMH	:Gayri safi milli hâsıla
ILO	:Uluslararası Çalışma Örgütü
IMF	:Uluslararası Para Fonu
İŞ-KUR	:Türkiye İş Kurumu
KAGİDER	:Kadın Girişimci Geliştirme Programı
MÜSİAD	: Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği
NACE	:Avr. Top. Ekon. Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması
NKA	:Nüfus Konut Araştırması
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
ÖİB	:Özelleştirme İdaresi Başkanlığı
SYDV	:Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Vakfı
ŞTN	:Şartlı Nakit Transferi
TİSK	: Türkiye İşverenler Sendikası Konfederasyonu
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TUIK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRK-İŞ	: Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Mevsim Etkilerinden Arındırılmamış Temel İşgücü Göstergeleri, Ocak 2013-2014 S:75

Tablo 2: Türkiye’de Kadın – Erkek İstihdam Verileri: İşsizlik Oranı 2014 S:76-77

Tablo 3: Cinsiyete göre yıllık kazanç tablosu S: 79

Tablo 4: Eğitim ve meslek guruplarına göre cinsiyete dayalı ücret farkı tablosu S: 80

Tablo 5: Tam yıl çalışanların (12 ay) cinsiyet ve yaş grubuna göre ortalama ve medyan aylık brüt ücret ve yıllık brüt kazancı S:82

1. BÖLÜM

1.1.GİRİŞ

Türkiye’de 1980’li yıllarla birlikte başlayan neoliberal dönüşüm ve küreselleşme süreci; devletin toplum, siyaset, ekonomi, güvenlik, insan hakları, laiklik, kimlik vb. alanlardaki işlevlerinin ve yerinin yeniden tanımlanması sürecinin başlangıcını ifade etmektedir. Bu dönemde ılımlı İslamcı kesimin postmodern dünya algısı ve küreselleşmeye duyduğu sempati de daha fazla anlam kazanmaya başlamış ve bu kesim, küreselleşme ile birlikte gündeme gelen neoliberal dönüşüm sürecini bir fırsat olarak görmeye başlamıştır.

Türkiye’de neoliberal dönüşüm sürecinin “24 Ocak Kararları” ile görece olarak erken başladığı düşünülürse, 1990’lı yıllarda bu dönüşüm hız kesmeye başlamış ve devletin dönüşümü açısından 1990’lı yıllar “kayıp yıllar” olarak addedilmiştir. Bu bağlamda Türkiye’nin dönüşümü on yıllık bir gecikmeye uğramış ve 2000’li yıllarda “Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)” bu dönüşüme yeni bir hız kazandıracak zinde bir aktör olarak ortaya çıkmıştır (Uzgel, 2009: 25).

Bu sürecin başlangıcında AKP; bir yandan liberallerin desteğini almış ve neoliberalizmi tüm gücüyle hayata geçirme çalışmalarını başlatmış, diğer yandan da kendisini devlet / merkez karşıtı ve dışlanmışları temsil eden bir siyasi hareket olarak sunmayı başarabilmiştir (İnsel, 2003: 305).

Bu temelde de sermayenin iktidarını temsil etme başarısını elde etmiş olan AKP, neoliberal küreselleşme doğrultusunda sağlıktan özelleştirmelere, yerli şirketlerin hızla el değiştirmesinden sosyal güvenlik kazanımlarının tasfiye edilmesine dek uzanan bir sürecin ana aktörü olabilmıştır (Uzgel, 2009: 27).

AKP'nin Türkiye'de 2002 yılında günümüze süregelen iktidarı, liberal ve muhafazakâr çevreler tarafından sık sık ülke siyaseti açısından köklü dönüşümler içeren bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Barkey ve Çongar (2007: 63) tarafından bir “devrim süreci” ve “AKP'nin zaferi” olarak nitelendirilen bu süreç, yerel sermayenin İstanbul merkezli büyük sermayeye bir tepkisi olarak da değerlendirilmektedir.

Neoliberal politikalar, uygulamaya konuldukları tüm ülkelerde sert siyasi ve sosyal çatışmaların yaşanmasına neden olmaktadır (Bayramoğlu, 2005: 109). Bu yöndeki politikaların uygulanması sürecinde devletler, 1945 yılı sonrasının kalkınmacı kapitalizmine uygun olarak daha önce iç sermaye kesimlerine, emeğe ve köylülere sağladıkları korumacı uygulamaları teker teker devre dışı bırakmaya başlamışlar ve bu şekilde de yeni piyasa yapısı içerisinde ayakta kalmakta zorlanan sosyal kesimler farklı dönem, biçim ve şiddetlerde de olsa reform sürecinin muhalifleri arasında yer almaya başlamışlardır (Bedirhanoğlu, 2009: 43).

Bu doğrultuda da dünya genelinde sosyal kesimler üzerinde dışlanma, fakirlik, umutsuzluk ve öfke yaratan neoliberal politikaların – devleti de içerisine alan bir süreç dâhilinde – nasıl uygulamaya konulabileceği ve sürdürülebileceği sorunu tartışılmaya başlanmıştır.

Neoliberal ideoloji içerisinde, “serbest piyasa” ve “sosyal piyasa” anlayışları etrafında şekillenen iki temel hat yer almaktadır. Bu bağlamda ister serbest piyasa hattı ve isterse de sosyal piyasa hattı söz konusu olsun, her iki piyasa yapısının oluşturulması ve sağlıklı bir şekilde işletilebilmesi için etkin ve güçlü bir devlete ihtiyaç duyulması söz konusudur (Bedirhanoğlu, 2009: 45).

Türkiye'de devlet politikalarının neoliberalizmle uyumlaştırılmasının önünü açan tarihsel koşullar da, 1970'li yıllardan sonra iyice derinleşmeye başlamış olan sermaye birikimi krizi ile buna

paralel olarak ÷lkede ortaya çıkan hegemonya krizi içerisinde değerlendirilmektedir.

Türkiye’de neoliberal dönüşüm sürecinde devlet bürokrasisini direkt olarak etkileyen bir başka gelişme de – kamuda verimlilik sağlanması adına – devlet memurlarının yükselme koşulları ile ücret yapılarının esnekleştirilmesi ve kamuya sözleşmeli personel alınması gibi uygulamaların hayata geçirilmesidir (Ayman – Güler, 2005: 109 – 110).

Bu tür uygulamalar, Anavatan Partisi (ANAP) Dönemi’nden başlayarak, iktidar partilerinin bürokrasi içine yandaşlarını yerleştirme olanaklarını artırmış ve 1980’li yıllara hâkim olmaya başlayan Türk – İslam sentezi anlayışına uygun olarak da bürokrasi kadroları İslami yaşam tarzını benimsemiş ve kendilerini “milliyetçi” olarak nitelendiren kişilerle doldurulmaya başlanmıştır (Yıldırım, 2009: 69). Bu yöndeki uygulamalar 1990’lı yıllarda milliyetçi ve radikal İslamcı partilerin iktidar ortağı oldukları dönemlerde güçlenerek devam etmiş ve 2000’li yıllarda AKP iktidarı döneminde de kendisini daha fazla hissettirmeye başlamıştır (Uzgel, 2006: 9).

Türkiye’de devlet bürokrasisi içerisinde yaşanan bu değişim ve dönüşüm süreci, 1999 yılı itibariyle kurulmaya başlanan bağımsız düzenleyici kurullarla yeni bir boyut daha kazanmıştır. Bürokrasi kadrolarını ve bazı sektörlerin işleyişini siyasi müdahalelerden arındırma iddiası ile başlatılan bu süreçte; Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK), Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (EPDK), Kamu İhale Kurumu, Rekabet Kurumu, Şeker Kurumu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) gibi yeni kurumlar oluşturulmuş ve bunların siyasetin değil piyasanın disiplini içerisinde iş görmesinin koşulları yaratılmaya çalışılmıştır (Bedirhanoglu, 2009: 54).

AKP’nin temel kamu hizmetlerini piyasalaştırıp neoliberal sermaye birikim modeli ile uyumlaştırma sürecinde gözettiği

politikaların en görünür olduğu alanlardan birisi de “sağlık hizmetleri” olmuştur (White, 2007: 211). AKP Dönemi’nde özellikle “Sağlıkta Dönüşüm Programı” kapsamında gerçekleştirilen değişlikle birlikte, “koruyucu ve önleyici sağlık hizmeti” yerine büyük ölçüde dışa bağımlı olunan ve ilaç ve tıbbi tüketime odaklı tedavi edici sağlık hizmeti anlayışı öncelenmiştir. Aynı şekilde AKP tarafından “Kadın İstihdam Paketi” de, neoliberal politikalar kapsamında uygulamaya konulan AKP politikaları arasında yer almaktadır.

Bu bağlamda araştırmada, “AKP’nin Neoliberal Politikaları Bağlamında Kadın İstihdam Politikası ve Medyaya Yansımaları” başlığı doğrultusunda; AKP’nin neoliberal politikalarının analiz edilmesi çerçevesinde, kadın istihdam politikasına yönelik yasal düzenlemelerin ortaya konulması ve bu düzenlemelerin çalışan kadınlar tarafından nasıl değerlendirildiğinin bulunmasına yönelik çalışmalarda bulunulacaktır.

1.2. ÇALIŞMANIN AMACI

Araştırmanın temel amacı; “AKP’nin Neoliberal Politikaları Bağlamında Kadın İstihdam Politikası ve Medyaya Yansımaları” bağlamında, AKP’nin neoliberal politikalarının bir neticesi olan kadın istihdam politikasının yasal düzenlemelere nasıl yansıtıldığının belirlenmesi, bu yöndeki düzenlemelerin medyada ne şekilde yer aldığı belirlenmesi ve çalışan kadınların bu yasaları nasıl değerlendirdikleri sorusunun belirlenmesini oluşturmaktadır.

Araştırmanın konusu doğrultusunda ve Türkiye’de AKP’nin neoliberal politikaları çerçevesinde ortaya konulan kadın istihdam politikasının belirli boyutları ile ortaya konulabilmesi, bu yöndeki politikaların gerek özel sektör gerekse devlet sektöründe çalışan kadınlar tarafından değerlendirilmesi ve kamuoyuna yansıtılmasının analiz edilmesi anlamında konu ile ilgili olarak yapılacak diğer

çalışmalara katkı sağlaması ve kaynak oluşturması bakımından önemli olacağı düşünülmektedir.

1.3. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

“AKP’nin Neoliberal Politikaları Bağlamında Kadın İstihdam Politikası ve Medyaya Yansımaları” çalışması altında gerek özel sektör, gerekse devlet sektöründe çalışan ve evli olup çocuk sahibi olan kadınlara anket uygulanacaktır. Sektörel bazda ayırım yapılarak çalışan kadınlar devlet memuru, özel sektör, taşeron, sözleşmeli ve kendi işi şeklinde ayrılmıştır, ancak kadınların çocuk sahibi olmaları özellikle dikkate alınmıştır. Evli olup çocuk sahibi olmayan kadınlar çalışmanın dışında tutulmuştur. Anket olduğu için verilen cevapların samimiyeti çalışmanın doğruluğu ve ölçülebilirliği açısından önemlidir. “Kadın İstihdam Paketi “doğum izni, süt izni, kreş ve çocuk bakımı ve diğer analık hallerini ilgilendirdiği için çocuk sahibi olmayan çalışan kadınlar anket dışında tutulup, çalışmaya bu yönde bir sınırlandırılma getirilmiştir. Ankette 5’li likert ölçeği kullanılmış olup SSPS bilgisayar sistemiyle veriler analiz edilecektir.

Bu bağlamda araştırma kapsamında söz konusu edilebilecek sınırlılıklar, aşağıda verildiği gibi belirlenmiştir;

- Araştırma, AKP’nin neoliberal politikaları çerçevesinde ortaya konulan kadın istihdam politikası çerçevesinde çıkarılan kanunlar ile değişiklikler ile sınırlıdır.
- Araştırma, AKP’nin iktidara geldiği süre ile sınırlıdır.
- Araştırma, söz konusu edilen bu dönemde sadece çocuklu çalışan kadınlara anket uygulayacağından diğer çalışan kadınları konu dışında bırakarak sınırlandırmıştır.

- Araştırma zaman açısından sınırlıdır.

Bu çerçevede araştırmanın varsayımları aşağıda belirtildiği gibi belirlenmiştir;

1. Neoliberalizmde kazananlar her zaman küçük bir kesimi oluşturmaktadır.
2. 2000’li yıllarda Türkiye’de AKP, neoliberal dönüşüme hız kazandıran bir aktör olarak ortaya çıkmıştır.
3. Neoliberal dönemde Türkiye’nin kaybedenleri, cinsiyet bağlamında kadınlar olarak değerlendirilmektedir.
4. Neoliberal politikaların uygulanması temelinde Türkiye’de kadın ve ocuk sömürüsü günden güne daha fazla derinleşmeye başlamıştır.
5. AKP’nin çıkarmış olduğu Kadın İstihdam Paketi kadınların iş gücüne katılım oranını arttırmıştır.
6. Kadınlar İstihdam paketiyle ilgili bilgileri en çok televizyondan öğrenmişlerdir.

II. BÖLÜM

TARİHSEL SÜREÇTE KADIN HAKLARI VE KADININ ÇALIŞMA HAYATINDAKİ YERİ

2.1. SANAYİ DEVRİMİ ÖNCESİ KADIN

2.1.1. Anaerkil Dönem:

M.Ö.20.000’li yıllara dayanan Paleolitik Çağ’dan itibaren görülen insan figürlerinin çoğu kadın betimleridir. Bu dönemde kadın doğurganlığı bereket kavramıyla özleştirilmektedir. Çünkü yaşamda soyların sürmesi, avların başarılı olması, toplanan besinin herkese yetmesi için”bereket “önemlidir. Bu dönemde mağara duvarlarında kadın figürlerine de sıkça rastlanmaktadır. Bu dönemde kadın erkek işbölümüne ait bulguya rastlanmamıştır. M.Ö.10.000 yıllarında tarımsal üretime geçişle birlikte, kadın ve erkek arası işbölümü görülmektedir. İlkel toplumlarda insanlar başlangıçta yerleşik olmayan göçebe bir yaşam içinde avcılık ve toplayıcılık yaparak yaşamlarını sürdürürken, bu süreçte kadınlar önemli roller üstlenmişlerdir. Etnografik kalıntılara bakan toplumbilimciler, bu dönemde erkeklerin avcılık yaparken, kadınların bazı tohum bitkilerinin yetiştirilmesi ve çanak çömlek yapımı gibi işlerle ilgilendiklerini saptamışlardır. (Tisk 2002: 17)

İnsanların henüz özel mülkiyeti bilmediği, yerleşik bir yaşamı tanımadığı ve gezici küçük topluluklar hâlinde yaşadıkları ilkçağ toplumunda, erkeğin kadın karşısında üstün bir konumu yoktur. Çünkü bu çağlarda, insanın insana hükmetmesi diğer bir ifadeyle iktidar diye bir kurum söz konusu değildir. (Pınarcıoğlu, 2006 : 24, Özbudun ve diğerleri 2000: 27) Hatta çocukları büyüten, kararları öncelikle alan, tabuları seçen, tabiatın sırlarını çözüp bilen kadındır; kadına saygı gösterilmekte ve erkeğin üremedeki rolünün de bilinmemesiyle sebebiyle ondan korkulmaktadır. (Pınarcıoğlu, 2006.25, Özbudun ve diğerleri, 2000 S:28)

İlkel dönemde sınıfsız ve sömürünün olmadığı bir toplum yapısı vardı. Bu toplumlarda doğal koşullar içinde yaşamlarını sürdüren insanlar arasında kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklar daha fazla ön plana çıkmaktaydı. O dönemin koşullarında kadınlar, biyolojik farklılıklar nedeniyle ve göçebe hayat tarzının etkisiyle daha fazla ev içindeki işlere yönelmişlerdi. Erkeğin görevi avcılıkla uğraşmak kadının görevinin ise ev işlerini çekip çevirmek olduğu o döneme ait bulgularla da kanıtlanmıştır. Bu farklılıklar yüzünden toplumda biyolojik nedenlere yani cinsiyete dayanan ilk ekonomik işbölümü oluşmuştur. (Çullu 2009:22, Şenol, 1985:52)

Bu dönemde üretmek doğaya özgü bir kavram olarak sayıldığı için bu döneme ana erkil dönem denilmiştir. Anaerkil dönemde söz sahibi olan kadın yönetici konumundadır. Bununla birlikte bu toplumdaki kadınların üretime katılma şekilleri evde ve tarlada çalışmak olarak kısıtlandığı için, kadının evde ve tarlada çalışması, halı ve örtüler dokuyarak bunları başkaları ile değiştirmesi, yani hem tarım işçiliği hem de ilkel anlamda endüstri işçiliği ve ticaret yapması, buna karşılık erkeğin sadece avla uğraşarak dış dünyaya açılması söz konusu olmuştur.(Çullu 2009:23, Dalkıranoglu, 2006:8)

Kadının statüsünün bu denli yüksek olmasının nedeni üretim faaliyetlerine kadının doğrudan katılması sebebiyledir. Erkeklerin zamanlarını avlanmaya ve savaşmaya ayırdıkları bu dönemde kullanılan aletlerin pek çoğunu kadınlar geliştirmiştir. (Çullu, 2009: Şenol, 1985:30)

Erkek, kadının bu üstün vasıflarının değerini bilmekte, kadının kesin buyruklarına boyun eğmektedir; sosyal ve entelektüel bakımdan, kadın erkeğe en azından eşittir.(Pınarcıoğlu, 2006:25, Marks, Engels, Lenin, Stalin, 1979: 18)

Antropolojik araştırmalar, insanın ilk gelişim aşamalarında, yani avcılık ve toplayıcılık evresinde, kadın ile erkeğin bedensel özellikleri arasında ciddi farkların bulunmadığını ortaya koymaktadır. Kadın için

karakteristik olan özellikler; örneğin çok gelişmiş göğüsler, ince yapı, yuvarlak hatlar ve zayıf kaslar o zaman için henüz söz konusu değildi. (Pınarcıoğlu 2006:25)

İlkel toplumda ilk işbölümü, kadınla erkek arasında olmuştur. Artık erkekler kara ve deniz avcılığı yaparken; kadınlar, yavrularını beslemek ve korumakla meşgul olmuş ve kök toplamaya başlamışlardır. Ancak erkeklerin avlanmasının nedeni daha güçlü olmaları değildir. Kadın, tek besini ana sütü olan çocuğu beslemek zorundadır ve dolayısıyla çocukla da ilgilenmesine olanak sağlayan kök toplama işini üstlenmiştir. Ayrıca kadının doğum öncesi ve sonrası, ağır işlerle uğraşması olanaksızdır. Bu işbölümü sonucu, üretim bölüşümü eşit olmuştur. Avlanan erkekler de, kök toplayan kadınlar da ortaklaşa ürettiklerinden eşit pay almışlardır. (Pınarcıoğlu 2006:25-26 Altan ve Ersöz 1994:13-30)

2.1.2.Yerleşik Düzen(Ataerkil Dönem)

Yerleşik düzene geçilmesiyle birlikte üretim araçlarının gelişim karşısında üretimden öncelikli olarak çekilmesi gereken kadınlar ve yaşlılar olmuştur. Toplumun görece güçsüz sayılan kesimi giderek üretimden uzaklaşmış, bunun doğal sonucu olarak kadının toplumdaki yeri değişmeye başlamıştır. İnsanoğlunun doğa ve hemcinsleri ile mücadele ve onlara egemen olma çabaları savaflara neden olmuş, yaşanan bu değişim ile kadının ailedeki rolü daha pasif bir hale inmiştir. (Çullu 2009:23,Dalkıranoğlu, 2006: 9) Yerleşik düzene geçişin en önemli sonucu aile ve toplum yaşamında cinsiyete dayalı yeni bir işbölümü ile birlikte, ataerkil aile düzeninin ortaya çıkmasıdır.(Çullu: 2009:23, Ekmekçi 2004:16)

Sınıflı toplumlara geçişte önemli bir etken olan özel mülkiyetin gelişmesiyle ataerkil hukuk anlayışı işlerlik kazanmıştır. Bu sürecin oluşmasında, avcı erkeğin hayvancılığa geçerek ilk mülkiyet olgusunu gündeme getirmesi etkili olmuştur. (Çullu 2009:23,Çakmak 2001:7)

Erkeğin egemen olduğu toplum daha sonraki zamanlarda gelişen üretim tarzlarında da devam etmiş, kadının ev içi emeğinin önemli fonksiyonu nedeniyle kapitalist sistemde de bu erkek egemen anlayışa göz yumulmuştur. (Çullu, 2009:23, Şenol, 1985:29)

2.1.3. Feodal Düzen

Yerleşik düzene geçilmesi döneminin ardından gelen sürece tarihçiler kölelik düzeni olarak adlandırılmaktadır. Ataerkil aile yapısının hakim olduğu bu dönemde, toplumun işgücü gereksinimi savaşlardan elde edilen en önemli ganimetlerden biri olan kölelerle sağlanmaktadır. Bu kölelerin büyük bir bölümünü de kadınlar oluşturmaktadır. (Çullu 2009:24, Dalkıranoglu, 2006:9) Köleci topluma gelindiğinde, özel mülkiyetin ve sınıflı toplum yapısının ortaya çıktığı görülmektedir. Özel mülkiyet ile birlikte yeni işbölümünün ve değişimin belirginleşmesinin yanı sıra, kan bağının çözülmesiyle kabileler tek tek varlıklarını sürdüremez duruma gelmişlerdir. Bunun sonucunda, kendi istekleri veya yapılan baskılar nedeniyle güçlü bir kabile etrafında birleşerek federasyonlar kurmuşlardır. Toplumun yeni istekleri doğrultusunda toprakları genişletmeyi ve köle sayısını artırmayı amaçlayan savaşlar, bu güçlü kabilenin önderliğinde yürütülmüştür. Bu tür örgütlenme, köleci devletin çekirdeğini oluşturmuş ve köleci düzen tam anlamıyla kurulduğunda "devlet" doğmuştur. (Pınarcıoğlu 2006: 26)

Monogami, bir cinsiyetin diğeri tarafından boyunduruk altına alınması ve tüm tarih öncesinde bilinmeyen cinsiyetler arasındaki bir çekişmenin ortaya çıkması şeklinde belirlemektedir. Tarihte görülen ilk sınıf çatışması, monogamide erkek ve kadın arasındaki çatışmanın gelişimiyle ve ilk sınıf baskısı, dişi cinsiyetin erkek cinsiyet tarafından zulme uğramasıyla aynı zamana gelmektedir. (Engels, 1998:94)

Feodal toplum yapısını belirleyen mülkiyet ilişkilerini, köylü (serf) ile toprak sahibi bey (lord) arasındaki ilişkiler oluşturmuştur. Tarıma dayalı üretimin egemen olduğu bu toplum düzeninde en

önemli üretim aracı topraktır. Bu nedenle toprak mülkiyeti, feodal toplumda gücün kaynağı olmuştur. Feodal üretim tarzı, serfin yarattığı artık ürüne, “bey”in zorla el koyması ile belirlenen düzendir. Artık ürüne zorla el koyma biçimi ise köylünün kendi toprakları dışında bir de beyin topraklarında karşılıksız çalıştırılması (angarya) ile mümkün olmuştur. (Pınarcıoğlu, 2006:27)

Feodal toplumda, temel üretim birimi aile olmuştur. Temel üretim biriminin aile olması, üretime katılacak insan gereksinimini artırmıştır, bu da kadının daha fazla çocuk doğurmasını gerektirmiştir. Geniş aile birimlerinin egemen olması, ailenin diğer bireyleri ile birlikte kadını da üretime çekmiştir. (Pınarcıoğlu, 2006:27)

Özellikle kırsal bölgelerde, tarımsal faaliyetlerde yoğun bir şekilde kadın işgücünden yararlanıldığına tanık olunmaktadır. Buna ek olarak, kadın ve kız çocuklarının ise, daha çok evlerde hizmetçi ve uşak olarak çalıştırıldığı bilinmektedir. Önceleri bu tür işler karın tokluğuna yapılmış, daha sonraki yıllarda ise kadınların bir ücret karşılığı ve iş ilişkisi içinde çalışmaları giderek yaygınlaşmıştır. aile birimlerinin egemen olması, ailenin diğer bireyleri ile birlikte kadını da üretime çekmiştir. (Pınarcıoğlu, 2006:27, Aytaç ve diğerleri, 2002:4) 15. ve 18. yüzyıllar arasında, kasaba ve kentlerde, küçük sanat kollarında meydana gelen önemli gelişmelerle birlikte, lonca üretim düzenin giderek önem kazandığı görülmektedir. Lonca düzeni içinde; lonca otoritesi ve denetimi altında bazı sanayi kollarında yaygın ve yoğun biçimde olmasa bile, kadın çalışanlara rastlanmıştır, hatta daha sonraki yıllarda, yalnızca kadınların çalıştığı bazı iş kolları doğmuştur. Nitekim Ortaçağda Avrupa'da terzilik, ayakkabıcılık ve fırıncılık, kadınların erkekler ile birlikte en yoğun olarak çalıştıkları işkollarının başında gelmiştir. (Giddens 2000:339)

2.2.SANAYİ DEVRİMİNDE KADIN

1768'de James Watt tarafından "buhar makinesinin bulunmasıyla başlayan ve emek yoğun üretimin yerini makine yoğun üretimin aldığı sürece Endüstri Devrimi denir. XVIII. yüzyıl, insanlık tarihinde "en çok değişen" ve buna bağlı olarak "çok şeyi değiştiren" sonuçta önemli yapısal değişimlere neden olan iki "devrim"in ortaya çıktığı bir çağdır. (Mahiroğulları,1994:1) Devrimi, XVIII. yüzyılın ikinci yarısında "buhar makinesinin icadı ile önce İngiltere'de, daha sonra Kara Avrupa'sı ve Amerika'da başlayan, ekonomik ve sosyal yapıda köklü değişimlere neden olan bir süreçtir.

On sekizinci yüzyıl, pek çok yazar tarafından, insanlık tarihinde "en çok değişen ve değiştiren" yüzyıl olarak değerlendirilmektedir. Bu durumda, bu yüzyıla damgasını vuran Sanayi Devrimi'nin önemli bir rolü vardır. Bu dönemde eğirme ya da dokuma, el tezgâhlarında yapılmaktan çıkmış, fabrikalara taşınmıştır. Dokumanın, el tezgâhlarında yapıldığı dönemlerde, ev ve iş aynı yer anlamına gelirken, sanayileşme, ev ve iş arasında hızlı ve keskin bir işbölümü yaratmıştır. Evle iş arasındaki bölünme, erkekle kadın arasındaki işbölümünü derinleştirmiştir. Erkek para kazanan ana unsur olmuş ve kadına da çocuk bakımıyla ev işlerini çekip çevirmek kalmıştır. Ne var ki kadın aynı zamanda ailenin gelirine destek olmak için ev dışında da çalışmak zorunda kalmıştır. Kadınlar, patronlar tarafından ucuz işgücü kaynağı olarak ve erkek işgücünün zor bulunduğu ya da ihtiyaç duyulduğu savaş gibi durumlarda kendisine başvurulabilecek en önemli adres olarak görülmüştür. (Pınarcıoğlu,2006: 28)

Endüstri Devrimi sonrası, üretimde makinenin yoğun olarak kullanımıyla kitle üretimine geçilerek mal bolluğu yaşanmış; böylelikle birim maliyetin azalması, keza mal arzının artmasıyla fiyatlarda önemli derecede düşüşler yaşanmıştır. Diğer taraftan, buhar makinesinin ulaşım araçlarında da kullanılmasıyla, şehirler, hatta ülkeler arasında, kısa sürede ucuz ve rahat seyahat etme, üretilen malları diğer ülkelerde pazarlama imkânı giderek artmıştır. Bu

sayılanlar, Endüstri Devrimi'nin "nimet"ler cephesinde sıralanırken, "kulfet"ler cephesinde de, kuşkusuz kötü çalışma koşulları, düşük ücretler, dolayısıyla emeğin acımasızca yaklaşık yarım yüzyıl istismar edilmesi/sömürülmesi yer almıştır.(Mahiroğulları 2005,S: 2)

Liberal düşünce sistemi, teorik olarak bireysel gayretlerin hem bireye, hem de topluma büyük yarar sağlayacağına inandığından, "çalışma koşullarını" işçi ve işverenin özgür iradesine dayalı, devletin taraf olmadığı "bireysel akit sistemi"yle düzenlemeyi öngörmüştür. Ne var ki, bu dönemdeki uygulamalara bakıldığında hizmet akitlerinin özgür iradeyle hakkaniyet ölçüsünde oluşacağı fikri teoriden öteye gidememiş, çalışma koşullarının şekillenmesinde tarafların iktisadî güç ve kudretleri birinci derecede etken olmuştur. Nitekim "ücret'i yegane geçim kaynağı olan işçinin, üretim araçlarına sahip "sermaye" karşısında eşit güç oluşturamadığı, bu nedenle güçsüz kaldığı görülmüştür. Başka bir deyişle, ücret, işçinin çalışmasına bağlı bir gelir olduğu ve çalışmadığı takdirde gelir imkânından yoksun kaldığı sürece, bireysel akit sisteminde işçinin pazarlık gücünden bahsedilemez. Dolayısıyla bu dönemdeki "sözleşme özgürlüğü" giderek işverenlerin çalışma şartlarını işçilere "dikte ettirme" özgürlüğüne dönüşmüştür. (Mahiroğulları 2005, S: 4/Taşkent Savaş 1993:257)

XVIII. Yüzyılın sonlarına doğru "feodalite"nin tasfiyesiyle topraksız köylülerin kırsal kesimden büyük şehirlere, endüstri merkezlerine dalgalar halinde başlattıkları göç, Avrupa ülkelerinin çoğunda hızlı bir kentleşmeye neden olmuştur. Birbiri ardından süren göç dalgalarıyla kentlere gelen köylüler, yeni bir sınıfı "işçi sınıfı"ını oluşturmuşlardır. Kırsal kesimden endüstri merkezlerine gelenler, Sanayi Devrimi'nin bir bakıma simgesi olan fabrikalarda önceleri sıkıntı çekmeden çalışmaya başlamışlarsa da bir süre sonra emek arzı emek talebini aşınca bu defa işsizlik baş göstermiştir. Toprak mülkiyeti olmayan bu insanlar tamamen "mülksüzleşmiş" oldukları için kötü çalışma koşulları, düşük ücret teklifleri karşısında tekrar

köylerine geri dönme şansları olmamış; bu bakımdan, feodal dönemdeki "serflerin torunları olan bu yeni işçi kesimi, işverenin sunacağı tüm koşulları kabul etmekten başka bir seçeneği kalmamıştır. Endüstri Devrimi sonrasında ortaya çıkan yeni çalışma ilişkileri, yasa koyucunun emeğin korunması, çalışma koşullarının insanileştirilmesiyle ilgili yasal düzenlemeler yapmasına kadar emeğin pek çok bakımdan istismarına/sömürülmesine neden olmuştur. Emeğin istismarı, hijyenik olmayan işyerleri, uzun mesai saatleri, düşük ücretler, bedensel ve ruhsal gelişimleriyle uyuşmayacak işlerde çocuk ve kadın işçilerin istihdamıyla kendini hissettirmiştir. (Mahiroğulları. 2005,S:5)

Bu dönemde, ucuz işgücü gözüyle bakılan çocuk ve kadın istihdamının; dokuma sektörü ve diğer bazı sektörde yetişkin erkek işçi istihdamından daha fazla olduğu görülmüştür. Çocuklarda işe başlama yaşı, koruyucu yasalar çıkana kadar, hatta yasa çıktıktan bir süre sonra da 7-8'e kadar indiği gözlemlenmiştir. Neticede, İngiliz İktisatçı Joan Robinson'un ifadesiyle Sanayi Devrimi'nin bedeli, "İşçilerin suyunun çıkarılması pahası"ndan başka bir şey değildir. (Mahiroğulları. 2005, S: 5 / Uzun , 2000: 210)

19. yüzyılda başta İngiltere olmak üzere, birçok batılı ülkede sanayileşme, dokuma imalatı ile başlarken, toplam işgücünün önemli bir bölümünü de kadınlar oluşturmuştur. Bunun en önemli nedeni de, kadının ucuz işgücü olarak görülmesi olmuştur. Bu olumsuz duruma rağmen Sanayi Devrimi, kadınların ilk kez ekonomik bir gelir karşılığı başkası hesabına çalışmaya başlamasını gerçekleştirmesi açısından en önemli tarihsel gelişme olarak değerlendirilmektedir.(Pınarcıoğlu, 2006:29,Aytaç ve diğ,2002:5)

19. yüzyılın sonlarına doğru metalurji, kimya ve otomotiv sektörlerindeki hızlı gelişme, üretim sürecinde yer alan kadın işgücü sayısını geçmişe oranla, büyük ölçüde sınırlandırmıştır. Buna karşılık, I. ve II. Dünya Savaşı'nın yaşandığı yıllara gelindiğinde, kadın işgücünün ekonominin tüm kesimlerinde sayıca arttığına, özellikle de

savaş sanayisinde silâh altında bulunan erkek işgücünün yerini aldığına tanık olunmaktadır. (Pınarcıoğlu 2006:29, Aytaç ve diğ. 2002:6)

Sanayileşmeyle birlikte kırdan kente göç artmış, kentteki aile, kırdaki üretici yapısını kaybetmiş ve tüketici bir birim haline gelmiştir. Kentli ailenin dışarıdan karşılamak zorunda olduğu artan ihtiyaçları için hane gelirine katkı sağlama gerekliliği ortaya çıkmıştır. (Eşen ve diğerleri /Koray & Demirbilek & 1992:12)

Endüstri Devrimi sonrası, XIX. yüzyılın son çeyreğine kadar tüm kıta işçi-işveren arasındaki hoşnutsuzlukların temelini düşük ücretler oluşturmuştur. Pazarlık güçleri eşit olmayan iki taraf arasında belirlenen ücretler genel seviyesi, işçinin temel ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak kalmıştır. Bu nedenle, düşük ücret seviyeleri, endüstri ilişkileri literatürüne son derece anlamlı bir ifade ile "sefalet ücreti", "ölmeyecek derecede ücret" olarak geçmiştir. (Mahiroğulları, 2005 S: 8)

Kadınlar, tarihsel süreç içerisinde her dönemin koşul ve niteliklerine göre değişen biçim ve statülerde çeşitli ekonomik faaliyetlere katılmıştır. Ancak, sanayi devrimi kadının çalışma yaşamına katılması anlamında ayrı bir yere ve öneme sahiptir. Çünkü kadın ilk kez sanayi devrimi ile birlikte, ekonomik bir gelir karşılığı (bu gelir ücret olarak adlandırılmaktadır) bağımlı olarak yani bir başkası hesabına çalışmaya başlamıştır. Bu nedenle Sanayi devrimi, ilk kez ve bugünkü anlamı ile ücretli kadın işgücü kavramının doğmasına yol açan en önemli tarihsel gelişme olarak değerlendirilmektedir. Bir diğer ifade ile XIX. yüzyılda başta İngiltere olmak üzere, birçok batılı ülkede sanayileşme dokuma imalatı ile başlarken, toplam işgücünün önemli bir bölümünü de kadınlar oluşturmuştur. (Çullu,2009:26)

Sanayi devrimi ile birlikte kadınlar işçileşmişlerdir. Bu süreçte ekonomik ve toplumsal pek çok sorun ortaya çıkmış ve bu yeni düzene karşı baş kaldırma başlamıştır. Bu gerilimli ve çatışmaların yaşandığı iş yaşamında kadınlar ve çocuklar yetişkin erkek işçilere

oranla daha uysal ve güçsüz görülerek tercih edilmeye başlanmıştır. Bu olay kadınların işçileşmesinin ilk nedenidir. Diğer bir neden teknik gelişmelerin üretim sürecini kolaylaştıran makinelerin oluşan işbölümü ve uzmanlaşmanın kadın ve çocuk emeğinden yararlanmayı kolaylaştırmasıdır. Üçüncü bir neden de özellikle İngiltere’de kadınların sanayi devrimi öncesinde çalışma yaşamı içerisinde önemli ölçüde yer almalarıdır. Sanayi devrimi önce ücret karşılığı bir iş ilişkisine dayalı olarak bağımlı çalışan ve adına ‘’işçi ‘’denen kesimin oluşmasında ve yaygınlaşmasını sağlamış, daha sonra da kadınların ve çocukları çalışma hayatına yönlendirmiş ve ilk kez ‘’Kadın ve çocuk işçi’’ kavramlarının doğmasında neden olmuştur. (Yaprak,2003: 31)

18.yüzyılda başlayıp 19.yüzyılı içine alan sanayi devrimi sadece yeni buluşlar ve üretimin artmasını sağlamamış aynı zamanda kapitalizmin kurumsallaşmasını da sağlamıştır. (Taymaz, 1995-96: S:708)

2.3.Cumhuriyet Öncesi Dönem

Osmanlı toplumu, İslam Hukukunun, şeriatın egemen olduğu bir toplumdur. Kadınları ekonomik yaşama katmayan bir toplumsal yapı mevcuttur. Kadınların tanıdığı sınırlı toplumsal yaşam üzerinde, erkekler büyük ekonomik ve siyasal ilişkiler kurmuşlardır. Üretim görevleri hemen tümüyle erkeklere verilmişti. Eğer ev içinde harcanan emeğin ekonomik nitelikleri olduğu reddedilirse, gerçekten kentlerde Türk kadınının erkeğin maddi bağımlılığı altında yaşadığı ve ülkenin ekonomik etkinliğine pratikte hiç katılmadığı ileri sürülebilir. (Caporal B, 1999: 135)

Kadının toplumsal statüsü,1839 Tanzimat Fermanı ile resmi boyutta tartışılmaya başlandı. Bu fermanla birlikte kadınlara bazı haklar verilmiş ve kadınlar da konularını yavaş yavaş tartışmaya başlamışlardır. Tanzimat hareketinden sonra, batılı toplumlarda başlayan sanayileşme sürecine Osmanlı toplumunun duyarsız kalması

mümkün değildi. Osmanlı Devletinde başlayan bu batılılaşma hareketi kadınlar açısından önemli olmuştur. 1847 yılında kölelik ve cariyelik kaldırılmış, takip eden süreçte 1857 'de veraset haklarında kız ve erkek çocukları eşit bir konuma getirilmesi sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, toplumsal ilerleme için kadınların eğitilmesi gereğini düşünen bazı aydınların öncülüğünde, 1842 'de ilk ebelik kursları,1858'de ilk kız ortaokulları,1863 'te ilk sanayi okulları,1870 'te kız öğretmen okulları açılmıştır. II. Meşrutiyet döneminde ise İnas Darulfünunu adı ile kızlar üniversitesi açılır. Ancak bu modern kurumlardan çok küçük bir topluluk üst sınıflara mensup ve büyük şehirlerde yaşayan kadınlar yararlanabilmekteydi. Yine de az sayıdaki bu okuryazar kadınlar, Osmanlı kadınının çehresinin değişmesine katkıda bulunmuşlardır. II. Meşrutiyet döneminde aydın kadınlar, kadın statüsünün değiştirilmesi amacıyla Teali-i Nisvan, Müdafaa-i Hukuk-u Nisvan, Asri Kadınlar cemiyeti gibi bugünkü anlamda feminist derneklerin kuruculuğunu yapmışlardır. (Çakmak, 2001, S:7)

Osmanlı'da kadınlar açısından daha köklü bir değişime neden olan olay, I.Dünya Savaşı olmuştur. Silah ve gıda fabrikalarında boşalan işyerleri kadını kamu alanına yöneltmiştir. Çorap imalathaneleri, halı dokuma sektörü, tekstil endüstrisinden sonra bankalar, PTT merkezi ve yerel kamu yönetimi ve hastaneler de kapılarını kadınlara açmıştır.1915 yılında devlet dairelerinde iş saatleri boyunca çarşafın çıkarılmasına izin verilmiştir. Buna karşın devlet memuru kadınlar, etekleri yönetmelikte öngörülen uzunlukta olmadığı gerekçesiyle, polis tarafından evlerine döndürülüyorlardı. (Abadan, 1998 :288-302)

2.4. Cumhuriyet Döneminde Kadının Durumu ve Hakları

Her alanda köklü değişikliklerin yapıldığı ve yeni bir dönemin başladığı Cumhuriyet dönemine geçişle birlikte, kadınlarla ilgili de pek çok yenilik getirmiştir. Çalışma yaşamının dışında ve kamusal alandan uzak kalmak zorunda kalan Türk Kadını için Cumhuriyetin

ilanı bir dönüm noktası olmuştur. Uygulanan ekonomik sistemin liberal olarak nitelendirildiği ilk dönemlerde hızlı ekonomik kalkınmayı sağlayabilmek amacıyla yerli sanayinin kurulması ve geliştirilmesi için özel kesime ayrıcalık verilmiştir.

1937 yılında ücretlilerin içerisinde erkeklerin oranı %72.11 iken 1943'de %60.45 'e gerilemiştir. Aynı dönemde toplam ücretlilerin sayısında bir azalma olmamış, tersine az da olsa artış yaşanmıştır. Aradaki bu fark ise büyük ölçüde çocuk işgücünün ve kadın işgücünün istihdama girmesiyle karşılanmıştır. Özellikle çocuk işgücünün payı %8.80'den %18,86'ya yükselmiştir. Kadın çalışanların oranında ise yaklaşık %2'lik bir artış gözlenmektedir. Bu yıllarda, Türkiye'de 1936 tarihli iş kanunu yürürlükteydi. Ancak çalışanlar arasında aynı işi yapmalarına karşın ücret farklılıkları bulunuyordu. Kanuna göre işverenler, işçilerin tabi olacakları hükümleri gösterir bir 'dâhili talimatname' hazırlamak zorundaydı. (Eraslan,2009 :18)

Döneme ilişkin tüm veriler, hangi sektör ya da faaliyet alanı söz konusu olursa olsun kadın işçilerin ücretlerinin erkek işçilerden daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Kuşkusuz bu görelî bir değerlendirmedir ve erkek işçilerin ücretlerinin kadınlara göre daha yüksek olması bizahiti bu ücretlerin yüksek ya da yeterli olduğu anlamına gelmemektedir. Kadın ve çocuk işçi ücretleri ile erkek işçi ücretleri hane halkı içerisinde birbiriyle bağlantılı da gözükmekte; aile gelirinin düşüklüğü, bunu telafi etmek için hane halkı içindeki kadın ve çocukları emek arzının artması üzerine etkili olmaktadır. (Makal /Toksöz, 2012:59)

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra ülkede her alanda köklü değişiklikler yapılmış ve yeni bir süreç başlamıştır. Bunun yanında, kadınlar içinde birçok yasal düzenlemeler yapılmış, çalışma hayatının dışına itilmiş evde oturan kadınlar için Cumhuriyetin ilanını bir dönüm noktası olmuştur. Bunun ilk adımı da 1930 tarihli 1593 sayılı umumi hıfzıssıhha kanunudur. Bu kanun Türkiye'de devletin sosyal

politika alanında kadın işçileri koruma amaçlı ilk müdahalesidir. (Uygur,1999,S:15)

Umumi Hıfzıssıhha kanununun 177 maddesinde; Gebe kadınlar doğumlarından evvel üç ay zarfında çocuğunun ve kendisinin sıhhatine zarar veren ağır hizmetlerde kullanılamaz. Doğurduktan sonra 155 inci maddede tayin edilen muayyen müddet istirahatını müteakip işe başlayan emzikli kadınlara ilk altı ay zarfında çocuğunu emzirmek üzere mesai zamanlarında yarımşar saatlik iki fasıla verilir, denmektedir. Yine aynı kanunun 173 maddesinde; On iki yaşından aşağı bütün çocukların fabrika ve imalathane gibi her türlü sanat müesseseleriyle maden işlerinde amele ve çırak olarak istihdamı memnudur. On iki yaş ile on altı arasında bulunan kız ve erkek çocuklar günde azami sekiz saatten fazla çalıştırılmaz¹ denilerek çalışma yaşamından en fazla etkilenen çocuk işçiler ve çalışan gebe kadınlar koruma altına alınmıştır.

2.4.1 Aile Hukukuna ve Eğitime İlişkin Hak ve Özgürlükler

29 Ekim 1923'de Cumhuriyet ilan edilmiş ve monarşiyle idare son bulmuştur.

Bu dönemde kadının durumu şöyledir:

1. İstanbul'da aydın Türk kadını düşman istilasını protesto eden mitinglerde söz sahibi olmuş ve aktif bir rol oynamıştır.
2. İstanbul Üniversitesi'nde kız öğrencilerin erkeklerle beraber okuyabileceğinin kararı alınmıştır.
3. I. Dünya Savaşı'nda bir takım zorunluluklar nedeniyle iş hayatına atılan kadınların sayısı artmıştır.
4. Hayır kuruluşlarında ve Kızılay teşkilatında aktif çalışmışlardır.

Bkz. <http://www.thsk.saglik.gov.tr/document/mevzuat/1593-Sayili-Umumi-Hifzissihha-Kanunu-13769070640.pdf>

5. Anadolu'nun diğer büyük ve küçük şehirlerinde kız okulları ve kadın öğretmen sayısı artmıştır.
6. Bağımsızlık Savaşı'nda doğrudan vatan müdafaasına iştirak etmişlerdir.
7. Öğretim gören kızların çeşitli mesleklerde yetişme gayretleri ve uğraşmaları söz konusudur.

Türk kadınının eğitim tarihindeki en önemli olaylardan biri de 26 Nisan 1870'te Dârümuallimât'ın açılmasıdır. Okulun amacı kız okullarına öğretmen yetiştirmektir. Dârümuallimât, sıbyan ve rüştiye mekteplerinden başka bunlara denk olan kız meslek okullarına da öğretmen yetiştirmiştir. Burs almadan okuyan öğrencilerin öğretmenlik yapıp yapmamakta serbest olmaları nedeniyle, aynı zamanda aydın kadınların sayıca çoğalmasına da katkı sağlamıştır. Devletin ilk kadın memurları bu okulun mezunlarıdır. Dârümuallimât'ın açılmasıyla ülkede kadın öğretmen sayısı artmış, buna paralel olarak rüştiyelerdeki kız öğrenci sayısında da artış olmuştur. Dârümuallimât'tan mezun olanlar resmen tayin edildiklerinden bu durum kadınların çalışmasını da teşvik etmiştir. 1925-26 yılında Adana, Edirne, İzmir, İstanbul, Ordu, Hüdavendigar, Diyarbakır, Sivas ve Konya'da olmak üzere 9 Dârümuallimât'ta toplam 1994 öğrenci bulunmaktaydı. Türkiye Cumhuriyeti'nde 1923-24'te görev yapan 1081 kadın öğretmenin büyük çoğunluğu Meşrutiyet dönemi Dârümuallimâtlarından yetişmiş öğretmenlerdir. Bunlar, Cumhuriyet'in eğitim ordusunda görev almış, yeni neslin yetişmesi için büyük gayret göstermişlerdir.⁵² İlk kadın milletvekillerinden 4 vekil de, Dârümuallimât'tan mezun olarak öğretmen olmuştur. 1915 yılında İnas Dârülfunununu adı altında kızlar için bir yükseköğretim kurumu kurulmuştur. Bu okulun, ilk öğrencileri kız liseleri ve kız muallim mektebi mezunları olmuştur. 1915'te de ilk defa Türk kızlarına erkeklerle beraber yüksek tahsilin kapıları İstanbul Edebiyat Fakültesinde açılmıştır.(Gökçimen , 2008, S:26)

2.4.2.Siyasi Haklar ve Özgürlükler

Türkiye’de kadının toplumsal hayata ve siyasete dahil olma çabaları’nın tarihi Osmanlı Devleti son döneme dek uzanmaktadır. Tanzimat Dönemi(1839-1876) kadın haklarının geliştirilmesi konusunda köklü adımların atıldığı dönem olarak nitelendirilebilir (Arığ.1998,S:42) Özellikle II. Meşrutiyet sonrası, ‘‘kadının yeri özel alandır’’ anlayışının kırılmaya başladığına tanık oluyoruz. Kadınlar bu dönemde anayasanın daha demokratik bir şekle sokulması çalışmalarına ilgi göstermişler, siyasi hayattaki nüfuslarını artırma yönünde girişimlerde bulunmuşlardır. Kadınların bu girişimi Balkan Savaşları, I.Dünya Savaşı gibi dönemlerden geçen ülkede ikinci plana atıldığı görülmektedir. Öte yandan 1923 yılında gerçekleşen rejim değişikliği ve tek partili dönem siyasetçi kadınları, siyasi talepleri konusunda ümitlendirmiştir.

Siyasete eşit temsil arayışları içerisinde 1923 yılında ‘‘İntihab-ı Mebusan Kanunu’’ görüşmelerinde kadına seçme hakkının verilmesi konusu tartışılmış fakat netice alınamamıştır.16 Haziran 1923 tarihinde ise, Nezihe Muhittin (1889-1958) başkanlığında ‘‘Kadınlar Halk Fıkrası ‘‘ kurulmuştur. (Arığ.1998,S:42) Partiyeye resmi izin verilmemesi nedeniyle kadın hareketinin kadınların sosyal hayatta ve siyasetteki haklarını genişletmeye yönelik bu çabası sonuçsuz kalmıştır.

Bu dönemde önemli bir gelişme 1926 tarihinde İsviçre Medeni Kanunu’nu temel alan Türk Medeni Kanunu’nun kabul edilmesidir. Yeni Medeni Kanun, kadınla erkeğin yasa önünde eşit olduğu temel varsayımına dayanıyordu. Yasa çok eşliliği ve vekâletle evlenmeyi yasaklıyor, evlenme yaşı olarak kızların 18 yaşını bitirmesini şart koşuyordu. Boşanma, velayet ve miras konularında kadınlara erkeklerle eşit haklar tanıdı. Batılılaşma projesini görünür kılmayı amaçlayan bu girişimlere rağmen, kadınların seçme ve seçilme haklarını elde etmesi için 1930’lu yılları beklemek gerekti. Bu arada önemli bir oluşum olan Türk Kadınlar Birliği de Türk kadınının

siyasal, sosyal ve iktisadi haklarının sağlanması ve geliştirilmesini kendisine amaç edinmiş ve bu amaca yönelik faaliyetlerini sürdürmüştür. (Gökçimen 2008 S:19, Abadan.1981,S:13-14)

Kadınlar 5 Aralık 1934 'te dönemin Başkanı İsmet İnönü ve 191 arkadaşının 1924 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun 10.ve 11. Maddelerinin değiştirilmesine ilişkin kanun teklifinin kabul edilmesiyle milletvekili seçme ve seçilme hakkını kazandılar.(Aydemir, 2011, S: 11)

2.4.3.Çalışma Hakkı ve Özgürlüğü

Temel haklar Anayasaların en önemli hususlarından olarak genelde ayrı bir başlık altında düzenlenir ve tek tek sayılır. Türk anayasaları, 1921 Teşkilat-ı Esasiye hariç olmak üzere bu şekilde hakları düzenlemiştir. Türkiye'de ilk anayasa olan 1876 Kanun-i Esasi temel hakları Tebaai Devleti Osmaniyenin Hukuku Umumiyesi başlığı altında düzenlemiştir. 1924 Anayasası "Türklerin Kamu Hakları" başlığında 1876 Anayasasını dikkate alarak yeni devletin temel unsuru olan Türklüğü temel haklarla ilişkilendirmiştir. 1961 Anayasası ise temel hakları dört bölümde ve ayrıntılı olarak düzenlemiş ve 1982 Anayasasına bu alanda temel teşkil etmiştir. 1982 Anayasası temel hakları temel özgürlüklerle beraber genel hükümler dışında kişinin hakları, sosyal ve ekonomik haklar ve siyasi haklar olarak üçe ayırarak düzenlemiştir.(Erken, 2013,S:67)

Türk devletinin ilk anayasası olan 1921 Teşkilat-ı Esasi'de temel hak ve hürriyetler yer almazken, Cumhuriyetin ilk anayasası olan 1924 Anayasasında temel haklar "Türklerin Kamu Hakları" başlığı altında düzenlenmiştir. Temel haklar dışında 1924 Anayasasında ayrı bir başlık olarak düzenlenmese de sözleşme yapma ve çalışma hakkından bahsedilmiş ve bu hakların kullanımının sınırları kanunla belirleneceği belirtilmiştir. Ayrıca çalışma ödevi kavramı da ilk defa bu anayasada yer almıştır. Zorla çalıştırma yasağı ile birlikte olağanüstü hallerde kanunla getirilecek çalışma ödevinin

dışında hiçbir kimsenin bir şey yapmaya zorlanamayacağı hükmü belirtilmiştir. Türkiye’de ilk İş Kanunu Cumhuriyet döneminde 1924 Anayasası sonrasında çıkartılan 1936 yılı tarih ve 3008 sayılı İş Kanunudur. Temel hak ve hürriyetleri ayrı bir bölüm ve ayrıntılı olarak düzenleyen 1961 Anayasası son anayasa olan 1982 Anayasasına önemli ölçüde temel teşkil etmiştir. Çalışma hakkı 1961 Anayasasında Sosyal İktisadi Haklar ve Ödevler başlığı altında 42 - 47. maddelerde düzenlenmiştir. Anayasa çalışma hürriyetini ayrıca bahsederken (Madde 40) devlete çalışma hayatının gelişimi, çalışanların korunması, işsizliğin azaltılması ve ücrette adaletin sağlanması konusunda ödev yüklemiştir (Madde 42-45), önceki anayasalarda olduğu gibi angaryayı (zorla çalıştırmayı) yasaklamış ve çalışma hayatında özel korunması gereken kimseleri (çocuklar, gençler ve kadınlar) hüküm altına almıştır. Ayrıca çalışma haklarından dinlenme hakkı, sendika kurma hakkı, toplu sözleşme ve grev hakkı ve sosyal güvenlik hakkı düzenlenmiştir.(Erken 2013,S: 67)

Çalışma ve örgütlenme temelinde kabul edilen haklardan bir kısmını sendikal haklar oluşturur. Sendikalar ve toplu görüşme ve grev şeklindeki temel sendikal hareketler işçilerin işverene karşı haklarını koruma çabalarının sonucu olarak örgütlenme ile ortaya çıkmıştır (Sur, 2008: 15)

Anayasada sendika kurma hakkından bahsedilirken geçen “üyelerinin hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek” amacı sendikal faaliyetlere dayanak oluşturur. Söz konusu ifade olmasa bile, sendikaların üyelerin hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için çeşitli faaliyetlerde bulunacakları açıktır (Aydın, 2006: 17).

Cumhuriyet sonrasında, Türkiye’de işçi hareketi kimi örgütsel deneyimler geçirmiş olsa da, dağınık ve yetersiz durumdadır. 1924 Anayasası’nda dernek kurma hürriyeti tanınmış olmasına rağmen 17 Mart 1925 tarihinde çıkartılan 578 sayılı Takrir-i Sükun Kanunuyla sendikacılık ve diğer işçi hareketleri yasaklanmıştır (Altıparmak,

2001: 99). Cumhuriyetin kurulmasından sonraki tek partili dönemde dış borçların ödenmesi, 1929 ekonomik bunalımı, II. Dünya savaşı tehlikesine karşı ordunun güçlendirilmesi çabaları nedenleriyle emeğiyle geçinenler üzerinde baskı uygulandı. Greve giden işçiler, "düzeni bozan fesatçılar" olarak suçlanmışlar ve yasaklarda bundan sonra hız kazanmıştır. Belirtilen yasaklara rağmen devlet, aynı zamanda en büyük işveren olarak çalışma koşullarını iyileştirerek çalışanları koruma rolünü de üstlenmiştir. Nitekim devlet işletmeleri, özel sektör işletmelerine göre daha iyi çalışma koşulları sunarken, çıkartılan yasalarla da (1936 tarihli İş Kanunu gibi) bu koruyuculuk desteklenmiştir. Ancak bütün bu uygulamalarla ve ülkedeki en büyük işletmelerin devletin elinde olması işçilerde sınıf bilincinin oluşmasını yavaşlatmıştır (Koray, 1994: 165).

20 Şubat 1947'de kabul edilen 5018 sayılı Sendikalar Kanunu (İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Hakkında Kanun) II. Dünya Savaşı sonrası Batı Bloğu'na girmek isteyen Türkiye'nin Batılıların da etkisiyle demokratikleşme yolunda attığı önemli bir adım olmuştur. Bu kanun ile çalışanların kendi sorunlarını çözebilmek için örgüt kurabilmelerine olanak sağlanmıştır (Koray, 1994: 166). Kanunda işçilere sendika kurma hakkı tanınmış olmasına rağmen, işveren karşısında pazarlık gücünü artıracak en önemli enstrümanı olan grev hakkı tanınmamıştır. Kanunun 5. maddesinde ise sendikaların siyasetle uğraşmaları ve herhangi bir siyasal kuruluşun faaliyetlerine vasıta olmaları, ulusal çıkarlara aykırı hareket etmeleri ve uluslar arası amaçlar gütmeleri yasaklanmıştır (Güngör: 1996: 104).

1947 ve 1963 arası devrede Türk siyasi sendikacılığı ve endüstriyel ilişkiler sistemi esas itibariyle otoriter sistemlerin özelliklerini taşımaya devam etmiştir. Klasik Batı demokrasisini benimsemenin bir gereği olarak sendikacılığı Türkiye'ye aktarmak lüzumu kabul edilmiştir. Ancak siyasi faaliyetler önlenerek ve en önemlisi grev yasakları devam ettirilerek bu teşekküllerin işçi sınıfının devletçe kontrolünü kolaylaştıran bir araç olmaları sağlanmak istenmiştir (Ekin, 1989: 237). Bu dönemde yerel birliklerin ve

federasyonların çabasıyla Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Türk-İş) (1952) kurulmuştur. Türkiye de sendikacılığın gelişimi kuşkusuz 1961 anayasasının yürürlüğe girmesiyle yeni bir döneme girmiştir. Bu anayasa sendika özgürlüğünü vermekle kalmamış aynı zamanda 1963'te çıkarılan 274 sayılı Sendikalar Yasası ve 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi ve Grev ve Lokavt Yasası ile Türkiye'de yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur (Toçoğlu, 1994: 165)

2.4.3.1.Çalışan Kadınlar ve İstihdam İçindeki Yeri

Kadın işçiliğinin değişik veçhelerine ilişkin bilgi ve veriler Cumhuriyetin başlangıç yılları itibariyle sınırlıdır. Kadın işçilerin niceliğine ilişkin ilk önemli bilgi kaynağı ise 1927 Sanayi Sayımı sonuçlarıdır. Bu sayımda, daha öncekilerden farklı olarak, herhangi bir sınır getirilmeksizin ülkedeki tüm sanayi kuruluşlarının kapsanıyor olması önemlidir. Ancak, bu sayım sonuçlarına göre işgücünün cinsiyet dağılımı sadece 4 ve daha fazla kişi çalıştıran işletmeler itibariyle mevcuttur. Buna göre, 14 yaşından büyüklerde toplam 124 444 işçiden 29 533'ü kadındır (%23.73). 14 yaşından küçüklerde ise toplam 22 684 işçiden 8 107'si kızdır (%35.74). Rakamlar, 14 yaşından küçükler itibariyle cinsiyet dağılımının biraz daha farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Yani bu yaşlarda kadın oranı yetişkinlerden daha fazladır. Her iki yaş kategorisi itibariyle ise toplam 147 128 işçiden 37 640'si kadındır (%25.58). Yani, cinsiyet itibariyle değerlendirildiğinde, her dört işçiden biri "kadın-kız"dır. Aynı kuruluşlarda çalışan 7 817 memurdan ise 1 609'u kadındır (%20.58). Kadın çalışanların statüsü itibariyle yapılan bu değerlendirmeler "işveren" statüsündeki kadınlar açısından yapıldığında ise durum tümüyle farklılaşmakta, kadınların oranının yok denecek düzeyde olduğu görülmektedir. Sonuçlara göre, 10 941 patrondan sadece 155'i kadındır (Baş. İst. Gen. M. (1932) S:216)

İlginç olan bir nokta, kadın işçiler arasında ecnebilerin oranı yok denecek düzeydeyken, patronlar arasında %26 gibi yüksek bir oranla karşılaşmamızdır. Bunu izleyen yıllarda ise 1927 yılında

çıkarılan ve 1942 yılına kadar 15 yıl süreyle yürürlükte kalan Teşvik-i Sanayi Kanunu kapsamına giren kuruluşlar itibariyle kadın işçilerin niceliğine ilişkin istatistikler bulunmaktadır. Şunu hemen belirtmemiz gerekir ki, 1927 Sanayi Sayımı'nda saptanan 65 245 sanayi kuruluşunun çok küçük bir bölümü Teşvik-i Sanayi Kanunu kapsamına alınmıştır. Kanun kapsamına dönemin en büyük kuruluşları alınmış olup, sayıları başlangıçta sadece 324'tür. Bu, Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun işletmelerin kullandığı motor gücü ve çalıştırılan işçi sayısına ilişkin sınırlamalardan kaynaklanmaktadır. Bu durumda, bu istatistikler, ülkenin en büyük kuruluşlarında çalışan kadınlara ilişkin bilgiler sunması açısından önemli olmaktadır.

Türkiye çalışma ilişkileri tarihinin başka dönemlerinde, örneğin, 19. yüzyıl sonları, 20. yüzyıl başları itibariyle Osmanlı İmparatorluğu'nda da kadın ve çocuk işçilerin sayısında belirgin bir artış olmuştu. Bu oluşum, savaş koşulları nedeniyle erkek işgücünün azalması ve bunun yerine kadın ve çocuk işgücünün ikame edilmesinden kaynaklanmaktaydı. İncelemekte olduğumuz dönemdeki gelişmeler de, benzer biçimde savaşın etkileriyle açıklanabilir. Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'na girmemiş de olsa, seferberlik nedeniyle erkek işgücünün önemli bir bölümü silah altına alınmış, işgücünde meydana gelen azalma çocuk ve kadın istihdam edilerek kapatılmaya çalışılmıştır. Kuşkusuz, sorunun iktisadi ve toplumsal yönleri dışında, hukuki boyutu da önemlidir. Savaş koşullarında çıkarılan 1940 tarihli Milli Korunma Kanunu uyarınca yapılan düzenlemelerle İş Kanunu'nun bazı maddelerinin askıya alınması, bu kanunun bireysel iş ilişkileri alanında ücretli çalışanları koruyucu hükümlerini zayıflattı. Bu çerçevede kadın ve çocuk işçilere ilişkin bazı düzenlemeler de askıya alınmış ve bu durum, kadın ve çocukların daha geniş ölçüde çalıştırılmalarını kolaylaştırmıştır. (Makal,1997, S:15)

III. BÖLÜM

AKP VE NEOLİBERAL POLİTİKALARININ ANALİZİ

3.1. Giriş

Türkiye’de 1980’li yıllarla birlikte başlayan neoliberal dönüşüm ve küreselleşme süreci; devletin toplum, siyaset, ekonomi, güvenlik, insan hakları, laiklik, kimlik vb. alanlardaki işlevlerinin ve yerinin yeniden tanımlanması sürecinin başlangıcını ifade etmektedir. Bu dönemde ılımlı İslamcı kesimin postmodern dünya algısı ve küreselleşmeye duyduğu sempati de daha fazla anlam kazanmaya başlamış ve bu kesim, küreselleşme ile birlikte gündeme gelen neoliberal dönüşüm sürecini bir fırsat olarak görmeye başlamıştır.

Türkiye’de neoliberal dönüşüm sürecinin “24 Ocak Kararları” ile görece olarak erken başladığı düşünülürse, 1990’lı yıllarda bu dönüşüm hız kesmeye başlamış ve devletin dönüşümü açısından 1990’lı yıllar “kayıp yıllar” olarak addedilmiştir. Bu bağlamda Türkiye’nin dönüşümü on yıllık bir gecikmeye uğramış ve 2000’li yıllarda “Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)” bu dönüşüme yeni bir hız kazandıracak zinde bir aktör olarak ortaya çıkmıştır (Uzgel, 2009: 25).

Bu sürecin başlangıcında AKP; bir yandan liberallerin desteğini almış ve neoliberalizmi tüm gücüyle hayata geçirme çalışmalarını başlatmış, diğer yandan da kendisini devlet / merkez karşıtı ve dışlanmışları temsil eden bir siyasi hareket olarak sunmayı başaramıştır (İnsel, 2003: 305).

Bu temelde de hem sermayenin iktidarını temsil etmeye hem de kendisini mağdur olarak gösterebilme başarısını elde etmiş olan AKP, neoliberal küreselleşme doğrultusunda sağlıktan özelleştirmelere, yerli şirketlerin hızla el değiştirmesinden sosyal güvenlik kazanımlarının

tasfiye edilmesine dek uzanan bir sürecin ana aktörü olabilmıştır (Uzgel, 2009: 27).

3.2. AKP ve Neoliberal Politikaları

AKP'nin Türkiye'de 2002 yılında günümüze süregelen iktidarı, liberal ve muhafazakâr çevreler tarafından sık sık ülke siyaseti açısından köklü dönüşümler içeren bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Barkey ve Çongar (2007: 63) tarafından bir “devrim süreci” ve “AKP'nin zaferi” olarak nitelendirilen bu süreç, yerel sermayenin İstanbul merkezli büyük sermayeye bir tepkisi olarak da değerlendirilmektedir.

Neoliberal ideoloji içerisinde, “serbest piyasa” ve “sosyal piyasa” anlayışları etrafında şekillenen iki temel hat yer almaktadır. Bu bağlamda ister serbest piyasa hattı ve isterse de sosyal piyasa hattı söz konusu olsun, her iki piyasa yapısının oluşturulması ve sağlıklı bir şekilde işletilebilmesi için etkin ve güçlü bir devlete ihtiyaç duyulması söz konusudur (Bedirhanoğlu, 2009: 45).

Türkiye'de neoliberal dönüşüm sürecinde devlet bürokrasisini direkt olarak etkileyen bir başka gelişme de – kamuda verimlilik sağlanması adına – devlet memurlarının yükselme koşulları ile ücret yapılarının esnekleştirilmesi ve kamuya sözleşmeli personel alınması gibi uygulamaların hayata geçirilmesidir (Ayman – Güler, 2005: 109 – 110).

Bu tür uygulamalar, Anavatan Partisi (ANAP) Dönemi'nden başlayarak, iktidar partilerinin bürokrasi içine yandaşlarını yerleştirme olanaklarını artırmış ve 1980'li yıllara hâkim olmaya başlayan Türk – İslam sentezi anlayışına uygun olarak da bürokrasi kadroları İslami yaşam tarzını benimsemiş ve kendilerini “milliyetçi” olarak nitelendiren kişilerle doldurulmaya başlanmıştır (Yıldırım, 2009: 69). Bu yöndeki uygulamalar 1990'lı yıllarda milliyetçi ve radikal İslamcı

partilerin iktidar ortağı oldukları dönemlerde güçlenerek devam etmiş ve 2000’li yıllarda AKP iktidarı döneminde de kendisini daha fazla hissettirmeye başlamıştır (Uzgel, 2006: 9).

Türkiye’de devlet bürokrasisi içerisinde yaşanan bu değişim ve dönüşüm süreci, 1999 yılı itibariyle kurulmaya başlanan bağımsız düzenleyici kurullarla yeni bir boyut daha kazanmıştır. Bürokrasi kadrolarını ve bazı sektörlerin işleyişini siyasi müdahalelerden arındırma iddiası ile başlatılan bu süreçte; Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK), Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (EPDK), Kamu İhale Kurumu, Rekabet Kurumu, Şeker Kurumu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) gibi yeni kurumlar oluşturulmuş ve bunların siyasetin değil piyasanın disiplini içerisinde iş görmesinin koşulları yaratılmaya çalışılmıştır (Bedirhanoglu, 2009: 54).

Bu kapsamda AKP’nin “Kadın İstihdam Paketi” olarak da nitelendirilen konu ile ilgili yasal düzenlemeleri, AKP Resmi İnternet Sitesi’nde aşağıda verildiği şekilde ifade edilmiştir (AKP, 2014);

“26 Mayıs 2008 Tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5763 Sayılı İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile kadın istihdamının teşvik edilmesi amacıyla önemli bir adım atılmıştır. (...)

Söz konusu yasal düzenlemeyle kreş kurma zorunluluğu bulunan işletmelerin dışarıdan bu hizmeti almalarına imkân sağlanmıştır. Dışarıdan kreş hizmeti alımı daha önce yönetmelikte yer alırken yapılan düzenlemeyle kanun hükmü haline getirilmiştir.(...)

İş Kanunu’nun “Eşit Davranma İlkesi” başlığı altında 5. Maddesi’nde getirilen düzenlemede; Anayasa’nın 10. Maddesi’nde getirilen eşitlik ilkesi dikkate alınarak, iş ilişkisinde dil, ırk, cinsiyet

siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı olarak ayırım yapılamayacağı hükme bağlanmıştır.(...)

Analık halinde çalıştırılma yasağı doğumdan önce 8, doğumdan sonra 8 hafta olmak üzere toplam 16 haftaya çıkarılmıştır. (...)

4857 Sayılı İş Kanunu'nda getirilen bir diğer önemli değişiklik de, işçinin haksız ve keyfi ve geçerli bir nedene dayanmaksızın yapılan fesihlere karşı korunma getirilmiştir. (...)

2007 yılında Gelir Vergisi Kanunu'nda yapılan değişiklikle; hane halkı içinde kadınlar tarafından üretilen ürünlerin düzenlenen kermes, festival, panayır ile kamu kurum ve kuruluşlarınca geçici olarak belirlenen yerlerde satılması sonucu kadınların elde ettikleri gelirler vergiden muaf tutulmuştur. (...)

2004 Tarih ve “Personel Temininde Eşitlik İlkesine Uygun Hareket Edilmesi” Konu’lu Başbakanlık Genelgesi’yle; kamu kurum ve kuruluşlarının personel alımında hizmet gerekleri dışında cinsiyet ayrımı yapılmaması gerektiği bildirilmiştir”.

3.2.1. Neoliberal Dönüşüm Süreci ve AKP

Neoliberalizmin ortaya çıkış nedenini kavrayabilmek için ondan önceki dönemi incelemek gerekmektedir. Neoliberalizmden önceki dönemde, Keynesyen anlayış ve onun sonucu olarak görülebilecek müdahaleci devlet deneyimi 1940-1970 arası dönemde iktisadi politikalarda baskın teorik sistem olmuştur.

Keynesgil modelin yarattığı sosyal devlet anlayışı,1929 ekonomik krizin bir sonucu olarak gündeme gelmişti. Kriz, aynı zamanda dizginlenmeye niyeti olmayan kapitalizme de büyük bir sekte vurdu. Çünkü bunalım, hem mevcut iktisat politikaları ve kapitalist anlayışının krize girmesine hem de klasik liberal öğretinin ve dünya görüşünün yeniden sorgulanmasına yol açtı. Nitekim,

Newyork Borsası'nın çökmesi ardından ortaya çıkan buhran, bütün dünyayı olumsuz yönde etkiledi. Bunun üzerine başta Amerika olmak üzere Avrupa'daki birçok devlet ki, bunların başında Fransa, İtalya, İspanya gelmektedir. Liberal iktisat politikalarından vazgeçmeye ve daha çok korumacı politikalar izlemeye başladılar. Başta devlet yöneticileri ve iktisatçılar olmak üzere yaşanan krizin nedenlerini araştıran herkes, söz konusu krizin yapısal nedenlerinden kaynaklandığını ve çözüm olarak da devletin ekonomiye müdahale etmesi gerektiğini savundular. Bu düşünceyi ilk dile getiren, yazdığı "Faiz ve Paranın Genel Teorisi" adlı eserde refah devlet modelinin bir çözüm reçetesi olarak sunan Keynes oldu (Duman,2011,S:688-689)

1970 sonrası süreçte dünya kapitalizminin uzun bir gerileme sürecine girdiği dönemde "Yeni sağ" devlet anlayışı etkili oldu. Kapitalizmin yeni bir Kondratyef B safhasına girdiği 1967-73 yıllarından itibaren yeni sağ düşünürler Klasik Liberalizmin fikirlerini canlandırarak bu fikirler bağlamında batı da demokratik politik sistemlerin işleyişi ve plüralist siyasi düşünceye yönelik eleştirileri ile ön plana çıkmaya başladılar. Bu süreçte 1980'li yıllarda özellikle İngiltere'de Thatcher, Amerika'da Reagan yönetimlerinde yeni sağ fikirler geniş bir etkiye sahip olmuştur.(Yılmaz 2005 S:108-109)

Pek çok bakımdan Klasik Liberalizmin özellikle bireycilik ve piyasanın savunulması açısından devamı niteliğindeki yeni sağ perspektif devletin varlığı ve gerekliliğini tamamen kendi haline bırakıldığında piyasanın yol açabileceği anarşinin engellenmesini isteyen bireylerin tercihlerine bağlı olarak açıklanmaktadır. Bu yaklaşımlar devlet konusundaki tutumların uzantısı olarak devletin sadece "piyasa düzenin" gerçekleşmesini güvence altına almakla görevli olduğunu ileri sürerler. Yeni devletin görevi dış tehditlere karşı ortak güvenliği sağlamada, hukukun üstünlüğünü korumak, piyasanın etkinlikle dağıtamadığı çok az sayıdaki malı tedarik etmek ve yoksulluğun telafisini gerçekleştirmektedir.(Yılmaz 2005 S:108-109/Pierson, 2000,S: 130-138)

1980 sonrası Türkiye’de yaşanan değişim ve dönüşümler Adalet ve Kalkınma Partisi’nin siyasi hayata başlamasında etkili olmuştur. 1994 yılındaki ekonomik kriz Özal ile gelen yenileşme rüzgârının durulmasına hatta gerilemesine neden olmuş Milli Görüş gelenekçilerini ön plana çıkarmıştır. Milli Görüşün o dönemdeki temsilcisi Refah Partisi geniş halk kitleleri tarafından desteklenmiş ve 28 Şubat sürecine kadar parti büyük bir ilgi görmüştür. Ancak daha önce de belirtildiği gibi 28 Şubat ve sonrası Milli Görüş’ün temsilcileri için bir yol ayrımı olmuştur

3 Kasım 2002 yılındaki genel seçimlerde refah partisinin uzantısı olan Erdoğan yönetimindeki AKP kuruluşunun üzerinden uzun bir süre geçmemiş olmasına rağmen %34 oy oranı ile meclise tek başına iktidar parti olarak girmiştir. AKP 550 kişilik Türkiye Büyük Millet Meclisi salonuna 350 milletvekili ile girmeyi başarmıştır. AKP’nin seçim başarısı Türk siyasetinde yıllardır hakim olan sağ, sol ve merkez partilerin ekonomi politikalarının toplumu iyice fakirleştirmesinin, toplumun alt ve üst ekonomik grupları arasındaki uçurumun giderek büyümesinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir” (Bıdık, 2007:174)

Kuruluşunun üzerinden bir yıl bile geçmemiş bir partinin kazandığı başarı, farklı kesimler tarafından çeşitli açıklamaların yapılmasına neden olurken, esas şaşırtıcı olay 2007 Temmuz ayında yapılan genel seçimlerden çıkan sonuç olmuştur. 22 Temmuz 2007 yılındaki erken seçimde ise %47 ile Demokrat Parti’den sonra Türkiye’deki en büyük oy oranına ulaşmayı başarmıştır. Her iki seçimde Türkiye’de İkinci Dünya Savaşı sonucu ortaya çıkan çok parti siyasal rejiminden bu yana ortaya çıkan seçim sonuçlarından çok farklı bir tablo ortaya koymaktaydı. 2002 ve 2007 genel seçimlerinden kazandığı yüzde 34,28 ve yüzde 46,66 oy oranı ile AKP, sandığa giden iki kişiden birinin oyunu almış gözükmektedir.

3.2.2. Neoliberal Otorite Anlayışı Bağlamında AKP

AKP, 2002 yılında seçimleri kazandığında, önünde cumhuriyet tarihinin en büyük ekonomik krizini yaşamış/yaşamakta olan bir toplumla ve yapısal reformlar adı altında da neoliberal dönüşümlerin yaşandığı bir ekonomiyle karşılaştı. Yükselen İslamcı burjuvazinin desteğini arkasına alarak, yerleşik sermaye gruplarının onayını da heybesine koyup, neoliberal düzenlemeler yolunda adımlarını hızlandırmaya başladı. AKP'nin en önemli çıparları, AB üyeliği, yoksulluk-yolsuzluk-yasaklarla mücadele söylemi ve Kürt sorununda müzakere ile çözüm anlayışıdır. Yasaklarla mücadele anlamında, dinsel ritüellerin ve simgelerin kamusal alanda görünür hale gelmesi toplumdaki önemli bir destek almasını sağladı. Bu desteği sağlarken de o dönemde sermaye birikiminin geldiği aşamaya uygun birikim stratejilerini ve gerekli hegemonya projelerini oluşturdu.

Bir başka yazımızda da “Neoliberal otoriter popülizm” olarak dile getirdiğimiz AKP hegemonya projesinin unsurlarını şu şekilde tekrar etmenin yararlı olduğunu düşünüyoruz; (Damar,2015 S:4)

- 1- IMF ve Dünya Bankası menşeli neoliberal sermaye birikim stratejileri ve düzenlemeleri;
- 2- Neoliberal kapitalizmin sınırları çerçevesinde yoksulluk yönetişimine dayalı sosyal politika programı;
- 3- Bürokratik, özellikle askeri vesayete karşı sınırlı siyasal reformculuk ve bunun kaldıracı olarak AB üyelik projesi;
- 4- Milli irade = çoğunluk iradesi = seçilmiş hükümet = seçilmiş lider zincirlemesine dayalı bir otoriter demokrasi anlayışı;

3.2.3. AKP'nin Neoliberal Popülizm Söylemleri

Bu temelde katıldığı her seçimde oylarını artırarak çıkan ve Türkiye'nin siyasi yaşamında bir ilke imza atmış bir parti olarak kabul edilen AKP, aynı zamanda Türkiye'nin hemen hemen her bölgesinden oy alan ve bu haliyle de sınıfsal ve etnik bölünmeleri açacak ve iktidarın sınıf karakterini bağımlı sınıflar nezdinde silikleştirmeyi

mümkün kılacak şekilde popülizmin tüm araçlarından da yararlanmış bir partidir (Yıldırım, 2009: 68).

“Egemen sınıflar popülizmi” olarak nitelendirilen bu popülizm türü, bir yandan ülke içerisinde burjuvazinin temsil krizini çözerek siyasal hegemonyasını ve bu sayede neoliberalizmi istikrara kavuşturmakta; diğer yandan da diğer birçok çevre ülkesinde de bir denetim ve kriz yönetme stratejisi olarak geliştirildiği için, çevreden merkeze kaynak ve değer transferini güvence altına almaktaydı (Zizek, 2006: 260 – 261).

Dolayısıyla da finansal sermayenin hegemonyası altında neoliberalizm, tam da neoliberalizmin genişlettiği yoksul kesimler üzerinde uluslararası finansal sistemin “yoksullukla mücadele” anlayışını neoliberalizme eklediği bir ortamda, yeni popülist dağıtım politikaları ile birlikte egemen sınıf iktidarının restorasyonu açısından gücünü pekiştirme yolunu bulmuştur.

Neoliberal popülizm, yoksul halkın gözünde AKP'nin en beğendiği politikası olarak “sağlık hizmetleri” olarak karşımıza çıkmakta, diğer yandan da özel sağlık kuruluşlarına ve ilaç tekellerine yapılan aktarmalar doğrultusunda sağlık harcamalarındaki önü alınamaz artışla belirmektedir.

Aynı yönde neoliberal popülizm bir yandan düşük gelirli kesimlerin uygun taksitlerle bir ev sahibi olma hayallerinin gerçekleşmesini sağlamakta, diğer yandan da kent merkezinde kalmış ve değerlenmiş gecekonduların toplu konut ve kentsel dönüşüm projeleri çerçevesinde kentsel sermaye birikiminin ve rantın hizmete açılmasını sağlamıştır.

Neoliberal popülizm piyasalaştırmaya olanak sağlayan bir popülizm anlayışını içermesi bakımından, AKP'nin temel kamu hizmetlerini piyasalaştırıp neoliberal sermaye birikim modeli ile

uyumlaştırma sürecinde gözettiği sermaye yanlısı popülist politikaların en görünür olduğu alanlardan birisi de bu nedenle “sağlık hizmetleri” olmuştur (White, 2007: 211).

AKP Dönemi’nde özellikle “Sağlıkta Dönüşüm Programı” kapsamında gerçekleştirilen değişikliklerle birlikte, “koruyucu ve önleyici sağlık hizmeti” yerine büyük ölçüde dışa bağımlı olunan ve ilaç ve tıbbi tüketime odaklı tedavi edici sağlık hizmeti anlayışı öncelenmiştir.

Demokrasi sorunsalı bağlamında değerlendirildiğinde bu yöndeki bir iktidar şeklinin en kritik yönü ise, emekçi sınıfları bölüşüm ilişkileri üzerinde süren mücadelenin dışında bırakılmasıdır. Zira neoliberal popülizmin temel amacı zaten, bir türlü ulaşılamayan hedeflerle örülü klasik söylemlerin bir uzantısı olarak farklı ifadelerle kendisini ortaya koymasındır.

Örneğin; tüyü bitmemiş yetim hakkını yedirmemiş olmak, kendisinden farklı olanı “Beyaz Türkler” olarak nitelendirmek, elitlerin yoksullara ve kimsesizlere yapılan hizmetleri anlamasının mümkün olamayacağını savunmak, her şeye karşın ezilenlerle kol kola olmaya devam edileceğini belirtmek, başbakanlık konutunda kalmak yerine “halkın içerisinde olmayı istiyorum” söylemi ile ev kiralamak, ama buna karşın kişisel servetine ve aile servetine servet katmaktır.

3.2.4. Sosyal Siyaset ve Sosyal Politika Anlayışı Bağlamında AKP

Sosyal politika gündeminde neoliberalizmin tahakkümünün bir sonucu olarak da yoksulluk önemli bir sorun haline gelmiştir.

Neoliberal politikalar, uygulamaya konuldukları tüm ülkelerde sert siyasi ve sosyal çatışmaların yaşanmasına neden olmaktadır

(Bayramoğlu, 2005: 109). Bu yöndeki politikaların uygulanması sürecinde Devletler, 1945 yılı sonrasının kalkınmacı kapitalizmine uygun olarak daha önce i sermaye kesimlerine, emeğe ve köylülere sağladıkları korumacı uygulamaları teker teker devre dışı bırakmaya başlamışlar ve bu Şekilde de yeni piyasa yapısı içerisinde ayakta kalmakta zorlanan sosyal kesimler farklı dönem, biçim ve Şiddetlerde de olsa reform sürecinin muhalifleri arasında yer almaya başlamışlardır (Bedirhanoğlu, 2009: 43).

Bu doğrultuda da dünya genelinde sosyal kesimler üzerinde dışlanma, fakirlik, umutsuzluk ve öfke yaratan neoliberal politikaların devleti de içerisine alan bir süreç dâhilinde nasıl uygulamaya konulabileceği ve sürdürülebileceği sorunu tartışılmaya başlanmıştır.

Neoliberalizmde kazananlar, her zaman kk bir kesimi oluşturmaktadır. Bu nedenle de neoliberalizm süreci, sürekli olarak ve yeniden tanımlanması gereken bir süreci ifade etmektedir. Bu doğrultuda birçok ülkede uygulanması sürecinde görülmektedir ki; neoliberal politikalar, yolsuzluk ve dzenbazlıkla i ie geçmiş uyumlaŐtırmaları ile asimile etme ve yok etme politikaları eşliğinde gerçekleŐtirilmektedir (Boratav, 2012: 113.)

Neoliberal politikaların hayata geçirilmesi süreci; yolsuzluk, işsizlik, kayıt dışılık ve yoksulluk gibi derin siyasi ve sosyal sorunların yanı sıra, birçok ülkede din, dil, ırk, cinsiyet vb. kimlik temelli çatışmaların ve siyaset yapma biçimlerinin de ortaya çıkmasına neden olmuştur (Bedirhanoğlu, 2009: 49).

Bu çerçevede kimlik temelli aidiyetler üzerinden tanımlanmaya başlanan pay kapma mücadelesi, neoliberal küreselleşme sürecinde kimlik çatıŐmalarının artmaya baŐlamasına neden olmuş ve her ülkenin kendisine özgü tarihsel koşulları içerisinde Őekillenmeye başlamıştır.

Konu ile ilgili olarak Hobsbawm (2000: 325) Şu değerlendirmelerde bulunmaktadır;

“Farklı kapitalist gelişme süreçlerinin özgül koşulları içerisinde geçmişten bugüne taşınan ve yeni biçimlerde yeniden üretilen eşitsizlikler; neoliberal politikaların yarattığı toplumsal krizler içerisinde daha da derinleşmeye başlamış ve “kimlik” olarak özcü vurgularla kodlanarak, siyasi idare süreçlerinde değerlendirilebilecek imkânlar haline gelmesi sağlanmıştır”.

Neoliberal dönemde Türkiye'nin kaybedenleri ise; sınıfsal temelde emekçi kesim ve köylüler, sermaye – içi rekabet bağlamında küçük ve orta ölçekli işletmeler ve cinsiyet bağlamında da kadınlar olarak değerlendirilmektedir (Bedirhanoglu, 2007: 71). Bu temelde kadın ve çocuk sömürüsü günden güne daha fazla derinleşmeye başlamış ve Türkiye'de devletin meşruiyeti, neoliberal dönüşüm sürecinde kaybeden bu kesimlerin tepkilerinin ne denli idare edilebildiği gücü ve yeteneği ile değerlendirilir hale gelmiştir.

Türkiye'de neoliberal politikalar aracılığıyla devletin yeniden yapılanmakta olduğu tarihsel süreç, devletin otoriter yapısının güçlenerek yeniden üretildiği süreçtir. Mamafih zamanla AKP'nin kişisel hak ve özgürlüklerden beslenen yaklaşımının üstü otoriterleşme eğilimiyle örtülecektir. AKP'nin bu sürece özgül katkısı, partiye atfedilen liberal- demokratik misyonun aksine, İslamcı muhafazakâr siyasi pratiklere içkin yeni otoriterlik biçimlerini Türkiye'de sermaye birikiminin hizmetine sunmuş olmasıdır. (Bedirhanoglu, 2007: 65.)

Daha önce de belirttiğimiz gibi, AKP neoliberal politikaların güçlü bir savunucusudur. Neoliberal politikalarının bir işareti olarak, AKP işçi örgütlenmelerine konan kısıtların ve devletin toplumsal rolünün azaltılmasının destekçisidir. Bunu yaparken, AKP hükümeti, muhtaç insanların bağımlılığını ve itaatini arttıracak muhafazakar

mekanizmalar kullanmaktadır. Bu bağlamda, AKP hükümetinin hem kliyentalist hem de paternalist yönleri vardır.(Çelik, 2010: 68) Kliyentalisttir, çünkü vatandaşa kurduğu ilişki hak ve görevlerdense müşteri ilişkisine dayanmaktadır ve oy karşılığında yardım ve destek yürütmektedir. Diğer taraftan, paternalistik yönleri vardır, çünkü kolektif haklara sınırlar koyar ve itaati ön plana çıkarır. AKP'nin başarısının en iyi açıklaması, daha önce de belirttiğimiz gibi, muhafazakarlığı neoliberal politikalara eklemesidir. Enformel, güvencesiz, esnek emek ortamı; kolektif işçi haklarının reddi; sağlık ve eğitimin metalaşması; gelir dağılımındaki eşitsizliğin artması yardım mekanizmalarıyla örtbas edilmektedir.

AKP'nin sunduğu program, neoliberal formülün Türkiye pratiğinde uygulamasıdır. Yönetim, hukuk, ekonomi politikaları, tarım, ulaştırma, sağlık gibi başlıkların tümü son dönemin moda kavramları olan şeffaflık, etkinlik, verimlilik ve katılım mesajlarıyla biçimlenmiştir. Programının her başlığında kullanılan bu ifadeler ve demokrasi kavramı yapısal reformların taşıyıcısı olan küresel elitlerin ortak kavramlarıdır. Parti neoliberal politikaları içselleştirdiğini ortak lisanı kullanarak kendini ifade etme çabasındadır. Reform programı ile eski hantal bürokrasinin yarattığı etkinsizlik, yolsuzluk, rüşvet gibi sorunların karşısına, serbest piyasanın daha iyi işlemesi için kamu yöneticilerine hesap verme sorumluluğu getirilmekte; katılımcılık, toplum ve kamu arasında diyalogu besleyecek araç olarak desteklenmekte; öngörülebilir bir yönetim ve yolsuzluklara imkân vermeyen şeffaf bir devlet anlayışı yerleştirilmektedir.(58'inci Hük.Proğ)

2001'den itibaren, Dünya Bankası'nın Sosyal Riski Azaltma Projesi kapsamında, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun yasal ve kurumsal çerçevesine, yardımların biçimine ilişkin çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Bu bağlamda yapılan en önemli değişikliklerden bir tanesi Şartlı Nakit Transferi (ŞNT) uygulamasının başlamasıdır. ŞNT uygulamaları eğitim ve sağlık olmak üzere iki

alandadır. Sağlık alanında, yoksul ailelere periyodik sağlık kontrollerini yaptırmaları şartıyla nakit transferi yapılır. 2004 yılında, 52635 sayılı kanunun yürürlüğe girmesiyle, Fon Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü (SYDGM) çatısında kurumsallaştı. SYDGM'nin doğrudan kendisine bağlı taşra örgütlenmesi olmamakla beraber, illerde ve ilçelerde toplamda 973 adet olmak üzere Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) bulunmaktadır. Bu vakıflar sivil toplum kuruluşu statüsünde değil, “hükümet güdümlü sivil toplum kuruluşu” (government operated non-governmental organizations) statüsündedir ve her biri birbirinden ve SYDGM'den görece özerktir (Çelik, 2011 S:5)

AKP, muhafazakar sosyal politikanın muhtelif mekanizmalarını kullanmaktadır. Bu mekanizmalardan önemli bir tanesi yerel yönetimlerdir. 2003 yılından itibaren, sosyal politika alanında özellikle belediyelerin rolü belirgin bir şekilde artmıştır. Bu süreçte yürürlüğe giren kanunlarla yere yönetimlerin yoksulluğun azaltılmasındaki rolleri ve sorumlulukları belirtilmektedir. Örneğin 52169 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 43. maddesinde yoksul, muhtaç, engelli ve kimsesizler için yapılacak yardımlar listelenmektedir. Neredeyse bütün AKP belediyelerinde SYDTV'lere benzer yardımlar yapan birimler vardır. Bunlar yoluyla muhtaç olma kriteriyle gıda, yakacak ve benzeri formatlarda yardımlar yapılmaktadır. Örneğin Ankara Büyükşehir Belediyesi 1998- 2010 yılları arasında; gıda, temizlik malzemesi, kömür, ekmek, portakal ve elma, patates, soğan, bal, tavuk, balık, çorba, okul malzemesi, giyecek yardımları yapmıştır.(Çelik, 2011, S:8)

Konumuz açısından kritik bir nokta, bu yardımların belediye bütçesi kullanılarak değil kamu-özel ortaklığıyla veya tamamen özel sektöre ihale edilerek finanse edilmesidir. Dolayısıyla, sosyal politikanın hak temelini eritilip yoksul yardımına dönüşmesinin yanı sıra kamu özel ortaklığı veya özelleştirme gibi neoliberal etkiler de bu yardımlarda görülebilmektedir. Aynı zamanda İslami sermaye

çevreleri açısından bu yardımlar hayırseverlik (örneğin zekat) işlevi de görmekte ve dolayısıyla bu gruplar sermaye birikimlerini ve emek ve sömürü ilişkilerini meşrulaştırmanın bir yolunu bulmaktadır. Bu süreci devletin merkezi iktidarını bu şekilde yerel düzeyde de yeniden üretmesi olarak değerlendirenler de mevcuttur.(Çelik 2011, S:8-9)

3.2.5. AKP İktidarı'nın Türkiye Ekonomisine Etkileri

Kısaca AKP dönemindeki yapılan ya da yenilenen sistemlere bakarsak; Erdal Tanasgör'ün AKP Dönemi Türkiye Ekonomisi Raporuna göre;

*1990'lı yıllarda işsizliğin çözümü doğrultusunda uzun vadeli uygulamalar yerine kısa vadeli uygulamalar tercih edilmiş ve işgücüne katılım oranı gelişmiş ülkelere kıyasla oldukça düşük seviyelerde kalmıştır.

* 2001 yılı ekonomik krizinden sonra işsizlik oranı yüzde 10,3 civarında gerçekleşirken, bu oran küresel ekonomik krizin etkisiyle 2009 yılında yüzde 14,8'e yükselmiştir. 2012 yılı ilk 9 ayında ise yüzde 9,1 oranında gerçekleşmiştir.

* Türkiye'deki sosyal yardım sisteminde, 2001 yılı sonrası düzenlemeleriyle ödeme gücünden yoksun kişilerin sağlık hizmetleri karşılanmakta, muhtaç durumda olan çocuk, öğrenci, yaşlı ve engellilere yönelik ayni ve nakdi yardımlar yapılmaktadır.

* Türkiye'de yoksulluk daha çok kırsal alanlarda olduğu için, bu dönemde yardımların büyük kısmı da bu alanlarda yoğunlaşmıştır. Yoksulların yerinde tespitine dayalı uygulamalar neticesinde sosyal yardımlardan yararlanan kişi sayısında ve sosyal yardım programlarının harcamalarında son yıllarda artış yaşanmıştır. 2002 yılında 1.376 milyon TL olan sosyal harcamaların miktarı 2011 yılında 18.216 milyon TL civarında gerçekleşmiştir.

* Sosyal güvenlik reformu kapsamında “Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu” uygulanmaya başlamıştır. “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası” ile herkesin sosyal güvenlik şemsiyesi altına girmesine, sigorta için ödeme gücü olmayan yoksulların genel sağlık sigortası priminin devlet tarafından ödenmesine başlanılmıştır. Yine “Sosyal Güvenlik Kurumu Yasası” ise Emekli Sandığı, Bağ-Kur ve Sosyal Sigortalar Kurumu birleştirilerek, “Tek Çatı” olarak bilinen yeni modeller üç ayrı sosyal güvenlik kuruluşu yerine tek bir Sosyal Güvenlik Kurumu oluşturulmuştur.

* 2011 yılından itibaren, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kurulması, AK Parti hükümetlerinin sosyal yardım ve hizmetlere ne kadar önem verdiğinin de bir göstergesidir.

* Gelir dağılımında 2002 yılından sonra önemli iyileşmeler sağlanmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından gerçekleştirilen 2010 yılı yoksulluk araştırması sonuçlarına göre; kişi başı günlük harcaması 1 Dolar'ın AK PARTİ DÖNEMİ TÜRKİYE EKONOMİSİ 16 altında kalan fert oranı 2002 yılında yüzde 0,20 iken; 2006 yılında 1 Dolar'ın altında fert kalmamıştır.

* Gelir dağılımındaki eşitsizliği gösteren Gini Katsayısı 2002 yılında 0,44 iken 2011 yılında 0,38'e düşmüştür.

* 2000–2001 yılında ilköğretimdeki okullaşma oranı yüzde 95,8 iken, 2010– 2011 döneminde okullaşma oranı yüzde 98,41'e; ortaöğretimde okullaşma oranı 2000 – 2001 yılında yüzde 43,95 düzeyinde iken 2010-2011 yılında bu oran yüzde 69,33'e yükselmiştir.

* 2003–2004 yılından itibaren ilköğretim okullarında; 2006–2007 yılından itibaren de ortaöğretim okullarında öğrencilere ders kitapları ücretsiz olarak verilmektedir.

*AK Parti hükümeti tarafından 2003 yılında başlatılan Sağlıkta Dönüşüm Programı ile birlikte sağlık sistemi bir değişim sürecine girmiştir. Hastanelerin idari ve mali açıdan özerk bir yapıya kavuşturulması hedeflenmiş ve özel sektörün de sağlık alanında yatırım yapması özendirilmiştir. Yine sağlık alanı iyileştirmeleri bağlamında ilk defa Aile Hekimliği uygulaması başlatılmış ve kalkınmada öncelikli bölgelerde yaşanan sağlık personeli eksikliğinin giderilmesi hedeflenmiştir. (Karagöl 2013, S:15-16)

Yine aynı raporun Ekonomik Büyüme ve Kişi başı GSYH ‘sına göre

* 2001 yılında yaşanan ekonomik krizden sonra alınan tedbirler ve uygulanan ekonomik istikrar programları sayesinde Türkiye ekonomisi, 2002- 2007 arası dönemde yaklaşık yüzde 7 oranında büyümüştür.

* 2008 yılında yaşanan küresel ekonomik krizden dolayı birçok gelişmiş ülkede daralma yaşanırken, Türkiye iç talep ve ihracat oranındaki artış ile birlikte 2009 yılının son çeyreğinden 2012 yılı üçüncü çeyreğine kadar aralıksız büyümesini sürdürmüştür.

*OECD tahminlerine göre, Türkiye 2011-2017 döneminde yıllık ortalama yüzde 6,7 büyüme oranıyla OECD ülkeleri arasında en hızlı büyüyen ülke olacaktır.

* Kişi başı GSYH miktarı 2002 yılında 3.492 dolar iken, bu miktar 2011 yılında 10.469 dolar seviyesine çıkmıştır. Türkiye 2013-2015 OVP’de kişi başına düşen geliri 2015 yılında 12.859 Dolar’a yükseltmeyi ve yüksek gelirli ekonomiler grubuna girmeyi hedeflemiştir.

* Türkiye’nin gelişmekte olan ülkelerin karşılaştığı en önemli sorunlardan biri olan “Orta Gelir Tuzağı”na girmemesi için yurtiçi üretimde katma değeri yüksek

ürünlerin üretimine öncelik vermesi, ekonomik büyümeyi kısıtlayan tasarruf miktarını artırması ve rekabet gücü yüksek sektörlerle odaklanması zorunlu hale gelmiştir. (Karagöl 2013, S:13)

Yine aynı raporda fiyat istikrarına da değinilerek aşağıdaki maddelere yer verilmiştir.

*2001 yılı sonunda yüzde 54,4 olan enflasyon oranı 2004 yılında tek haneye düşerek son 34 yılın rekoru sayılan yüzde 9,4'e düşmüştür. 2012 yılında gerçekleşen yüzde 6,16 enflasyon oranı, 1968 yılından beri tarihin en düşük enflasyonu olarak tarihe geçmiştir.

* 2005 yılında paradan altı sıfır atılmasıyla bol sıfırlı rakamların ortaya çıkarttığı teknik ve operasyonel sorunlar aşılmış kayıt ve işlemlerde sadelik ve parasal tutarların ifade edilmesinde pratik faydalar sağlanmıştır.

* 2012 yılında uygulanan sıkı para politikası sayesinde gerçekleşen yüzde 6,16 enflasyon oranı 1968 yılından beri tarihin en düşük enflasyon oranı olmuştur. Enflasyonda bu düşüş trendinin 2013 yılında da devam etmesi beklenmektedir.

* 2002 yılından itibaren, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası rezervlerinde her yıl artış meydana gelmiştir. Merkez Bankası altın dâhil, döviz rezervleri 2002 yılında 28 milyar Dolar iken, 2012 yılında 122.1 milyar Dolar'a ulaşmıştır. (Karagöl 2013, S:13-14)

3.2.6. AKP ve İktisat Politikaları

3 Kasım seçimlerin sonrasında açıklanan Acil Eylem Planı ile Kasım 2002 ve Mart 2003 tarihli 58. Ve 59.AKP Hükümetlerinin Programındaki "İktisat Politikası Tercihleri"; sermaye'nin 1994 krizinden sonra ısrarla talep ettiği ve 1995 yılında hazırlayarak

kamuoyuna bir çalışma ile açıkladığı 1 ,1998 Yakın İzleme Anlaşması ile hayata geçirilen ve 2000-2002 Stand-By Anlaşmaları ile yürütülmekte olan, özü itibariyle IMF-Dünya Bankası ikilisinin güdümünde sürdürülen neoliberal iktisat politikalarının Türkiye'nin dışa bağımlılığını arttırıcı, dış şoklara dayanıksız, zayıf ve yeniden montaj ekonomisine dönen bir ekonomi yaratma projesindeki iktisat politikası tercihleri ile üst-üste çakışan tercihler olmuş ve bu politikaların bütünüyle devamı niteliğinde olmuştur.

AKP Hükümeti; iş başına geldiğinde sürdürülmekte olan programı tümüyle devam ettirmek kararı ile yetinmedi, 2004 sonunda, süresi dolan, geçmiş Koalisyon Hükümetlerince zaten uzatılmış olan 2002 Stand-By Anlaşmasının esaslarını aynen koruyarak 2005-2008 dönemini kapsayan yeni bir orta vadeli Stand-By sözleşmesinin altına imza attı. 1995 yılında sermaye tarafından gündeme getirilen ve 1998 Yakın İzleme Anlaşması ile uygulama alanı bulan “iktisat programı tercihlerini” dört yıllık iktidarı döneminin tamamında kesintisiz sürdürme tercihinde bulundu.

AKP'nin dört yıllık iktidar süresinde kesintisiz sürdürme tercihinde bulunduğu program esas itibariyle “2000 programıdır”. Program 2000-2001 krizleri sonrası ek Stand-by anlaşması ile uzatılmış ve AKP Hükümeti tarafından 2005 mayıs ayından itibaren üç yıllık bir yeni dönem için daha uzatılmıştır. Böylece Üçlü Koalisyon Hükümetlerinin 1998 yılında “Yakın izleme Anlaşmaları” balatmış olduğu “2000 programı” yaklaşık 10 yıllık kesintisiz bir IMF-Dünya Bankası Programı haline dönüşmüştür. Bu kesintisiz programı en uzun süreli olarak benimseyip yürüten de AKP olmaktadır. Program ayrıca, AB tarafından da

desteklenmektedir. Türkiye bu desteği somutlaştırmak için programın temel hedeflerini, AB için hazırladığı “Ulusal Programında” açık bir biçimde “taahhüt etmiştir”.

Program bilindiği gibi iki temel ayaktan oluşmaktadır. “istikrar ve Yapısal Reformlar”. IMF’nin yakın gözetimi altında yürütülen programın istikrar ayağı;

a) “dış taleple büyüme”,

b) “sıkılaştırılmış mali disiplin”

c) “özerk Merkez Bankası”

politikalarından oluşmaktadır. Faiz dışı fazla, Para politikasının MB’nin döviz imkanlarına endekslenmesi ve büyümenin finansmanı için kısa vadeli sermaye girişini özendirilen kur- ve yüksek reel faiz. İstikrar politikası uygulaması için gerekli araçlar olarak son dört yıldır aktif olarak kullanılan iktisat politikası araçlarıdır. Yapısal Reformlar ayağı ise; bütünüyle “kamu sektörü ekonomisinin” tasfiyesini hedeflemiştir. Son dört yıl içinde kamu sektörü ekonomisinin en yüksek katma-değer yaratma kapasitesine sahip ekonomik kuruluşların özelleştirme yolu ile hızla elden çıkartılmasında geçmiş iktidarlar ile karşılaştırıldığında AKP iktidarının tartışmasız üstünlüğü olmuştur. Kamu sektörü ekonomisinin tasfiyesinde, özelleştirmenin yanı sıra bir diğer etkili araç, iktisat politikası araçlarının kullanılmasında etkili kamu karar merkezlerinin “bağımsızlaştırılarak” üst-kurullar yapısında kamu ekonomisinin dışına taşınmıştır. Bu yapıların oluşturulması 2000 programınca AKP iktidarı öncesinde tamamlanmıştır. Bu Özerk kurullar ile zaman içinde uyum yaşanmış olmasına karşın, özellikle Merkez Bankası ve hale Kurulunu yönlendirme çabaları dört yıl içinde hep sürmüştür. (Ekzen,S:2-3)

3.2.7. Sermeye Birikiminin Siyasal Dönüşüme Etkisi Bağlamında AKP

İslâmî sermayenin özellikle 28 Şubat sürecinin yarattığı etkiler nedeniyle 2000'lerin başında kısa bir duraklama yaşadktan sonra tekrar gücünü toplamasında 3 Kasım 2002 tarihinde yapılan seçimlerden AKP'nin galibiyetle ayrılmasının büyük payı vardır. İslâmcı gelenekten bir lider kadrosuna sahip olan, ancak bu kimliği sahiplenmeyerek kendisini “muhafazakâr demokrat” olarak niteleyen AKP için büyük sermaye yerine “Anadolu sermayesi” ile işbirliği yapmak daha makul bir çözüm olarak görünmüştür. Zaten başta Başbakan Erdoğan ve Maliye Bakanı Unakıtan olmak üzere pek çok AKP yöneticisi İslâmî sermaye ile ticari bağlara sahip olduğu biliniyor. Hatta daha ileriye gidilerek AKP'nin gerek 2002 gerekse 2007 seçimlerinde kazandığı başarıların önemli nedenlerinden biri olarak Anadolu Sermayesinin kendisine verdiği destek gösterilebilir. 2002 Kasım ayında yapılan seçimlerden sonra iktidara gelen AKP hükümetinin ülkenin büyük burjuvazisini temsil eden TÛSİAD ile dönem dönem ciddi görüş ayrılığına düştüğü ve her iki kanadın birbirlerini suçlayan açıklamalar yapabildikleri görülmüştür. TÛSİAD'ın AKP hükümetine yönelik muhalefeti, uygulanan ekonomi politikalarının başarısızlığı ya da kendileri için zararlı olmasından değil, laiklik ve kadrolaşma gibi rejimle ilgili siyasal sorunlardan kaynaklanmaktadır (Cemal, 2006a: 2006b)

Aynı süreçte AKP ile MÛSİAD arasında ise oldukça yakın ilişkiler yaşandığı, yeşil sermayenin AKP tarafından himaye edildiği, buna karşılık bu gruplar tarafından AKP'ye malî destek sunulduğu söylenebilir (Rubin, 1995: 12-13).

MÜSİAD'ın düzenli olarak yayımladığı ekonomik raporlarda sürekli olarak ülke ekonomisinin olumlu bir seyir izlediği savunulmakta; bu gelişmeler AKP hükümetinin icraatı süresinde attığı olumlu adımlara bağlanmaktadır (Müsiad, 2006).

Sermayenin AKP'ye teslimiyetinin etkileri üç ana başlık altında toplanabilir. Birincisi, sermaye AKP'ye teslimiyet sürecine girince, kendi işyeri yönetimini de büyük ölçüde buna göre yapılandırıyor. Çalıştırdığı insan gücü, baştan sona, bu anlayışa göre biçimleniyor; çalışanların yaşam biçimi de dinselleşiyor. On bir yıla yaklaşan iktidarı boyunca kamu bürokrasisinin köşe başlarını kendi anlayışına uygun insan gücü ile dolduran AKP, benzer bir kadrolaşmanın kendisine teslim olan özel sermaye tarafından gerçekleştirilmesi için elinden geleni yapıyor. Açıktır ki, yargının ve eğitimin yeniden yapılanmasıyla bütünleşen böyle bir işgücü yapısından, ne bilinen anlamda bir emekçi sınıfı doğar ne de işçi ve memur haklarını savunan özgün bir hareket gelişebilir. İkincisi, nitelik değiştirerek AKP'ye teslim olan sermayenin asıl yıkımı basın yayın alanında yaşanıyor. Hapsedilenleriyle, sermayenin işten çıkardıklarıyla ve kalanların özgürlüklerinin iyice kısıtlanmasıyla baskıcı ve bunaltıcı bir basın-yayın ortamı oluşuyor. Üçüncüsü, niteliği değişen sermaye bilim, kültür ve sanat alanlarında da kendi anlayışını giderek artan oranda egemen kılıyor; uygun deyişle kendi kültürünü ve onun insanını yaratıyor (Kepen 2015,1)

AKP eksenli sermaye birikimi süreci daha ileri bir toplum düzenine geçişin yollarını tıkamaktadır. Sağlıklı bir ekonomik ve toplumsal gelişmenin önkoşulu olarak, sermayenin AKP'nin uydusu olmaktan bir an önce

kurtulması gerekir. Bu, olanaklıdır! Bunun için sermayenin en azından kapitalist ekonominin ilke ve kurallarına göre işleminin bilinçli bir biçimde istenmesi gerekir. Kapitalist düzenin kendi ilk ilkesidir: İktidar değişik sermaye kesimlerine hiçbir ayırım yapmaksızın eşit uzaklıkta durmalıdır. Bu yapılmazsa kapitalizm kendi kuyusunu kazar. Rekabetçi bir birikim ortamı ve sermayenin toplumsal sorumluluğu da ancak bundan sonra gündeme getirilebilir. Başta siyaset, AKP dışı kamuoyunun, iktidar-sermaye bağının, özellikle basın-yayın ve ihale sistemi ayaklarıyla, tarafsız bir yapıya kavuşturulmasına çalışması kaçınılmaz bir zorunluluktur. (Kepenck 2015,1)

3.2.8. AKP ve Özelleştirme Politikası

Neoliberal evleri tamamlamak üzere evreleri tamamlamak AKP hükümeti, 2003'te emek piyasasının esnekleştirilmesini yasal çerçeveye kavuşturan yeni iş yasası'nı kabul etmiştir. 2005 yılında özelleştirme programına kamu bankalarının ve THY, Petkim, Tüpraş, Tekel, Tügsaş, E.Demir, Çelik ve Telekom işletmelerini almış ve bunlardan Pektim, Tüpraş, Tügsaş, E. Demir Çelik ve Telekomu özelleştirmiştir. AKP, kamu mülkiyetindeki başka varlıkları da satmaya ya da kiralamaya yönelik yasal değişiklikleri (2b orman alanları, doğal sit alanlarını ve hazine arazilerini özelleştirme) gündemine almıştır. 2005 yılından itibaren IMF'nin, etkin bir kamu yönetimi için mali disiplin sağlamak amacıyla, gelir idaresinde reform düzenlemelerine gidilmesi yönünde vergi yasa tasarısı ve kamu yönetimi temel yasa tasarısı vb. kurumsal düzenlemeleri dayatmasını kaçınılmaz kılmıştır. Ayrıca 2005 yılında sigorta sisteminin tek çatı altında toplanması çalışmaları hızlandırılmış ve 2006 yılının Nisan ayında yasal düzenlemeler parlamentodan geçirilmiştir. Sağlık alanında SSK'nın kapatılması, ilaç alımı ve tedavi anlamında sağlık hizmetinin

kapsamının daraltılması ve özel sigorta şirketleri ve özel hastaneleri teşvik edici genel sağlık sigortası yürürlüğe girmiştir.(Altıok 2007 S: 62)

İş ve sosyal,güvenlik alanında,işe emeklilik, kıdem tazminatı iş güvencesi vb. düzenlemelerle emek piyasasını esnekleştirici uygulamalar getirilmiş,ancak 1 Ocak 2008 tarihinde yürürlüğe girecek biçimde ertelenmiştir.

Bu dönemde tarım sektöründe destekleme alımları ve sübvansiyonlar azaltılmış ‘Doğrudan,Gelir Desteği’ ve Dünya Bankası kredileri ile büyük toprak sahipleri güçlendirilerek tarımsal alanların dönüşümünün önemli bir boyut kazanması gündeme gelmiştir. ABD menşeli Cargill şirketine tarımsal faaliyetlere giriş izni verilmesi, Bergama altın madeni işletiminin EuroGold şirketine kiralanması, enerji ve madencilik alanında özel sektöre açılım sağlanmasıyla tarım alanlarını yok eden faaliyetlere lisanslar verilmiştir. Tarımsal ürün ithalatı sürekli arttırılmış ve Genetiği Değiştirilmiş Organizmalı (GDO) ürünlerin ithali ve üretilmesi serbest bırakılmıştır. (Altıok 2007, S:63)

Sözleşmeli,tarım uygulamasına geçilmiştir. Tarım Kredi Kooperatifleri tasfiyesi ve Devlet Su İşleri'nin yerel yönetimlere devredilmesi gündeme getirilmiş ve daha da önemlisi Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü kapatılmıştır. Bu düzenlemeler sonucu Türkiye tarım sektöründe üreticilerin tüccarlar önünde tamamen örgütsüzleştirildiği, şirketleşen tarım sektörünün küçük üreticiyi ortadan kaldırdığı ve tarım sektöründeki daralmanın yarattığı atıl işgücünün diğer sektörlerde ve kentsel alanlarda yedek işgücü ordusunu oluşturacak bir süreci yarattığı ileri sürülebilir.(Altıok 2007, S:63)

Devlet geleneksel olarak kadınların formel ekonomideki en büyük işvereni ve kamu sektörü ücretlerle çalışma koşullarında

eşitliğin güvencesi olmuştur. Bu nedenle, özelleştirme uygulamalarıyla kamu sektörünün küçültülmesi kadınların işgücü piyasasındaki konumunu da olumsuz yönde etkilemiştir. (Erdut,2005,S:34)

Özelleştirmenin sonuçları doğrudan sendikaları etkilemektedir. Özelleştirmenin, sendikaların varlık sebebinin oluşturduğu ve menfaatlerini korumak üzere teşkilatlandıkları çalışan grubuna yönelik olumsuz etkileri nedeniyle, sendikaların bu süreçte taraf oldukları bilinmektedir (Taşçı 2008 S: 97,Alper, 1994: 153). Sendikaların özelleştirme konusunda bu taraflarlığının bir yansıması olarak ortak tepkileri, genel anlamda özelleştirme sonucunda işten çıkarmalar ile ortaya çıkan olumsuzluklar üzerine yoğunlaşmaktadır (Taşçı,2008 S: 97,Dereli, 1993: 24). Ayrıca, sendikalara göre, özelleştirme ile sendikaların siyasal güçleri zayıflatılmaktadır. İleri sürüldüğüne göre, dünya ölçeğinde sendikalara bakıldığında, özelleştirme ile sendikaların gücünün zayıflatılmak istendiği ve bu amacı gerçekleştirmek üzere hükümetlerin bilinçli bir şekilde özelleştirmeyi bir araç olarak kullandıkları görülmektedir. (Taşçı,2008 S:97)

3.2.9. Neoliberal ve Muhafazakâr Eğitim Anlayışı Bağlamında AKP

30 Mart 2012 günü kabul edilen 6287 Sayılı “İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” 11 Nisan 2012 tarihinde de Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Yürürlüğü giren kanunun maddeleri şunlardır.

MADDE 1 – 5/1/1961 tarihli ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 3 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 3 – Mecburi ilköğretim çağı 6-13 yaş grubundaki çocukları kapsar. Bu çağ çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar, 13 yaşını bitirip 14 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biter.”denilmiştir.

Okula başlama yaşının geriye çekilmesi ile birlikte, 60, 66 aylık ve 72 ve 83 aya kadar olan farklı yaşlardaki öğrencilerin; aynı sınıfta, aynı ortamda bulunmaları, fiziksel dengesizlik ve psikolojik farklılıkları beraberinde getirmiştir. Bu yaş grubu çocukların gelişim özellikleri bakımından birkaç aylık fark büyük önem arz etmektedir. 60, 66 ve 72 aylık çocuklarda, beslenme, tuvaletini yapma vs. temel ihtiyaçlarını giderirlerken büyük güçlükler çektikleri gözlemlenmiştir. Birçok veli bu durumdan dolayı, okul bahçesinde ya da bir şekilde okul ile irtibat sağlayarak çocuğunu endişeli bir şekilde beklemek zorunda kalmıştır.(Gülcan ,2014 S:12)

Milli Eğitim Bakanlığı'nın verilerine göre; 60–66 aylık çocuklar arasında 1 milyon 200 bin öğrenci, 66,72 aylık çocuklardan yaklaşık 550 bin öğrenci okula başlamıştır. Dönem başında çocuğunu okula göndermeyen velilere para cezası, verileceğinin söylenmesine rağmen böyle bir uygulama yapılamamıştır. On binlerce anne baba, 60 – 66 aylık çocuklarının okula başlamasının uygun olmadığını ispatlamak ve rapor almak için doktor kuyruğa girmişlerdir. 72 ay öncesi çocukların büyük bir kısmı okula başladıkları, (bazı yerlerde % 30-% 40 oranında) daha sonra aileleri tarafından okuldan alınıp, okul öncesine yönlendirildikleri gözlemlenmiştir. Buna bağlı olarak da okul öncesi okullaşma oranı gelişmiş dünyanın çok gerisinde % 46 düzeyinde kalmıştır.(Gülcan 2014 S:12)

MADDE 2 – 222 sayılı Kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 7 – İlköğretim; 1 inci maddede belirtilen amacı gerçekleştirmek için kurulmuş dört yıl süreli ve zorunlu ilkokul ile dört yıl süreli ve zorunlu ortaokuldan oluşan bir Milli Eğitim ve Öğretim Kurumudur.”

MADDE 10 – 1739 sayılı Kanunun 26 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 26 – Ortaöğretim, ilköğretime dayalı, dört yıllık zorunlu, örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik

öğretim kurumlarının tümünü kapsar. Bu okulları bitirenlere ortaöğretim diploması verilir.”

İlk dört yıl birinciden sonra, “mesleğe yönlendirme” adı altında çocukların çıraklık ya da stajyer öğrenci olarak, küçük yaşta iş piyasasına çekilmesi ve çocuk işçilerin sayılarının artması tehlikesi doğmuştur. Bu uygulama ile çocuk işçilerin artmasının yanında, okul ortamından uzaklaştırılan çocukların sosyal, akademik becerilerinin gelişmesi engellenmiştir. (Gülcan 2014,S:12)

MADDE 9 – 1739 sayılı Kanununun 25 inci maddesinin mülga birinci fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“İlköğretim kurumları; dört yıl süreli ve zorunlu ilkokullar ile dört yıl süreli, zorunlu ve farklı programlar arasında tercihe imkân veren ortaokullar ile imam-hatip ortaokullarından oluşur. Ortaokullar ile imam-hatip ortaokullarında lise eğitimini destekleyecek şekilde öğrencilerin yetenek, gelişim ve tercihlerine göre seçimlik dersler oluşturulur. Ortaokul ve liselerde, Kur’an-ı Kerim ve Hz. Peygamberimizin hayatı, isteğe bağlı seçmeli ders olarak okutulur. Bu okullarda okutulacak diğer seçmeli dersler ile imam-hatip ortaokulları ve diğer ortaokullar için oluşturulacak program seçenekleri Bakanlıkça belirlenir.”

Eğitim bölgelerindeki okullarının imam hatip ortaokuluna dönüştürülmesi, öğrencileri evlerine daha uzak yerlerdeki okullarda eğitim görmeye zorlamıştır. Böylece okulları ile evleri arasındaki mesafe artmış olan öğrenciler, başka okuldaki (5.6.7.8 sınıflar) ile birleştirilerek kalabalık sınıflarda eğitim görmelerine yol açmıştır. Okulların imam hatip’e dönüştürülmesi ile imam hatip ortaokul ve imam hatip lisesi sayısı gereğinden fazla artmış, birçok okulun kontenjanın boş kalması sonucu kaynakların boşa harcanmasına neden olmuştur. İlköğretimin birinci kademesinin 4 yıllık ilkokul, ikinci kademesinin de 4 yıllık ortaokul şeklinde düzenlenmesi, 5. sınıfların ortaokullara dahil edilmesi ile 20-30 bin sınıf öğretmen açığa çıkmış,

bunların büyük bir kısmı okullarında norm fazlası hale düşürmüş- tür. Öğretmenlerin birçoğu norm fazlası duruma düşmemek ve istemedikleri yerlerde çalışmamak için alan değiştirmek zorunda kalmışlardır. Alan değişikliği ile beraber, geçiş yaptıkları alanın formasyon bilgisine yeterince sahip olmadıkları gibi, o alanın bilgi birikimi de öğretmenlerde yetersiz kalmıştır. (Gülcan,2014 S:12)

AKP'nin eğitim alanındaki politikaları, stratejileri ve uygulamaları incelendiğinde, birçok sorun ve sıkıntı ile karşılaşmaktadır. Sınav yükünü azaltmayı ve üniversite giriş sınavını kaldırmayı vaat eden AKP iktidarı, tam tersini yapmaktadır. OKS'nin kaldırılıp yerine 6, 7 ve 8'inci sınıflarda Seviye Belirleme Sınavı (SBS) konulması öğrencileri dershanelere daha bağımlı hale getirmiştir. Benzer bir sistem "üniversite giriş sisteminde reform" adıyla dile getirildiyse de uygulanamamıştır. Bu yaklaşım da; okulda eğitimin önemini daha da azaltacak ve dershanelere kaçıışı körükleyecek niteliktedir. İmam Hatip Lisesi mezunlarını rahatlatmak için, bu liseleri meslek liseleri içinde özel bir kategori gibi alarak üniversitede alanları dışında eğitim alabilmelerinin sağlanması da AKP Hükümeti'nin temel amaçları arasında olduğu anlaşılmaktadır. Bu uygulamalar, sistemde sürekli değişikliklere yol açarak güveni zedelemekte, öğrencilerin ve ailelerin endişelerini daha da artırmakta, eğitimde kaliteye katkı yapmamakta, eğitimin ticarileştirilmesini hızlandırmakta, öğrencileri dershanelere ve kolejlere mahkûm etmekte, ekonomik olarak ailelere yük bindirmekte ve zaten sınırlı olan ulusal kaynakların yanlış kullanılmasına neden olmaktadır. Bunun yanında, bu uygulamalar, eğitimde fırsat eşitliğini ortadan kaldıracak ve sosyal devletin sorumluluklarının ticari eğitim kuruluşlarına ve cemaatlere devrini de hızlandıracaktır (Gül 2014, S:188)

Neoliberal eğitim politikalarında vurgu, öğrencilerin ihtiyaçlarından öğrencilerin performansından okulun öğrenci için yaptıklarından öğrencinin okul için yaptıklarına kaymıştır (İnal 2013

S:277,Apple, 2004:153-154). Böylece eğitim, iş dünyasının diline tercüme edilerek pazarlanabilir bir mal haline gelmekte, sonuçlar da standartlaştırılmış “performans”lara indirgenmektedir. Bu mantığın gerekçesi, küresel şartlarda yarışabilmek için eğitimin kendini yeni gelişmelere uyarlaması ve çağdaşlığın ve demokrasinin gereği sonucu teknolojiden yararlanması gerektiğidir. MEB’de egemen olan zihniyet, büyük kitlelere işlevsel eğitim hizmetleri götürmek, insan kaynaklarını daha yararlı duruma getirmek, daha yüksek kaliteli eğitim sağlamak gibi “teknik” konuların yanı sıra eğitimde sosyal adalet, demokrasi ve imkan eşitliğinin yükseltilmesinde bile eğitim teknolojisinin vazgeçilmez olduğunu ileri sürmektedir (İnal 2013 S:277. T.C. MEB, 1999a:5)

IV BÖLÜM

AKP’NİN NEOLİBERAL POLİTİKALARI BAĞLAMINDA KADIN İSTİHDAM POLİTİKASI

4.1. Giriş

Çalışma olgusu, tarihin başlangıcından beri farklı biçimlerde de olsa her zaman insanın hayatının bir parçası olmuştur. Çalışma aslında pek çok faaliyeti kapsayan bir kavramdır. Fakat modern zamanlarda çalışma gelir getirici bir işte çalışmayı tanımlar hale gelmiştir. İhtiyaçlar için çalışma, sanayileşmeyle birlikte çalışmanın ev dışı hale gelmesi neticesinde ücret karşılığı çalışmaya dönüşmüştür. Bu yönüyle çalışma, yaşamı idame ettirmek için bireylerin gelir elde etmelerinde bir araç haline gelmiştir. Diğer taraftan modern toplumda, toplumsal kabul ve statü/rollerin belirlenmesi açısından da önemli bir etkidir. (Uşen ,C:11:2011:4, Aytaç ve Diğ.2002:219)

Günümüz dünyasında kadının yer almadığı, bir üyesinin bulunmadığı hiçbir meslek ve faaliyet alanı kalmamış gibidir. Ancak yirminci yüzyıl öncesi birçok toplumda belli uğraş türleri yalnızca erkekler için söz konusu olmaktadır. Emegın bu tür ayırımı tabi tutulması ile geri planda kalan kadın, evin bakımı, yiyecek ve giyeceklerin hazırlanması ve çocukların yetiştirilmesini üstlenmişti. Kadınların giderek daha çok sayıda ücretli çalışanlar arasına katılması olumlu ve olumsuz yönleriyle değişik yorumlara yol açmaktadır. Bir yandan bu tür çalışmanın kadına sağladığı yararlar belirtilirken, diğer yandan çalışma yaşamında ve ev yaşamında karşılaştığı sorunlar gündeme gelmektedir. Özellikle ekonomik yetersizlik nedeniyle iş hayatına atılan kadınların hem ev kadını olarak, hem anne olarak karşılaştığı sorunlar beraberinde olumsuz etkileri geleneksel toplum yapısı içinde çalışan kadının çok yönlü sorumluluklar ve sorunlar altında kalmasına yol açmaktadır. (Çullu,2009: 35 /Tisk,2000.Raporu S:14)

Genel olarak kadınlar ile erkeklerin işgücüne katılımlarında rol oynayan ve/veya katılımlarını engelleyen faktörler birbirinden oldukça farklıdır. Kadınların toplumsal rolleri (annelik, eşlik, ev hanımlığı), çocuk ve yaşlı bakımı, istihdam koşullarındaki ayrımcılık(cinsiyete dayalı meslekler gibi), kadın işgücüne olan talebin yetersizliği, eğitimde kadın-erkek eşitsizliği gibi nedenler kadınların çalışmasını zorlaştırmaktadır. (Uşen C:11,2011: 4)

Diğer taraftan Türkiye’de çalışma çağında olan her dört kadından sadece birinin istihdamda bulunduğu dikkate alındığında çağdaş anlamda ücretli çalışmanın kadınlar için yaygınlaşmadığı görülmektedir. Kadınların iş hayatında çekilmesi aslında bir tercihten çok zorunluluktur. Çünkü kadınlar, erkeklerden çok daha düşük ücretlerle ve sosyal güvenceden yoksun olarak çalışmaktadırlar. Çalışma koşullarındaki bu zorlukların dışında Türkiye’de çocuk ve yaşlı bakımı hizmetlerinin de yetersiz olması sebebiyle kadınlar çalışma hayatında çekilmek zorunda kalıyorlar. Çoğu zaman ücretli alınan çocuk bakım hizmeti kadının elde ettiği gelirin büyük bir kısmını oluşturduğundan kadının ev kadını olmak dışında bir tercihi söz konusu olmamaktadır. (Uşen, C:11: 2011:4)

Dünya Bankası 2012 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kalkınma Raporun ‘da; toplumsal cinsiyet eşitliğinin kendi içinde temel bir kalkınma hedefi olduğu; kadınların eğitime, ekonomik fırsatlara ve üretken girdilere erkeklerle aynı düzeyde erişebilmesinin önündeki engellerin kaldırılmasının, giderek daha rekabetçi ve küresel hale gelen bir dünyada çok daha önemli hale geldiği; kadınların statülerinin iyileştirilmesinin, çocuklara yönelik olanlar da dahil diğer bir çok kalkınma çıktısını da beslediği; kadınların toplumsal ve siyasi açıdan daha aktif hale gelmelerinin, karar alma ve politikaları şekillendirme konusunda erkeklerle eşit şansa sahip olmalarının zaman içinde temsil gücü daha yüksek ve daha kapsayıcı kurumların ve politika tercihlerinin oluşturulmasını sağlayacağı vurgulanmaktadır. Ayrıca, kadınların beceri ve yeteneklerinin doğru kullanılmasının ekonomik

maliyetin yüksek olduğu; kadınların hane halkı kaynakları üzerinde daha fazla kontrole sahip olmasının çocukların geleceğine daha fazla yatırım yapılmasına yol açtığı ve ekonomik büyüme üzerinde dinamik pozitif etkiler doğurduğu belirtilmektedir. (Tisk 2013: 108)

4.2. AKP'nin Neoliberal Politikaları Bağlamında Kadın İstihdam Politikası

2011 tarihli, 6111 sayılı Kanunla 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda yapılan değişiklikle, daha önce 1 yıl olan aylıksız doğum izni süresi doğum yapan kadın memurun isteği halinde 24 aya çıkarılmıştır. 3 gün olan babalık izni de 10 güne yükseltilmiş ve 24 aya kadar aylıksız izin getirilmiştir. Yine, üç yaşını doldurmamış çocuğun evlat edinilmesinde 24 aya kadar aylıksız izin kullanma imkânı tanınmıştır. Ayrıca kadın memurlar için günde toplam 1,5 saat olan süt izni, ilk 6 ayda günde 3 saat, ikinci 6 ayda günde 1,5 saat olmak üzere yeniden düzenlenmiştir. Bu kapsamda AKP'nin "Kadın İstihdam Paketi" olarak da nitelendirilen konu ile ilgili yasal düzenlemeleri, AKP Resmi İnternet Sitesi'nde aşağıda verildiği şekilde ifade edilmiştir (AKP, 2014);

"26 Mayıs 2008 Tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5763 Sayılı İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile kadın istihdamının teşvik edilmesi amacıyla önemli bir adım atılmıştır. (...)

Söz konusu yasal düzenlemeyle kreş kurma zorunluluğu bulunan işletmelerin dışarıdan bu hizmeti almalarına imkân sağlanmıştır. Dışarıdan kreş hizmeti alımı daha önce yönetmelikte yer alırken yapılan düzenlemeyle kanun hükmü haline getirilmiştir.(...)

İş Kanunu'nun "Eşit Davranma İlkesi" başlığı altında 5. Maddesi'nde getirilen düzenlemede; Anayasa'nın 10. Maddesi'nde getirilen eşitlik ilkesi dikkate alınarak, iş ilişkisinde dil, ırk, cinsiyet

siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı olarak ayırım yapılamayacağı hükme bağlanmıştır.(...)

Analık halinde çalıştırılma yasağı doğumdan önce 8, doğumdan sonra 8 hafta olmak üzere toplam 16 haftaya çıkarılmıştır. (...)

4857 Sayılı İş Kanunu'nda getirilen bir diğer önemli değişiklik de, işçinin haksiz ve keyfi ve geçerli bir nedene dayanmaksızın yapılan fesihlere karşı korunma getirilmiştir. (...)

2007 yılında Gelir Vergisi Kanunu'nda yapılan değişiklikle; hane halkı içinde kadınlar tarafından üretilen ürünlerin düzenlenen kermes, festival, panayır ile kamu kurum ve kuruluşlarınca geçici olarak belirlenen yerlerde satılması sonucu kadınların elde ettikleri gelirler vergiden muaf tutulmuştur. (...)

2004 Tarih ve “Personel Temininde Eşitlik İlkesine Uygun Hareket Edilmesi” Konu’lu Başbakanlık Genelgesi’yle; kamu kurum ve kuruluşlarının personel alımında hizmet gerekleri dışında cinsiyet ayrımı yapılmaması gerektiği bildirilmiştir”.

Konu ile ilgili ilerleyen sayfalarda daha detaylı bilgi verileceğinden çalışmanın bu kısmı bu bölümde sınırlı tutulmuştur.

4.2.1. Muhafazakârlık Algısı Kapsamında AKP ve Kadın

Toplumsal hayatta “muhafazakârlık”, geleneksel değerlerin muhafaza edilmesine yakın bir anlam ifade etmektedir. Sözlük anlamı olarak “muhafazakâr” ise şöyle ifade bulmaktadır.

“1. Milli ananelerine, örf ve adetlerine, geçmişe bağlı olan; manevi ve maddi değerlerin korunması, yaşatılması şartıyla yeninin güzel, faydalı, iyi ve doğru olanı benimseyen ve bu çerçevede gelişme ve değişmeye taraftar olan (kimse)

2. Mevcut düzenin devamından yana olan

3. Tutucu” (Gürel,2007 S: 8, Türkçe Sözlük 3, 1996, S: 2009 3)

“Muhafazakârlık” köken olarak incelendiğinde Türkçe bir sözcük olmadığı bilgisine ulaşılmaktadır. “Muhafazâkâr (Ar. muhâfaza ve Fars. –kâr ekiyle muhâfaza-kâr) [Fr.conservatif karşılığı olarak Türkçe’de meydana getirilmiştir]” Kelime anlamı ve köken olarak incelendiğinde yukarıda yer alan bilgilerin elde edildiği “muhafazakârlık– conservatism” kavramı siyasal hayatta, 1800’lerin başında Fransız Devrimi ile literatürlere girmiş ve bugüne kadar sürekli değişerek gelişmiş siyasi bir akım olma özelliğini göstermektedir.(Gürel ,2007 S: 8,Ayverdi, , 2005, S: 2115)

Aile toplumun en küçük birimidir. Ailenin anne, baba ve çocuklar olarak bir arada olması toplumun sağlıklı fertler yetiştirebilmesi ve sağlıklı olabilmesi üzerinde etkili olmaktadır. Aile bu açıdan bakıldığında toplumsal birlik için önem taşımaktadır. “Bu siyaset felsefesi aileyi hem toplumun temel birimi, hem de geleneksel âhlakın koruyucusu olarak görmektedirler. Çünkü aile toplumu bir arada tutan bağların bir kısmını yaratır ve pekiştirir. Aynı zamanda aile toplumun atomize olmasını önler, toplum içinde dayanışmayı sağlar ve nihayet temel eğitim kurumlarından biri olma işlevini görür. Aile insanlarda toplumlarına mensubiyet ve aidiyet duygularını da kuvvetlendirir. Ayrıca aile insanların mutlu olabildiği belli başlı yerlerden biridir. Bu nedenlerle ailenin vazgeçilmez bazı toplumsal

işlevleri vardır.”(Gürel,2007, Vural,2003, S:121-122) Muhafazakârlar, “aile”yi sosyolojik işlevleri nedeniyle toplumun temel kurumu olarak nitelendirilmektedirler. Bu bağlamda aile; ‘neslin devamı’, ‘ahlakın koruyucusu’, ‘bütünün parçası olma’ ve ‘sosyalleştirme’ özellikleriyle, farklı bir değer taşımaktadır. İnsan hakları yaklaşımı içinde bireysel hakların sınırları da, aile kavramına muhafazakâr bakış açısı, başlığı altında tartışılan konulardan olmaktadır.

Muhafazakâr siyasi görüşün temel konularından bir diğeri de “din”dir. Din, muhafazakâr görüşe göre; psikolojik yönüyle motivasyon etkisi, toplumsal dayanışmayı sağlaması, bütünleştirici olması, gelenek ve göreneklerin oluşmasında yönlendirici olması, cemaat duygusunu yapılandırması gibi yanlarıyla önem taşımaktadır. “Burke’ün daha genel terimler içinde düşündüğü şey, dinin sivil rolünün ne olduğu idi. Dinin başlıca rolü, insanlara iyi davranış için dürtü sağlamaktı.” Araştırmalar sırasında, muhafazakâr siyasi görüşte toplumsal uyumun önemi ve toplum birlikteliğine yapılan vurgu ile sık sık karşılaşmıştır. Bu yaklaşıma göre dinin, inanç sistemi olarak görülmesinin yanında toplumun birleştiriciliğine olan etkisine yaklaşımı da dikkat çekicidir. “Fransız muhafazakârlığının öncülerinden Bonald’da din, inanç sistemi olmaktan daha önemlisi, bir cemaat biçimidir.”(Gürel 2007,S: 12, Bora 1998 S:101) demektedir.

AKP, muhafazakâr demokrat kimliğinde, her türlü toplumsal ve siyasal mühendisliğe ve bu bağlamda, her türlü radikal söyleme karşı, evrimci ve doğal sürecinde işleyen toplumsal dönüşüme dayalı bir değişimi savunmaktadır çünkü “muhafazakârlıktan anladığı” mevcut kurum ve ilişkilerin korunması değil, bazı değerlerin ve kazanımların korunmasıdır. Parti’nin herkesin doğuştan sahip olduğu haklara sınıf ayrımı gözetmeksizin sahip çıkarak bireysel tercihlere saygı duyduğu ancak aile kurumunu sarsacak uygulamalar konusunda da hassasiyetini ortaya koymaktadır. AKP, bireylerin dinden esinlenen duygu ve düşüncelerinin siyasete yansımalarını normal bir durum ve sosyolojik bir olgu olarak kabul ederken din üzerinden siyaset

yapmanın yanlışlığına da vurgu yapmaktadır. Bununla birlikte, akli önemseyen ama rasyonalist mutlakıyetçiliğe karşı, geleneksel bilgi birikimi ve tecrübeyi de dikkate almakta olan, modernin ve geleneklerin sentezlendiği bir yaklaşıma da sahiptir. Sivil toplum ve grup aidiyeti de önemli bulmaktadır. (Akdoğan 2003, S:124-134)

Bugün AKP'nin neo-liberalizm eksenli oluşturduğu ekonomi politikasında Kadın istihdam paketi de özünde AKP'nin iktidara geldiğinden bu yana sürdürdüğü bu politikaların bir uzantısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Tam da bu noktada kadın emeğinin esnekleşmesi ile AKP'nin kadının geleneksel rolüne vurgu yapan muhafazakârlığı kesişerek kadınların başta istihdam olmak üzere yaşamın tüm alanlarındaki yeri ve konumu yeniden şekillenmektedir. Kadınların nasıl giyineceklerinin, kaç çocuk doğuracaklarının, nasıl doğum yapacaklarının tartışmaya açılmasını, kürtajı engelleme ve doğurganlığı özendirme gibi kadın bedeni üzerinden en temel bireysel özgürlüklere müdahale edilmesi izledi. Erken evliliği ve çok sayıda çocuk doğurmayı teşvik etmek, boşanmayı önlemeye yönelik girişimleri artırmak, ailenin yapılanmasında dini unsurlara yapılan vurguları artırmak ise bu politikanın diğer yansımalarını oluşturmaktadır.(Çoban 2014 S:87)

4.2.2. AKP ve “İdeal Kadın Projesi”

İdeal aile”, Türkiye'nin zihniyet haritasında sıkça karşımıza çıkan, kültürel kimlik kurgularının temelinde yer alan, ideolojileri yatayına kesen bir kavram. İdeal aile kavramının kendisi aslında ailede bir problem olduğunu ifşa ediyor. Aile kendiliğinden ideal olamıyor; ideal hale getirilmesi gereken bir olgu. Ailenin nasıl, hangi ilişkiler, roller içinde yapılanması gerektiğine yönelik arayış ve yaptırımlar insanlık tarihi kadar eski. Antik Yunan'dan bugüne filozoflar, dinler, sosyologlar, edebiyatçıların ürettiği aile algıları inanılmaz ortaklıklar taşıyor. Kadınlık-erkeklik tanımlamalarında

yaratılan ikilik/karşıtlık etrafında örgütlenen bu anlayış, ailenin “huzur ve güven ortamı” içinde nesilleri ve dolayısıyla emeği yeniden üretmesini bekliyor. Tabii burada “aile”yi, “kadın” olarak okumak gerekiyor. Ailenin özellikleri, işlevleri üzerinde duran her anlayış aslında kadının aile içindeki rolüne, işlevine vurgu yapıyor. Binlerce yıllık düşünce geleneği erkekleri ne oldukları üzerinden tanımlarken, kadınları tanımlamak için “ne işe yaradıkları”ndan yola çıkıyor (Kerestecioğlu 2013 S:112-119)

Aileye ilişkin yaklaşım ve değerlerin eğitim, medya, edebiyat, sinema gibi alanlar aracılığıyla toplumsallaştırılması sürecinden, iktidarın hukuki bürokratik düzenlemeleriyle siyasallaştırıldığı bir sürece geçildiği söylenebilir. Aileye dönük müdahalede son derece aktif bir siyasal iktidarla karşı karşıyayız. AKP iktidarı dinsel ve geleneksel değerlerle piyasanın ihtiyaçlarını başarıyla harmanlama işini kadınlar üzerinden yapıyor. Başbakan Erdoğan, ilk kez 2008 yılında 8 Mart Dünya Kadınlar Günü’nde dile getirdiği “en az üç çocuk” söylemini defalarca tekrarladı. Gerçekten de, kadınlara sürekli doğurmalarını söyleyen bu görüş, hem muhafazakârlığın hem neoliberalizmin hem milliyetçiliğin tonlarını içeriyor. “Demografik fırsat penceresi” olarak tanımlanan 15-65 yaş arası çalışabilir nüfus oranını yüksek tutmak, yani emek piyasasındaki rekabeti canlı tutmak, Kürt ve Türk nüfus arasındaki dengeyi korumak, oransal olarak Kürt nüfusun artmasını engellemek ve kadınların esas işlevinin annelik olduğunu vurgulamak hedeflerini içeriyor. (Kerestecioğlu 2013 S:18)

4.3. Sosyal Politikada Değişim ve Sosyal Güvenlik Reformu Kapsamında Kadın – Erkek Algısı

Türkiye’de kadın istihdamı politikalarındaki gelişim ve dönüşümleri, yani kadın istihdamı ile ilgili paradigma değişikliklerini sorgulama amacı taşımaktadır. Türkiye’de işgücü piyasasında kadınların durumlarını etkileyen üç temel paradigma değişikliğinden

söz edilebilir. Özellikle 1980’li yıllardan bu yana değişen sosyal, ekonomik, politik eğilimler sonucunda sosyal devlet anlayışının, güvenceli tam zamanlı istihdam olanaklarının ve pasif işgücü piyasası politikalarının yerini aile temelli sosyal politika anlayışına, aktif işgücü piyasası politikalarına ve esnekleşme anlayışına bıraktığı görülmektedir. Burada vurgulanması gereken nokta, kadınlarla işgücü piyasası arasında kurulan bağın arka planını oluşturan bu paradigmalara veya dönüşümlerin yalnızca Türkiye’ye özgü olmayıp, uluslararası eğilim ve etkilerin de izlerini taşıdığıdır. (Acar ,2013 S:17)

Kadınların hem çalışma yaşamına, hem de kamusal yaşamın tüm alanlarına erkeklerle eşit bir şekilde katılabilmeleri için özellikle bakım sorumluluğunun erkeklerin de eşit şekilde üstlenmeleri gereken toplumsal bir sorumluluk olarak görülmesi ve bakım hizmetlerinin sosyal hak anlayışı çerçevesinde kurumsallaştırılması ve kamusal yapılması gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet temelli hane-içi iş yüklerinin kadınların işgücüne katılım ve istihdamı üzerindeki sınırlandırıcı etkisinin azaltılmasında iş ve aile yaşamını uzlaştırıcı mekanizmalar önemli bir potansiyel taşımaktadır. Son dönemde bu mekanizmaların geliştirileceğine dair eğilimi kadınların istihdamını artırmak amacıyla yapılan politika tartışmalarında görmek mümkündür. Kadınların işgücüne katılım ve istihdam oranlarının istenilen düzeye çıkarılabilmesi için, iş ve aile yaşamını uzlaştıracak mekanizmaların bakım hizmetleri + yasal bakım izinleri + işgücü piyasası regülasyonları gibi politik müdahalelerin hepsini dikkate alan bütünlüklü bir perspektifle, toplumsal cinsiyet bakış açısı çerçevesinde oluşturulması gerekliliğinin altını çizmek gerekmektedir. Özellikle 2000’li yılların ikinci yarısından itibaren Türkiye’de kadınların işgücüne katılım ve istihdamlarını artırmaya yönelik vurgunun temel politika metinlerine girdiğini ve bu konudaki düzenleme ve uygulamaların ivme kazandığını söylemek mümkündür. Kadınların işgücüne katılım oranlarının % 35 seviyesine çıkartılması 2023 hedefi olarak belirlenmiş (ÇSGB, 2012.27), Aile ve Sosyal Politikalar

Bakanlığı'nın Türkiye'nin önde gelen firma temsilcilerinin katılımıyla kurduğu Türkiye Cinsiyet Eşitliği Görev Grubu, cinsiyetler arası ekonomik katılım ve fırsatlar uçurumunu önümüzdeki üç yıl içerisinde % 10'a kadar azaltmak gibi bir hedef belirlemiştir (AB Bakanlığı, 2012:153). 2000'li yılların özelliği, Avrupa Birliği müktesebatına uyum sürecinin başlaması, sivil toplumun konuya olan ilgisinin ve müdahalesinin artması, gelişmekte olan ülkelerde kadınların işgücüne katılımı ile ilgili U dönüşünün – çok düşük düzeylerde seyreden işgücüne katılım oranlarının artması ile ilgili beklentinin– Türkiye'de yüksek büyüme oranlarına rağmen gerçekleşmemiş olması ve kadın istihdamı ile kalkınma arasında kurulan ilgidir. (Acar ve Diğerleri 2013 S:33-34)

Türkiye'de kadın istihdamı politikası sorgulanırken, yapılan düzenleme ve uygulamalar üzerinde etkili olan uluslararası taahhütleri ve yükümlülükleri gözden kaçırmamak gerekir. Türkiye Kadınlara karşı Her türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni (CEDAW) imzalamış ülkelerden biri olarak, sözleşmenin 11. Maddesi gereğince kadınların çalışma haklarını güvence altına almak, istihdam alanında kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı önlemek ve kadın-erkek eşitliği esasına dayanarak kadınlara işgücü piyasasında eşit haklar sağlamak amacıyla her türlü önlemi almakla yükümlüdür. Diğer taraftan Türkiye, kadın istihdamını doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen çok sayıda Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) sözleşmesine de taraftır. 100 sayılı “Eşit Ücret Sözleşmesi”, 111 sayılı “Ayrımcılık (İş ve Meslek) Sözleşmesi”, 122 sayılı “İstihdam Politikası Sözleşmesi”, 138 sayılı “Asgari Yaş Sözleşmesi” ve 189 sayılı “Ev İşçileri için İnsana Yakışır İş Sözleşmesi” Türkiye tarafından onaylanan ILO sözleşmeleri arasındadır. Türkiye tarafından henüz 156 sayılı “Aile Sorumlulukları Olan İşçiler Sözleşmesi”, 175 Sayılı “Kısmi Süreli Çalışma Sözleşmesi”, 183 sayılı “Analgın Korunması Sözleşmesi” ve 177 sayılı “Eveksenli Çalışma Sözleşmesi” onaylanmamıştır. Bu sözleşmelerin de onaylanması, onaylanmış olanların ise uygulamaya aktarılması Türkiye'de kadın-erkek eşitliği konusunda ilerleme

kaydedilebilmesi açısından önem taşımaktadır. (Acar ve Diğerleri 2013 S:33-34)

4.3.1. Türkiye’de Kadın – Erkek İstihdam Verileri: İşgücüne Katılım Oranı

TÜİK’ten alınan istatistikî verilere göre İstihdam edilenlerin sayısı 2014 yılı Ocak döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre 761 bin kişi artarak 25 milyon 194 bin kişiye yükselmiştir. Bu dönemde, tarım sektöründe çalışan sayısı 91 bin kişi azalırken, tarım dışı sektörlerde çalışan sayısı 852 bin kişi artmıştır. İstihdam edilenlerin %21,4’ü tarım, %19,7’si sanayi, %6,7’si inşaat, %52,2’si ise hizmetler sektöründe yer almıştır.

Önceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında hizmet sektörünün istihdam edilenler içindeki payı 0,8 puan, inşaat sektörünün payı 0,4 puan artarken, tarım sektörünün payı 1 puan, sanayi sektörünün payı ise 0,2 puan azalmıştır. İstihdam oranı %44,9 olarak gerçekleşmiştir.

İstihdam edilenlerin oranı, bir önceki yılın aynı dönemine göre 0,6 puanlık artış göstererek %44,3’dan %44,9’a yükselmiştir. Türkiye genelinde işgücüne katılma oranı, 2014 yılı Ocak döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre 0,5 puan artarak %50 olmuştur. Aynı dönemler için yapılan kıyaslamalara göre; erkeklerde işgücüne katılma oranı 0,5 puan artarak %70,9, kadınlarda ise 0,4 puanlık artışla %29,7 olarak gerçekleşti. (TÜİK 2014)

Mevsim Etkilerinden Arındırılmamış Temel İşgücü Göstergeleri,
Ocak 2013-2014

	TÜRKİYE		KENT		KIR	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Kurumsal olmayan nüfus (000)	74 033	74 947	50 675	51 129	23 358	23 818
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus (000)	55 169	56 084	37 916	38 372	17 253	17 712
İşgücü (000)	27 323	28 036	18 418	19 056	8 905	8 980
İstihdam (000)	24 433	25 194	16 196	16 849	8 237	8 346
İşsiz (000)	2 890	2 841	2 223	2 207	668	634
İşgücüne katılma oranı (%)	49,5	50,0	48,6	49,7	51,6	50,7
İstihdam oranı (%)	44,3	44,9	42,7	43,9	47,7	47,1
İşsizlik oranı (%)	10,6	10,1	12,1	11,6	7,5	7,1
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	12,9	12,3	12,3	11,9	15,5	14,1
Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı (%)	20,7	19,0	22,5	21,2	17,0	14,0
İşgücüne dahil olmayanlar (000)	27 846	28 048	19 498	19 316	8 348	8 733

Tablodaki rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

NKA sonuçlarına göre 2011 yılında, Türkiye’de 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus içerisinde işgücüne katılma oranı %47,5 olup, bu oran erkeklerde %69,2, kadınlarda ise %25,9 oldu. Avrupa Birliği üyesi ve aday ülkeler arasında kadınların işgücüne katılma oranının en düşük olduğu ülke Türkiye’dir. Türkiye genelinde işgücüne katılma oranı cinsiyet ve yaş gruplarına göre incelendiğinde, tüm yaş gruplarında erkeklerin işgücüne katılma oranı kadınlara oranla daha yüksektir. İşgücüne katılma oranı erkeklerde en yüksek %95,4 ile 35-39 yaş grubunda, kadınlarda ise %38,3 ile 25-29 yaş grubundadır.

2011 yılında kadınların işgücüne katılım oranı **%25,9** iken 2012 yılında işgücüne katılım oranı **%29,5** ve erkeklerde %71’dir. İstihdam edilen kadın nüfus oranı %26,3, erkek nüfus oranı ise %65’tir. 2014 yılına gelindiğinde ise kadınların işgücüne katılım oranı **%29,7** ‘dir. Bu verilerden de anlaşılacağı üzere kadınların işgücüne katılım oranı sürekli artmaktadır.

4.3.2. Türkiye’de Kadın – Erkek İstihdam Verileri: İşsizlik Oranı

Kasım 2014’te işsizlik oranı yüzde 10,7 olmuştur. Türkiye’de işsizlik oranı, geçen yılın kasım ayında bir önceki aya göre 0,3 artarak yüzde 10,7 olmuştur. İşsiz sayısı aynı dönemde 3 milyon 43 binden 3 milyon 96 bin kişiye çıkmıştır. (TÜİK) 2014 yılının kasım ayına ilişkin “Hanehalkı İşgücü İstatistikleri”ne göre; Türkiye genelinde 15 ve daha yukarı yaştakilerde işsiz sayısı Kasımda(2014) 3 milyon 96 bin kişi olmuştur. İşsizlik oranı yüzde 10,7 seviyesinde gerçekleşmiştir. İşsizlik oranı erkeklerde yüzde 9,7, kadınlarda yüzde 13 olarak hesaplanmıştır. Aynı dönemde tarım dışı işsizlik oranı yüzde 12,7 olarak tahmin edilmiştir. 15-24 yaş grubunu içeren genç işsizlik oranı yüzde 19,9 olurken, 15-64 yaş grubunda bu oran yüzde 10,9 olarak gerçekleşmiştir.

Aynı ayda 15 ve daha yukarı yaştaki istihdam edilenlerin sayısı 25 milyon 874 bin kişi, istihdam oranı yüzde 45,1 olurken, bu oran erkeklerde yüzde 64,2, kadınlarda ise yüzde 26,6 olarak gerçekleşmiştir.

Bu dönemde, tarım sektöründe çalışan sayısı 5 milyon 180 bin kişi, tarım dışı sektörlerde çalışan sayısı 20 milyon 694 bin kişi olmuştur. İstihdam edilenlerin yüzde 20’si tarım, yüzde 20,4’ü sanayi, yüzde 7,6’sı inşaat, yüzde 52’si hizmetler sektöründe yer almıştır.

Türkiye genelinde kasım ayına ilişkin mevsim etkilerinden arındırılmamış temel işgücü göstergeleri şöyledir.(TÜİK,2014)

	Toplam	Erkek	Kadın
15 ve daha yukarı yaştakiler			
Nüfus (bin/kişi)	57.326	28.311	29.015
İşgücü (bin kişi)	28.970	20.114	8.856
İstihdam (bin kişi)	25.874	18.168	7.705
Tarım	5.180	2.812	2.368
Tarım dışı	20.694	15.357	5.337

İşsiz (bin kişi)	3.096	1.946	1.151
İşgücüne dahil olmayanlar (bin kişi)	28.356	8.197	20.159
İşgücüne katılma oranı (yüzde)	50,5	71	30,5
İstihdam oranı (yüzde)	45,1	64,2	26,6
İşsizlik oranı (yüzde)	10,7	9,7	13
Tarım dışı işsizlik oranı (yüzde)	12,7	10,9	17,5
15-64 yaş grubu			
İşgücüne katılma oranı (yüzde)	55,2	76,3	33,9
İstihdam (bin kişi)	49,1	68,8	29,4
İşsizlik oranı (yüzde)	10,9	9,8	13,3
Tarım dışı işsizlik oranı (yüzde)	12,8	10,9	17,5
Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik	19,9	18,1	23,2

4.3.3. Türkiye’de Kadın – Erkek İstihdam Verileri: Kayıt Dışı Çalışma Oranı

TÜK verilerine göre Ocak 2014 döneminde herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadan çalışanların oranı, bir önceki yılın aynı dönemine göre 2,6 puan azalarak %33,6 olmuştur. Bu dönemde, geçen yılın aynı dönemine göre tarım sektöründe sosyal güvenlikten yoksun çalışanların oranı %83’den %81,1’e, tarım dışı sektörlerde ise %22,7’den %20,6’ya gerilemiştir. Sosyal güvenlik kapsamında olmayan ücretli ve yevmiyeli çalışanların oranı ise bir önceki yılın aynı dönemine göre 2,6 puan azalarak %17 olmuştur. (TUİK 2014)

4.3.4. Türkiye’de Kadın – Erkek İstihdam Verileri: Ücret Ortalaması

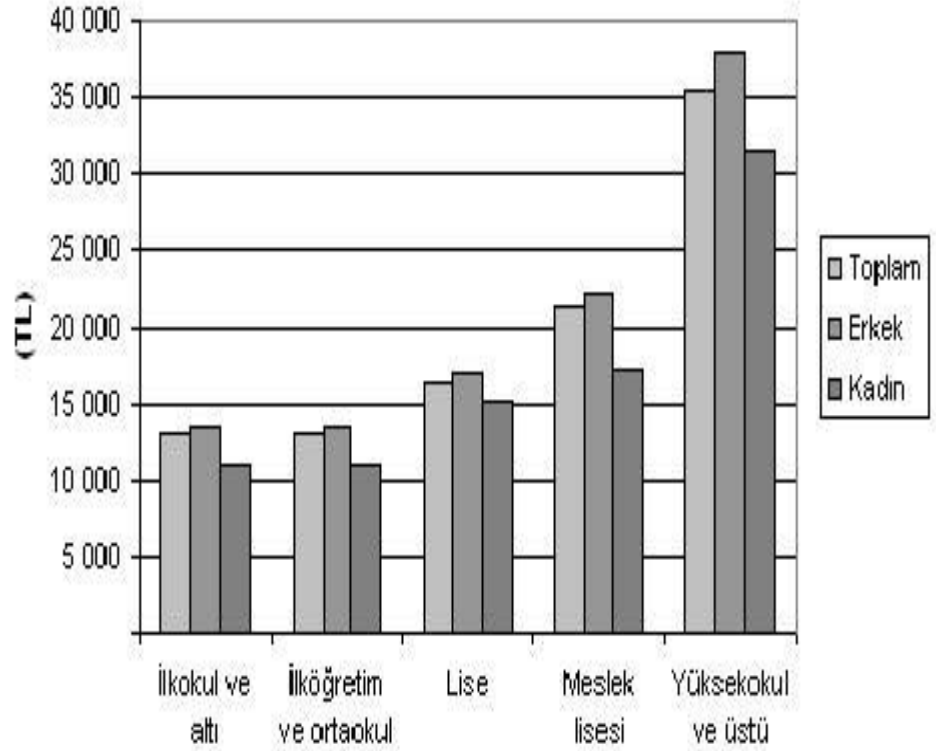
Yine TUİK verilerine göre 2006 yılından itibaren AB ülkeleri ile eş zamanlı olarak dört yıl aralıklarla Kazanç Yapısı Anketi uygulanmaya başlanmıştır. Söz konusu serinin ikincisi olan 2010

Kazanç Yapısı Anketi; 2010 Kasım ayı ve yıllık bilgileri referans alınarak 2011 yılında, Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflamasına (NACE Rev.2) göre B-N ve P-S sektörleri (sanayi, inşaat ve hizmet) kapsanarak örnekleme yöntemi ile seçilen 20 155 işyerinde uygulanmıştır. Ankette, işyerinde ücret karşılığı çalışan kişiler kapsanmıştır. Ankette kapsanan sektörlerde kadınlar, ücretli çalışanların % 24,6'sını oluşturmaktadır.

2010 Kazanç Yapısı Anketi sonuçlarına göre, 2010 yılında yıllık ortalama brüt kazanç 19 694 TL'dir. Bu rakam, erkekler için 19 683 TL, kadınlar için 19 728 TL olarak tahmin edilmiştir. Anket sonuçları incelendiğinde, hem erkek hem de kadın ücretli çalışanların kazançlarının, genellikle eğitim durumu ile doğru orantılı olarak yükseldiği görülmektedir. Benzer durum, yaş grubu ve kıdem yılı için de geçerlidir. Eğitim durumuna göre en yüksek yıllık ortalama brüt kazancı erkeklerde 37 878 TL, kadınlarda ise 31 437 TL ile yüksekokul ve üstü eğitim düzeyine sahip olanlar elde etmektedir.

Cinsiyet ve eğitim durumuna göre yıllık ortalama brüt kazanç, 2010

Cinsiyete dayalı (erkek-kadın) ücret farkı, erkek ve kadın arasındaki ücret farkının erkek ücreti içindeki yüzdesi olarak tanımlanmaktadır. Bu gösterge, saatlik, aylık veya yıllık ortalama ücret esas alınarak hesaplanabilmekte olup burada yıllık ortalama brüt ücret kullanılarak hesaplanmıştır. Cinsiyete dayalı ücret farkı toplamda kadın ücretinin lehine (% -1,1) iken, eğitime göre incelendiğinde tüm eğitim durumu basamakları için erkek ücreti lehinedir. Göstergenin toplamda kadın lehine olması ücretli çalışanların eğitime göre dağılımının incelenmesi ile açıklığa kavuşmaktadır. Buna göre, ücretli çalışan kadınların en yoğun buldukları eğitim durumu % 35,3 ile yüksekokul ve üstü iken, erkekler için bu grup % 27,4 ile ilköğretim ve ortaokuldur. Cinsiyete dayalı ücret farkı meslek gruplarına göre incelendiğinde ise, “yöneticiler”

grubu hariç, diğer tüm meslek gruplarında bu ölçütün erkek ücreti lehine olduğu görülmektedir.

Eğitim durumu ve meslek grubuna göre cinsiyete dayalı ücret farkı, 2010

	Yıllık ortalama brüt ücret (TL)			Yıllık ortalama brüt kazanç (TL)			Cinsiyete dayalı ücret farkı ⁽¹⁾
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	(%)
Toplam	17 884	17 837	18 029	19 694	19 683	19 728	-1,1
Eğitim durumu							
İlkokul ve altı	12 237	12 597	10 519	13 099	13 526	11 065	16,5
İlköğretim ve ortaokul	12 192	12 571	10 470	13 043	13 505	10 949	16,7
Lise	15 117	15 531	13 969	16 414	16 907	15 049	10,1
Meslek lisesi	18 759	19 442	15 647	21 280	22 195	17 109	19,5
Yüksekokul ve üstü	31 486	33 574	28 184	35 383	37 878	31 437	16,1
Meslek grupları							
Yöneticiler	43 825	43 073	46 201	49 170	48 198	52 242	-7,3
Profesyonel meslek mensupları	31 520	34 549	27 861	33 974	37 557	29 647	19,4
Teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensupları	22 082	22 536	20 865	24 628	25 283	22 872	7,4
Büro hizmetlerinde çalışan elemanlar	18 875	19 383	18 203	21 478	22 066	20 700	6,1
Hizmet ve satış elemanları	12 922	13 167	12 188	13 787	14 076	12 919	7,4
Nitelikli tarım, ormanlık ve su ürünleri çalışanları	14 091	(*)	(0)	14 561	(*)	(0)	(*)
Sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar	15 278	15 586	13 004	16 921	17 297	14 151	16,6
Tesis ve makine operatörleri ve montajcılar	13 336	13 851	10 518	14 544	15 144	11 266	24,1
Nitelik gerektirmeyen meslekler	12 075	12 449	10 713	13 032	13 513	11 276	13,9

(1) Cinsiyete dayalı ücret farkı; (erkek ücreti-kadın ücreti)/erkek ücreti *100 olarak hesaplanmıştır.

(0) Gözlem değerleri güvenilir tahminler için yeterli değildir.

(*) Gizlenmiş verilerin aritmetik işlem sonucu elde edilmesini önlemek amacı ile verilmemiştir.

Tam yıl çalışanların (12 ay) cinsiyet ve yaş grubuna göre ortalama ve medyan aylık brüt ücret ve yıllık brüt kazancı

Average and median monthly gross wage and annual gross earnings of employees worked and paid for the whole year (12 months) by sex and age group

(TL)

Yaş grubu Age group	Ücretli çalışanların oranı The distribution of employees (%)		Aylık brüt ücret Monthly gross wage				Yıllık brüt kazanç Annual gross earnings			
			Ortalama Average		Medyan Median		Ortalama Average		Medyan Median	
	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010
Toplam - Total										
Toplam - Total	100,0	100,0	1 278	1 779	698	1 025	16 582	23 208	8 785	12 808
<16	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
16-19	1,5	0,8	602	832	532	761	7 333	10 114	6 461	9 253
20-24	8,7	6,9	743	1 045	550	807	9 245	13 134	6 748	10 310
25-29	22,6	20,7	978	1 377	610	945	12 454	17 917	7 711	11 949
30-34	22,5	23,7	1 257	1 694	721	1 097	16 365	22 056	9 211	13 787
35-39	17,6	18,5	1 410	1 919	775	1 100	18 473	25 170	9 855	13 431
40-49	22,1	23,0	1 581	2 096	979	1 152	20 767	27 599	12 324	14 345
50-59	4,5	5,5	2 002	2 672	1 259	1 701	25 936	34 855	15 590	21 587
60+	0,5	0,8	2 472	3 299	1 268	1 763	31 607	40 224	16 310	22 083
Erkek - Males										
Toplam - Total	100,0	100,0	1 277	1 758	701	1 025	16 588	22 936	8 960	12 817
<16	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
16-19	1,2	0,8	582	823	531	761	7 123	9 956	6 420	9 253
20-24	6,3	5,3	739	1 030	542	790	9 174	12 893	6 634	10 075
25-29	21,5	19,4	937	1 306	600	901	11 902	16 966	7 490	11 412
30-34	23,0	23,7	1 183	1 605	699	1 047	15 393	20 899	8 838	13 127
35-39	18,4	19,1	1 369	1 847	777	1 097	17 945	24 110	9 883	13 406
40-49	23,9	24,8	1 591	2 066	1 039	1 210	20 907	27 208	13 119	15 092
50-59	5,0	6,0	2 043	2 751	1 374	1 793	26 464	36 178	16 886	23 262
60+	0,6	1,0	2 518	3 402	1 250	1 815	32 342	41 416	16 124	22 500
Kadın - Females										
Toplam - Total	100,0	100,0	1 280	1 844	658	1 019	16 562	24 084	8 350	12 775
<16	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
16-19	2,4	0,9	637	853	535	761	7 691	10 496	6 519	9 347
20-24	16,8	11,9	748	1 064	558	829	9 336	13 436	6 900	10 562
25-29	26,2	24,8	1 090	1 557	686	1 106	13 997	20 346	8 514	13 757
30-34	20,7	23,8	1 537	1 991	883	1 287	20 054	25 935	11 053	15 982
35-39	14,8	16,8	1 585	2 192	772	1 117	20 709	29 215	9 662	13 477
40-49	16,1	17,4	1 534	2 230	700	910	20 061	29 363	8 868	11 558

50-59	2,9	3,9	1 764	2 324	714	1 251	22 846	29 053	8 760	15 358
60+	0,2	0,5	2 039	2 452	1 450	1 145	24 745	30 398	16 980	13 935

(0) : Gözlem değeri öngörülenden az olduğu için bilgi verilememiştir.
Data not available due to insufficient number of obversion.

Kaynak: TÜİK, Kazanç Yapısı Anketi sonuçları
Source: TurkStat, The results of Structure of Earnings Survey

4.4. AKP ve “Yeni İstihdam Paketi”

Bu hakkında AKP'nin kadın kolları internet sitesinden yayınlanan dokümanlara bakıldığında; 26 Mayıs 2008 Tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren **5763 sayılı İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun** ile kadın istihdamının teşvik edilmesi amacıyla önemli bir adım atılmıştır.

Bu adım ile bir yıl içinde işe alınan ve fiilen çalıştırılan 18 yaşından büyük tüm kadınların Kanunun yürürlük tarihinden önceki altı aylık dönemde prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı sigortalılar dışında olması şartıyla, bu maddenin yürürlük tarihinden önceki bir yıllık dönemde işyerine ait prim ve hizmet belgelerinde bildirilen ortalama sigorta sayısına ilave olarak bu maddenin yürürlük tarihinden itibaren bir yıl içinde işe alınan ve fiilen çalışanlar için; prime esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanan sigorta primine ait işveren hisselerinin;

- Birinci yıl için yüzde yüzünün,
- İkinci yıl için yüzde sekseninin,
- Üçüncü yıl için yüzde altmışının,
- Dördüncü yıl için yüzde kırkının,
- Beşinci yıl için yüzde yirmisinin,

İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanması sağlanmıştır.

Diğer taraftan söz konusu yasal düzenlemeyle kreş kurma zorunluluğu bulunan işletmelerin dışarıdan bu hizmeti almalarına imkan sağlanmıştır. Dışarıdan kreş hizmeti alımı daha önce

yönetmelikte yer alırken yapılan düzenlemeyle kanun hükmü haline getirilmiştir.

Ülkemizde çalışma hayatını düzenleyen **Yeni İş Kanunu'nda** 2003 yılında yapılan düzenlemeler ile çalışma yaşamında kadın erkek eşitliğinin sağlanması yönünde önemli gelişmeler kaydedilmiştir.

İş Kanununda; işverenin biyolojik veya işin niteliğine ilişkin sebepler zorunlu kılmadıkça, bir işçiye, iş sözleşmesinin yapılmasında, şartlarının oluşturulmasında, uygulanmasında ve sona ermesinde, cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapamayacağı, aynı veya eşit değerinde bir iş için cinsiyet nedeniyle daha düşük ücret kararlaştıramayacağı, cinsiyet, medeni hal ve aile yükümlülükleri, hamilelik ve doğumun iş akdinin feshi için geçerli sebep oluşturamayacağı hükümleri yer almıştır. İşyerinde cinsel taciz ve kısmi çalışmaya ilişkin hükümler de ilk kez Kanunda yer almıştır. Ayrıca kadın çalışanlara verilen ücretli doğum izin süreleri de artırılmıştır. Bununla birlikte 4857 sayılı yeni İş Kanunu ile esnek çalışma yöntemlerinin bir kısmı yasal temele kavuşmuştur. 4857 sayılı Yeni İş Kanunu ve bu Kanuna dayanarak çıkarılan Yönetmeliklerle, kadınlara yönelik düzenlemeler güçlendirmiştir.

1. İş Kanununun “Eşit davranma ilkesi” başlığı altında 5. maddesinde getirilen düzenlemede; Anayasanın 10. maddesinde getirilen eşitlik ilkesi dikkate alınarak, is ilişkisinde dil, ırk, cinsiyet siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı olarak ayırım yapılamayacağı hükme bağlanmıştır.

- 5/1 Maddesinde Ayrıca işverenin belirli ve belirsiz süreli iş sözleşmeleri ile tam ve kısmî süreli iş sözleşmelerine göre çalışan işçiler arasında "esaslı sebepler olmadıkça ayırım yapılamayacağı,

- 5/2 esnek istihdam türlerine ilişkin olarak 4857 sayılı Yasanın 11, 12 ve 13. maddelerinde getirilen belirli belirsiz süreli ve

kısmi süreli tam süreli is sözleşmelerine göre çalışmalarda hakli nedenler olmadıkça eşitlik ilkesine uyulması kuralına yer verilmiştir.

- 5/3 maddesinde biyolojik veya isin niteliğine ilişkin sebepler zorunlu kılmadıkça bir işçiye is sözleşmesinin yapılması, şartların oluşturulması, uygulanması ve sona ermesinde cinsiyet ve gebelik nedeniyle doğrudan ve dolaylı olarak farklı işlem yapılamayacağı ifade edilmiştir.

- 5 (3/4) maddeleri ile aynı veya eşit değerde bir iş için cinsiyet nedeniyle daha düşük ücret kararlaştırılmayacağı gibi, cinsiyet nedeniyle özel koruyucu hükümlerin uygulanması da, daha düşük bir ücret uygulanmasını haklı kılamaz.

- 5/6.maddesinde eşit davranma ilkesi ve cinsiyet ayrımı yasağına aykırı davranmanın hukuki yaptırımı da düzenlenmiştir. Buna göre işçi, dört aya kadar ücreti tutarındaki tazminattan başka yoksun bırakıldığı haklarını da talep edebilir.

- 5/7 maddesi ile ispat yükümlülüğüne ilişkin önemli bir düzenleme getirilmiştir. Buna göre 20. madde hükümleri saklı kalmak üzere işverenin 5.madde hükümlerine aykırı davrandığını işçi ispat etmekle yükümlü kılınmıştır. Ancak işçi, ihlalin varlığını gösteren durumu ortaya koyması halinde ispat mükellefiyeti işverene geçmektedir.

2. Analık halinde çalıştırılma yasağı doğumdan önce 8, doğumdan sonra 8 hafta olmak üzere toplam 16 haftaya çıkarılmıştır.

- Çoğul gebelik halinde doğumdan önce çalıştırılmayacak 8 haftalık süreye 2 hafta ekleneceği hükme bağlanmıştır.

- Ancak, sağlık durumu uygun olduğu takdirde ve doktorun onayı ile kadın işçi isterse doğumdan önceki 3 haftaya kadar işyerinde çalışabilir. Bu durumda, kadın işçinin çalıştığı süreler doğum sonrası sürelere eklenir.

- Böylece kadın işçilerin çocuklarına bakabilmeleri için ihtiyaç duydukları doğum sonrası izin 13 haftaya kadar arttırılması imkanı, isabetli olarak, sağlanmıştır.

- Hamilelik süresince kadın işçiye periyodik kontroller için izin verileceği; hekim raporu ile gerekli görülürse hamile kadın işçinin sağlığına uygun daha hafif işlerde, ücretinden bir indirim yapılmaksızın, çalıştırılacağı hükme bağlanmıştır.

- Kadın işçilere bir yasından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde toplam bir buçuk saat süt izni verileceği, bu sürenin hangi saatler arasında ve kaç bölünerek kullanılacağı işçi tarafından belirleneceği düzenlenmiştir.

3. Kadın işçilerin yer ve su altında çalışma yasağına ilişkin düzenleme bulunmaktadır.

4. 4857 sayılı İş Kanununda getirilen bir diğer önemli değişiklikte, kadın işçinin haksız ve keyfi ve geçerli bir nedene dayanmaksızın yapılan feshlere karşı korunma getirilmiştir.

- Yeni düzenlemeye göre, otuz veya daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde en az altı aylık kıdemi olan işçinin belirsiz süreli iş sözleşmesini işverenin fesh edebilmesi için işçinin yeterliliğinden veya davranışlarından ya da işletmenin, işyerinin ve işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebebe dayanması gerekir.

- Irk, renk, cinsiyet, medeni hâl, aile yükümlülükleri, hamilelik, doğum, din, siyasi görüş ve benzeri nedenler ve 74. maddede öngörülen kadın işçilerin çalıştırılmasının yasak olduğu sürelerde işe gelmemek de sayılmıştır.

- Hamilelik ve doğum, iş güvencesi kapsamında kalan kadın işçilerin belirsiz süreli hizmet akitlerinin işveren tarafından feshi durumunda geçerli bir neden olarak ileri sürülemeyeceği gibi, 74. maddede yer alan doğum öncesi ve doğum sonrasında kadın işçinin çalıştırılmasının yasak olduğu sürelerde işe gelmemekte geçerli bir fesih nedeni olamayacaktır.

- Bu sebeplere dayalı olarak iş sözleşmesinin feshinde, geçersiz sebeple yapılan feshin hüküm ve sonuçları uygulanır.

5. 4857 sayılı Kanununun 24. maddesinin 11/d fıkrasında cinsel taciz haklı bir fesih nedeni olarak hükme bağlanmıştır. Getirilen yeni düzenlemeye göre işçinin işyerinde başka bir işçi veya üçüncü kişiler tarafından cinsel tacize uğraması ve bu durumu

işverene bildirmesine rağmen onun gerekli önlemleri almaması hali işçi açısından haklı bir fesih nedenidir.

- İşverenin işçiye cinsel tacizde bulunması da işçi açısından haklı bir fesih nedenidir (m.24/II-b).

- 4857 sayılı Kanun ile cinsel tacize ilişkin olarak getirilen bir diğer düzenleme m.25/11-c yer almıştır. Buna göre işçinin işverenin başka bir işçisine cinsel tacizde bulunması işveren açısından haklı bir feshi nedenidir.

6. **1 Ağustos 2004 tarihli resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Asgari Ücret Yönetmeliğinin “Ücrette Eşitlik İlkesi” başlıklı maddesinde asgari ücretin belirlenmesinde cinsiyete dayalı bir ayırım yapılamayacağı hükme bağlanmıştır.**

II. Sosyal Güvenlik Alanında Yapılan Düzenlemeler:

1. Tarımda kendi nam ve hesabına çalışan kadınlar aleyhine var olan eşitsizlik 2003 yılında yapılan bir düzenleme ile kaldırılmıştır. Daha önce bu konumda olan kadınlar için, sisteme girişte aile reisi olma koşulu aranmakta idi. Ancak Medeni Kanunumuzdaki düzenlemeye paralel olarak sosyal güvenlik alanındaki bu eksiklik de giderilmiş oldu.

- **Emzirme Yardımı’ndan (Ödeneği) Bağ-Kurlularda da yararlanabilecek:** Geçmiş uygulamada sadece SSK’lılara, defaten 50 YTL ödenmekteydi. Yapılan değişiklik ile; bu yardımdan, Bağ-Kur sigortalı ve emeklilerinin de yararlanması hükme bağlanmıştır. Emzirme ödeneğinin miktarı, sosyal tarafların da temsil edildiği Sosyal Güvenlik Kurumu Yönetim Kurulu Kararı ve Bakan onayı ile belirlenecektir.

- **Çeyiz Parasından (Evlenme Ödeneği) vefat eden Bağ-Kurluların kız çocukları da yararlanabilecek:** Geçmiş uygulamada çeyiz parası, Bağ-Kur’dan aylık almakta olan kız çocuklarına ödenmemekteydi. Yapılan değişiklikle; vefat eden Bağ-Kur’luların, Kurumdan aylık almakta iken evlenen kız çocuklarına da 24 aylık tutarında çeyiz parası verilecektir.

III. Tebliğ ve Genelgeler

24 Temmuz 2003 tarih ve 25178 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren AB Müktesebatının Üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı’nda; çalışma yaşamında kadın erkek eşitliğine dair topluluk müktesebatına uyum sağlanmasının amaçlanmasının yanı sıra temel olarak eşitlikçi politikaların yaygınlaştırılması ve etkin olarak uygulanması hedeflenmiştir.

Bununla birlikte Ülkemiz, 21 Şubat 2003 tarih ve 25027 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3 Şubat 2003 tarih ve 2003/5224 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla Avrupa Birliğinin Sosyal Politika Programları arasında yer alan Cinsiyet Eşitliği Topluluk Programına katılmış bulunmaktadır.

Avrupa Birliği düzeyinde ilk defa 1982 yılında başlatılan topluluk programının amacı, kısaca eşitlik hükümlerinin topluluk politikalarında işlerlik kazanması istihdam, mesleki eğitim, terfi ve çalışma ve işe giriş koşulları bakımından eşit muamele sağlanmasıdır.

2003 tarihli Türkiye Ulusal Programı kapsamında çalışma yaşamında kadın-erkek eşitliğine ilişkin direktiflere uyum sağlamak üzere yapılan düzenlemeler ve çalışmalar şu şekilde özetlenebilir:

- Kadınların istihdamının önündeki engelleri kaldırmak amacıyla “**İş ve Meslek Bakımından Ayrımcılık Hakkındaki 111 Sayılı ILO Sözleşmesi**” kapsamında işe yerleştirmede cinsiyet ayrımını ortadan kaldırmaya yönelik olarak 2006 yılında yayımlanan Tebliğ ile, kamuya işe yerleştirme ile ilgili iş ve işlemler sadeleştirilmiş, kamu taleplerinde cinsiyet ayrımı yasaklanmıştır.

- 2006 yılında yayımlanan ve İŞ-KUR İl Müdürlüklerine iletilen bir Talimat ile, özel sektör işyerlerinin, biyolojik veya işin niteliğine ilişkin sebepler zorunlu kılmadıkça iş ilişkisinde cinsiyete dayalı ayırım yapamayacakları konusunda işverenlerin bilinçlendirilmesi istenmiştir.

- Sosyal güvenlik kapsamında ele alınabilecek diğer bir kanun olan İşsizlik Sigortası Kanunu’na göre, işsizlik sigortası erişimine,

kapsamına, katkılarına ve hesaplamalarına ilişkin tüm hükümler kadın ve erkek için aynıdır.

- 2004 tarihli ve ‘**Personel Temininde Eşitlik İlkesine Uygun Hareket Edilmesi**’ konulu Başbakanlık Genelgesinde; kamu kurum ve kuruluşlarının personel alımında hizmet gerekleri dışında cinsiyet ayrımı yapılmaması gerektiği bildirilmektedir.

- Doğum izni ve buna ilişkin konular Devlet Memurları Kanunu ve İş Kanunu’nda ayrı ayrı düzenlenmektedir. 2003 yılında yürürlüğe giren yeni İş Kanunu ve 2004 yılında Devlet Memurları Kanunu’nda yapılan değişiklikle hem kadın işçiler hem de kadın memurlar için paralel düzenlemeler getirilmiştir.

- “**Kadın İşçilerin Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik**”te, kadın işçilerin, gebe olduklarının doktor raporuyla tespitinden itibaren doğuma kadar, emziren kadın işçilerin ise doğum tarihinden başlamak üzere altı ay süre ile gece postalarında çalıştıramayacağı, emziren kadın işçilerde bu süre, ana ve çocuğun sağlığı açısından gerekli olduğunun işyeri hekimi, işyeri ortak sağlık birimi, işçi sağlığı dispanserleri, bunların bulunmadığı yerlerde sırasıyla en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu, sağlık ocağı, hükümet veya belediye doktoru raporuyla belgelenmesi halinde bir yıla kadar uzatılabileceği düzenlenmiştir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Şahin’in her fırsatta, “10 yıldan beri özel sektörün önündeki engelleri kaldıracak ve omuzlarındaki yükü azaltacak” icraatlar gerçekleştirdikleriyle övünmesi ve işverenlere hitaben, “Paket açıklandığında bize teşekkür edeceksiniz...” açıklamaları da kadın istihdamına ilişkin adımların temelde sermayeyi gözettiğini göstermektedir. Zira kısmî süreli, güvencesiz ve düşük ücretli işler ile kadınların istihdamda yer almasını sağlamak, sermayenin gereksinim duyduğu ucuz işgücüne yaslanarak maliyetleri düşürme arayışına denk gelmektedir. Bu yönüyle istihdam içerisinde azınlığı oluşturan sosyal güvenlik mekanizmaları kapsamında olan kadınlarla büyük çoğunluğu kayıt dışı ve güvencesiz işlerde çalışan kadınlar ve istihdama yeni katılacak

kadınların daha fazla güvencesizlik, düşük gelir ve örgütsüzlükle karşı karşıya geleceği söylenebilir. Sözü edilen düzenlemeler aracılığıyla kadınların ücretli emeği esnekleştirilirken bir yandan da kadın istihdamı sayısal verilerle de olsa yükselecektir. Dolayısıyla kadın emeğinin istihdamda güvencesiz ve esnek biçimde yer almasıyla birlikte hem istihdam artışı sağlanmış olacak, hem de sermayenin daha kolay işten çı- karılabilen, düşük maliyetli çalıştırılabilen esnek işgücü gereksinimi karşılanmış olacaktır. Dolayısıyla kadın istihdam paketinin hareket noktasının, AKP'nin kadını yalnızca ev içi rolleriyle tarif eden muhafazakârlığı ile kapitalizmin kadın emeğinin esnekleştirilmesine duyduğu gereksinimin örtüşmesi olduğu söylenebilir. Esasen bu sebeple kadın emeğinin esnekleştirilmesi politikaları muhafazakâr değerlerin propagandası eşliğinde sürdürülmektedir.(Çoban 2014 S:88-89)

4.5. AKP ve “Kutsal Anne ve Kutsal Aile” İmajı Kapsamındaki Kadın İstihdam Politikası

Bu konu ile ilgili kısım doğum izni süreleri, kreş, evden çalışma, kimsi zamanlı çalışma adı altında kapsamlı anlatılacağından alt başlıklara ayrılmıştır.

4.5.1. Doğum İzni Süreleri

4857 sayılı İş Kanununun 74 üncü maddesinde kadın işçilerin ücretli doğum izni kullanmasına ilişkin hükümler yer almaktadır

Analık halinde çalıştırılma yasağı doğumdan önce 8, doğumdan sonra 8 hafta olmak üzere toplam 16 haftaya çıkarılmıştır.

- Çoğul gebelik halinde doğumdan önce çalıştırılmayacak 8 haftalık süreye 2 hafta ekleneceği hükme bağlanmıştır.

- Ancak, sağlık durumu uygun olduğu takdirde ve doktorun onayı ile kadın işçi isterse doğumdan önceki 3 haftaya kadar işyerinde çalışabilir. Bu durumda, kadın işçinin çalıştığı süreler doğum sonrası sürelerle eklenir.

- Böylece kadın işçilerin çocuklarına bakabilmeleri için ihtiyaç duydukları doğum sonrası iznin 13 haftaya kadar arttırılması imkanı, isabetli olarak, sağlanmıştır.

- Hamilelik süresince kadın işçiye periyodik kontroller için izin verileceği; hekim raporu ile gerekli görülürse hamile kadın işçinin sağlığına uygun daha hafif işlerde, ücretinden bir indirim yapılmaksızın, çalıştırılacağı hükme bağlanmıştır.

- Kadın işçilere bir yasından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde toplam bir buçuk saat süt izni verileceği, bu sürenin hangi saatler arasında ve kaç bölünerek kullanılacağı işçi tarafından belirleneceği düzenlenmiştir.

Ancak işçinin erken doğum yapması halinde doğumdan önce kullanamadığı doğum izninin doğum sonrası iznine ekleyerek kullanabilmesine ilişkin İş Kanununda bir düzenleme bulunmadığı için bu konuda kadın çalışanlar mağdur oluyorlardı.

Aynı durum 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi kadın çalışanlar için de söz konusuydu.

6111 sayılı Kanunun 76 ncı maddesi ile 4857 sayılı İş Kanununun 74 üncü maddesine eklenen “Kadın işçinin erken doğum yapması halinde ise doğumdan önce kullanamadığı çalıştırılmayacak süreler, doğum sonrası sürelerine eklenmek suretiyle kullandırılır” hükmü ile erken doğum yapan kadın işçilerin doğumdan önce kullanamadıkları doğum izni sürelerini doğumdan sonra da kullanabilmeleri sağlandı.

Yine 6111 sayılı Kanunun 29 uncu maddesi ile 5510 sayılı Kanunun 18 inci maddesinde gerçekleştirilen değişiklikle bu süreler boyunca geçici iş göremezlik ödeneğinden faydalanabilmeleri sağlanmıştır; denilmektedir.

4.5.2. Kreş Sorunu

Yeni istihdam paketi kadının analık hallerinden dolayı ve sonrasında çocuk büyütme için işten ayrılmasını önleyici tedbirler almış ve söz konusu yasal düzenlemeyle kreş kurma zorunluluğu bulunan işletmelerin dışarıdan bu hizmeti almalarına imkan sağlanmıştır. Dışarıdan kreş hizmeti alımı daha önce yönetmelikte yer alırken yapılan düzenlemeyle kanun hükmü haline getirilmiştir. Ancak kreş hizmetini pahalı olması, çalışanın kar zarar yapması neticesinde aldığı ücretin kreş maliyetini kurtaramaması çalışmanın önünde engel teşkil etmektedir. Ayrıca çocuk bakımı ile ilgili kültürel değerlerin değişmesi ve kadına atfedilen annelik görevinin kültürümüzde önemli bir bakış açısı olduğu gerçeği de değerlendirilmelidir.

Türkiye'deki kadın nüfusunun büyük bir bölümünü 12-64 yaş arası kadınlar oluşturmaktadır. Bu yaş gurubundaki kadınların bir kısmı ekonomik hayata katılmakta ya da iş aramayı sürdürmektedir. Diğer çoğunlukta olan kısım ise, ev kadınlığı, öğrencilik, hastalık gibi nedenlerle ekonomik faaliyetlerin dışında kalmaktadır. Kadınların işgücüne katılımının düşük olmasının veya çalışma yaşamına girebilen kadınların çalışma yaşamlarını kısa bir dönemde bitirmesinin ve/veya kariyerde yükselme doğrultusunda tüm potansiyelini ortaya koyamamasının altında yatan en önemli nedenin, kültürel bakış açısı olduğu gerçeğinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir (Kızılgöl, 2012 S:91, TÜİK 2010).

Kadınlar, evdeki sorumluluklarını ve iş hayatındaki sorumluluklarını uyumlu hale getirmeye çalışırken yaşadıkları sorunlardan dolayı ve hem ailevi problemler hem de iş hayatının kadına yönelik önyargısından dolayı geri planda kalmaktadır. Ataerkil aile yapısına ve geleneksel anlayışa göre kadının temel ve birincil görevi annelik ve çocuk bakımındır. Ülkemizde kreş veya gündüz bakımevi gibi sosyal destek kurumlarının yeterli olmaması, çocuklarını bırakabileceği bir yer olmaması gibi önemli birçok

nedenle, çocuk sahibi olan kadınların çalışma yaşamından ayrılmasına yol açmakta ya da çalışmak isteyen kadınların iş aramasını engellemektedir. Birçok kadına sunulan ücretin çocuk bakım maliyetini karşılamaya yetmeyişi kadınların zorunlu olarak ev kadınlığı statüsünde kalmalarına sebep olmaktadır. Bunlardan dolayı, aile içerisinde “çocuk bakımı, yaşlı ve hasta bakımı” gibi yükümlülükleri sadece kadınların sorumluluğunda gören toplumsal bakış açısı yerine, bu sorumlulukların anne, baba, devlet veya işveren arasında paylaşılması yaklaşımının benimsenmesi gerekmektedir (Gürol, 2007: 149; TÜRK-İŞ, 2005)

Kadının çocuğundan dolayı çalışmaması ve çalışma yaşamında kalamaması kadının çalışmasının önündeki en büyük engellerden biridir. Hatta eğitilmiş pek çok kadın çalışsa bile kariyer yapamamakta, görevinde yükselememektedir.

Çocuk sahibi olan kadınların, çocuk sahibi olmayan kadınlara oranla kariyere daha az önem verdikleri söylenebilir. Çocuk sahibi olmak işyerinde kadınlar için bir devamsızlık kaynağıdır. Çocuk sahibi çalışan kadınlar, olmayan kadınlara ve erkeklere oranla daha sık iş kesintileriyle karşılaşmakta bu da, cinsiyete dayalı ücret farklılığını etkilemektedir. Dolayısıyla çalışma hayatı boyunca kadın ve erkeğin kariyer yolları; evlilik ve çocuk yetiştirme ailevi sorumluluklardan kaynaklanan farklı imkân ve sınırlamalara bağlı olarak farklılaşmaktadır (Koray, 2005:327-329)

Aile kurumunun sürekliliği için kadını nesneleştiren anlayışın bir başka boyutu da istihdam ve kadın ilişkisinde karşımıza çıkmaktadır. İşverenlerin kreş yükümlülüğünü “dışarıdan hizmet alınabileceği” şeklinde değiştiren düzenleme, daha bu yıl çıkarılan “Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik”in kadınların taleplerini dikkate almaksızın ve neredeyse hiçbir değişiklik olmadan yayınlanması ve kreşlere kamu bütçesinden harcama yapılmasının

engellenmesi gibi düzenlemeler AKP'nin kadın politikasının istihdama yansıyan, kadının istihdamla bağıını zayıflatan ve ikincilleştiren yanını oluşturmaktadır. (Çoban 2014 S:88)

4.5.3. Evden Çalışma

Bir yandan iletişim ve ulaşım teknolojileri sayesinde bazı işlerin, işyerinden yürütülmesi mecburiyetinin kalmaması, iş görenler tarafından evleri dahil işverene ait olmayan yerlerden yürütülebilmesi imkanı sağlaması, diğer bir yandan da, rekabet sebebiyle maliyeti en aza indirebilmek için çalışma ilkelerinden ve formel yapıdan uzak durulması gereksinimi, evde çalışmaların hızla artmasına sebep olmaktadır. Özellikle hizmet sektöründe evde çalışma yaygınlaşmıştır.(Keskin, D.2002, s.65)

Kadınlar erkeklere nazaran daha az cazip ve daha az ücret ödenen ve daha rutin işlerde çalışmaktadır.(Ekin,1991 S:29) Evde çalışma genel olarak gizli ve kayıt dışı bir yapıya sahip olduğundan sağlıklı istatistiki bilgilere ulaşmak zor olmaktadır. Ancak gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yapılan araştırmalara göre, evde çalışanların büyük çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. Örneğin, AB ülkesinde yapılan evde çalışma tahminlerine göre, İtalya, Yunanistan ve Portekiz 'de evde çalışanlar içinde kadınların oranı %90 Fransa'da %82,İngiltere'de ise %70 dolayındadır. Bu konularda yapılan araştırmalar, özellikle vasıfsız, evli ve çocuklu, dışarıda iş bulamayan kadınların çok yaygın bir şekilde evde çalıştırıldığını göstermektedir.(Zehir,2000 S:42)

Kadınlar açısından ise evden çalışma; düzensiz gelir, düzensiz çalışma saatleri, ne kadar süreceği belli olmayan iş devamlılığı, iş güvenliği ve sağlığı için gerekli tedbirlerden yoksun olma, bir daha iş bulamayacağı kaygısıyla işverenlerden hak talep edememe, örgütsüzlüğün, kayıt dışı çalışmanın ve çocuk işçiliğinin artması

anlamına gelmektedir. Kötü çalışma şartları, kadının ev ile iş yaşamını birleştirmesi, daha az ücret, rutin iş yapısındaki sıkıcılık, vasıfsızlık ve kayıt dışılık evden çalışmak zorunda kalan kadının yaşamını zorlaştırmakta buna karşın düşük maliyet oluşturduğundan işveren açısından artı bir kazanç oluşturmaktadır. Bu durum bile başlı başına kadın sömürsünü artırmaktadır

Evde çalışma ile işveren daha esnek bir üretime sahip olabilecek ve dolayısıyla işgücü maliyetleri en aza inecektir. Ayrıca, evde çalışanların, istihdam ve yasal korunmaları, daha az olduğundan işveren esnekliğe dayanarak hizmet akitlerini kolaylıkla fesh edebilecektir.(Zehir, 2000, S:48)

4.5.4. Kısmi Zamanlı Çalışma

Kısa çalışma ve kısa çalışma ödeneği 4857 sayılı İş Kanununda yer almaktadır. Madde 65’de ifade edilen hüküm şu şekildedir: “Genel ekonomik kriz veya zorlayıcı nedenlerle işyerindeki haftalık çalışma zamanlarını geçici olarak önemli ölçüde azaltan veya işyerinde faaliyeti tamamen veya kısmen geçici olarak durduran işveren, durumu derhal gerekçeleriyle birlikte Türkiye İş Kurumuna, varsa toplu iş sözleşmesi tarafı sendikaya bir yazıyla bildirmektedir. Talebin uygunluğunun belirlenmesi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca yapılmaktadır (Kurt, 2004, s.52).

Kısmi zamanlı çalışmaya ekonomik kriz, makinelerin arıza yapması, talep sipariş daralmaları gibi durumlarda başvurulabilmektedir ve bu uygulamada günlük ve haftalık çalışma zamanları normalin altına çekilmektedir ve ücretlendirme çalışılan süreye göre tespit edilmektedir. Esas olarak bu uygulama işverenin işçileri mecburi ücretsiz izne çıkarmasıyla aynıdır (Belek. 1999, s.130).

Kısmi zamanlı çalışmanın bir türü olan çağrı üzerine çalışma, önceden yapılan bir sözleşmeye dayalı, çalışanın işverenin kendisini çağırdığı zaman işyerine gelerek çalışmasıdır (Zeytinoğlu, 2006, s.198-199).

Bu tür çalışmada çalışan tamamen işyerindeki şartlara bağlı olmakta, üretimin arttığı zaman daha uzun süre çalışmak, azaldığı zaman ise daha az çalışmak mecburiyetinde kalmakta, böylece çalışanın bütün yaşamı işyerinin şartlarına endekslenmektedir (Şen, S. 1999, s.50)

Çağrı üzerine çalışma, iki şekilde tanımlanmaktadır. Her iki şekilde de çalışanın çalışması çağrı üzerine olmakta ve yetki tamamen işverene ait olmaktadır. İki şekil arasındaki fark çalışma zamanının tespit edilebilmesi biçimiyle ilgilidir. Birinci şekilde, taraflar önceden çalışılacak zamanı (haftalık, aylık veya yıllık) anlaşarak birlikte tespit etmektedirler. Yapılan sözleşme ile de çalışan ne kadar süre çalışacağını bilmektedir ve kendisini ona göre planlamaktadır. Ancak, çalışmanın ne zaman yapılacağı belli olmamaktadır. Çağrı üzerine çalışmanın ikinci şeklinde ise çalışılacak zamanın tespit edilmesi tek taraflı olarak işverene aittir. İşveren, ne zaman çalışacağına karar vereceği gibi ne kadar zaman çalışılacağını da kendisi tayin etmektedir. İşçinin çalışılan zamanı tayin etmede ise bir işlevi bulunmamaktadır. (Yavuz, 1995: 68-69)

Yapılan araştırmalar kısmi süreli çalışanlar ile tam gün süreli çalışanlar arasında ücret farklılığının olduğunu göstermektedir. Kısmi süreli çalışanlar, tam gün süreli çalışanlardan daha düşük ücret almakta ve saat başı ücret maliyetleri daha düşük olmaktadır. Örneğin, İngiltere’de kısmi süreli çalışanlar kadınların ortalama saat ücreti, tam gün süreli çalışanlar kadınların ücretinin 4/5 i kadardır. Aynı şekilde, kısmi süreli çalışan erkeklerin ortalama ücreti de tam gün çalışanların 2/3’ü kadardır (Tan 2007,S:19, Blyton 1985 S:30)

4.5.5. Özel İstihdam Büroları

Türkiye, Uluslar arası Çalışma Örgütü tarafından 08 Haziran 1949 tarihinde onaylanan “Ücretli İş Bulma Büroları Sözleşmesi”ni, 08 Ağustos 1951 tarihinde onaylamıştır. Sözleşme esas itibariyle 34 sayılı “Ücretli İş Bulma Büroları Sözleşmesi”nin yeniden düzenlenmesini ve 1948 tarihinde onaylanmış olan 88 sayılı “İş ve İşçi Bulma Servisi Kurulması Sözleşmesi”ni tamamlayacak nitelikte hükümleri ihtiva etmektedir. 96 sayılı “Ücretli İş Bulma Büroları Sözleşmesi” ile ÖİB’lerin çalışmalarına ilişkin hükümler daha esnek hâle getirerek, bu bağlamda ÖİB’lerin kapatılmasından vazgeçmiş ve üye ülkelere ÖİB’lerine imkân tanıma ya da tanımama hususunda bir seçim hakkı verilmiştir. (Cam, 2008, S:22)

Türkiye’de de, AB’ne uyum süreci kapsamında kamu istihdam bürosu olarak İŞKUR’un yanında özel istihdam büroları, 2004 yılı Haziran ayında faaliyete geçmiştir. Yeni İş Kanununun 90. maddesinde boş işler ile iş arayanlar arasında aracılık etme görevi, Türkiye İş Kurumu ve özel istihdam bürolarınca yerine getirilir denilmektedir (Çelik, 2003:92). Madde gerekçesinde ise, bu düzenleme ile emek piyasasının yönetiminde esneklik sağlanmasının ve istihdam düzeyinin yükseltilmesinin amaçlandığı ifade edilmektedir (TİSK, 2003:168).

Özel istihdam büroları; özel hukukun koruması altında ve belirli bir sözleşme çerçevesinde, bir ücret ya da komisyon karşılığında işgücü piyasasında iş arayanlarla, işgücü arayanlar arasında aracılık hizmeti sağlayan, ağırlıklı olarak kar amacıyla çalışan kuruluşlardır. Özel istihdam bürolarının faaliyetleri arasında, işsizlerin iş bulmalarına yardımcı olmak ve çalışmakta olanları geleceğin iş koşullarına hazırlamaya yönelik eğitim programları da yer almaktadır. Uluslar arası Çalışma Örgütü tarafından yapılan sınıflamaya göre 5 kategoride 16 farklı tip özel istihdam bürosu bulunmaktadır (ILO;The Role:12-13). Özel istihdam büroları işgücü arz ve talebi arasında

aracılık yanında geçici işçi sağlamaktan, yönetici araştıranlara ya da ihtiyaç fazlası personele yeni iş araştıranlara kadar farklı alanlarda uzmanlaşmaktadır. Bu büroların iş arayanlardan herhangi bir ücret almaması, sistemin temel kuralını teşkil etmektedir. Söz konusu bürolar, müşteri konumunda bulunan işverenden alacakları ücret ya da komisyon karşılığında faaliyetlerini sürdürmektedir. Günümüzde özel istihdam büroları yapı ve işleyişleri bakımından çeşitli avantajlara sahip oldukları için tercih edilir konumdadır.(Fırat 2003 S:2)

4.5.6. Mobbing

Birisine saldırmak için etrafında bir kalabalık oluşturmak” anlamına gelen İngilizce “to mob” fiilinden türetilen “Mobbing” ya da “Psikolojik Taciz” kavramı, ilk kez bir etnolog olan Lorenz tarafından kullanılmış, ancak bu kavramı işyeri için uygulayan ilk araştırmacı ise, psikolog Leymann olmuştur. Leymann, 1980’lerde çalışmaya başladığı mobbing olgusunu, işyerinde psikolojik taciz olarak tanımlamıştır. Ancak mobbing ya da psikolojik taciz olgusunun işyerinde ahlaki taciz, duygusal taciz, zorbalık, psikolojik terör, psikolojik şiddet, moral taciz, manevi taciz ve kötü muamele gibi kavramlarla da ifade edildiği ve mobbing kavramı yerine bazı ülkelerde bullying kavramının kullanıldığı da görülmektedir. Literatürde mobbing ve bullying’e psikolojik tacizin iki temel kavramı olarak yer verilmektedir. Yaygın olarak ABD’de ve İtalya gibi Kara Avrupası ülkelerinde mobbing kavramı, İngiltere ve İrlanda gibi ülkelerde ise bullying kavramı kullanılmaktadır. Birçok araştırmacı ise, mobbing ve bullying kavramlarını aynı anlama gelen olgu olarak birbiriyle kaynaştırmıştır. (Gökçek,2009 S:2)

Örgütlerde, çatışmaların yoğun bir şekilde yaşanıp devam etmesinin ileri bir aşaması olan ve bireylerin birbirine ya da grupların bireylere olumsuz davranış uygulaması şeklinde kendini gösteren ve sonucunda işyerinde uzaklaşmalara hatta intiharlara bile neden olabilen genel olarak mobbing olarak adlandırılan işyerinde psikolojik

yıldırma/taciz görülmektedir. Kısacası çatışmaların daha şiddetli bir hali olan psikolojik yıldırma (mobbing) (Karacaoğlu ve Reyhanoğlu, 2006: 149), çeşitli kaynaklarda zorbalık, kötü muamele, duygusal istismar, psikolojik taciz, psikolojik terör, taciz, istismar (Yaman, 2009: 21), sindirme, işyeri tacizi, işyeri travması (Güngör, 2008: 6), duygusal linç (Çobanoğlu, 2005: 20), yıldırma, şiddet ve bezdiri olarak ifade edilmektedir. (Aygün 2012, S:93)

Psikolojik yıldırma (mobbing) olaylarının bireylerde meydana getirdiği stres bireylerin tükenmişlik içine girmesine ve sonuçta bireyde kalıcı rahatsızlıkların oluşmasına neden olmaktadır. Bu davranışların örgütlerde yaygın yaşanması bireylerde fizyolojik, psikolojik ve davranışsal problemlere yol açmaktadır (Kırel, 2008: 1). Naime'nin yaptığı bir araştırmada psikolojik yıldırma (mobbing) kurbanlarının %41'i bunalıma girmekte ve kadınların %31'i, erkeklerin %21'i travma sonrası stres bozukluğu teşhisi ile işyerine dönemez ve çalışamaz duruma gelmektedir (Arpacıoğlu, 2003: 46)

Günümüzde kadınların çalışma hayatına katılımı gerek kadınların ekonomik özgürlüklerini kazanmalarından elde edecekleri avantajlar gerekse de ülke ekonomisi açısından önemli bir gelişmedir (Özkuzukıran, 2002: 33). Buna karşın iş yaşamında kadınların erkeklere oranla daha fazla mobbing davranışlarına maruz kaldıkları görülmektedir. Yapılan araştırmalar kadınların erkeklere oranla %75 daha fazla risk altında olduğunu göstermektedir (Aygün 2012,S:103, Arpacıoğlu, 2003a: 45). Leymann (1996: 175) yaptığı araştırmada ise cinsiyetler arasında mobbing oranının farklı olduğunu ve kadınların daha çok kadınlar tarafından psikolojik yıldırmaya maruz kaldığını belirtmektedir. Bu veriler kadınların hem kadınlar hem de erkekler tarafından psikolojik yıldırmaya uğradığının bir göstergesidir. Bu noktada üzerinde durulması gereken başka bir konu ise cinsel tacizdir. Bu sorun psikolojik yıldırmanın (mobbing) bir türü olup kadınların iş hayatına girmesi ile birlikte daha da yaygın bir hal almıştır. Cinsel tacizin Leymann tarafından hazırlanan tipoloji içinde bulunması bu

davranışın psikolojik yıldırma (mobbing) davranışları arasında sayılabileceğinin ayrı bir göstergesidir. Bu davranışın mağdurları her yaş ve cinsiyette insanlar olabilmektedir. Ama genel olarak kadınlar bu davranış ile daha fazla karşılaşmaktadır.(Aygün 2012,S:103)

4.5.7. Vergi Muafiyeti

Bu adım ile bir yıl içinde işe alınan ve fiilen çalıştırılan 18 yaşından büyük tüm kadınların Kanunun yürürlük tarihinden önceki altı aylık dönemde prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı sigortalılar dışında olması şartıyla, bu maddenin yürürlük tarihinden önceki bir yıllık dönemde işyerine ait prim ve hizmet belgelerinde bildirilen ortalama sigorta sayısına ilave olarak bu maddenin yürürlük tarihinden itibaren bir yıl içinde işe alınan ve fiilen çalışanlar için; prime esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanan sigorta primine ait işveren hisselerinin;

- a) Birinci yıl için yüzde yüzünün,
  - b) İkinci yıl için yüzde sekseninin,
  - c) Üçüncü yıl için yüzde altmışının,
  - d) Dördüncü yıl için yüzde kırkının,
  - e) Beşinci yıl için yüzde yirmisinin,
- İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanması sağlanmıştır.

2007 yılında Gelir Vergisi Kanunu'nda yapılan değişiklikle hane halkı içinde kadınlar tarafından üretilen ürünlerin düzenlenen kermes, festival, panayır ile kamu kurum ve kuruluşlarınca geçici olarak belirlenen yerlerde satılması sonucu kadınların elde ettikleri gelirler vergiden muaf tutulmuştur.

4.5.8. Erken Emeklilik

AKP'nin Kadın Kolları resmi internet sitesinden alınan dokümanlara göre;

17 Nisan 2008 tarihinde kabul edilerek yasalaşan Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile aşağıdaki düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

Emeklilik yaşında 2075'e kadar kademeli geçiş: Kadınlarda 58 ve erkeklerde 60 olarak uygulanmakta olan emeklilik yaşı 5510 sayılı yasa ile 65'e çıkarılmıştı. Geçiş süreci 2036 ile 2048 yılları arasında emekli olacakları kapsayacak şekilde düzenlenmişti. Yapılan yeni düzenleme ile 2036-2048 aralığındaki emeklilik yaşının artışından o yıllarda emekli olacakların değil; emeklilik için gerekli prim gün sayısı şartını o yıllarda dolduranların etkilenmesi öngörülmüştür.

Böylece 2028'e kadar işe giren SSK'lıların da (2048'e kadar 20 yıl/7200 gün çalışma süresini doldurabilecekleri) 65 yaşından önce emekli olmalarına imkan sağlanmıştır.

SSK'da 7200 gün (20 yıl); Bağ-Kur ve Emekli Sandığı'nda 9000 gün (25 yıl) olan çalışma süresi şartını 2036'ya kadar dolduran kadınlar 58 yaşında emekli olabilecektir. Çalışma süresi şartını 2036-2048 arasında dolduranlar kademeli olarak 58-65 yaşlarında; 2048'den sonra dolduranlar ise 65 yaşına geldiklerinde emekli olacaklardır.

Bu düzenleme ile; 58-60 yaş uygulamasından 65 yaş uygulamasına geçiş çok daha uzun süreye yayılmış ve 65 yaşında emekliliğin herkes için geçerli olacağı tarih 2048 yılından 2075 yılına kadar ötelenmiştir.

Kadın sigortalılar, doğum nedeniyle çalışmadıkları süreleri borçlanabilecek: SSK'ya tabi sigortalıların doğumdan dolayı çalışmadıkları sürelerini borçlanma imkanı getirilmiştir. Her doğum için azami iki yıl olmak üzere toplam 4 yıla kadar çalışılmayan veya ücretsiz izinde geçirilen sürelere ilişkin primlerin yatırılması suretiyle yapılacak

borçlanma, annelerin daha az çalışma süresi ile emekli olabilmelerine imkan sağlanmaktadır.

Özürlü çocuğu bulunan kadınlar erken emekli olabilecek: Sürekli bakımına muhtaç özürlü çocuğu bulunan kadınların Kanunun yürürlük tarihinden sonra geçen prim ödeme gün sayıları dörtte bir oranında artırılabacak ve bu süreler emeklilik yaş hadlerinden de indirilmek suretiyle daha fazla hizmetle, daha erken yaşta emekli olmaları sağlanacaktır. Böylelikle bakıma muhtaç özürlü çocuğu bulunan kadınlara 5 yıla kadar erken emekli olabilmeye imkanı getirilmektedir.

İsteğe Bağlı Sigortalılığı kolaylaştırılmıştır: İsteğe bağlı sigortalı olabilmek için; SSK'da 1080 gün (3 yıl), Emekli Sandığında 3600 gün (10 yıl) çalışmış olmaları gerekiyordu; üstelik emekli olana kadar da sağlık hizmetlerinden yararlanamıyorlardı. Yapılan değişiklik ile; isteğe bağlı sigortalı olabilmek için gerekli olan çalışma şartı kaldırılmaktadır. Artık dileyen herkes, isteğe bağlı sigortalı olabilecek ve sigortalı olduğu sürece sağlık hizmetlerinden yararlanabilecektir. Bu düzenlemeyle, part-time (kısmi zamanlı) çalışanlar ile usta öğreticilere de ay içinde eksik kalan günlerini isteğe bağlı olarak tamamlayabilme hakkı sağlanmaktadır.

On yıldan az çalışması olup vefat eden memurların ailelerine maaş bağlanacak: Şimdiye kadar 10 yıldan az hizmeti bulunan memurların vefat etmeleri halinde yakınlarına aylık bağlanmıyordu. Yapılan değişiklikle bu süre, diğer çalışanlarda olduğu gibi 5 yıla düşürülerek 20 bini aşkın aileye aylık bağlanması sağlanmaktadır. Ayrıca SSK'luların vefatında hak sahiplerine aylık bağlanabilmesi için ise borçlanma yoluyla kazanılan süreler hariç tutulmak kaydıyla 5

yıl sigortalılık ve 900 günlük çalışma süresi yeterli olmaktadır, denilmektedir.

Yani çıkan yasalarla kadının çalışma hayatında karşılaştığı sorunlar, kadının iş yaşamıyla ilgili problemlerini tam anlamıyla çözememekte, AKP'ye vizyon yaratmaktan öteye geçememektedir. Dünya Bankası'nın (2010) Türkiye'de kayıt dışılığa ilişkin raporunda, kayıt dışı çalışanların kimler olduğu konusuna yaş ve cinsiyete göre bir açıklama getirilmekte ve kadınların, gençlerin ve emeklilerin kayıt dışı çalıştığı vurgulanmaktadır. Emekliyken çalışanların sayısının sınırlı olduğu ve kayıt dışı çalışan pek çok kadının hiç emekli olamayacağı gerçekleri unutulmamalıdır. (Makal,2012:312)

Küresel kapitalist sistemde ekonomik yeniden yapılanmanın dayattığı esneklik politikaları Türkiye'de kadınların iş piyasasında çalışma koşullarını belirlemektedir. Neoliberal ideoloji devletin ekonomi içindeki rolünü sınırlarken küresel cinsiyet düzeni yeniden biçimlenmekte ve gerek merkez, çevre ülkelerde kadın emeği yeniden metalaştırılmaktadır. (Makal 2012: 312,Eloe,2003: 18)

Küreselleşme, ihracata dayalı endüstrileşmeye geçiş ve endüstrilerin gelişmiş ülkelere doğru yerleştirilmesi kayıt dışı istihdamın artmasına yol açarken, ucuz ve esnek işgücü olarak çoğu zaman kadınlar tercih edilmektedir (Örtlek,2012 S:102-103 Unni, Rani, 2000). Kadınları kayıt dışı ekonomide çalışmaya zorlayan başlıca etkenlerden biri, yaşamak ve geçinmek için gerekli gelirden yoksunluktur. Gerçekten, hem düşük düzeyde ve düzensiz de olsa gelir elde etmeye muhtaç olduklarından, hem de çalışacak alan bakımından başka seçenekleri olmadığından giderek daha çok kadın kayıt dışı işgücüne katılmaktadır (Örtlek,2012 S:102-103 ve Diğerleri Beneria, Floro, 2003). Bu iki temel baskı, gerek kayıtlı veya kayıt dışı ekonomide istihdam fırsatı oluşturulmasını, gerekse kadınların ücret düzeyi yüksek ve güvenceli istihdam biçimlerine erişimini engellemektedir. Kayıtlı istihdam

beraberinde iş güvencesini, sosyal hakları, görece yüksek ücretleri getirirken kayıt dışı istihdam tersine, güvencesizlik, sosyal korumadan mahrumiyet ve düşük ücretler demektir. Türkiye’de çalışan kadınların %66’sı kayıt dışı çalışmaktadır (Örtlek,2012,102-103,TÜSİAD, KAGİDER, 2008)

Emeklilik sisteminin kademi olarak yükseltilmesi bir tarafa zaten kayıt dışı çalışan pek çok kadın için emeklilik hayal olmaktan öteye geçememektedir. Ayrıca isteğe bağlı emeklilik için belli bir prim yatırılması gerektiğinden zaten çalışanın bu miktarı karşılayabilmesi için kayıt dışı çalışmaya itilmekte ve bu durum kısır bir döngü yaratmaktadır. Hali hazırda eski iş kanunlarından emekliliği hak edip de yeni iş kanununa göre yaşa takılan binlerce mağdur olan çalışan vardır. Bu çalışanlar torba yasalara bel bağlamaktadırlar.

Maraş Gazetesinin sayısında emeklilikte yaşa takılanlar için şu haber geçmektedir. *Emeklilikte yaşa takılan ve sayısı 100 bini aşan EYT grubunun durumu yine netleşmedi. Emeklilikte yaşa takılanların umudu mecliste görüşülecek yeni torba yasa ya da ikinci torba yasaya bağlandı. Zira EYT’lerin bütçe hayali Maliye Bakanı Şimşek’in ”EYT’ler gündemimizde yok” sözleri ile yıkılmıştı. Kamuoyundaki adıyla EYT yani emeklilikte yaşa takılan yaklaşık 100 bin kişilik grubun en büyük beklentisi ikinci torba yasadaki kendilerine verilecek haklar. 2015 seçimleri öncesinde EYT yani emeklilikte yaşa takılanlar grubu erken emeklilik yolunun açılacağı yönünde bir beklenti içine girdiler. Bu beklentilerinin en büyük kaynağı da Türkiye Büyük Millet Meclisi yani TBMM’de görüşülmekte olan ikinci torba yasa düzenlemesi.*(Maraş, Gaz,2015 S:1)

4.6. AKP’nin “Kadın İstihdam Paketi”nin Kamuoyunda Değerlendirilmesi. Özgür Dayanışma Partisi 1 Kasım 2013’ te yayınladığı bir haberde AKP’nin istihdam politikası için şunları söylemektedir. Haberde;

ÖDP’li kadınlar AKP’nin 11 yıllık iktidarı boyunca, kadınlar aleyhine düzenlemiş olduğu gerici ve neoliberal politikalarına bir yenisi daha eklenmektedir. AKP tarafından “Türkiye İçin Nüfus ve Aile Politikaları Kapsamında Yapılan Mevzuat Çalışmaları” adı altında çalışması yürütülen “Kadın İstihdamı ve Doğum Paketi”ni Kasım ayı içinde yasalaştırmayı planladığı belirtilmiştir. Pakette, “doğum izni sonrasında kadınlara esnek çalışma” gibi yasal değişikliklerin yer alacağı, aynı zamanda kadınların geleneksel “annelik” rollerini yerine getirip, ikincil işgücü olarak çalışma yaşamına istihdam edilmesinin planlandığı belirtiliyor.

Kadınlara “esnek çalışmanın” dayatıldığı ve “anneliği” teşvik ettiği belirtilen “Kadın İstihdamı ve Doğum Paketi” ile zaten en ucuz ve güvencesiz işgücü olan kadın emeği, daha da ucuz, daha da güvencesiz hale getirilmek istenmektedir. Bir yandan bu koşulları derinleştirecek olan paketle, diğer yandan zaten kuralsız, denetimsiz çalıştırma ile kadınların emekli olabilme koşulları tehlikeye girecektir denilmiştir.

Yine Devrimci Sağlık İşçileri Sendikası 24 Eylül 2013 tarihli Özge Yurttaş’ın yazdığı makalesinde

İçeriğini ve detaylarının tamamı henüz kamuoyuna açıklanmadığı için bilemediğimiz bir paketi değerlendirmek çok zor demekte ve ‘‘Fakat neoliberalizm ve onun ülkemizdeki kurucu gücü AKP’nin kadın konusundaki perspektifi son derece açık. Her fırsatta 3-5 çocuk doğurun açıklamaları yapan Başbakanın işaret ettiği üzere hazırlanan taslak kadınların çalışma hayatına katılırken bir yandan da doğum yapabilmesini teşvik edici düzenlemelere sahip’’ demektedir. Disk’in internet sitesinde ;Kadınların her alanındaki rollerini “ikincillik” üzerinden betimleyen AKP, Kadın İstihdam Paketi hazırladı. Kadının konumunu yedek işgücü ve ev ekonomisinin “ek” geliri olarak meşrulaştıran bu düzenleme, bir bütün olarak çalışma yaşamının daha fazla örgütsüzleşmesine, ücretlerin daha da

düşürülmesine, yoksulluğun ve gelir dağılımındaki adaletsizliğin derinleşmesine de yol açacaktır(Çoban 2013) denilmektedir Ancak, Kadın İstihdam Paketiyle ilgili çıkan haberlerde eleştirileri okları genelde sol kesim sendikalardan ve örgütlerden gelmiştir. İşveren Sendikaları, İşverenler bu konuda sessiz kalmışlardır.

4.7. Sonuç ve Özet

1980 sonrası Türkiye’de yaşanan değişim ve dönüşümler Adalet ve Kalkınma Partisi’nin siyasi hayata başlamasında etkili olmuş ve 3 Kasım 2002 seçimlerinin sonuçları ile gözler AKP’nin seçmen kitlesine çevrilmiştir. Seçmen kitlenin profili AKP’nin siyasi kimliği açısından da oldukça önemli bir noktada durmaktadır. “1990’larla birlikte RP ekseninde ona yeni bir alternatif yaratma potansiyeline sahip bir güç görünümü verenler, şimdiye kadar İslami hareketler içinde görmeye, hele bu denli ön planda görmeye hiç alışmadığımız hatta hiç beklemediğimiz kesimlerdir. RP’nin geleneksel tabanını metropol ve taşra kentlerinin geçim ekonomisi ile yetinen küçük orta halli esnafı, orta Anadolu köylülüğünün bir kesimi ile dini önderliğe sahip Kürt aşiretleri oluştururdu. Şimdi bunların yanı sıra boy gösteren bu yeni kesimler metropollerde ve hızla sanayileşen taşra kentlerinde ekonominin dinamik alanlarında yer tutmuş hırslı Müslüman kapitalistler, iyi eğitilmiş teknik idari kadrolar, laik hatta yabancı dille eğitim veren liselerden gelen hatırı sayılır bir gençlik ve dikkate değer ölçüde iyi eğitilmiş genç kadınlar tarafından hareketlendirilen bir kentli kadınlar kitlesi ile hayli kalabalık bir işçi kesiminden oluşmaktadır” (Tanıyıcı, 2002). Burada AKP ye oy verenlerin seçmenlerin büyük çoğunluğunun kadınlardan oluştuğunu söylemekle hata yapılmamış olacaktır.

Yapılan çalışmadan anlaşılacağı üzerinde yaşadığımız dünya eskisi gibi olmayıp sürekli değişmekte, emek ve para politikaları bu değişikliğe göre yeniden şekillenmektedir. Gerek sosyal politikalar, gerekse yönetim politikaları, siyasi arenada çıkar çatışmaları da göz

önünde bulunarak siyasal aktörler tarafından geliştirilmekte, mevcut iktidar, emek piyasasını iş hayatında tutabilmeyi, bu piyasayı sayıca artırmayı hedef haline getirmektedir.

Her ne AKP İslamcı görünse de bir noktayı iyi fark etmiştir. Ne dünya eskisi gibidir ne de İslam eskisi gibi akıllarda şekillenmektedir. Bugün İslamcı kesimin kadınları geleneksel kadın imajının tersine hareket etmekte, eve kapanmak yerine iyi bir eğitim almakta, iş hayatında aktif olarak yer almakta hatta bazıları kendi işini kurmakta, gerektiği yerde modern gerektiği yerde ise tersine davranmaktadır. Göle bu durumu aşağıdaki paragrafta oldukça iyi tanımlamıştır.

Göle'ye (2000, 27-28) göre, 1980 sonrası İslamcı hareketler içinde kadınlar, çok karşıt yönde bir role soyunmuşlarsa da, modernist projedekine benzer merkezi bir rol oynamaktadırlar; kadınların örtünmesiyle ev içi mekânlara kapanmasını ve aile içi rollere hapsolunmasını doğal karşılayan geleneksel İslam anlayışına meydan okumaktadırlar. İslamcılığın yeni kadın aktörleri üniversite eğitime, siyasi yaşama ve kentsel kadın/erkek mekânlarına doğru yol almaktadır. Böylelikle, modernist kadınlar ile İslamcı kadınlar arasında toplumsal yaşama katılım biçimi açısından hem bir devamlılık hem de bir tersinelik vardır. İslamcı kadınlar artık Göle'nin deyişiyle modernliği kontrol etmeyi arzulayan karşı-seçkinler olmuşlardır. Hem geleneksel İslam'ın hem de Kemalist modernleşmenin kendilerine biçtiği rolü eleştirip aşmaya çalışarak her iki alanı da dönüştürme potansiyeli sergilemektedirler. Sonuçta çağdaş İslamcı aktörler örtülü bedenleriyle ve farklı sosyal pratikleriyle Kemalist modernleşmenin öngördüğü kamusal alanın sınırlarını zorluyor, sivil alanı genişletiyorlar (Çayır, 2000, 66-67)denilmektedir.

Engels, kapitalist düzende kadınların özel alanda ev işleriyle sınırlı tutuldukları ve üretimden dışlandıkları sürece toplumsal bağlamda erkeklerle eşit olmalarının mümkün olmadığını söylemektedir. Ona göre kadınların kurtuluşu, ancak kadınlar üretime

geniş toplumsal ölçekte katıldıkları ve ev içindeki görevleri iyice önemsiz hale geldiği zaman mümkün olacaktır. Bu da ancak, yalnızca kadınların üretime geniş çapta katılmalarına izin vermekle kalmayıp, bunu kesinlikle gerektiren ve ayrıca özel ev işlerini de daha kamusal bir endüstriye dönüştüren modern geniş çaplı bir proje ile gerçekleştirilebilir (İmançer, 2002, 155- 156).demiştir.

İşte bu proje AKP'nin "kadın istihdam paketi" altında gerçekleştirilmiştir. AKP'nin kadın ve aile müessesine dair hassasiyetleri iktidarı döneminde de devam etmekte, muhafazakâr yaklaşımını kadın ve aile üzerinden üretmektedir. AKP kadın kotasına ve pozitif ayrımcılık meselelerine karşı tutumu sürekli dile getirilmektedir. Ancak neoliberal gündeminde kadın, hem ev içi yeniden üretimi sağlamakla sorumlu hem de küresel işbölümüne uygun olarak ucuz işgücü olarak görülmektedir. Dolayısıyla neo-libera sistem kendi içindeki dinamiklere aynen kaldığı yerden devam etmektedir.

Marksist feministlere göre, 'sömürü sistemi' içerisinde kadınların erkeklerden daha çok ezilmelerinin önemli nedenlerinden biri, kapitalizmin bir sonucu olan yabancılaşmadır. Yabancılaşma, kişinin hayatını anlamsız bulması ve yaptığı işleri bir bütünlük içerisinde kavrayamamaktan dolayı hissettiği bölünmüşlük duygusudur. Kapitalizmin, doğal sonucu olarak artan uzmanlaşma ve işbölümünün; kişileri emeklerine, diğer insanlara ve içinde yer aldıkları sisteme yabancılaştırdığı ileri sürülür. Marksist feministler bu yabancılaşma olgusunun, erkeklere kıyasla kadınlar tarafından daha yoğun olarak yaşandığını savunmaktadırlar. Çünkü ev dışında, iş ve arkadaş çevreleri gibi değişik ortamlarda toplumla bütünleşebilen erkeklerin aksine kadınlar, kendilerini ifade edecek ve toplumla bütünleştirecek imkânlardan yoksun kalmaktadırlar. Kadını eve mahkûm eden işlerin başında ev işleri, annelik ve çocuk bakımı gelmektedir. Onlara göre bunun çözümü ev işlerinin toplumsallaştırılması ve ev işlerinin ücretlendirilmesidir. Aynen eğitimin okullara devredilerek toplumsallaştırılması gibi, kadınların

herhangi bir ücret almadan yapmak zorunda kaldıkları yemek yapımı, temizlik, çocuk bakımı v.b. işlerin toplumsallaştırılması gerekir (Demir, Z. 1997, 57-60). Bu topsulaşmanın ne kadar yapıp yapılmadığı AKP tarafından soruşturulmalıdır. Mevcut istihdam paketi bu soruşmayı yapmadığı gibi aslında mevcut olan diğer kadınlık görevini yine kadınsallık üzerinden üretmekte olup, hem iş hem de kadınlık görevini kolaylaştırmaktan öte gidememektedir. Bu durumda kadının çifte sömürüsü devam etmeye mecbur olup kısır bir döngüden öte çıkamayacaktır.

Neoliberal dönemde Türkiye'nin kaybedenleri ise; sınıfsal temelde emekçi kesim ve köylüler, sermaye – içi rekabet bağlamında küçük ve orta ölçekli işletmeler ve cinsiyet bağlamında da kadınlar olarak değerlendirilmektedir (Bedirhanoglu, 2007: 71). Bu temelde kadın ve çocuk sömürüsü günden güne daha fazla derinleşmeye başlamış ve Türkiye'de devletin meşruiyeti, neoliberal dönüşüm sürecinde kaybeden bu kesimlerin tepkilerinin ne denli idare edilebildiği gücü ve yeteneği ile değerlendirilir hale gelmiştir.

Ayrıca AKP döneminde taşeronlaşmanın önü açılmış, devlet kurumları da dahil olmak üzere pek çok kurum taşeron işçi ile çalışmaya başlamıştır. Ancak taşeronlaşmayla beraber eve iş alma şeklinde ya da merdiven altı atölyelerde enformel istihdam artmaya devam etmektedir.

Küreselleşmenin kaçınılmaz unsuru olarak görülen alt-işveren ya da taşeron uygulamasını iş yasası kapsamına alarak meşrulaştırmış; iş güvencesi açısından büyük olumsuzluklar getirilmiştir. AKP hükümetinin esnek üretimin gereklerine göre çalışma yasalarını düzenlemeye yönelik çabasının en önemli noktasını, esneklik çerçevesinde oluşturulan çeşitli istihdam türleri oluşturmaktadır. Katı iş güvencesi hükümleri yumuşatılmış, belirli süreli çalışma, geçici iş ilişkisi, kısmi süreli, çağrı üzerine çalışma gibi uygulamaların yasal

zemini hazırlanmıştır.

AKP hükümeti, kapitalizmin derinleşmesine ve kurumsallaşmasına yönelik yerli ve uluslararası sermayenin hareket kabiliyetini artırıcı reformları gerçekleştirmiştir. IMF ve DB gözetiminde, ekonominin restorasyonunu sağlayan programı uygulamış, kamu yönetimi ve yerel yönetimler yeniden yapılandırılmış, sosyal güvenlik, eğitim ve sağlık alanlarında piyasalaşmanın önünü açacak düzenlemeler yapılmıştır. Özelleştirme uygulamaları, AKP iktidarı ile hız kazanmış, Türkiye'nin önemli büyük sermaye yatırımları sürecin mantığına uygun bir şekilde özel sektörün eline geçmiştir. Süreç aynı zamanda sermaye birikiminde belirli bir aşamaya gelmiş yeni aktörlerin varlığını da gün ışığına çıkarmıştır.

AKP iktidar sürecinde kapitalizmin derinleşmesi ve kurumsallaşmasına yönelik adımlar atarken, daraltılmış sosyal haklar, emek aleyhine düzenlenmiş gelir politikaları ile en büyük müdahalenin çalışma yaşamına yapıldığı görülmüştür. Maddi ve sembolik yeniden üretim sürecinde AKP iktidar pratiği, çalışma yaşamı üzerinden analiz edilmiştir. 4857 sayılı İş Kanunu'na odaklanılmış, yasa yapım süreci ve pratiği, iş güvencesi ve sosyal güvenlik reformu ile ilişki kurularak değerlendirilmiştir. İş Kanunu kapitalizmin dönemsel ihtiyaçlarına ve sermayenin taleplerine cevap verebilecek şekilde “işçiyi koruma” değil, “işvereni koruma” anlayışıyla hazırlanmıştır. İşgücü maliyetlerini en aza indirecek, emek üretkenliğini artıracak ve de örgütlenme süreçlerine set çekecek şekilde, uluslararası piyasalarda rekabet gücü kazanma çabası ile biçimlenmiştir.

Küreselleşme sürecinde tüm hakları sermaye elinde toplayan yasal düzenlemelerle hem genişleyen maddi üretim alanında rekabet avantajı elde edilmeye çalışılmakta hem de uysal yeni bir işçi kimliği dayatılmaktadır. Katı iş güvencesi hükümleri yumuşatılmış, belirli

sürelî çalışma, geçici iş ilişkisi, kısmi sürelî, çağrı üzerine çalışma gibi üretim sürecinde esnekliği artırmaya yönelik uygulamaların yasal zemini oluşturulmuştur. İş kanununun yapılan tüm bu düzenlemelerle işverenlere sınırsız hareket imkânı tanıyan AKP, emek sınıfının tüm geçmiş kazanımlarının ötesinde, emeği sınırsızca ve kuralsızca kullanılabilir hale getirmektedir. AKP'nin seçim programında vurguladığı ve ismine mazhar olan adalet vurgusunun anlamsızlaştığı, sınıf iktidarının ideolojik ifadeleri haline geldiği görölmektedir.

Bunun yanında son yıllarda yaşanan global çaplı ekonomik krizler yaygın ve yoğun bir işsizlik yaratarak kadınları işgücü dışına itmiş bu durum çalışmak zorunda olan kadınları ağır çalışma koşulları ve düşük ücretlere talim etme gibi sorunları da beraberine getirmiştir. Erkek ve kadın ayırımı yapılmaksızın tüm emekçileri olumsuz etkileyen neo-liberal politikalar devam ettiği sürece kadınları daha fazla sömürü ve güvensizlik beklemektedir.

Sistemin fiilen nasıl işlendiğine yakından bakıldığı anda en dar yorumuyla bile devlet iktidarın iktisadi süreçlerin için taşıdığı yaşamsal hemen göze çarpmaktadır. Devlet iktidarının ilk ve ana temel öğesi, kendi topraklarında kendi yargı gücünün geçerli olmasıdır. (Wallerstein, 201:43) İşte bu gücü kullanan AKP kapitalist sisteme katkı sağlamak ve devamını getirmek amacıyla çalışan kadınları ilgilendiren onların çalışma yaşamını kolaylaştıran, sistem içerisinde rahat etmelerini sağlayan, sisteme entegrasyonunu kolaylaştıran devrim niteliğindeki bir dizi yasalarla son 10 yıla damgasını vurmuştur.

V.BÖLÜM YÖNTEM

5.1. Araştırma Modeli

Araştırmanın modeli olarak betimleme teknikleri arasında çok kullanılan bir yöntem olan anket yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada özellikle bu yöntemin seçilmesindeki amaç kolay, ucuz ve doğrudan doğruya veri toplama tekniği oluşudur. Ayrıca çalışan kadınların doğum izni ve çocuk büyütme ile ilgili fikirler, inanışlar ve bireysel yaşantılarla ilgili bilgilerin elde edilmesi için de uygun bir yöntem olduğu için seçilmiştir. Anket yönteminde bilindiği beş aşama vardır ve çalışmada bu doğrultuda yapılmıştır. Bu süreçte (problem seçimi, planlama, uygulama, değerlendirme ve rapor yazma) bulunmaktadır. Anket II bölümden oluşmuştur. Önceden hazırlanan 10 soru standart sorular olup kapalı uçlu sorulardır. II bölüm ise 14 sorudan oluşur ve 5 'li likert ölçeği kullanılmıştır. Sorular olumsuzdan olumluya gidecek şekilde sıralanmıştır. Kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde sıralanmıştır. Aynı sözcüklerle ve aynı sırada deneklere yöneltilen standart sorulardan oluşmuş ve hiç açık uçlu soru ankette yer almamıştır. Katılımcı sayısı 100 adettir.

5.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, devlet sektöründen, özel sektörden, kendi işinde bir üst yöneticiye bağlı kalmadan çalışanlardan, taşeron ve sözleşmeli çalışanlardan 18 yaş ve üzeri olan kadınlardan seçilmiştir. Çalışanların yıl sayıları en az 1 yıl aktif olarak iş hayatında yer alan kadınlardan oluşmuştur. Emekli olanlar, ev kadınları ve herhangi bir sağlık sigorta sisteminden yoksun olanlar, merdiven altı, ya da ev de çalışanlar araştırmanın dışında bırakıldığı gibi çalışan kadınların çocuklu olmalarına özellikle dikkat edilmiş ve örneklem bu doğrultuda yapılmıştır. Ankete toplamda 100 kadın katılmıştır. Deneklere yaş, eğitim durumu, ailedeki toplam gelir, çocuk sayısı

aktif olarak kaç senedir çalıştıkları, bağlı oldukları sektör (Sosyal Sağlık Güvencesi) hakkında ön bilgiler sorulmuştur. Daha sonra katılımcılara eski ya da yeni kanunlara bakılmaksızın doğum izni kullanıp kullanmadıkları, eğer doğum izni, kullanmamışlarsa ya da kısmen kullanmışlarsa da bunun sebebi sorulmuştur. Ayrıca katılımcılara kendilerini yakından ilgilendiren analık halleri ile ilgili çıkan yasaları nereden öğrendikleri yönünde bir soru yöneltilmiştir. Bu sorunun sorulması katılımcıların haber alma kaynaklarının belirlenmesi yönündedir. Çalışmanın bir ayağın da medya olması ankete böyle bir soru sorulmasını gerekli kılmıştır.

Ayrıca II bölümde yani likert ölçekli sorularda da çalışan kadının işte olduğu zamanlarda çocuğunun bakımı için kadının tercihinin aile mi ya da kreş mi olduğu hakkında bilgi alınmak istenmiştir. Bu kısımdaki sorular çalışan kadınların çocuk büyütmedeki tercihleri, doğum iznine bakış açıları, doğum izni kullanmanın anne ve çocuk sağlığı açısından yararlı olup olmayacağı, kariyer bağlamında fikirlerinin öğrenilmesini, özellikle özel sektörde çalışan kadınların ücretsiz doğum iznine ayrılmayı istemekle kadın işten kovulma arasındaki bağlantıyı öğrenmek için yapılmıştır. Çünkü devlet sektöründe doğum izni kullanmak daha kolay olabilirken özel sektörde de bunun çalışan kadın tarafından nasıl karşılanacağı bilinmek istenmiştir. Çünkü pratikte özel sektör ve devlet sektörü arasında çalışan kadına doğum izni kullandırılması bakımından farklar olduğu düşünülmektedir. Zaten bu çalışmanın da birincil amacı bu farkların varlığını ortaya koymak olduğundan likert ölçekli sorular sektörel bazda değerlendirilmiştir.

AKP iktidarını kadın İstihdam Paketi altında düzenlediği doğum izni, süt izni ve analık halleri ile çıkarmış olduğu yasalarla ilgili de katılımcılara “Ücretsiz doğum izni kullanmak, kadını çalışma hayatında tutabilmek için AKP’ce yapılmış yasal bir uygulamadır ve AKP bu yasa ile kadına karşı pozitif ayrımcılık sağlamıştır” adı altında iki farklı soru yöneltilmiştir. Çalışan ve çocuklu kadınların

AKP iktidarına bakış açısı ve AKP iktidarınca dile getirilen pozitif ayrımcılık söylemleri hakkında bilgi edinilmek istenmiştir.

Ayrıca eşlerin çocuk büyütmedeki tutum ve davranışları, ülkemizde çocuk büyütme konusunda kadına yüklenen ödev ve sorumluluklar hakkında da bilgi alınmasına yönelik soru yöneltilmiştir.

5.3. Veri Toplama Aracı

Birinci elden veri toplama aracı olarak anket yöntemi seçilmiştir. Kartopu yöntemi kullanılmıştır. İkinci elden veri toplama yöntemi olarak da literatür taraması yapılmış olup, çeşitli internet siteleri, tezler, konu hakkında yazılan makalelerden yararlanılmıştır.

Kadın İstihdam Paketi altında yenilenen kanun ve yönetmeliklerin birinci elden görülebilmesi için özellikle Resmi Gazete den yararlanılmıştır. Çeşitli tablolar, grafikler ve göstergeler için özellikle TÜİK 'in resmi sitesi bunun yanında diğer gazeteler, yıllık, istatistik, doküman, rapor, çizelge, arşiv taraması da yararlanılan başlıca kaynaklardandır. Bu kaynaklar, ikinci elden veri toplama teknikleridir.

5.4. Veri Analizi

Ankete katılan katılımcıların vermiş oldukları yanıtlar SPSS veri analizi sistemine girilmiş ve analize tabi tutulmuştur. Frekansları dağılımı göz önüne alınarak katılımcılar yüzdelerle dilimlerine ayrılarak gruplandırılmıştır. Bu konu hakkında daha detaylı bilgi bulgular ve yorumlamalar kısmında yer alacaktır.

5.5. Bulgular ve Yorumlar:

Ankete toplamda 100 kişi katılmıştır. Katılımcılar çocuklu ve çalışan kadınlardan seçilmiştir. Kadın olup da evli olduğu hale çocuk

sahibi olmayanlar, kadın olup çalıştığı halde medeni durumuna bakılmaksızın çocuk sahibi olmayanlar olanlar anket dışında tutulmuştur. Kartopu yöntemi kullanılmıştır. İlk 10 soru şıklı olduğu halde bölümdeki sorular 5'li likert ölçeği kullanılarak hazırlanmıştır. Sorular olumsuzdan olumluya gidecek şekilde ‘kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum’ şeklindedir. Sorular kapalı uçlu olup, açık uçlu soru sorulmamıştır. Likert ölçekli soruların sayısı ise 14 adettir. Katılımcılara yaş, eğitim seviyeleri, gelir durumları, kaç senedir aktif olarak çalışma hayatında yer aldıkları ve çalıştıkları sektörler sorulmuştur. Daha sonra katılımcılara çocuk sayıları sorulmuş ve aktif olarak çalışma hayatında iken çocuk sahibi olduğunuzda çalışmaya ara verdiniz mi sorusu yöneltilmiştir. Çalışmanın ana teması sektörel bazda çalışan kadınların çocuk sahibi olduktan sonra çalışma hayatında kalmaları, çalışma hayatında kaldıkları bu süre zarfında çocuğuna (anaokulu öncesi dönemde) kimin baktığının belirlenmesi ve doğum izni kullanıp kullanmadıkları eğer doğum izni kullanmamışlarsa ya da kısmen kullanmışlarsa bunun nedeninin belirlenmesine dayanmaktadır. Çalışmanın ana tezleri de bu soruların bulunmasını gerekli kılmaktadır. Çocuğum ya da çocuklarım çalışma hayatına atılmadan evvel oldu şikkı da önemlidir çünkü pek çok kadın, çocuğın, çalışma hayatına girmeyi bir engel teşkil ettiğini düşündüğünden ya da işte olduğu zamanlarda çocuğunu bırakabileceği yer ve imkân bulamadığından çocukları belli bir yaşa geldikten sonra iş yaşamında aktif olarak yer alabilmektedirler.

10 cu soru ise kadınların haber alma kaynakları ile ilgilidir. Mevcut yasaların takibi, çıkan yeni yasaların güncel takibi için medya ayağı da gerekli olduğundan katılımcılara haber alma kaynakları sorulmuştur. Şıklar televizyon, ,internet, gazete, etraftan, eşten dosttan ve üst düzey yöneticiler bilgi verdi şeklindedir. 5'li likert ölçekli sorularda ise kadınların tamamen konu hakkındaki fikirleri sorulmuştur. Bu konuda verdikleri cevaplar aynen işaretlenmiş, kararsız kaldıkları sorular ise kararsızım kısmında yer almıştır. Veriler

SPSS sistemine girilmiş ve analize tabi tutulmuştur. İlk soruda katılımcılara yaşı sorulmuş çalışma yaşında alt sınır 18 olarak değerlendirilmiştir.

SPSS verilerine göre ankete katılanlardan %2 si 18 - 24 yaş, %10 'u 25 - 31 yaş, %26 sı 32 - 38 yaş ,%37' si 39-45 yaş, %25 ise 46 yaş ve üzerini oluşturmaktadır. Bu verilere göre %37'lik dilimle ankete katılanların (39 ila 45 yaş arasında) olanların çoğunluğu teşkil ettiği söylenebilir.

YAŞ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	2	2,0	2,0	2,0
2	10	10,0	10,0	12,0
3	26	26,0	26,0	38,0
4	37	37,0	37,0	75,0
5	25	25,0	25,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

TABLO: 1 Katılımcıların yaş aralıklarının belirlenmesi

Katılımcıların eğitim durumuna bakıldığında % 5'i ortaokul ve yine %5 'i yüksek lisans ve diğer şikkını işaretlemişlerdir. %9 u lise mezunu, % 35 de ilkokul mezunudur. Verilere göre en yüksek yüzdeyi %46'lık dilimle "üniversite mezunuyum" diyenlerden oluşmaktadır.

EGİTİM

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	35	35,0	35,0	35,0
2	5	5,0	5,0	40,0
3	9	9,0	9,0	49,0
4	46	46,0	46,0	95,0
5	5	5,0	5,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

TABLO 2: Katılımcıların eğitim durumunun belirlenmesi

Katılımcıların gelir durumuna bakıldığında ise en az veri %8 ile 1500-200 arasında diyenlerden oluşmaktadır. Bu oranı %10 ile asgari tutarında içinde olduğu (2015 yılı Ocak Ayı için Asgari Ücret brüt: **1.201,50**, Asgari Ücret Net: **949,07 TL**) 850-1500 TL diyenlerden oluşmaktadır. Katılımcıların %14 ile 2000-2500 ve %25 ile 2500-3000 diyenler takip etmektedir. Katılımcıların % 43'ü 3000 TL ve üzeri gelir kazandıklarını söylemektedirler. Katılımcıların neredeyse yarısına yakını (%43) 3000 ve fazlasını kazanmaktadır. Kadınların çalışma hayatına katılması aile bütçesine olumlu katkı yaptığı net olarak görülmektedir.

GELİR

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	10	10,0	10,0	10,0
2	8	8,0	8,0	18,0
3	14	14,0	14,0	32,0
4	25	25,0	25,0	57,0
5	43	43,0	43,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

TABLO 3: Katılımcıların gelir durumunun belirlenmesi

Katılımcılara çalışma süreleri sorulduğunda ise %25' i 1-5 yıl, %18' i 6-10 yıl, %14' ü 11-15 yıl, %16' sı 16-20 yıl, %27 ise 21 yıl ve üzeri olarak bulunmuştur.

ÇALIŞMA SÜRESİ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	25	25,0	25,0	25,0
2	18	18,0	18,0	43,0
3	14	14,0	14,0	57,0
4	16	16,0	16,0	73,0
5	27	27,0	27,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

TABLO 4: Aktif olarak çalışma zamanı

Katılımcılara sektörel bazda soru yöneltilmiş ve verilen cevaplar şu şekilde bulunmuştur. Katılımcıların %45'i devlet sektöründendir. Bu

sırayı %32'lik oranla taşeron izlemektedir. Özel sektörde çalışanların oranı %19 iken kendi işim diyenler %3'lük bölümü oluşturmaktadır. En az yüzdeyi ise %1 le sözleşmeli kısım oluşturmaktadır.

SEKTÖR

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	45	45,0	45,0	45,0
2	19	19,0	19,0	64,0
3	1	1,0	1,0	65,0
4	32	32,0	32,0	97,0
5	3	3,0	3,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

TABLO 5: çalışanların sektörleri

Katılımcılara çocuk sayısı sorulmuş ve %61 'lik oranla, katılımcılar 2 çocuk sahibi olduklarını söylemişlerdir. Bu oranı %25 ile 1 çocuk izlemiştir. Katılımcılardan %8'lik bir dilimi 3 çocuk sahibi olduklarını söylemişlerken % 4'lük bir kesim de 4 çocuk sahibi olduklarını söylemiştir. Ankete katılanlardan 5 çocuk ve 5 ten fazla diyenlerin oranı %2 ile en az yüzde dilimi oluşturmaktadır.

ÇOCUK SAYISI

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	25	25,0	25,0	25,0
2	61	61,0	61,0	86,0
3	8	8,0	8,0	94,0
4	4	4,0	4,0	98,0
5	2	2,0	2,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

TABLO 6: Çocuk sayısı

İZİNİ ÖĞRENME KAYNAĞI (haber alma kaynağı)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	60	60,0	60,0	60,0
2	15	15,0	15,0	75,0
3	2	2,0	2,0	77,0
4	19	19,0	19,0	96,0
5	4	4,0	4,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

TABLO 7: Haber alma kaynağı

Tablodan da görüleceği gibi katılımcıların %60 'ı son olarak çıkarılan (Ücretsiz 2 yıl Doğum izni ve diğer analık halleriyle ilgili yapılan değişiklikleri ilk nereden öğrendiniz sorusuna cevap olarak televizyon demişlerdir. Çalışmanın varsayımlarından birini oluşturan çalışan kadınların doğum izni ve diğer analık halleriyle ilgili yapılan yasal değişiklikleri televizyondan öğrenmişlerdir kısmı ile bütünleşmektedir.

Correlations: EĞİTİM DURUMU&ÇOCUK SAYISI

	eğitim	kaç çocuk
eğitim Pearson Correlation	1	-,319**
Sig. (2-tailed)		,001
N	100	100
kaç çocuk Pearson Correlation	-,319**	1
Sig. (2-tailed)	,001	
N	100	100

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

TABLO 8: Eğitimlilerin oranı ile çocuk sayısı oranının karşılaştırılması

Tablolara bakıldığında; Eğitim durumu ve çocuk sayısı arasında orta düzeyde negatif yönlü bir ilişki vardır. $r = -0.319$ p. < 0.01. (yani Eğitim durumu arttıkça çocuk sayısı düşmektedir.)Bu yargıdan

üniversite mezunların daha fazla iş hayatında kalabilmek için çocuk yapmadıkları ya da eğitim düzeyinin artıkça çocuk yapma tercihlerinde düşüş yönünde bir değişiklik olduğu kanısına varılabilir.

Correlations : ÇOCUK SAYISI & AKTİF ÇALIŞMA SÜRESİ

	kaç çocuk	deneyim
kaç çocuk Pearson Correlation	1	-,094
Sig. (2-tailed)		,353
N	100	100
deneyim Pearson Correlation	-,094	1
Sig. (2-tailed)	,353	
N	100	100

TABLO 9: Çocuk sayısı ile aktif çalışma sürelerinin karşılaştırılması

Çocuk sayısı ile aktif olarak çalışma süresi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak tablodan hareketle üniversite mezunlarının çoğunlukla 2 çocuk sahibi olduğu söylenebilir

EĞİTİM&ÇOCUK SAYISI Crosstabulation & SEKTÖR

	kaç çocuk					Total
	1	2	3	4	5	
Count	7	17	5	4	2	35
Expected Count	8,8	21,3	2,8	1,4	,7	35,0
% within eğitim	20,0%	48,6%	14,3%	11,4%	5,7%	100,0%
% within kaç çocuk	28,0%	27,9%	62,5%	100,0%	100,0%	35,0%
Count	2	2	1	0	0	5
Expected Count	1,3	3,1	,4	,2	,1	5,0
% within eğitim	40,0%	40,0%	20,0%	,0%	,0%	100,0%
% within kaç çocuk	8,0%	3,3%	12,5%	,0%	,0%	5,0%
Count	2	7	0	0	0	9
Expected Count	2,3	5,5	,7	,4	,2	9,0

% within eğitim	22,2%	77,8%	,0%	,0%	,0%	100,0%
% within kaç çocuk	8,0%	11,5%	,0%	,0%	,0%	9,0%
Count	12	32	2	0	0	46
Expected Count	11,5	28,1	3,7	1,8	,9	46,0
% within eğitim	26,1%	69,6%	4,3%	,0%	,0%	100,0%
% within kaç çocuk	48,0%	52,5%	25,0%	,0%	,0%	46,0%
Count	2	3	0	0	0	5
Expected Count	1,3	3,1	,4	,2	,1	5,0
% within eğitim	40,0%	60,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
% within kaç çocuk	8,0%	4,9%	,0%	,0%	,0%	5,0%
Count	25	61	8	4	2	100
Expected Count	25,0	61,0	8,0	4,0	2,0	100,0
% within eğitim	25,0%	61,0%	8,0%	4,0%	2,0%	100,0%
% within kaç çocuk	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

TABLO 10: Eğitimlilerin kaç çocuk sahibi olduklarını belirlenmesi

Yine tablodan hareketle üniversite mezunlarının çoğunlukla 2 çocuk sahibi olduğu söylenebilir.

Chi-Square Tests SEKTÖRE GÖRE ÇOCUK SAYISI

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	19,175 ^a	16	,260
Likelihood Ratio	21,253	16	,169
Linear-by-Linear Association	10,070	1	,002
N of Valid Cases	100		

TABLO 11: Sektöre Göre çocuk Sayısı a. 20 cells (80,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,10.
Çocuk sayısı sektöre göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

GELİR&ÇOCUK SAYISI: Crosstabulation

		kaç çocuk					Total
		1	2	3	4	5	
1	Count	3	5	1	1	0	10
	Expected Count	2,5	6,1	,8	,4	,2	10,0
	% within gelir	30,0%	50,0%	10,0%	10,0%	,0%	100,0%
	% within kaç çocuk	12,0%	8,2%	12,5%	25,0%	,0%	10,0%
2	Count	3	3	1	0	1	8
	Expected Count	2,0	4,9	,6	,3	,2	8,0
	% within gelir	37,5%	37,5%	12,5%	,0%	12,5%	100,0%
	% within kaç çocuk	12,0%	4,9%	12,5%	,0%	50,0%	8,0%
3	Count	4	7	1	1	1	14
	Expected Count	3,5	8,5	1,1	,6	,3	14,0
	% within gelir	28,6%	50,0%	7,1%	7,1%	7,1%	100,0%
	% within kaç çocuk	16,0%	11,5%	12,5%	25,0%	50,0%	14,0%
4	Count	3	17	4	1	0	25
	Expected Count	6,3	15,3	2,0	1,0	,5	25,0
	% within gelir	12,0%	68,0%	16,0%	4,0%	,0%	100,0%
	% within kaç çocuk	12,0%	27,9%	50,0%	25,0%	,0%	25,0%
5	Count	12	29	1	1	0	43

Expected Count	10,8	26,2	3,4	1,7	,9	43,0
% within gelir	27,9%	67,4%	2,3%	2,3%	,0%	100,0%
% within kaç çocuk	48,0%	47,5%	12,5%	25,0%	,0%	43,0%
Total Count	25	61	8	4	2	100
Expected Count	25,0	61,0	8,0	4,0	2,0	100,0
% within gelir	25,0%	61,0%	8,0%	4,0%	2,0%	100,0%
% within kaç çocuk	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

TABLO 12: Gelir ve çocuk Sayısı

Correlations

	kaç çocuk	gelir
kaç çocuk Pearson Correlation	1	-,124
Sig. (2-tailed)		,217
N	100	100
gelir Pearson Correlation	-,124	1
Sig. (2-tailed)	,217	
N	100	100

Gelir ve çocuk sayısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

ara - yıl- sebep

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ara verdim	20	20,0	20,2	20,2
	ara vermedim ailem baktı	41	41,0	41,4	61,6
	ara vermedim bakıcı tuttum	10	10,0	10,1	71,7
	ara vermedim kreşe verdim	3	3,0	3,0	74,7
	5	25	25,0	25,3	100,0
	Total	99	99,0	100,0	
Missing	0	1	1,0		
	Total	100	100,0		

Görüldüğü gibi katılımcıların yarısına yakını ara vermeyip ailesine baktırmış. Yalnızca yüzde%20 çalışmaya ara vermiş görünüyor.

Çalışmaya ara verilip verilmediği sorulduğunda katılımcıların %20'si çalışmaya ara verdiğini %41 ise çalışmaya ara vermeyip devam ettiğini ve bu süre zarfında çocuğuna ailesinin baktığını işaretlemişlerdir. Bu oran hayli düşündürücüdür. Çünkü olası yasal bir hakkı olup bu hakkı kullanamamak aslında yasanın işlevsizliğini, sorun çözme odaklı olmadığını göstermekte ve hemen akla şu soruyu getirmektedir. Madem bir doğum izni yasası var ve kadınların bu yasayı kullanamama nedeni ne olmuştur, ya da ne olmaktadır? Alttaki tabloda ise bu sorunun yanıtı aranmaktadır. Aşağıdaki tabloda deneklere izni kullanamama sebebi sorulmuş ve katılımcılardan doğum izni kullanma imkanı bulanlardan %31 'i ekonomik yetersizlikten dolayı izin alamadıklarını belirtmişlerdir. Bu tabloda zaten %61'lik kısmı ise hiç kullanamayanları oluşturmaktadır. Katılımcıların çok azı %1'lik kısma denk gelen kariyer kaygısı, işten atılma korkusu, işe başlayacağı zaman işte yeniden karşılaşacağı zorlukların üstesinden gelememe korkusu diyenlerden oluşmaktadır.%1'lik bir kısım ise evde oturup çocuk bakmayı sıkıcı bulmuşlardır. %4'lük kısım ise diğer kısmını işaretlemişlerdir.

izin kullanmama sebebi

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid kullanmadım	61	61,0	61,0	61,0
ekonomik yetersizlik	31	31,0	31,0	92,0
kariyerkaygısı	1	1,0	1,0	93,0
işten atılma	1	1,0	1,0	94,0
zorlukorkusu	1	1,0	1,0	95,0
çocukbakmayısıkcıbulma	1	1,0	1,0	96,0
diğer	4	4,0	4,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

TABLO 13: izin kullanmama sebebi

İzin kullanmama sebebi ya da kısmen kullanma sebebi sorulduğunda katılımcıların %55'i imkânının olmadığı yani mevcut yasanın o günkü şartlarda doğum izni kullandırmaya müsait olmadığını belirtirken, yasayı kullanmaya imkân bulanlardan (Devlet memurları ve son olarak yeniden düzenlenen doğum izni yasasını özel sektörde kullananlar) %28'lik kısım ise imkanlarının olduğunu ancak doğum izni kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Bunun sebebi de üst tabloda gösterildiği gibi büyük bir yüzdeyi ekonomik yetersizlikten dolayı diyenlerden oluşmaktadır.

izin kullanımı

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid imkan vardı tam olarak kullandım	6	6,0	6,0	6,0
imkan vardı resmi süreden az kullandım	11	11,0	11,0	17,0
imkanım yoktu	55	55,0	55,0	72,0
imkanım vardı ben kullanmadım	28	28,0	28,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

TABLO 14:izin kullanamama sebebinin belirlenmesi

sektör * eğitim Crosstabulation

			eğitim					Total
			ilkokul	ortaokul	lise	lisans	lisansüstü	
sektör	devlet memuru 657	Count	0	0	1	39	5	45
		% within sektör	,0%	,0%	2,2%	86,7%	11,1%	100,0%
		% within eğitim	,0%	,0%	11,1%	84,8%	100,0%	45,0%
		% of Total	,0%	,0%	1,0%	39,0%	5,0%	45,0%
özel sektör		Count	8	2	5	4	0	19
		% within sektör	42,1%	10,5%	26,3%	21,1%	,0%	100,0%
		% within eğitim	22,9%	40,0%	55,6%	8,7%	,0%	19,0%
		% of Total	8,0%	2,0%	5,0%	4,0%	,0%	19,0%
4/bli		Count	0	0	0	1	0	1
		% within sektör	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%
		% within eğitim	,0%	,0%	,0%	2,2%	,0%	1,0%
		% of Total	,0%	,0%	,0%	1,0%	,0%	1,0%
taşeron		Count	26	3	1	2	0	32
		% within sektör	81,3%	9,4%	3,1%	6,3%	,0%	100,0%
		% within eğitim	74,3%	60,0%	11,1%	4,3%	,0%	32,0%
		% of Total	26,0%	3,0%	1,0%	2,0%	,0%	32,0%
iş sahibi		Count	1	0	2	0	0	3
		% within sektör	33,3%	,0%	66,7%	,0%	,0%	100,0%
		% within eğitim	2,9%	,0%	22,2%	,0%	,0%	3,0%
		% of Total	1,0%	,0%	2,0%	,0%	,0%	3,0%
Total		Count	35	5	9	46	5	100
		% within sektör	35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%
		% within eğitim	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%

TABLO 15: Sektör & Eğitim oranı

Sektörle eğitim arasındaki oranlara baktığımız zaman lisansüstü çalışanların en fazla %11.1'le devlet sektöründe çalıştığını söyleyebiliriz. 4/b 'li çalışanlar %100 lisan mezunu olduklarını belirtirken bunu %86,7 ile yine devlet sektörü izlemiştir. İlkokul mezunu olduklarını belirtenler en fazla %81.3 ile taşeronlar olmuş onu da %42.1 ile özel sektör izlemiştir. Lise mezunlarının oranının en fazla olduğu kısım ise %66,7 ile kendi işinin sahibi olanlardır. Bunu %26,3 ile özel sektör takip etmiştir.

Çalışırken doğum izni kullananlara sektörel bazda bakıldığında ise aşağıdaki tablo ile karşılaşılmaktadır. Özel sektörde ara verdim diyenlerin %42.1 ile başı çekmektedir. Devlet sektöründe olup ara verdim diyenler ise %22.2 gelmektedir. Yine ara vermedim ve çocuğuma ailem baktı diyenler ise %53.3 le devlet sektörü gelmektedir. Onu 35.5 ile taşeron takip etmektedir. Kendi işi olup da çalışmaya ara vermediklerini söyleyenlerin oranı ise %33.3 'tür.

sektör * ara - yıl- sebep Crosstabulation

		ara - yıl- sebep					Total
		ara verdim	ara vermedim ailem baktı	ara vermedim bakıcı tuttum	ara vermedim kreşe verdim	5	
sektör devlet memuru 657	Count	10	24	8	2	1	45
	% within sektör	22,2%	53,3%	17,8%	4,4%	2,2%	100,0%
	% within ara - yıl- sebep	50,0%	58,5%	80,0%	66,7%	4,0%	45,5%
	% of Total	10,1%	24,2%	8,1%	2,0%	1,0%	45,5%
özel sektör	Count	8	5	1	0	5	19
	% within sektör	42,1%	26,3%	5,3%	,0%	26,3%	100,0%
	% within ara - yıl- sebep	40,0%	12,2%	10,0%	,0%	20,0%	19,2%
	% of Total	8,1%	5,1%	1,0%	,0%	5,1%	19,2%
4/bli	Count	1	0	0	0	0	1
	% within sektör	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	% within ara - yıl- sebep	5,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%
	% of Total	1,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%
taşeron	Count	0	11	0	1	19	31
	% within sektör	,0%	35,5%	,0%	3,2%	61,3%	100,0%
	% within ara - yıl- sebep	,0%	26,8%	,0%	33,3%	76,0%	31,3%
	% of Total	,0%	11,1%	,0%	1,0%	19,2%	31,3%
iş sahibi	Count	1	1	1	0	0	3
	% within sektör	33,3%	33,3%	33,3%	,0%	,0%	100,0%
	% within ara - yıl- sebep	5,0%	2,4%	10,0%	,0%	,0%	3,0%
	% of Total	1,0%	1,0%	1,0%	,0%	,0%	3,0%
Total	Count	20	41	10	3	25	99
	% within sektör	20,2%	41,4%	10,1%	3,0%	25,3%	100,0%
	% within ara - yıl- sebep	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total	20,2%	41,4%	10,1%	3,0%	25,3%	100,0%

TABLO 16:Sektöre göre çalışmaya ara verme sebepleri

izin kullanımı * gelir Crosstabulation

			gelir					Total
			850-1500	1500-2000	2000-2500	2500-3000	3000veüzer	
izin kullanımı	imkan vardı tam olarak kullandım	Count	0	0	2	0	4	6
		% within izin kullanımı	,0%	,0%	33,3%	,0%	66,7%	100,0%
		% within gelir	,0%	,0%	14,3%	,0%	9,3%	6,0%
		% of Total	,0%	,0%	2,0%	,0%	4,0%	6,0%
	imkan vardı resmi süreden az kullandım	Count	0	0	1	3	7	11
		% within izin kullanımı	,0%	,0%	9,1%	27,3%	63,6%	100,0%
		% within gelir	,0%	,0%	7,1%	12,0%	16,3%	11,0%
		% of Total	,0%	,0%	1,0%	3,0%	7,0%	11,0%
	imkanım yoktu	Count	10	8	8	20	9	55
		% within izin kullanımı	18,2%	14,5%	14,5%	36,4%	16,4%	100,0%
		% within gelir	100,0%	100,0%	57,1%	80,0%	20,9%	55,0%
		% of Total	10,0%	8,0%	8,0%	20,0%	9,0%	55,0%
imkanım vardı ben kullanmadım	Count	0	0	3	2	23	28	
	% within izin kullanımı	,0%	,0%	10,7%	7,1%	82,1%	100,0%	
	% within gelir	,0%	,0%	21,4%	8,0%	53,5%	28,0%	
	% of Total	,0%	,0%	3,0%	2,0%	23,0%	28,0%	
Total	Count	10	8	14	25	43	100	
	% within izin kullanımı	10,0%	8,0%	14,0%	25,0%	43,0%	100,0%	
	% within gelir	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	10,0%	8,0%	14,0%	25,0%	43,0%	100,0%	

TABLO:17 Gelire göre ücretsiz doğum izni kullanımı

Doğum izni kullanımı gelir yönünden incelendiğinde yukarıdaki tablo ile karşılaşılmaktadır. Doğum iznine imkan bulup bu süreyi tam olarak kullandım diyenler %66,7 ile 3000 TL ve üzeri gelir seçeneğini işaretleyenlerden oluşmaktadır.

kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır * eğitim Crosstabulation

			eğitim					Total
			ilkokul	ortaokul	lise	lisans	lisansüstü	
kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	kesinlikle katılmıyorum	Count	9	1	2	2	0	14
		% within kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	64,3%	7,1%	14,3%	14,3%	,0%	100,0%
		% within eğitim	25,7%	20,0%	22,2%	4,3%	,0%	14,0%
		% of Total	9,0%	1,0%	2,0%	2,0%	,0%	14,0%
	katılmıyorum	Count	0	1	1	5	1	8
		% within kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	,0%	12,5%	12,5%	62,5%	12,5%	100,0%
		% within eğitim	,0%	20,0%	11,1%	10,9%	20,0%	8,0%
		% of Total	,0%	1,0%	1,0%	5,0%	1,0%	8,0%
	kararsızım	Count	1	0	0	6	1	8
		% within kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	12,5%	,0%	,0%	75,0%	12,5%	100,0%
		% within eğitim	2,9%	,0%	,0%	13,0%	20,0%	8,0%
		% of Total	1,0%	,0%	,0%	6,0%	1,0%	8,0%
	katılıyorum	Count	2	0	3	21	2	28
		% within kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	7,1%	,0%	10,7%	75,0%	7,1%	100,0%
		% within eğitim	5,7%	,0%	33,3%	45,7%	40,0%	28,0%
		% of Total	2,0%	,0%	3,0%	21,0%	2,0%	28,0%
kesinlikle katılıyorum	Count	23	3	3	12	1	42	
	% within kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	54,8%	7,1%	7,1%	28,6%	2,4%	100,0%	
	% within eğitim	65,7%	60,0%	33,3%	26,1%	20,0%	42,0%	
	% of Total	23,0%	3,0%	3,0%	12,0%	1,0%	42,0%	
Total	Count	35	5	9	46	5	100	
	% within kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%	
	% within eğitim	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%	

TABLO 18: Kadın işteyken, bebeğe, aile yakınlarının bakması yararlıdır sorusunun değerlendirilmesi

VI. BÖLÜM SONUÇ

6.1. Çalışmanın Literatüre Katkısı:

Ülkemizde gerek kadın çalışmalarının azlığı gerekse AKP ve neoliberal politikalar eşliğinde kadın istihdamı incelemelerinin yetersiz olmasından dolayı bu konu hakkında yapılmış bir çalışma olacağından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca yapılan anket ile kadının çalışma yaşamı ile ilgili bilgi, çocuk bakımı, kreş, eşlerin bu konudaki tutumları hakkında fikir sağladığı da düşünülürse yararlı bir çalışma olacağı ortadadır. Ayrıca kadınların doğum izni hakkında tutum ve davranışlarını ortaya koyması açısından yararlıdır.

6.2.Araştırma Kısıtları

Araştırma zaman bakımından kısıtlıdır. Ankete katılan denek sayısı bakımından kısıtlıdır. Ayrıca çalışan kadınlardan sadece çocuklu olanların seçilmesi bakımından da sınırlıdır.

6.3.Geleceğe Yönelik Çalışma Alanları

Yapılan çalışmadan anlaşılacağı üzerinde yaşadığımız dünya eskisi gibi olmayıp sürekli değişmekte, emek ve para politikaları bu değişikliğe göre yeniden şekillenmektedir. Gerek sosyal politikalar, gerekse yönetim politikaları, siyasi arenada çıkar çatışmaları da göz önünde bulunarak siyasal aktörler tarafından geliştirilmekte, mevcut iktidar, emek piyasasını iş hayatında tutabilmeyi, bu piyasayı sayıca artırmayı hedef haline getirmektedir.

Her ne AKP İslamcı görünse de bir noktayı iyi fark etmiştir. Ne dünya eskisi gibidir ne de İslam eskisi gibi akıllarda şekillenmektedir. Bugün İslamcı kesimin kadınları geleneksel kadın imajının tersine hareket etmekte, eve kapanmak yerine iyi bir eğitim almakta, iş hayatında aktif olarak yer almakta hatta bazıları

kendi işini kurmakta, gerektiği yerde modern gerektiği yerde ise tersine davranmaktadır.

Bu doğrultuda hedef kitlesine kadınları alan AKP “kadın istihdam paketi” altında kadının çalışma hayatını kolaylaştıracak “Kadın İstihdam Paketi” gerçekleşmiştir. AKP’nin kadın ve aile müessesine dair bu paket üzerinde de devam etmekte, muhafazakâr yaklaşımını kadın ve aile üzerinden yeniden üretmektedir. AKP kadın kotasına ve pozitif ayrımcılık meselelerine karşı tutumu sürekli dile getirilmektedir. Ancak neoliberal gündeminde kadın, hem ev içi yeniden üretimi sağlamakla sorumlu hem de küresel işbölümüne uygun olarak ucuz işgücü olarak görülmektedir. Dolayısıyla neo-liberal sistem kendi içindeki dinamiklere aynen kaldığı yerden devam etmektedir. Yapılan çalışmadan anlaşılmıştır ki kadının işgücüne katılım oranı artmıştır. TÜİK verileri ile ilgili bölümle çalışmanın ilgili kısmında derinlemesine anlaşılmıştır. Zaten çalışmanın tezlerinden biri de Kadın İstihdam Paketi’nin bu doğrultuda hazırlandığının kanıtlanmasıdır. Yani Kadın İstihdam Paketi kadını çalışma yaşamında tutmayı ve sayıca kadın işgücüne katılımı artırdığı yöndedir. Ayrıca eğitilmiş kadınların çocuk sayısında bir azalma görüldüğü, deneklerin Kadın İstihdam Paketiyle ilgili haberleri en çok televizyondan öğrendikleri de yine çalışma sonucunda bulunmuş yargılardandır. Ayrıca kadınların büyük bir bölümü, AKP’nin, bu yasayla kadına karşı pozitif ayrımcılık sağladığını kabul etmekte ve hem iş yaşamını hem de çocuk bakmayı çifte sömürü olarak görmektedir.

Çalışmanın geleceğe yönelik alanlarına gelince; Çalışma, kadın iş hayatında iken çocuğuna ailesinin mi yoksa bir bakıcı ya da kreş ortamında mı büyüttüğünü sorgularken aslında onun mevcut imkânlarına da bir pencere açmış olmaktadır. Çalışırken çocuğunu emanet ettiği kesim kadının olduğu kadar toplumunda bir sorundur. Çünkü çocuklar anneleri ile olması gereken zamanlarını aile büyükleriyle, (annene, babaanne, dede)gibi kesimle

geçirdiğinden aslında yaşlı bir kesimle geçirmiş olmaktadır. Burada şu soru sorulmalıdır. Çocuk ve yaşlı uyumu ya da çocukla ona bakan aile büyüğünün uyumu nasıl olmalıdır? Bu durum çocuk ve onu büyüten aile bireyleri açısından nasıl sorunlar doğurmaktadır? Bu konu bile başlı başına bir çalışma alanı yaratmaktadır. Kadın işte olduğu zamanlarda çocuğun kreşte olması ise kültürel bir değişim olarak addedilmelidir. Çünkü sanayi toplumlarında çocuk aileden ziyade kreş ortamında büyümekte ve bunun maliyetini de devlet karşılamaktadır. Oysa ülkemizde kreş masrafı tamamen çalışan kadının sırtına yüklenmiştir. Bu konuda devletin neler yapabilirliği sorgulanmalıdır. Çünkü kadının iş yaşamına katılımı toplumda var olan annelik imgesini değiştirmekte ve bu durum kültürel değişimler yaratmaktadır. Eskiden annesiyle büyüyen çocukları şimdilerde aile büyükleri büyütmekte ve daha ileride de tamamen bir kreş nesli oluşmaktadır. Bu kültürel değişimlerin her biri kendi dinamikleri içerisinde değerlendirilmelidir.

Çalışmaya ara verilip verilmediği sorulduğunda katılımcıların %20'si çalışmaya ara verdiğini %41 ise çalışmaya ara vermeyip devam ettiğini ve bu süre zarfında çocuğuna ailesinin baktığını işaretlemişlerdir. Bu oran hayli düşündürücüdür. Çünkü olası yasal bir hakkı olup bu hakkı kullanamamak aslında yasanın işlevsizliğini, sorun çözme odaklı olmadığını göstermekte ve hemen akla şu soruyu getirmektedir. Gerçekten kadının çocuk büyümesiyle ilgili pratik yaşamını kolaylaştıracak bir yasa vardır ancak ekonomik sebeplerden dolayı ne yazık ki işlevsel değildir. Bu yasayı ekonomik durumu biraz daha iyi olanlar kullanmakta geriye kalanı ise çocuğu doğduktan hemen sonra tekrar iş hayatına geri dönmektedirler.

Yine bu çalışmada emekli yaşının uzamasıyla kadının daha uzun süreli olarak iş yaşamında kalmasına neden olacağı anlatılmış ve bu durum çalışma yaşamının dinamiklerini değiştireceğinden bahsetmiştir. Örneğin ileride daha yaşlı kadın çalışanlara rastlamak

mümkün olacaktır. Bunlar ileriye dönük gözlenmesi gereken hususlardır ve zaman içerisinde daha net bilgi sağlayacaktır.

Ayrıca özel ve devlet sektöründe çalışan kadınların doğum izni kullanmaları ve çocuk büyüme ile ilgili tutum ve davranışları da çalışma içerisinde yer aldığından bu iki sektörün karşılaştırılması açısından da önemlidir.

ANKET

Arel Üniversitesi Medya ve Kültürel Çalışmalar Programında ‘‘AKP İktidarının Kadın İstihdam Politikası ve Medyaya yansması’’ konulu tez çalışması yürütölmektedir. AKP iktidarının analık hallerini içeren doğum izni, süt izni gibi çıkarmış olduğu yasal hakların, çalışan ve çocuk sahibi olan kadınlar tarafından nasıl değeriendirildiği ve bu konu hakkındaki düşüncelerinin bilinmesine dair bir çalışma yürütölmektedir. Ankette açık kimlik bilgileri istenmeyecektir. Anketimize katıldığınız için teşekkür ederiz.

1)Aşağıdaki yaş aralıklarından size uygun olanı işaretleyiniz.

- a) 18 -24   b)25-31   c) 32-38   d) 39-45
e) 46 ve üzeri

2)Eğitim seviyeniz nedir?

- a)İlkokul   b)Orta okul   c) Lise   d)Üniversite   e)Yüksek lisans ve diğer

3) Ailedeki toplam gelir durumunuz nedir?

- a)850-1500   b)1500-2000   c)2000-2500   d)2500-3000
e)3000 ve fazlası

4)Kaç senedir aktif olarak çalışma hayatında yer almaktasınız.

- a)1-5 yıl   b)6-10 yıl   )11-15 yıl   d)16-20 yıl   e)21 ve üzeri

5)Çalıştığınız sektörü işaretleyiniz.

- a)Devlet Memuru 657 ‘li
b)Özel Sektör
c)Devlet, Sözleşmeli 4/B
d)Devlet, taşeron 4/c
e)Kendi işim

6)Kaç çocuk sahibisiniz.

- a)1   b)2   c)3   d)4   e)5 ve 5 ten fazla

7)Aktif olarak çalışma hayatında iken çocuk sahibi olduğunuzda çalışmaya ara verdiniz mi?

- a)Evet, çalışmaya ara verdim.
b)Hayır çalışmaya devam ettim çocuğuma ailem baktı. (Anne, kaynana, kız kardeş, görümce, vs)
c) Hayır çalışmaya devam ettim çocuğuma özel bakıcı tuttum.

d)Hayır çalışmaya devam ettim çocuğumu kreşe verdim.

e)Çocuğum ya da çocuklarım çalışma hayatına atılmadan evvel oldu.

8)İş hayatında iken; daha evvelki yasalar göre 1 yıl, AKP'nin yasallaştırdığı 2 yıl, (herhangi birinden)ÜCRETSİZ) doğum izni kullanabilme imkânınız oldu mu?

a) Evet oldu, tam olarak ücretsiz doğum izni kullandım

b)Evet oldu ama kısmen doğum izni kullandım (Resmi hak edilen süreden daha az kullandım)

c)Hayır olmadı.

d)İmkanım oldu da ben kullanmadım.

“Kısmen kullandım” diyen ya da, “imkânım oldu da ben kullanmadım” diyenler cevap verecek.

9-Doğum izni kullanmamanızdaki ya da kısmen kullanmanızdaki sebeplerden size uygun olanı işaretleyiniz.

a)Ekonomik yetersizliklerimden dolayı izin alamama

b)Kariyerimden geri kalma, işimde ilerleyememe düşüncesi

c)Patronumun beni işten atma korkusu

d)Doğum iznim bitip tekrar işime döndüğümde karşılaşacağım zorlukların üstesinden gelememe korkusu

e)Evde oturup, çocuk bakmayı sıkıcı bulma

f)Diğer sebepler

10-Son olarak çıkarılan (Ücretsiz 2 yıl) Doğum izni ve diğer analık halleriyle ilgili yapılan değişiklikleri ilk nereden öğrendiniz.

a)Televizyondan

b)İnternette

c)Gazeteden

d)Etraftan, eşten dosttan

e)İşyerinde patronum ya da diğer üst düzey yöneticiler bilgi verdi.

Aşağıda, doğum izni, kreş ve çocuk bakımı ile ilgili sorular yer almaktadır. Soruları okuyup size uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

Sorular	Kesinlikle Katılmıyorum	katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1) Kadının işte olduğu zamanlarda; Bebeğe aile yakınları ya da aile büyüklerinden birilerinin bakmasının daha yararlı olacağı fikrindeyim.					
2)Kadının işte olduğu zamanlarda; bebeğin kreşte kalmasının daha faydalı ve yararlı olacağı kanaatindeyim					
3)Ücretsiz doğum izni kullanmanın anne ve çocuk açısından yararlı olacağı kanaatindeyim.					
4)Ücretsiz doğum izni almak çalışan kadını işten soğutur ve iş hayatından çekilmesine neden olur.					
5)Ücretsiz doğum izni kullanmak çalışan kadının kariyerine sekte vurur.					
6)Ücretsiz doğum izni kullanmak ekonomik açıdan aile bütçesini zorlayacaktır.					
7)Çocuk doğurup, ücretsiz doğum iznine ayrılmayı istemek kadın için işten kovulma sebebidir.					
8)Ücretsiz doğum izni kullanmak, kadını çalışma hayatında tutabilmek için AKP'ce yapılmış yasal bir uygulamadır.					
9)AKP bu yasa ile kadına karşı pozitif ayrımcılık sağlamıştır.					
10)Eğer çocuğum olmasaydı şu anda iş hayatında olmam gereken yerin çok daha ilerisinde olurdum					
11)Hem çalışmak hem de çocuk bakmak kadın için çifte sömürüdür.					
12)Aile bütçemiz(Eşimin mali gücü) iyi olsaydı asla çalışmazdım.					
13)Ülkemizde çocuk büyütme, tamamen kadının sırtına yüklenmiştir.					
14)Eşler çocuk büyütme konusunda kadınlara pek yardımcı değildir.					

KAYNAKLAR

KİTAPLAR

Abadan, Unat N.(1998) *Türkiye’de Kadın Hareketleri ve Küreselleşme*, İstanbul: Cumhuriyet Kitapları S:288-302

Akdoğan, Y.(2003) *Muhafazakâr Demokrasi*, Ak Parti Yayınları, Ankara S:124-134)

Altıparmak, A. (2001). *Türk Sendikacılığında Güven Bunalımı*. Ankara: ismat Yayıncılık S:99

Ayman Güler, B. (2005). *Yeni Sağ ve Devletin Değişimi*. Ankara: İmge Kitabevi S:109-110

Bayramoğlu, S. (2005). *Yönetişim Zihniyeti, Türkiye’de Üst Kurullar ve Siyasi İktidarın Dönüşümü*. İstanbul: İletişim Yayınları S: 109

Bedirhanoglu, P. (2007). The Neoliberal Discourse on Corruption as a Menas of Consentbuilding: Reflections From Post – Crisis Turkey. *Third World Quarterly*. 28.7, S: 69 – 80.

Bedirhanoglu, P. (2009). *Türkiye’de Neoliberal Otoriter Devletin AKP’li Yüzü. AKP Kitabı: Bir Dönüşüm Bilançosu*. Uzel, İ. ve Duru, B. (Der.), İstanbul: Phoenix Yayınevi.S:43-54

Belek, İ. (1997-1999). *Kapitalist Sömürünün Yeni Modeli: Esnek Üretim Sistemi*. Petrol-İş 1997-1999 Yıllığı. S:130

Boratav, K. (2012). *Türkiye İktisat Tarihi: 1908 – 2002*. İmge Kitabevi Ankara S:113

Caporal, B.(1999) *Kemalizm’ de ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını*. İstanbul Cumhuriyet Yayınları, S:135

Cemal, H. (2006-a), “AKP ve İş Dünyası”, Milliyet, 26 Temmuz 2006.

Cemal, H. (2006-b) “AKP ve İş Dünyası (2): Erdoğan’a Mesajlar”, Milliyet, 27 Temmuz 2006.

Çayır, K.(2000) “İslamcı Bir Sivil Toplum Örgütü,” içinde *İslam’ın Yeni Kamusal Yüzleri*, N. Göle (der.), Metis Yayınları, İstanbul, s.41-67

Çelik, N. (2003), *İş Hukuku Dersleri*, 16. Basım, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş, Yayın İstanbul S:92

Çobanoğlu Ş. (2005), *Mobbing*, Timaş Yayınları İstanbul S:20

- Demir, Z.(1997) *Modern ve Postmodern Feminizm*, İz Yayıncılık, İstanbul, S:144
- Ekin, N. (1989). *Endüstri İlişkileri*. İstanbul: İşletme Fakültesi Yay S:237
- Giddens, A. (2000) *Sosyoloji*, Yay. Haz. H.Özel ve C. Güzel, Araç Yayınevi: Ankara S:339
- Göle, N. (2000) *Modernist Kamusal Alan ve İslami Ahlak*,” içinde İslam’ın Yeni Kamusal Yüzleri, N. Göle (der.), Metis Yayınları, İstanbul, S.7-40,
- Güngör, M. (2008), *Çalışma Hayatında Psikolojik Taciz*, İstanbul: Derin Yayınları S:6
- Hobsbawm, E. (2000). *Devrim Çağı*. Şener, B. S. (çev.). Ankara: Dost Kitabevi.S:325
- Koray, M. (1994) *Değişen Koşullarda Sendikacılık: Gelişmiş Ülkeler ve Türkiye*. İstanbul: Promat Basım Yay S:165
- Koray, Meryem(2005) *Sosyal Politika*, 2.Baskı, İmge Kitabevi, Ankara S:165
- Kurt, K (2004) *İş Kanunları*, Ankara S:229-327
- Makal Ahmet/Toksöz Gülay, (2012), *Geçmişten günümüze kadın emeği* Ankara Yayınevi S:312/Eloe, Cyntia(2003) *Muzlar, Plajlar ve Askeri Üsler: Feminist Bakış Açısından Uluslar arası Siyaset* (İstanbul: Çitlembik Yayıncılık) Çev: Berna Kurt ve Ece Aydın S:18
- Makal Ahmet/Toksöz Gülay, (2012), *Geçmişten günümüze kadın emeği* Ankara Yayınevi, Ankara S: 59-312
- Makal, Ahmet (1997), *Osmanlı İmparatorluğu’nda Çalışma İlişkileri: 1850-1920*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara S:15
- Rubin, M. (1995), “Green Money, Islamist Politics in Turkey”, *Middle East Quarterly*, 12-23.
- Sur, M.(2008), *İş Hukuku Toplu İlişkiler*, Ankara S:15
- Uygur, S. (1999) *Kadın İşçiler ve Sorunları*, Ankara, Türk İş Yayınevi S:15
- Uzgel, İ. (2009). “AKP: Neoliberal Dönüşümün Yeni Aktörü”. *AKP Kitabı: Bir Dönüşüm Bilançosu*. Uzgel, İ. ve Duru, B. (Der.), İstanbul: Phoenix Yayınevi.S:25-27
- Wallerstein I, (2012) *Tarihsel Kapitalizm* Metis Yay, S: 16-43
- White, J. B. (2007) *Kitle Seferberliği – Yerli Siyaset Üzerine Bir Araştırma* Türey, E. (çev.). İstanbul: Oğlak Yayınevi.S:211

Yaman, E. (2009), *İşyerinde Psikoşiddet-Mobbing*, Nobel Yayınları Ankara S:21

Yıldırım, D. (2009). AKP ve Neoliberal Popülizm. *AKP Kitabı: Bir Dönüşüm Bilançosu*. Uzgel, İ. ve Duru, B. (Der.), İstanbul: Phoenix Yayınevi.S:68-69

Zizek, S. (2006). *Çok kültürcülük ya da Çokuluslu Kapitalizmin Kültürel Mantiği*. Birkan, T. (çev.). *Kırılğan Temas*. Metis Kitap İstanbul S: 260-261

BİLDİRİ VE MAKALELER

Acar F, (2013) *Türkiye’de Cinsiyet Eşitliğine Elverişli Ortamın Oluşturulması BM Ortak Program Taslak Raporu* S:17-46

Arıç, Ayten S, (1998) *Türkiye’de İlk Kadın Milletvekilleri ve Meclisteki Çalışmaları*, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi Özel Sayı Cilt 14 S: 42

Arpacıoğlu, G, (2003), “*İşyerindeki Stresin Gizli Kaynağı: Zorbalık ve Duygusal Taciz-I,*” Human Resources, 8 (1), S:44–46.

Avrupa Birliği Bakanlığı (2012) Türkiye Tarafından Hazırlanan 2012 Yılı İlerleme Raporu: Yapılan Çalışmalar ve Kaydedilen İlerlemeler. Ankara: Fotomat Matbaacılık

Aydemir, D, Aydemir, E (2011) *Türk Siyasetinde Kadınlar Çok Oluyoruz Usak Sosyal Araştırmalar Merkezi Usak Raporu No:11-05* S:11

Aydın, M (2006), “*Anayasa Mahkemesi Kararlarında Sendika Özgürlüğü*”, TUHİS, Şubat-Mayıs S:17

Aygün Hacı A (2012), Gümüşhane Üni. Sos. Bilimler Elektronik Dergisi Sayı 5 /Ocak 2012/ *Psikolojik Yıldırma (Mobbing) üzerine Nitel Bir Araştırma* Leymann, Heinz; The Mobbing Encyclopedia, Identification of Mobbing Activities, <http://www.leymann.se/English/12210E.HTM>, Erişim Tarihi: 02.12.2011.S:93-103

Aygün Hacı A. (2012), Gümüşhane Üni. Sos. Bilimler Elektronik Dergisi Sayı 5/ Ocak 2012/ *Psikolojik Yıldırma (Mobbing) üzerine Nitel Bir Araştırma* S: 93-103

Aygün Hacı A.(2012), Gümüşhane Üni. Sos. Bilimler Elektronik Dergisi Sayı 5/Ocak 2012 /*Psikolojik Yıldırma (Mobbing) üzerine Nitel Bir Araştırma* /Arpacıoğlu, G; (2003a), “*İşyerindeki Stresin Gizli Kaynağı: Zorbalık ve Duygusal Taciz-I,*” Human Resources, 8 (1), S.44–46.

Barkey, H. J. ve Y. Çongar. (2007). Deciphering Turkey’s Elections, The Making of a Revolution. *World Policy Journal*. 24.3, 63 – 73.

Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü (1932), İstatistik Yıllığı 1931/1932, İstanbul S:216

Bedirhanoglu, P. (2007). The Neoliberal Discourse on Corruption as a Menas of Consentbuilding: Reflections From Post – Crisis Turkey. *Third World Quarterly*. 28.7, 65 – 80.

Çelik, A. (2010), “*Muhafazakar Sosyal Politika Yönelimi: Hak Yerine Yardım-Yükümlülük Yerine Hayırseverlik*”, İ. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, no: 42. S:68

ÇSGB (2012) *Ulusal İstihdam Stratejisi Taslağı* (2012-2023). Ankara: T.C Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.

Duman. M. (2011). Neoliberal *Küreselleşmenin Zaferi*. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. 8(1): 667-700.

Ekin N, (1991), *Batı Toplumunda Kadın İşgücü İstihdamı ve Kısmi Süreli Çalışmalardaki Gelişmeler*, Başbakanlık Araştırma Kurumu Ankara S:29

Erdut T (2005) İşgücü Piyasalarında Enformelleşme ve Kadın Gücü Çalışma ve Toplum Dergisi 2005/3 Sayı 6/ILO.; World Employment Report 1998-99: Employability in the Global Economy How Training Matters. International Labour Office, Geneva, 1998 S:34

Erken, B (2013) *Anayasal Çerçeve de Çalışma*, Çalışma Dünyası Dergisi Cilt 1 Sayı 2.Ekim-Aralık S:67

Eşen, Ş ve diğerleri (1992) , *Eğitilmiş Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Tercihleri: İstanbul Örneği* makalesi. Koray&Demirbilek& S: 12

Fırat Zerrin Y (2003) “*Yeni Bir Meslek: Bireysel Emeklilik Aracıları İş-Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*. Yıl: **2003** / Cilt: **5** Sayı: **2** Sıra: **3** / No: **160** S:2 / Bursa

Güngör, F. (1996). “*İşçi Hareketleri*”. *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, C. I. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yay. S:104

Gürol, M. (2007). *Türkiye’de iş yaşamındaki kent kadınının açmazı: kariyer-aile ikilemi*. Selçuk Üniversitesi Karaman İİBF Dergisi Yerel Ekonomiler Özel Sayısı, S:149

İmançer, D.(2002) “*Feminizm ve Yeni Yönelimler*,” Doğu Batı, 5(19), (Mayıs, Haziran, Temmuz), S.151-169,

İnsel, A. (2003). The AKP and Normalizing Democracy in Turkey. *South Atlantic Quarterly*. 2.3, S: 305.

Karacaoğlu K ve Reyhanoglu M; (2006), “Kıbrıs Türkü ve “Türkiyeli” Ayrımı Bağlamında İşyerinde Yıldırma,” Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 147, S.149.

Kerestecioğlu İnci Ö (2013) *Başka Bir Aile Anlayışı Mümkün mü?* 09–10 Kasım 2013 Düzenleyen: Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği Mahremiyetin Fethi: İdeal Aile Kurgularından İdeal Aile Politikalarına Okin, 1979: 10). Okin, Susan Moller (1979): *Women in Western Political Thought*, New Jersey: Princeton University Press S:18-119

Keskin, D. (2002). *Evde Çalışanların Korunması*, İktisat Dergisi, Sayı 430 (S:65)

Kırel, Çiğdem; (2008), Örgütlerde Psikolojik Taciz (Mobbing) ve Yönetimi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1806. S:1

Kızılgöl Özlem Ayvaz (2012) *Kadınların İşgücüne Katılımının Belirleyicileri. Ekonometrik Bir Analiz* Doğuş Üniversitesi Dergisi, 13 (1) 2012, 88-101 TÜİK, (2010a). *Kurumsal olmayan nüfusun yıllar ve işgücüne göre durumu*. [Erişim adresi]: <<http://www.tuik.gov.tr>> , [Erişim Tarihi: 28.04.2010]

Müsiad (2006), 2006 Ekonomik Görünüm Raporu, İstanbul.

Örtlek M ve Diğerleri, (2012) *Türkiye’de Kadının İşgücü Piyasalarındaki Durumu*, Ekonomi Bilimleri Dergisi Cilt 4, No 2, 2012 ISSN: 1309-8020 (Online) S:102-103)

Örtlek M. ve Diğerleri, (2012) *Türkiye’de Kadının İşgücü Piyasalarındaki Durumu*, Ekonomi Bilimleri Dergisi Cilt 4, No 2, 2012 ISSN: 1309-8020 (Online) S:102-103) UNNI Jeemol, RANI Uma, “*Women in Informal Employment in India*”, The International Association for Feminist Economics 2000 Conference. Boğaziçi University, İstanbul-Turkey, August 15-17 2000.

Örtlek M. ve Diğerleri, (2012) *Türkiye’de Kadının İşgücü Piyasalarındaki Durumu*, Ekonomi Bilimleri Dergisi Cilt 4, No 2, 2012 ISSN: 1309-8020 (Online) S:102-103) BENERIA Lourdes, FLORO Maria S., “*Labour Market Informalization and Social Policy: Distributional Link and The Case of Homebased Workers*”, Working Paper No 60, Vassar College Economics, 2003.

Örtlek M. ve Diğerleri, (2012) *Türkiye’de Kadının İşgücü Piyasalarındaki Durumu*, Ekonomi Bilimleri Dergisi Cilt 4, No 2, 2012 ISSN: 1309-8020 (Online) S:102-103) TÜSİAD ve KAGİDER, “*Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri Raporu*”, TÜSİAD Yayınları, İstanbul, Temmuz 2008.

Şen, S. (Kasım 1999-Şubat 2000). *Esnek Üretim ve Esnek Çalışma*. TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi. S: 50 (6-1).

Taymaz, E,(1995) *Esnek Üretime Dayalı Bir Rekabet Stratejisi Geliştirebilir mi?* Türkiye’de Fason Üretim Petrol İş 95-96 Yıllığı, Ankara Petrol İş sendikası S: 708

Tisk, (2002), *Çağdaş Sanayi Merkezinde Kadın İşgücünün Konumu*, Bursa Örneği Tisk yayını, Ankara, S:17

Tisk, (2003), Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu. 4857 Sayılı İş Kanunu ve Gerekçesi (Kabul Edilen Değişiklik Önergeleri İle Birlikte) Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Yayın No:234. Ankara. Temmuz , 2003.S:108

Tisk, (2013), Çalışma Raporu S: 168

Toçoğlu, E. (1994). "*Türk Sendikacılığı ve Yapısal Değişmeler*". I. Ulusal Endüstri İlişkileri Kongresi. Ankara: Kamu İş Yay.S:165.

Uşen Ş, (2011), İ.Ü.İkt. Fak. *Eğitilmiş Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Tercihleri: İstanbul Örneği* Kamu İş C:11 s:4/2011 Aytaç Serpil ve Diğerleri: Çağdaş İş Merkezlerinde Kadın İşgücünün Konumu: Bursa Örneği TİSK Yayınları no:219,Mart 2002

Uşen Ş, (2011), İ.Ü.İkt. Fak. *Eğitilmiş Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Tercihleri: İstanbul Örneği* Kamu İş C:11 S:4

Uzgel, İ. (2006). *AKP: Neoliberal Dönüşümün Yeni Aktörü*. Mülkiye Dergisi. 30.252, 7 – 18.

Yavuz, A. (1995).*Çalışma Hayatında Esnek Çalışmanın Ortaya Çıkışı, Esnekliğin Nedenleri ve Esneklik Türleri*. Çimento İşveren Dergisi, 9(1):S : 68-69

Yılmaz A. (2005) *Neo-Liberal Dönüşüm Sürecinde Türkiye’de Devlet Toplum İlişkileri*, Toplumsal Sınıf Merkezli Bir Yaklaşım Marmara Üni.İİBE Dergisi 2005 Cilt 20 Sayı 1 S:108-109

Yılmaz A. (2005) *Neo-Liberal Dönüşüm Sürecinde Türkiye’de Devlet Toplum İlişkileri*, Toplumsal Sınıf Merkezli Bir Yaklaşım Marmara Üni.İİBE Dergisi 2005 Cilt 20 Sayı 1 S:108-109 Pierson C. (2000) *Modern Devlet*,Çivi Yazıları Yayınları İst S:130-138

Zeytinoğlu, E. (2006).*İş Hukukunda Esneklik Ve 4857 Sayılı İş Kanunu’na Çeşitli Yansımaları* ". İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. (98):198-199

TEZLER

Bıdık, D (2007) "*Türkiye’de Muhafazakârlık ve Liberalizm*" Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. S:174

Çakmak, R (2001) *Kadın İşgücü ve Yönetim Kadrolarında kadın işgücü istihdamı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, S:7

Çullu S, (2009), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi *Türkiye’de Çalışan Kadınların İşgücü* S: 35 (Tisk,2000.Raporu S:14)

Çullu, S.(2009) Eskişehir Osmangazi Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi *Türkiye’de Çalışan Kadınların İşgücü Piyasasındaki Konumları ve Karşılaştıkları Sorunlar*, S:26

Çullu, S (2009) Eskişehir Osmangazi Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, *Türkiye’de Çalışan Kadınların İşgücü Piyasasındaki Konumları ve Karşılaştıkları Sorunlar*. Dalkıranoglu, Tülin (2006) *Çalışma Yaşamında Kadın İşgücü ve Cinsiyet Ayrımcılığı: Konaklama İşletmelerinde bir uygulama*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir S:8-9

Çullu, S (2009) Eskişehir Osmangazi Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, *Türkiye’de Çalışan Kadınların İşgücü Piyasasındaki Konumları ve Karşılaştıkları Sorunlar*. Şenol, Alâeddin (1985), *İlkel Topluluktan Uygur Topluma, Birey ve Toplum Yayınları, İstanbul* S:29-52

Çullu, S (2009) Eskişehir Osmangazi Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, *Türkiye’de Çalışan Kadınların İşgücü Piyasasındaki Konumları ve Karşılaştıkları Sorunlar*. Ekmekçi, Yeşim (2004), *Türkiye’de Kadın İşgücünü Gelişimi ve Karşılaştıkları Sorunlar*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, S:16

Eraslan, İlkay (2009) , Beykent Üni. SBE. İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı *Türkiye’de Kadın İstihdamının Artırılması tespit ve Öneriler*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, S:18

Pınarcıoğlu, Nihal Ş. (2006) Kocaeli Üniversitesi SBE. *Kentlerde Kadınların İşgücü ve İstihdama Katılım Sorunları İzmit Örneği* Yüksek Lisans Tezi. Altan Şengül ve Aysel Ersöz Kadının Çifte Yükümlülüğü, Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Bülteni Sayı:2,Mart 1994 S:13-30

Pınarcıoğlu, Nihal Ş (2006) Kocaeli Üniversitesi SBE. *Kentlerde Kadınların İşgücü ve İstihdama Katılım Sorunları İzmit Örneği*, Yüksek Lisans Tezi. Marks, Engels,Lenin, Stalin,Kadın ve Marksizm (Çev Ö.Ufuk) Öncü Kitapevi: İstanbul S:18

Pınarcıoğlu, Nihal Ş. (2006) Kocaeli Üniversitesi SBE. *Kentlerde Kadınların İşgücü ve İstihdama Katılım Sorunları İzmit Örneği* Yüksek Lisans Tezi. TİB. *Türkiye’de Kadının Sosyo-Ekonomik Durumu, Tüm İktisatçılar Birliği Yayınları, No: 13,1975,S:16-23*

Pınarcıoğlu, Nihal Ş.(2006) Kocaeli Üniversitesi SBE. *Kentlerde Kadınların İşgücü ve İstihdama Katılım Sorunları İzmit Örneği*, Yüksek Lisans Tezi. Marks Engels,Lenin Stalin,S:19-20

Pınarcıoğlu, Nihal Ş (2006) Kocaeli Üniversitesi SBE. *Kentlerde Kadınların İşgücü ve İstihdama Katılım Sorunları İzmit Örneği*, Yüksek Lisans Tezi. S:25-28

Pınarcıoğlu, Nihal Ő.(2006) Kocaeli Üniversitesi SBE. *Kentlerde Kadınların İşgücü ve İstihdama Katılım Sorunları İzmit Örneği* Yüksek Lisans Tezi. Aytaç Serpil ve diğerleri, Çağdaş İş Merkezlerinde Kadın İşgücünün Konumu, Bursa Örneği TİSK Yayınları: İstanbul, Yayın No: 219,2002 S:4-6

Pınarcıoğlu, Nihal Ő.(2006) Kocaeli Üniversitesi, SBE. *Kentlerde Kadınların İşgücü ve İstihdama Katılım Sorunları İzmit Örneği* Yüksek Lisans Tezi. Özbudun S ve T. Demirer ve Y. Demirer, Kadın Yazıları, Ütopya Yayınevi: Ankara, S:27 -28

Tan G.(2007), Başkent Üni.SBE Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Yüksek Lisansı ‘*A Tipik İş Sözleşmelerinde Evde Çalışma Ve Tele Çalışma*’Blyton p,Changes in Working Time, Vromm Helm Ltd. K-London 1985 S:30

Gürel T. (2007) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Ana Bilim Dalı ‘*Türk Siyasi Tarihinde Muhafazakarlık Kimliği ve AKP Örneği,*’Doktora Tezi, Örnekleriyle Türkçe Sözlük 3, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1996, s. 2009 3

Gürel T..(2007) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Ana Bilim Dalı ‘*Türk Siyasi Tarihinde Muhafazakarlık Kimliği ve AKP Örneği,*’Doktora Tezi, İlhan Ayverdi, Misali Büyük Türkçe Sözlük, İstanbul, Kubbealtı Neşriyatı, 2005, s. 2115

Gürel T. (2007) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Ana Bilim Dalı ‘*Türk Siyasi Tarihinde Muhafazakarlık Kimliği ve AKP Örneği,*’Doktora Tezi, 10 Mehmet Vural, Siyaset Felsefesi Açısından Muhafazakârlık, Ankara, Elis Yayınları 4, 2003,S:121-122

Gürel T..(2007) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Ana Bilim Dalı ‘*Türk Siyasi Tarihinde Muhafazakarlık Kimliği ve AKP Örneği,*’Doktora Tezi, Martin Greiffenhagen’in Das Dilemma des Konservatismus isimli eserinden aktaran: Tanıl Bora, Türk Sağının Üç Hali– Milliyetçilik, Muhafazakârlık, İslamcılık, İstanbul, Birikim Yayınları, 1998, S: 101

Yaprak, Şenol (2003), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri ilişkileri Ana Bilim Dalı *Kadın İşgücünün İstihdama Etkileri*: Eskişehir Bölgesinde bir uygulama Doktora Tezi İstanbul 2003 S:31

Zehir Leyla (2000) Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkiler Yüksek Lisans Tezi *Esnek Çalışmanın Ev Sektöründe Etkinliği Adapazarı Örneği Sakarya S:48*

İNTERNET KAYNAKLARI

Çalışma Hayatı ve İstihdam. (2014). *AKP Resmi İnternet Sitesi*.
www.akparti.org.tr/upload/.../CALISMA_HAYATI_VE_ISTIH DAM, Erişim:
30.06.2014.

[https://www.akparti.org.tr/kadinkollari/AKP Döneminde Kadınlarla İlgili Çıkan Yasalar 2015](https://www.akparti.org.tr/kadinkollari/AKP_Doneminde_Kadınlarla_Ilgili_Cıkan_Yasalar_2015) /Erişim:**12/02/2015**

<http://www.marashaberi.com/guncel/eyt-2015-erken-emeklilikte-son-durum-iste-yeni-gelismeler-ve-haberler-h11715.html>
Maraş Haberi.com EYT 2015 Erken Emeklilikte son durum, işte yeni gelişmeler ve haberler /Erişim : **13.02.2015**

www.ceis.org.tr/dergiDocs/makale229.pdf Erdem Cam /2008, Uluslar arası Çalışma Örgütü Sözleşmeleri Çerçevesinde Özel İstihdam Büroları ve çeşitleri Erişim:**15/02/2015**

Çoban Bilge /Kadın İstihdam Paketi.Kadın Emeginin Esnekleşmesi
http://www.disk.org.tr/wpcontent/uploads/2014/02/DiSKAR_10.pdf
Erişim:**15/02/2015**

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16006> TÜİK Haber Bülteni 15 Nisan 2014 /Erişim:**23/02/2015**

<http://www.akademikpersonel.org/anasayfa/tuik-kasim-ayi-issizlik-oranlarini-aciklandi.html> Kasım Ayı işsizlik oranı Erişim:**23/02/2015**

<http://odp.org.tr/odpli-kadinlar-kadin-istihdam-paketini-degerlendirdi.html>
ÖDP'li kadınlar Kadın İstihdam Paketini Değerlendirdi Haberi/
Erişim:**23/02/2015**

<http://www.devsaglikis.org.tr/kadin-istihdam-paketi-isyerimiz-evimiz-olurken-ozge-yurttas.html> Yurttaş Özge (2013) Kadın İstihdam Paketi İşyerimiz Evimiz Olurken / Erişim:**23/02/2015**

<http://arsiv.zaman.com.tr/2002/11/27/yorumlar/yorum2.htm> Tanıyıcı Şaban /2002 /AKP İslamcı mı, muhafazakar demokrat mı? Erişim: **14/03/2015**

Çalışma Hayatı ve İstihdam. (2014). *AKP Resmi İnternet Sitesi*.
www.akparti.org.tr/upload/.../CALISMA_HAYATI_VE_ISTIH DAM, Erişim:
30.06.2014.

İstihdam, İşsizlik ve Ücret. (2014). *TÜİK Resmi, İnternet Sitesi*.
<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, Erişim: **30.06.2014.**

Sağlık ve Sosyal Koruma: Engelli İstatistikleri. (2014a). *TÜİK Resmi İnternet Sitesi*.
<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=kategorist>, Erişim:
30.06.2014.

<https://www.akparti.org.tr/upload/documents/58incihukumeprogrami.pdf>
AKP'nin 58.Hükümet Programı Erişim:**02.06/2014**

www.ekonomikyaklasim.org/eykongre2011/?download=32.pdf
Çelik Çoşku Türkiye'de Sosyal Politikaların Neoliberal Biçimi Olarak Yoksullukla Mücadele Ve Yardım Nosyon 2004: Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2005: İl Özel İdaresi Kanunu Büyükşehir Belediyesi kanunu, 5216, O. G. D. 23.07.2004, 25531. Erişim:**03/02/2015**

http://file.setav.org/Files/Pdf/20130304144535_ak_parti_donemi_tiy_e_ekonomisi_web.pdfAK Parti Dönemi Türkiye Ekonomisi Raporu(2013)Erdal Tanas Karagöl Erişim:**03/02/2015**

http://www.bagimsizsosyalbilimciler.org/Yazilar_Uye/EkzenNov06.pdfEkzen Nazif AKP İktisat Politikaları 2002-2006/Erişim:**03/02/2015**

<http://www.toplumvedemokrasi.org.tr/index.php/tdd/article/view/4>Toplum Ve Demokrasi Dergisi Cilt 1 Sayı 1 2007 Neoliberal Yapısal Uyum Sürecinde Son Evre: AKP Hükümeti MetinAltıok Erişim:**05/02/2015**

https://scholar.google.com.tr/scholar?start=10&q=%C3%B6zelle%C5%9Firme+ba%C4%9Fflam%C4%B1nda+akp&hl=tr&as_sdt=0,5&as_vis=1
Taşçı Faruk (2008) Türkiye'de Sendikaların Özelleştirme Yaklaşımları Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 2008 Alper, Yusuf (1994), İktisadi Amaçları ve Sosyal Sonuçlarıyla Özelleştirme Ankara: Sağlık-İş Yayınları. Dereli, Toker (1993), "özelleştirmenin Endüstri İlişkilerine Etkisi/" Basisen, Sayı 51 Erişim:**05/02/2015**

https://scholar.google.com.tr/scholar?start=10&q=%C3%B6zelle%C5%9Firme+ba%C4%9Fflam%C4%B1nda+akp&hl=tr&as_sdt=0,5&as_vis=1
Toplum ve Demokrasi Dergisi 2014 Hüseyin GÜL, 2014, Türkiye'nin Eğitim Sorunları, AKP'nin Eğitime Bakışı ve Çözüm Önerileri Erişim:**05/02/2015**

<http://www.praksis.org/wp-content/uploads/2013/04/014-Inal.pdf> İnal Kemal (2013)Neoliberal Eğitim ve Yeni İlköğretim Müfredatının Eleştirisi Apple, Michael W. (1976) "The Hidden Curriculum and The Nature of Conflict", Ideology and Curriculum, Routledge and Kegan Paul. [http://plsc.uark.edu/ritter\(edfd5353-apple.html](http://plsc.uark.edu/ritter(edfd5353-apple.html). [İndirilme tarihi:12.012005]T.C MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (1999a), Eğitim Teknolojisi Kılavuzu, Ankara:MEB EARGED yay. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm> 11 Nisan 2012 Çarşamba Sayı : 28261 Erişim:**05/02/2015**

http://www.gaziuniversiteli.org/bulten/2014-1/04_Murat%20Gurkan%20GULCAN.pdf Gülcan Murat Gürka (2014) Eğitimde Son 10 Yıl - Sorunlar ve Çözüm Önerileri Erişim:**05/02/2015**

[http://alternatifsiyaset.net/2015/01/27/abdullah-damar-akp-hegemonyasinin-anahtari-din-mi-kapitalizm-mi/Damar Abdullah – AKP hegemonyasının anahtarı din mi, kapitalizm mi](http://alternatifsiyaset.net/2015/01/27/abdullah-damar-akp-hegemonyasinin-anahtari-din-mi-kapitalizm-mi/Damar%20Abdullah%20-%20AKP%20hegemonyasinin%20anahtari%20din%20mi,%20kapitalizm%20mi) . Erişim:**05/02/2015**

[http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/439136/AKP_Sermayesinin_Niteligi.html/Kepen Yakup AKP Sermayesinin Niteliği](http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/439136/AKP_Sermayesinin_Niteligi.html/Kepen%20Yakup%20AKP%20Sermayesinin%20Niteligi) Erişim: **18.02.2015**

<http://www.marksist.com> Pınarcıoğlu, Nihal Şirin(2006) Kocaeli Üniversitesi SBE. Kentlerde Kadınların İşgücü ve İstihdama Katılım Sorunları İzmit Örneği Yüksek Lisans Tezi. Humphries Barbara, Kadın ve Kapitalizm, Mayıs 2001. Erişim:**03/03/2014**

<http://www.journals.istanbul.edu.tr/tr/index.php/iktisatsosyoloji/article/viewFile/6056/5580> Gökçimen Semra (2008) *Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi* Yasama Dergisi Sayı 10.S:26 Erişim: **03/03/2014**

http://www.yasader.org.tr/web/yasama_dergisi/2008/sayi10/Ukemizde_Kadınların_Siyasi_Hayata.pdf Gökçimen Semra (2008) *Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi, Yasama Dergisi Sayı 10.S : 26* Nermin Abadan-Unat, “Social Change and Turkish Women”, Women in Turkish Society, (der.) Nermin Abadan-Unat, Leiden, E.J.Brill, 1981, s. 13-14. Erişim: **03/03/2014**

Çalışma Hayatı ve İstihdam. (2014). *AKP Resmi İnternet Sitesi*. www.akparti.org.tr/upload/.../CALISMA_HAYATI_VE_ISTIH DAM, Erişim: **30.06.2014**.

İstihdam, İşsizlik ve Ücret. (2014). *TÜİK Resmi, İnternet Sitesi*. <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, Erişim: **30.06.2014**.

Sağlık ve Sosyal Koruma: Engelli İstatistikleri. (2014a). *TÜİK Resmi, İnternet Sitesi*. <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=kategorist>, Erişim: **30.06.2014**.

www.journals.istanbul.edu.tr/iusoskon/article/download/.../1023005580Mahiroğulları , A.(2005) *Endüstri Devrimi Sonrasında EmegİN İstismarını Belgeleyen Eser:Germinal ve Dokumacılar* adlı makalesi S:1-2 Erişim:**05/02/2015**

Mahiroğulları , (2005) *Endüstri Devrimi Sonrasında EmegİN İstismarını Belgeleyen Eser:Germinal ve Dokumacılar* adlı makalesi S:1-2- Taşkent, Savaş (1993). "İşyeri sendika Temsilciliği", İş Hukukunun Ulusal ve Uluslar arası Temel ve Güncel Sorunları, Beta, İstanbul. S:25 Erişim:**05/02/2015**

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER:

ADI VE SOYADI: Serpil TUNCER

DOĞUM YERİ VE TARİHİ: 08/10/1972

MEDENİ HALİ: Evli

E-MAIL: meltemfas@hotmail.com

ADRES (EV) :Atikali Mahallesi Ispanakçı Sokak No: 7
Daire 7 Fatih İSTANBUL

ADRES (İŞ) :Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu
Fatih Kız Öğrenci Yurdu Akşemsettin Mahallesi Bedrettin
Simavi Sokak No:2 Fatih İstanbul

TELEFON (EV/CEP) :05382571626

(İŞ):0212 631 76 86-85

EĞİTİM DURUMU

1979- 1984 Gazi Paşa İlkokulu

1986-1989:Eyüp İmam Hatip Lisesi(Orta kısım)

1989-1992 İnönü Endüstri Meslek Lisesi Kimya Bölümü

1992-1994 Karadeniz Teknik Üniversitesi Rize Meslek
Yüksek Okulu İşletmecilik/ Anadolu Üniversitesi ÇEKO

YABANCI DİL

Orta seviyede

İŞ TECRÜBESİ

1998 yılında Kredi ve Yurtlar Kurumuna 667 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre atanmış olup halen bu kurumda çalışmaktadır.

EKLER

KONU İLE İLGİLİ OLARAK YAPILMIŞ ANKET DEĞERLENDİRME TABLOLARI

Yaş değişkeni(percent yazan sütun yüzdeleri gösteriyor; katılımcıların %37'si 39-45 yaş arası gibi)

yaş

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 18-24	2	2,0	2,0	2,0
25-31	10	10,0	10,0	12,0
32-38	26	26,0	26,0	38,0
39-45	37	37,0	37,0	75,0
46veüzer	25	25,0	25,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

eğitim

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ilkokul	35	35,0	35,0	35,0
ortaokul	5	5,0	5,0	40,0
lise	9	9,0	9,0	49,0
lisans	46	46,0	46,0	95,0
lisansüstü	5	5,0	5,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Eğitim değişkeni: Katılımcıların %46'sı lisans mezunu olup %35 de ilkokul mezunudur. Bundan anlaşılacağı üzere devlet memurlarının

neredeysse yarıya yakını lisans mezunu olup devlette taşeron olarak çalışanların ve özel sektörde çalışanların %35'lik kısmı da ilkokul mezunudur.

gelir

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 850-1500	10	10,0	10,0	10,0
1500-2000	8	8,0	8,0	18,0
2000-2500	14	14,0	14,0	32,0
2500-3000	25	25,0	25,0	57,0
3000veüzer	43	43,0	43,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Gelir değişkeni: Katılımcıların %43'ü 3000 TL ve üzeri gelir kazandıklarını belirten şıkkı işaretlemişlerdir. %8 ile en düşük dilime karşılık gelen meblağ 1500-2000 arasındaki gelir şıkkıdır.

deneyim

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1-5yıl	25	25,0	25,0	25,0
6-10yıl	18	18,0	18,0	43,0
11-15yıl	14	14,0	14,0	57,0
16-20yıl	16	16,0	16,0	73,0
21veüzeri	27	27,0	27,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Katılımcıların %27'si 21 yıl ve üzeri deneyime sahip, %25'i ise 1-5 yıl arası deneyime sahip.

sektör

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid devlet memuru	45	45,0	45,0	45,0
özel sektör	19	19,0	19,0	64,0
4/bli	1	1,0	1,0	65,0
taşeron	32	32,0	32,0	97,0
iş sahibi	3	3,0	3,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Görüldüğü gibi katılımcıların neredeyse yarısı devlet memuru, geri kalan kısmın %32 si taşeron, %19 'unu ise özel sektör oluşturuyor.

kaç çocuk

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	25	25,0	25,0	25,0
2	61	61,0	61,0	86,0
3	8	8,0	8,0	94,0
4	4	4,0	4,0	98,0
5	2	2,0	2,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Görüldüğü gibi katılımcılar arasında çoğunluk 2 çocuk sahibi. Bu oran % 61 En az oran ise %2 ile 5 çocuk ve üzeri diyenler.

ara - yıl- sebep

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ara verdim	20	20,0	20,2	20,2
ara vermedim ailem baktı	41	41,0	41,4	61,6
ara vermedim bakıcı tuttum	10	10,0	10,1	71,7
ara vermedim kreşe verdim	3	3,0	3,0	74,7
5	25	25,0	25,3	100,0
Total	99	99,0	100,0	
Missing 0	1	1,0		
Total	100	100,0		

Görüldüğü gibi katılımcıların yarısına yakını %41 'i ara vermeyip çocuğunu ailesine baktırmış. Yalnızca yüzde%20 'si çalışmaya ara vermiş görünüyor. Bu veride görüldüğü gibi %3'lük dilimle çocuğunu kreşe verdiğini söyleyenlerden oluşmaktadır

izni öğrenme kaynağı

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid tv	60	60,0	60,0	60,0
internet	15	15,0	15,0	75,0
gazete	2	2,0	2,0	77,0
etraftan eşten dosttan	19	19,0	19,0	96,0
işyerinde yöneticiden	4	4,0	4,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Kısaca kadın istihdam paketiyle ilgili olan doğum izinleri ile ilgili haberleri televizyondan öğrenme oranı diğerlerine kıyasla oldukça yüksek. %60. Daha sonra bu oranı sosyal çevrelerinden öğrendim ve internetten öğrendim diyenler takip ediyor.

izin kullanımı

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid imkan vardı tam olarak kullandım	6	6,0	6,0	6,0
imkan vardı resmi süreden az kullandım	11	11,0	11,0	17,0
imkanım yoktu	55	55,0	55,0	72,0
imkanım vardı ben kullanmadım	28	28,0	28,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

izin kullanmama sebebi

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid kullanmadım	61	61,0	61,0	61,0
ekonomik yetersizlik	31	31,0	31,0	92,0
kariyerkaygısı	1	1,0	1,0	93,0
işten atılma	1	1,0	1,0	94,0
zorlukorkusu	1	1,0	1,0	95,0
çocukbakmayısıkcıbulma	1	1,0	1,0	96,0
diğer	4	4,0	4,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

sektör * gelir Crosstabulation

			gelir					Total
			850-1500	1500-2000	2000-2500	2500-3000	3000veüzer	
sektör devlet memuru 657	Count	0	0	5	7	33	45	
	% within sektör	,0%	,0%	11,1%	15,6%	73,3%	100,0%	
	% within gelir	,0%	,0%	35,7%	28,0%	76,7%	45,0%	
	% of Total	,0%	,0%	5,0%	7,0%	33,0%	45,0%	
özel sektör	Count	2	3	3	5	6	19	
	% within sektör	10,5%	15,8%	15,8%	26,3%	31,6%	100,0%	
	% within gelir	20,0%	37,5%	21,4%	20,0%	14,0%	19,0%	
	% of Total	2,0%	3,0%	3,0%	5,0%	6,0%	19,0%	
4/bli	Count	0	0	1	0	0	1	
	% within sektör	,0%	,0%	100,0%	,0%	,0%	100,0%	
	% within gelir	,0%	,0%	7,1%	,0%	,0%	1,0%	
	% of Total	,0%	,0%	1,0%	,0%	,0%	1,0%	
taşeron	Count	7	5	5	12	3	32	
	% within sektör	21,9%	15,6%	15,6%	37,5%	9,4%	100,0%	
	% within gelir	70,0%	62,5%	35,7%	48,0%	7,0%	32,0%	
	% of Total	7,0%	5,0%	5,0%	12,0%	3,0%	32,0%	
iş sahibi	Count	1	0	0	1	1	3	
	% within sektör	33,3%	,0%	,0%	33,3%	33,3%	100,0%	
	% within gelir	10,0%	,0%	,0%	4,0%	2,3%	3,0%	
	% of Total	1,0%	,0%	,0%	1,0%	1,0%	3,0%	
Total	Count	10	8	14	25	43	100	
	% within sektör	10,0%	8,0%	14,0%	25,0%	43,0%	100,0%	
	% within gelir	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	10,0%	8,0%	14,0%	25,0%	43,0%	100,0%	

sektör * kaç çocuk Crosstabulation

			kaç çocuk					Total
			1	2	3	4	5	
sektör devlet memuru 657	Count		10	34	1	0	0	45
	% within sektör		22,2%	75,6%	2,2%	,0%	,0%	100,0%
	% within kaç çocuk		40,0%	55,7%	12,5%	,0%	,0%	45,0%
	% of Total		10,0%	34,0%	1,0%	,0%	,0%	45,0%
özel sektör	Count		4	11	2	2	0	19
	% within sektör		21,1%	57,9%	10,5%	10,5%	,0%	100,0%
	% within kaç çocuk		16,0%	18,0%	25,0%	50,0%	,0%	19,0%
	% of Total		4,0%	11,0%	2,0%	2,0%	,0%	19,0%
4/bli	Count		1	0	0	0	0	1
	% within sektör		100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	% within kaç çocuk		4,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%
	% of Total		1,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%
taşeron	Count		9	14	5	2	2	32
	% within sektör		28,1%	43,8%	15,6%	6,3%	6,3%	100,0%
	% within kaç çocuk		36,0%	23,0%	62,5%	50,0%	100,0%	32,0%
	% of Total		9,0%	14,0%	5,0%	2,0%	2,0%	32,0%
iş sahibi	Count		1	2	0	0	0	3
	% within sektör		33,3%	66,7%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	% within kaç çocuk		4,0%	3,3%	,0%	,0%	,0%	3,0%
	% of Total		1,0%	2,0%	,0%	,0%	,0%	3,0%
Total	Count		25	61	8	4	2	100
	% within sektör		25,0%	61,0%	8,0%	4,0%	2,0%	100,0%
	% within kaç çocuk		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		25,0%	61,0%	8,0%	4,0%	2,0%	100,0%

sektör * eğitim Crosstabulation

			eğitim					Total
			ilkokul	ortaokul	lise	lisans	lisansüstü	
sektör devlet memuru 657	Count		0	0	1	39	5	45
	% within sektör		,0%	,0%	2,2%	86,7%	11,1%	100,0%
	% within eğitim		,0%	,0%	11,1%	84,8%	100,0%	45,0%
	% of Total		,0%	,0%	1,0%	39,0%	5,0%	45,0%
özel sektör	Count		8	2	5	4	0	19
	% within sektör		42,1%	10,5%	26,3%	21,1%	,0%	100,0%
	% within eğitim		22,9%	40,0%	55,6%	8,7%	,0%	19,0%
	% of Total		8,0%	2,0%	5,0%	4,0%	,0%	19,0%
4/bli	Count		0	0	0	1	0	1
	% within sektör		,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%
	% within eğitim		,0%	,0%	,0%	2,2%	,0%	1,0%
	% of Total		,0%	,0%	,0%	1,0%	,0%	1,0%
taşeron	Count		26	3	1	2	0	32
	% within sektör		81,3%	9,4%	3,1%	6,3%	,0%	100,0%
	% within eğitim		74,3%	60,0%	11,1%	4,3%	,0%	32,0%
	% of Total		26,0%	3,0%	1,0%	2,0%	,0%	32,0%
iş sahibi	Count		1	0	2	0	0	3
	% within sektör		33,3%	,0%	66,7%	,0%	,0%	100,0%
	% within eğitim		2,9%	,0%	22,2%	,0%	,0%	3,0%
	% of Total		1,0%	,0%	2,0%	,0%	,0%	3,0%
Total	Count		35	5	9	46	5	100
	% within sektör		35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%
	% within eğitim		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%

sektör * ara - yıl- sebep Crosstabulation

			ara - yıl- sebep					Total
			ara verdim	ara vermedim ailem baktı	ara vermedim bakıcı tuttum	ara vermedim kreşe verdim	5	
sektör devlet memuru 657	Count	10	24	8	2	1	45	
	% within sektör	22,2%	53,3%	17,8%	4,4%	2,2%	100,0%	
	% within ara - yıl- sebep	50,0%	58,5%	80,0%	66,7%	4,0%	45,5%	
	% of Total	10,1%	24,2%	8,1%	2,0%	1,0%	45,5%	
özel sektör	Count	8	5	1	0	5	19	
	% within sektör	42,1%	26,3%	5,3%	,0%	26,3%	100,0%	
	% within ara - yıl- sebep	40,0%	12,2%	10,0%	,0%	20,0%	19,2%	
	% of Total	8,1%	5,1%	1,0%	,0%	5,1%	19,2%	
4/bli	Count	1	0	0	0	0	1	
	% within sektör	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	
	% within ara - yıl- sebep	5,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%	
	% of Total	1,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%	
taşeron	Count	0	11	0	1	19	31	
	% within sektör	,0%	35,5%	,0%	3,2%	61,3%	100,0%	
	% within ara - yıl- sebep	,0%	26,8%	,0%	33,3%	76,0%	31,3%	
	% of Total	,0%	11,1%	,0%	1,0%	19,2%	31,3%	
iş sahibi	Count	1	1	1	0	0	3	
	% within sektör	33,3%	33,3%	33,3%	,0%	,0%	100,0%	
	% within ara - yıl- sebep	5,0%	2,4%	10,0%	,0%	,0%	3,0%	
	% of Total	1,0%	1,0%	1,0%	,0%	,0%	3,0%	
Total	Count	20	41	10	3	25	99	
	% within sektör	20,2%	41,4%	10,1%	3,0%	25,3%	100,0%	
	% within ara - yıl- sebep	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	20,2%	41,4%	10,1%	3,0%	25,3%	100,0%	

sektör * izin kullanımı Crosstabulation

		izin kullanımı				Total
		imkan vardı tam olarak kullandım	imkan vardı resmi süreden az kullandım	imkanım yoktu	imkanım vardı ben kullanmadım	
sektör devlet memuru 657	Count	5	11	5	24	45
	% within sektör	11,1%	24,4%	11,1%	53,3%	100,0%
	% within izin kullanımı	83,3%	100,0%	9,1%	85,7%	45,0%
	% of Total	5,0%	11,0%	5,0%	24,0%	45,0%
özel sektör	Count	0	0	17	2	19
	% within sektör	,0%	,0%	89,5%	10,5%	100,0%
	% within izin kullanımı	,0%	,0%	30,9%	7,1%	19,0%
	% of Total	,0%	,0%	17,0%	2,0%	19,0%
4/bli	Count	1	0	0	0	1
	% within sektör	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	% within izin kullanımı	16,7%	,0%	,0%	,0%	1,0%
	% of Total	1,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%
taşeron	Count	0	0	30	2	32
	% within sektör	,0%	,0%	93,8%	6,3%	100,0%
	% within izin kullanımı	,0%	,0%	54,5%	7,1%	32,0%
	% of Total	,0%	,0%	30,0%	2,0%	32,0%
iş sahibi	Count	0	0	3	0	3
	% within sektör	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%
	% within izin kullanımı	,0%	,0%	5,5%	,0%	3,0%
	% of Total	,0%	,0%	3,0%	,0%	3,0%
Total	Count	6	11	55	28	100
	% within sektör	6,0%	11,0%	55,0%	28,0%	100,0%
	% within izin kullanımı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total	6,0%	11,0%	55,0%	28,0%	100,0%

sektör * izin kullanmama sebebi Crosstabulation

		izin kullanmama sebebi							Total
		kullanmadım	ekonomik yetersizlik	kariyerkavgısı	işten atılma	zorlukorkusu	çocukbakmayı sıkıcıbulma	diğer	
sektör devlet memuru 657	Count	10	29	0	0	1	1	4	45
	% within sektör	22,2%	64,4%	,0%	,0%	2,2%	2,2%	8,9%	100,0%
	% within izin kullanmama sebebi	16,4%	93,5%	,0%	,0%	100,0%	100,0%	100,0%	45,0%
	% of Total	10,0%	29,0%	,0%	,0%	1,0%	1,0%	4,0%	45,0%
özel sektör	Count	17	1	1	0	0	0	0	19
	% within sektör	89,5%	5,3%	5,3%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	% within izin kullanmama sebebi	27,9%	3,2%	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	19,0%
	% of Total	17,0%	1,0%	1,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	19,0%
4/bli	Count	1	0	0	0	0	0	0	1
	% within sektör	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	% within izin kullanmama sebebi	1,6%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%
	% of Total	1,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%
taşeron	Count	30	1	0	1	0	0	0	32
	% within sektör	93,8%	3,1%	,0%	3,1%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	% within izin kullanmama sebebi	49,2%	3,2%	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	32,0%
	% of Total	30,0%	1,0%	,0%	1,0%	,0%	,0%	,0%	32,0%
iş sahibi	Count	3	0	0	0	0	0	0	3
	% within sektör	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	% within izin kullanmama sebebi	4,9%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	3,0%
	% of Total	3,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	3,0%
Total	Count	61	31	1	1	1	1	4	100
	% within sektör	61,0%	31,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	4,0%	100,0%
	% within izin kullanmama sebebi	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total	61,0%	31,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	4,0%	100,0%

sektör * izni öğrenme kaynağı Crosstabulation

			izni öğrenme kaynağı					Total
			tv	internet	gazete	etraftan eşten dosttan	işyerinde yöneticiden	
sektör devlet memuru 657	Count		25	11	1	4	4	45
	% within sektör		55,6%	24,4%	2,2%	8,9%	8,9%	100,0%
	% within izni öğrenme kaynağı		41,7%	73,3%	50,0%	21,1%	100,0%	45,0%
	% of Total		25,0%	11,0%	1,0%	4,0%	4,0%	45,0%
özel sektör	Count		10	1	1	7	0	19
	% within sektör		52,6%	5,3%	5,3%	36,8%	,0%	100,0%
	% within izni öğrenme kaynağı		16,7%	6,7%	50,0%	36,8%	,0%	19,0%
	% of Total		10,0%	1,0%	1,0%	7,0%	,0%	19,0%
4/bli	Count		0	1	0	0	0	1
	% within sektör		,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	% within izni öğrenme kaynağı		,0%	6,7%	,0%	,0%	,0%	1,0%
	% of Total		,0%	1,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%
taşeron	Count		22	2	0	8	0	32
	% within sektör		68,8%	6,3%	,0%	25,0%	,0%	100,0%
	% within izni öğrenme kaynağı		36,7%	13,3%	,0%	42,1%	,0%	32,0%
	% of Total		22,0%	2,0%	,0%	8,0%	,0%	32,0%
iş sahibi	Count		3	0	0	0	0	3
	% within sektör		100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	% within izni öğrenme kaynağı		5,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	3,0%
	% of Total		3,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	3,0%
Total	Count		60	15	2	19	4	100
	% within sektör		60,0%	15,0%	2,0%	19,0%	4,0%	100,0%
	% within izni öğrenme kaynağı		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		60,0%	15,0%	2,0%	19,0%	4,0%	100,0%

gelir * kaç çocuk Crosstabulation

			kaç çocuk					Total
			1	2	3	4	5	
gelir	850-1500	Count	3	5	1	1	0	10
		% within gelir	30,0%	50,0%	10,0%	10,0%	,0%	100,0%
		% within kaç çocuk	12,0%	8,2%	12,5%	25,0%	,0%	10,0%
		% of Total	3,0%	5,0%	1,0%	1,0%	,0%	10,0%
	1500-2000	Count	3	3	1	0	1	8
		% within gelir	37,5%	37,5%	12,5%	,0%	12,5%	100,0%
		% within kaç çocuk	12,0%	4,9%	12,5%	,0%	50,0%	8,0%
		% of Total	3,0%	3,0%	1,0%	,0%	1,0%	8,0%
	2000-2500	Count	4	7	1	1	1	14
		% within gelir	28,6%	50,0%	7,1%	7,1%	7,1%	100,0%
		% within kaç çocuk	16,0%	11,5%	12,5%	25,0%	50,0%	14,0%
		% of Total	4,0%	7,0%	1,0%	1,0%	1,0%	14,0%
	2500-3000	Count	3	17	4	1	0	25
		% within gelir	12,0%	68,0%	16,0%	4,0%	,0%	100,0%
		% within kaç çocuk	12,0%	27,9%	50,0%	25,0%	,0%	25,0%
		% of Total	3,0%	17,0%	4,0%	1,0%	,0%	25,0%
	3000veüzer	Count	12	29	1	1	0	43
		% within gelir	27,9%	67,4%	2,3%	2,3%	,0%	100,0%
		% within kaç çocuk	48,0%	47,5%	12,5%	25,0%	,0%	43,0%
		% of Total	12,0%	29,0%	1,0%	1,0%	,0%	43,0%
Total		Count	25	61	8	4	2	100
		% within gelir	25,0%	61,0%	8,0%	4,0%	2,0%	100,0%
		% within kaç çocuk	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	25,0%	61,0%	8,0%	4,0%	2,0%	100,0%

deneyim * gelir Crosstabulation

			gelir					Total
			850-1500	1500-2000	2000-2500	2500-3000	3000veüzer	
deneyim	1-5yıl	Count	6	4	6	8	1	25
		% within deneyim	24,0%	16,0%	24,0%	32,0%	4,0%	100,0%
		% within gelir	60,0%	50,0%	42,9%	32,0%	2,3%	25,0%
		% of Total	6,0%	4,0%	6,0%	8,0%	1,0%	25,0%
6-10yıl	Count	Count	2	1	2	8	5	18
		% within deneyim	11,1%	5,6%	11,1%	44,4%	27,8%	100,0%
		% within gelir	20,0%	12,5%	14,3%	32,0%	11,6%	18,0%
		% of Total	2,0%	1,0%	2,0%	8,0%	5,0%	18,0%
11-15yıl	Count	Count	1	1	3	4	5	14
		% within deneyim	7,1%	7,1%	21,4%	28,6%	35,7%	100,0%
		% within gelir	10,0%	12,5%	21,4%	16,0%	11,6%	14,0%
		% of Total	1,0%	1,0%	3,0%	4,0%	5,0%	14,0%
16-20yıl	Count	Count	0	1	1	1	13	16
		% within deneyim	,0%	6,3%	6,3%	6,3%	81,3%	100,0%
		% within gelir	,0%	12,5%	7,1%	4,0%	30,2%	16,0%
		% of Total	,0%	1,0%	1,0%	1,0%	13,0%	16,0%
21veüzeri	Count	Count	1	1	2	4	19	27
		% within deneyim	3,7%	3,7%	7,4%	14,8%	70,4%	100,0%
		% within gelir	10,0%	12,5%	14,3%	16,0%	44,2%	27,0%
		% of Total	1,0%	1,0%	2,0%	4,0%	19,0%	27,0%
Total	Count	Count	10	8	14	25	43	100
		% within deneyim	10,0%	8,0%	14,0%	25,0%	43,0%	100,0%
		% within gelir	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	10,0%	8,0%	14,0%	25,0%	43,0%	100,0%

ara - yıl- sebep * gelir Crosstabulation

			gelir					Total
			850-1500	1500-2000	2000-2500	2500-3000	3000veüzer	
ara - yıl- sebep	ara verdim	Count	1	1	3	5	10	20
		% within ara - yıl- sebep	5,0%	5,0%	15,0%	25,0%	50,0%	100,0%
		% within gelir	10,0%	12,5%	23,1%	20,0%	23,3%	20,2%
		% of Total	1,0%	1,0%	3,0%	5,1%	10,1%	20,2%
ara vermedim ailem baktı	Count	Count	5	1	6	6	23	41
		% within ara - yıl- sebep	12,2%	2,4%	14,6%	14,6%	56,1%	100,0%
		% within gelir	50,0%	12,5%	46,2%	24,0%	53,5%	41,4%
		% of Total	5,1%	1,0%	6,1%	6,1%	23,2%	41,4%
ara vermedim bakıcı tuttum	Count	Count	0	0	0	3	7	10
		% within ara - yıl- sebep	,0%	,0%	,0%	30,0%	70,0%	100,0%
		% within gelir	,0%	,0%	,0%	12,0%	16,3%	10,1%
		% of Total	,0%	,0%	,0%	3,0%	7,1%	10,1%
ara vermedim kreşe verdim	Count	Count	0	0	0	1	2	3
		% within ara - yıl- sebep	,0%	,0%	,0%	33,3%	66,7%	100,0%
		% within gelir	,0%	,0%	,0%	4,0%	4,7%	3,0%
		% of Total	,0%	,0%	,0%	1,0%	2,0%	3,0%
5	Count	Count	4	6	4	10	1	25
		% within ara - yıl- sebep	16,0%	24,0%	16,0%	40,0%	4,0%	100,0%
		% within gelir	40,0%	75,0%	30,8%	40,0%	2,3%	25,3%
		% of Total	4,0%	6,1%	4,0%	10,1%	1,0%	25,3%
Total	Count	Count	10	8	13	25	43	99
		% within ara - yıl- sebep	10,1%	8,1%	13,1%	25,3%	43,4%	100,0%
		% within gelir	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	10,1%	8,1%	13,1%	25,3%	43,4%	100,0%

izin kullanımı * gelir Crosstabulation

			gelir					Total
			850-1500	1500-2000	2000-2500	2500-3000	3000veüzer	
izin kullanımı	imkan vardı tam olarak kullandım	Count	0	0	2	0	4	6
		% within izin kullanımı	,0%	,0%	33,3%	,0%	66,7%	100,0%
		% within gelir	,0%	,0%	14,3%	,0%	9,3%	6,0%
		% of Total	,0%	,0%	2,0%	,0%	4,0%	6,0%
imkan vardı resmi süreden az kullandım	imkan vardı resmi süreden az kullandım	Count	0	0	1	3	7	11
		% within izin kullanımı	,0%	,0%	9,1%	27,3%	63,6%	100,0%
		% within gelir	,0%	,0%	7,1%	12,0%	16,3%	11,0%
		% of Total	,0%	,0%	1,0%	3,0%	7,0%	11,0%
imkanım yoktu	imkanım yoktu	Count	10	8	8	20	9	55
		% within izin kullanımı	18,2%	14,5%	14,5%	36,4%	16,4%	100,0%
		% within gelir	100,0%	100,0%	57,1%	80,0%	20,9%	55,0%
		% of Total	10,0%	8,0%	8,0%	20,0%	9,0%	55,0%
imkanım vardı ben kullanmadım	imkanım vardı ben kullanmadım	Count	0	0	3	2	23	28
		% within izin kullanımı	,0%	,0%	10,7%	7,1%	82,1%	100,0%
		% within gelir	,0%	,0%	21,4%	8,0%	53,5%	28,0%
		% of Total	,0%	,0%	3,0%	2,0%	23,0%	28,0%
Total	Total	Count	10	8	14	25	43	100
		% within izin kullanımı	10,0%	8,0%	14,0%	25,0%	43,0%	100,0%
		% within gelir	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	10,0%	8,0%	14,0%	25,0%	43,0%	100,0%

gelir * izin kullanmama sebebi Crosstabulation

			izin kullanmama sebebi						Total	
			kullanmadım	ekonomik yetersizlik	kariyerkaygısı	işten atılma	zorlukorkusu	çocukbakmayı sıkıcıbulma		diğer
gelir 850-1500	Count		10	0	0	0	0	0	0	10
	% within gelir		100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	% within izin kullanmama sebebi		16,4%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	10,0%
	% of Total		10,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	10,0%
1500-2000	Count		8	0	0	0	0	0	0	8
	% within gelir		100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	% within izin kullanmama sebebi		13,1%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	8,0%
	% of Total		8,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	8,0%
2000-2500	Count		10	3	0	0	0	1	0	14
	% within gelir		71,4%	21,4%	,0%	,0%	,0%	7,1%	,0%	100,0%
	% within izin kullanmama sebebi		16,4%	9,7%	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	14,0%
	% of Total		10,0%	3,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%	,0%	14,0%
2500-3000	Count		20	4	0	1	0	0	0	25
	% within gelir		80,0%	16,0%	,0%	4,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	% within izin kullanmama sebebi		32,8%	12,9%	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	25,0%
	% of Total		20,0%	4,0%	,0%	1,0%	,0%	,0%	,0%	25,0%
3000veüzer	Count		13	24	1	0	1	0	4	43
	% within gelir		30,2%	55,8%	2,3%	,0%	2,3%	,0%	9,3%	100,0%
	% within izin kullanmama sebebi		21,3%	77,4%	100,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%	43,0%
	% of Total		13,0%	24,0%	1,0%	,0%	1,0%	,0%	4,0%	43,0%
Total	Count		61	31	1	1	1	1	4	100
	% within gelir		61,0%	31,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	4,0%	100,0%
	% within izin kullanmama sebebi		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		61,0%	31,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	4,0%	100,0%

eğitim * kaç çocuk Crosstabulation

			kaç çocuk					Total
			1	2	3	4	5	
eğitim	ilkokul	Count	7	17	5	4	2	35
		% within eğitim	20,0%	48,6%	14,3%	11,4%	5,7%	100,0%
		% within kaç çocuk	28,0%	27,9%	62,5%	100,0%	100,0%	35,0%
		% of Total	7,0%	17,0%	5,0%	4,0%	2,0%	35,0%
	ortaokul	Count	2	2	1	0	0	5
		% within eğitim	40,0%	40,0%	20,0%	,0%	,0%	100,0%
		% within kaç çocuk	8,0%	3,3%	12,5%	,0%	,0%	5,0%
		% of Total	2,0%	2,0%	1,0%	,0%	,0%	5,0%
	lise	Count	2	7	0	0	0	9
		% within eğitim	22,2%	77,8%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		% within kaç çocuk	8,0%	11,5%	,0%	,0%	,0%	9,0%
		% of Total	2,0%	7,0%	,0%	,0%	,0%	9,0%
	lisans	Count	12	32	2	0	0	46
		% within eğitim	26,1%	69,6%	4,3%	,0%	,0%	100,0%
		% within kaç çocuk	48,0%	52,5%	25,0%	,0%	,0%	46,0%
		% of Total	12,0%	32,0%	2,0%	,0%	,0%	46,0%
	lisansüstü	Count	2	3	0	0	0	5
		% within eğitim	40,0%	60,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		% within kaç çocuk	8,0%	4,9%	,0%	,0%	,0%	5,0%
		% of Total	2,0%	3,0%	,0%	,0%	,0%	5,0%
Total	Count	Count	25	61	8	4	2	100
		% within eğitim	25,0%	61,0%	8,0%	4,0%	2,0%	100,0%
		% within kaç çocuk	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	25,0%	61,0%	8,0%	4,0%	2,0%	100,0%

ara - yıl- sebep * eğitim Crosstabulation

			eğitim					Total
			ilkokul	ortaokul	lise	lisans	lisansüstü	
ara - yıl- sebep	ara verdim	Count	4	2	1	11	2	20
		% within ara - yıl- sebep	20,0%	10,0%	5,0%	55,0%	10,0%	100,0%
		% within eğitim	11,8%	40,0%	11,1%	23,9%	40,0%	20,2%
		% of Total	4,0%	2,0%	1,0%	11,1%	2,0%	20,2%
ara vermedim ailem baktı	Count	Count	8	1	7	23	2	41
		% within ara - yıl- sebep	19,5%	2,4%	17,1%	56,1%	4,9%	100,0%
		% within eğitim	23,5%	20,0%	77,8%	50,0%	40,0%	41,4%
		% of Total	8,1%	1,0%	7,1%	23,2%	2,0%	41,4%
ara vermedim bakıcı tuttum	Count	Count	1	0	0	8	1	10
		% within ara - yıl- sebep	10,0%	,0%	,0%	80,0%	10,0%	100,0%
		% within eğitim	2,9%	,0%	,0%	17,4%	20,0%	10,1%
		% of Total	1,0%	,0%	,0%	8,1%	1,0%	10,1%
ara vermedim kreşe verdim	Count	Count	1	0	0	2	0	3
		% within ara - yıl- sebep	33,3%	,0%	,0%	66,7%	,0%	100,0%
		% within eğitim	2,9%	,0%	,0%	4,3%	,0%	3,0%
		% of Total	1,0%	,0%	,0%	2,0%	,0%	3,0%
5	Count	Count	20	2	1	2	0	25
		% within ara - yıl- sebep	80,0%	8,0%	4,0%	8,0%	,0%	100,0%
		% within eğitim	58,8%	40,0%	11,1%	4,3%	,0%	25,3%
		% of Total	20,2%	2,0%	1,0%	2,0%	,0%	25,3%
Total	Count	Count	34	5	9	46	5	99
		% within ara - yıl- sebep	34,3%	5,1%	9,1%	46,5%	5,1%	100,0%
		% within eğitim	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	34,3%	5,1%	9,1%	46,5%	5,1%	100,0%

izin kullanımı * eğitim Crosstabulation

			eğitim					Total
			ilkokul	ortaokul	lise	lisans	lisansüstü	
izin kullanımı	imkan vardı tam olarak kullandım	Count	0	0	0	5	1	6
		% within izin kullanımı	,0%	,0%	,0%	83,3%	16,7%	100,0%
		% within eğitim	,0%	,0%	,0%	10,9%	20,0%	6,0%
		% of Total	,0%	,0%	,0%	5,0%	1,0%	6,0%
	imkan vardı resmi süreden az kullandım	Count	0	0	0	10	1	11
		% within izin kullanımı	,0%	,0%	,0%	90,9%	9,1%	100,0%
		% within eğitim	,0%	,0%	,0%	21,7%	20,0%	11,0%
		% of Total	,0%	,0%	,0%	10,0%	1,0%	11,0%
	imkanım yoktu	Count	34	5	5	11	0	55
		% within izin kullanımı	61,8%	9,1%	9,1%	20,0%	,0%	100,0%
		% within eğitim	97,1%	100,0%	55,6%	23,9%	,0%	55,0%
		% of Total	34,0%	5,0%	5,0%	11,0%	,0%	55,0%
imkanım vardı ben kullanmadım	Count	1	0	4	20	3	28	
	% within izin kullanımı	3,6%	,0%	14,3%	71,4%	10,7%	100,0%	
	% within eğitim	2,9%	,0%	44,4%	43,5%	60,0%	28,0%	
	% of Total	1,0%	,0%	4,0%	20,0%	3,0%	28,0%	
Total	Count	35	5	9	46	5	100	
	% within izin kullanımı	35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%	
	% within eğitim	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%	

izni öğrenme kaynağı * eğitim Crosstabulation

			eğitim					Total
			ilkokul	ortaokul	lise	lisans	lisansüstü	
izni öğrenme kaynağı	tv	Count	28	1	6	22	3	60
		% within izni öğrenme kaynağı	46,7%	1,7%	10,0%	36,7%	5,0%	100,0%
		% within eğitim	80,0%	20,0%	66,7%	47,8%	60,0%	60,0%
		% of Total	28,0%	1,0%	6,0%	22,0%	3,0%	60,0%
internet		Count	2	0	0	12	1	15
		% within izni öğrenme kaynağı	13,3%	,0%	,0%	80,0%	6,7%	100,0%
		% within eğitim	5,7%	,0%	,0%	26,1%	20,0%	15,0%
		% of Total	2,0%	,0%	,0%	12,0%	1,0%	15,0%
gazete		Count	0	0	0	2	0	2
		% within izni öğrenme kaynağı	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%
		% within eğitim	,0%	,0%	,0%	4,3%	,0%	2,0%
		% of Total	,0%	,0%	,0%	2,0%	,0%	2,0%
etraftan eşlen dosttan		Count	5	4	3	6	1	19
		% within izni öğrenme kaynağı	26,3%	21,1%	15,8%	31,6%	5,3%	100,0%
		% within eğitim	14,3%	80,0%	33,3%	13,0%	20,0%	19,0%
		% of Total	5,0%	4,0%	3,0%	6,0%	1,0%	19,0%
işyerinde yöneticiden		Count	0	0	0	4	0	4
		% within izni öğrenme kaynağı	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%
		% within eğitim	,0%	,0%	,0%	8,7%	,0%	4,0%
		% of Total	,0%	,0%	,0%	4,0%	,0%	4,0%
Total		Count	35	5	9	46	5	100
		% within izni öğrenme kaynağı	35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%
		% within eğitim	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%

eğitim * izin kullanmama sebebi Crosstabulation

			izin kullanmama sebebi						Total	
			kullanmadım	ekonomik yetersizlik	kariyerkayısı	išten atılma	zorlukorkusu	çocukbakmayı sıkıbulma		diğer
eğitim	ilkokul	Count	34	0	0	1	0	0	0	35
		% within eğitim	97,1%	,0%	,0%	2,9%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		% within izin kullanmama sebebi	55,7%	,0%	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	35,0%
		% of Total	34,0%	,0%	,0%	1,0%	,0%	,0%	,0%	35,0%
	ortaokul	Count	5	0	0	0	0	0	0	5
		% within eğitim	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		% within izin kullanmama sebebi	8,2%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	5,0%
		% of Total	5,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	5,0%
	lise	Count	5	3	1	0	0	0	0	9
		% within eğitim	55,6%	33,3%	11,1%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		% within izin kullanmama sebebi	8,2%	9,7%	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	9,0%
		% of Total	5,0%	3,0%	1,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	9,0%
	lisans	Count	16	25	0	0	0	1	4	46
		% within eğitim	34,8%	54,3%	,0%	,0%	,0%	2,2%	8,7%	100,0%
		% within izin kullanmama sebebi	26,2%	80,6%	,0%	,0%	,0%	100,0%	100,0%	46,0%
		% of Total	16,0%	25,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%	4,0%	46,0%
	lisansüstü	Count	1	3	0	0	1	0	0	5
		% within eğitim	20,0%	60,0%	,0%	,0%	20,0%	,0%	,0%	100,0%
		% within izin kullanmama sebebi	1,6%	9,7%	,0%	,0%	100,0%	,0%	,0%	5,0%
		% of Total	1,0%	3,0%	,0%	,0%	1,0%	,0%	,0%	5,0%
Total	Count	61	31	1	1	1	1	4	100	
		% within eğitim	61,0%	31,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	4,0%	100,0%
		% within izin kullanmama sebebi	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	61,0%	31,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	4,0%	100,0%

kadın isteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır * eğitim Crosstabulation

			eğitim					Total
			ilkokul	ortaokul	lise	lisans	lisansüstü	
kadın isteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	kesinlikle katılmıyorum	Count	9	1	2	2	0	14
		% within kadın isteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	64,3%	7,1%	14,3%	14,3%	,0%	100,0%
		% within eğitim	25,7%	20,0%	22,2%	4,3%	,0%	14,0%
		% of Total	9,0%	1,0%	2,0%	2,0%	,0%	14,0%
	katılmıyorum	Count	0	1	1	5	1	8
		% within kadın isteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	,0%	12,5%	12,5%	62,5%	12,5%	100,0%
		% within eğitim	,0%	20,0%	11,1%	10,9%	20,0%	8,0%
		% of Total	,0%	1,0%	1,0%	5,0%	1,0%	8,0%
	kararsızım	Count	1	0	0	6	1	8
		% within kadın isteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	12,5%	,0%	,0%	75,0%	12,5%	100,0%
		% within eğitim	2,9%	,0%	,0%	13,0%	20,0%	8,0%
		% of Total	1,0%	,0%	,0%	6,0%	1,0%	8,0%
katılıyorum	Count	2	0	3	21	2	28	
	% within kadın isteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	7,1%	,0%	10,7%	75,0%	7,1%	100,0%	
	% within eğitim	5,7%	,0%	33,3%	45,7%	40,0%	28,0%	
	% of Total	2,0%	,0%	3,0%	21,0%	2,0%	28,0%	
kesinlikle katılıyorum	Count	23	3	3	12	1	42	
	% within kadın isteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	54,8%	7,1%	7,1%	28,6%	2,4%	100,0%	
	% within eğitim	65,7%	60,0%	33,3%	26,1%	20,0%	42,0%	
	% of Total	23,0%	3,0%	3,0%	12,0%	1,0%	42,0%	
Total	Count	35	5	9	46	5	100	
	% within kadın isteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%	
	% within eğitim	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%	

kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır * gelir Crosstabulation

			gelir					Total
			850-1500	1500-2000	2000-2500	2500-3000	3000veüzer	
kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	kesinlikle katılmıyorum	Count	5	3	1	2	3	14
		% within kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	35,7%	21,4%	7,1%	14,3%	21,4%	100,0%
		% within gelir	50,0%	37,5%	7,1%	8,0%	7,0%	14,0%
		% of Total	5,0%	3,0%	1,0%	2,0%	3,0%	14,0%
	katılmıyorum	Count	1	0	1	4	2	8
		% within kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	12,5%	,0%	12,5%	50,0%	25,0%	100,0%
		% within gelir	10,0%	,0%	7,1%	16,0%	4,7%	8,0%
		% of Total	1,0%	,0%	1,0%	4,0%	2,0%	8,0%
	kararsızım	Count	0	0	2	4	2	8
		% within kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	,0%	,0%	25,0%	50,0%	25,0%	100,0%
		% within gelir	,0%	,0%	14,3%	16,0%	4,7%	8,0%
		% of Total	,0%	,0%	2,0%	4,0%	2,0%	8,0%
katılıyorum	Count	1	1	3	3	20	28	
	% within kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	3,6%	3,6%	10,7%	10,7%	71,4%	100,0%	
	% within gelir	10,0%	12,5%	21,4%	12,0%	46,5%	28,0%	
	% of Total	1,0%	1,0%	3,0%	3,0%	20,0%	28,0%	
kesinlikle katılıyorum	Count	3	4	7	12	16	42	
	% within kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	7,1%	9,5%	16,7%	28,6%	38,1%	100,0%	
	% within gelir	30,0%	50,0%	50,0%	48,0%	37,2%	42,0%	
	% of Total	3,0%	4,0%	7,0%	12,0%	16,0%	42,0%	
Total	Count	10	8	14	25	43	100	
	% within kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	10,0%	8,0%	14,0%	25,0%	43,0%	100,0%	
	% within gelir	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	10,0%	8,0%	14,0%	25,0%	43,0%	100,0%	

kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır * sektör Crosstabulation

			sektör					Total
			devlet memuru 657	özel sektör	4/bli	taşeron	iş sahibi	
kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	kesinlikle katılmıyorum	Count	1	5	0	8	0	14
		% within kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	7,1%	35,7%	,0%	57,1%	,0%	100,0%
		% within sektör	2,2%	26,3%	,0%	25,0%	,0%	14,0%
		% of Total	1,0%	5,0%	,0%	8,0%	,0%	14,0%
	katılmıyorum	Count	6	1	0	1	0	8
		% within kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	75,0%	12,5%	,0%	12,5%	,0%	100,0%
		% within sektör	13,3%	5,3%	,0%	3,1%	,0%	8,0%
		% of Total	6,0%	1,0%	,0%	1,0%	,0%	8,0%
	kararsızım	Count	5	3	0	0	0	8
		% within kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	62,5%	37,5%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		% within sektör	11,1%	15,8%	,0%	,0%	,0%	8,0%
		% of Total	5,0%	3,0%	,0%	,0%	,0%	8,0%
katılıyorum	Count	22	2	0	3	1	28	
	% within kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	78,6%	7,1%	,0%	10,7%	3,6%	100,0%	
	% within sektör	48,9%	10,5%	,0%	9,4%	33,3%	28,0%	
	% of Total	22,0%	2,0%	,0%	3,0%	1,0%	28,0%	
kesinlikle katılıyorum	Count	11	8	1	20	2	42	
	% within kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	26,2%	19,0%	2,4%	47,6%	4,8%	100,0%	
	% within sektör	24,4%	42,1%	100,0%	62,5%	66,7%	42,0%	
	% of Total	11,0%	8,0%	1,0%	20,0%	2,0%	42,0%	
Total	Count	45	19	1	32	3	100	
	% within kadın işteyken bebeğe aile yakınlarının bakması yararlıdır	45,0%	19,0%	1,0%	32,0%	3,0%	100,0%	
	% within sektör	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	45,0%	19,0%	1,0%	32,0%	3,0%	100,0%	

kadın isteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır * eğitim Crosstabulation

			eğitim					Total
			ilkokul	ortaokul	lise	lisans	lisansüstü	
kadın isteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	kesinlikle katılmıyorum	Count	10	2	2	8	1	23
		% within kadın isteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	43,5%	8,7%	8,7%	34,8%	4,3%	100,0%
		% within eğitim	28,6%	40,0%	22,2%	17,4%	20,0%	23,0%
		% of Total	10,0%	2,0%	2,0%	8,0%	1,0%	23,0%
	katılmıyorum	Count	9	1	4	15	1	30
		% within kadın isteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	30,0%	3,3%	13,3%	50,0%	3,3%	100,0%
		% within eğitim	25,7%	20,0%	44,4%	32,6%	20,0%	30,0%
		% of Total	9,0%	1,0%	4,0%	15,0%	1,0%	30,0%
	kararsızım	Count	9	0	2	13	1	25
		% within kadın isteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	36,0%	,0%	8,0%	52,0%	4,0%	100,0%
		% within eğitim	25,7%	,0%	22,2%	28,3%	20,0%	25,0%
		% of Total	9,0%	,0%	2,0%	13,0%	1,0%	25,0%
katılıyorum	Count	4	0	1	8	2	15	
	% within kadın isteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	26,7%	,0%	6,7%	53,3%	13,3%	100,0%	
	% within eğitim	11,4%	,0%	11,1%	17,4%	40,0%	15,0%	
	% of Total	4,0%	,0%	1,0%	8,0%	2,0%	15,0%	
Kesinlikle katılıyorum	Count	3	2	0	2	0	7	
	% within kadın isteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	42,9%	28,6%	,0%	28,6%	,0%	100,0%	
	% within eğitim	8,6%	40,0%	,0%	4,3%	,0%	7,0%	
	% of Total	3,0%	2,0%	,0%	2,0%	,0%	7,0%	
Total	Count	35	5	9	46	5	100	
	% within kadın isteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%	
	% within eğitim	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%	

kadın isteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır * gelir Crosstabulation

			gelir					Total
			850-1500	1500-2000	2000-2500	2500-3000	3000veüzer	
kadın isteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	kesinlikle katılmıyorum	Count	0	2	2	7	12	23
		% within kadın isteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	,0%	8,7%	8,7%	30,4%	52,2%	100,0%
		% within gelir	,0%	25,0%	14,3%	28,0%	27,9%	23,0%
		% of Total	,0%	2,0%	2,0%	7,0%	12,0%	23,0%
	katılmıyorum	Count	4	4	4	4	14	30
		% within kadın isteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	13,3%	13,3%	13,3%	13,3%	46,7%	100,0%
		% within gelir	40,0%	50,0%	28,6%	16,0%	32,6%	30,0%
		% of Total	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%	14,0%	30,0%
	kararsızım	Count	5	1	4	6	9	25
		% within kadın isteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	20,0%	4,0%	16,0%	24,0%	36,0%	100,0%
		% within gelir	50,0%	12,5%	28,6%	24,0%	20,9%	25,0%
		% of Total	5,0%	1,0%	4,0%	6,0%	9,0%	25,0%
katılıyorum	Count	1	1	3	3	7	15	
	% within kadın isteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	6,7%	6,7%	20,0%	20,0%	46,7%	100,0%	
	% within gelir	10,0%	12,5%	21,4%	12,0%	16,3%	15,0%	
	% of Total	1,0%	1,0%	3,0%	3,0%	7,0%	15,0%	
Kesinlikle katılıyorum	Count	0	0	1	5	1	7	
	% within kadın isteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	,0%	,0%	14,3%	71,4%	14,3%	100,0%	
	% within gelir	,0%	,0%	7,1%	20,0%	2,3%	7,0%	
	% of Total	,0%	,0%	1,0%	5,0%	1,0%	7,0%	
Total	Count	10	8	14	25	43	100	
	% within kadın isteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	10,0%	8,0%	14,0%	25,0%	43,0%	100,0%	
	% within gelir	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	10,0%	8,0%	14,0%	25,0%	43,0%	100,0%	

kadın işteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır * sektör Crosstabulation

			sektör					Total
			devlet memuru 657	özel sektör	4/bli	taşeron	iş sahibi	
kadın işteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	kesinlikle katılmıyorum	Count	9	4	0	9	1	23
		% within kadın işteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	39,1%	17,4%	,0%	39,1%	4,3%	100,0%
		% within sektör	20,0%	21,1%	,0%	28,1%	33,3%	23,0%
		% of Total	9,0%	4,0%	,0%	9,0%	1,0%	23,0%
	katılmıyorum	Count	15	3	0	10	2	30
		% within kadın işteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	50,0%	10,0%	,0%	33,3%	6,7%	100,0%
		% within sektör	33,3%	15,8%	,0%	31,3%	66,7%	30,0%
		% of Total	15,0%	3,0%	,0%	10,0%	2,0%	30,0%
	kararsızım	Count	10	7	1	7	0	25
		% within kadın işteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	40,0%	28,0%	4,0%	28,0%	,0%	100,0%
		% within sektör	22,2%	36,8%	100,0%	21,9%	,0%	25,0%
		% of Total	10,0%	7,0%	1,0%	7,0%	,0%	25,0%
katılıyorum	Count	9	3	0	3	0	15	
	% within kadın işteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	60,0%	20,0%	,0%	20,0%	,0%	100,0%	
	% within sektör	20,0%	15,8%	,0%	9,4%	,0%	15,0%	
	% of Total	9,0%	3,0%	,0%	3,0%	,0%	15,0%	
Kesinlikle katılıyorum	Count	2	2	0	3	0	7	
	% within kadın işteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	28,6%	28,6%	,0%	42,9%	,0%	100,0%	
	% within sektör	4,4%	10,5%	,0%	9,4%	,0%	7,0%	
	% of Total	2,0%	2,0%	,0%	3,0%	,0%	7,0%	
Total	Count	45	19	1	32	3	100	
	% within kadın işteyken bebeğin kreşte kalması daha yararlıdır	45,0%	19,0%	1,0%	32,0%	3,0%	100,0%	
	% within sektör	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	45,0%	19,0%	1,0%	32,0%	3,0%	100,0%	

icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir * eğitim Crosstabulation

			eğitim					Total
			ilkokul	ortaokul	lise	lisans	lisansüstü	
icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	kesinlikle katılmıyorum	Count	7	0	0	4	0	11
		% within icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	63,6%	,0%	,0%	36,4%	,0%	100,0%
		% within eğitim	20,0%	,0%	,0%	8,7%	,0%	11,0%
		% of Total	7,0%	,0%	,0%	4,0%	,0%	11,0%
	katılmıyorum	Count	3	0	1	2	0	6
		% within icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	50,0%	,0%	16,7%	33,3%	,0%	100,0%
		% within eğitim	8,6%	,0%	11,1%	4,3%	,0%	6,0%
		% of Total	3,0%	,0%	1,0%	2,0%	,0%	6,0%
	kararsızım	Count	4	0	0	5	0	9
		% within icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	44,4%	,0%	,0%	55,6%	,0%	100,0%
		% within eğitim	11,4%	,0%	,0%	10,9%	,0%	9,0%
		% of Total	4,0%	,0%	,0%	5,0%	,0%	9,0%
katılıyorum	Count	2	2	4	11	3	22	
	% within icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	9,1%	9,1%	18,2%	50,0%	13,6%	100,0%	
	% within eğitim	5,7%	40,0%	44,4%	23,9%	60,0%	22,0%	
	% of Total	2,0%	2,0%	4,0%	11,0%	3,0%	22,0%	
kesinlikle katılıyorum	Count	19	3	4	24	2	52	
	% within icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	36,5%	5,8%	7,7%	46,2%	3,8%	100,0%	
	% within eğitim	54,3%	60,0%	44,4%	52,2%	40,0%	52,0%	
	% of Total	19,0%	3,0%	4,0%	24,0%	2,0%	52,0%	
Total	Count	35	5	9	46	5	100	
	% within icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%	
	% within eğitim	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%	

icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir * gelir Crosstabulation

			gelir					Total
			850-1500	1500-2000	2000-2500	2500-3000	3000veüzer	
icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	kesinlikle katılmıyorum	Count	4	3	0	1	3	11
		% within icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	36,4%	27,3%	,0%	9,1%	27,3%	100,0%
		% within gelir	40,0%	37,5%	,0%	4,0%	7,0%	11,0%
		% of Total	4,0%	3,0%	,0%	1,0%	3,0%	11,0%
	katılmıyorum	Count	1	0	2	0	3	6
		% within icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	16,7%	,0%	33,3%	,0%	50,0%	100,0%
		% within gelir	10,0%	,0%	14,3%	,0%	7,0%	6,0%
		% of Total	1,0%	,0%	2,0%	,0%	3,0%	6,0%
	kararsızım	Count	0	0	4	3	2	9
		% within icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	,0%	,0%	44,4%	33,3%	22,2%	100,0%
		% within gelir	,0%	,0%	28,6%	12,0%	4,7%	9,0%
		% of Total	,0%	,0%	4,0%	3,0%	2,0%	9,0%
katılıyorum	Count	4	1	3	3	11	22	
	% within icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	18,2%	4,5%	13,6%	13,6%	50,0%	100,0%	
	% within gelir	40,0%	12,5%	21,4%	12,0%	25,6%	22,0%	
	% of Total	4,0%	1,0%	3,0%	3,0%	11,0%	22,0%	
kesinlikle katılıyorum	Count	1	4	5	18	24	52	
	% within icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	1,9%	7,7%	9,6%	34,6%	46,2%	100,0%	
	% within gelir	10,0%	50,0%	35,7%	72,0%	55,8%	52,0%	
	% of Total	1,0%	4,0%	5,0%	18,0%	24,0%	52,0%	
Total	Count	10	8	14	25	43	100	
	% within icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	10,0%	8,0%	14,0%	25,0%	43,0%	100,0%	
	% within gelir	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	10,0%	8,0%	14,0%	25,0%	43,0%	100,0%	

icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir * sektör Crosstabulation

			sektör					Total
			devlet memuru 657	özel sektör	4/bli	taşeron	iş sahibi	
icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	kesinlikle katılmıyorum	Count	3	2	0	6	0	11
		% within icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	27,3%	18,2%	,0%	54,5%	,0%	100,0%
		% within sektör	6,7%	10,5%	,0%	18,8%	,0%	11,0%
		% of Total	3,0%	2,0%	,0%	6,0%	,0%	11,0%
	katılmıyorum	Count	1	3	0	2	0	6
		% within icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	16,7%	50,0%	,0%	33,3%	,0%	100,0%
		% within sektör	2,2%	15,8%	,0%	6,3%	,0%	6,0%
		% of Total	1,0%	3,0%	,0%	2,0%	,0%	6,0%
	kararsızım	Count	2	2	0	5	0	9
		% within icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	22,2%	22,2%	,0%	55,6%	,0%	100,0%
		% within sektör	4,4%	10,5%	,0%	15,6%	,0%	9,0%
		% of Total	2,0%	2,0%	,0%	5,0%	,0%	9,0%
katılıyorum	Count	14	3	0	4	1	22	
	% within icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	63,6%	13,6%	,0%	18,2%	4,5%	100,0%	
	% within sektör	31,1%	15,8%	,0%	12,5%	33,3%	22,0%	
	% of Total	14,0%	3,0%	,0%	4,0%	1,0%	22,0%	
kesinlikle katılıyorum	Count	25	9	1	15	2	52	
	% within icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	48,1%	17,3%	1,9%	28,8%	3,8%	100,0%	
	% within sektör	55,6%	47,4%	100,0%	46,9%	66,7%	52,0%	
	% of Total	25,0%	9,0%	1,0%	15,0%	2,0%	52,0%	
Total	Count	45	19	1	32	3	100	
	% within icretsiz izin kullanma anne ve çocuk için iyidir	45,0%	19,0%	1,0%	32,0%	3,0%	100,0%	
	% within sektör	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	45,0%	19,0%	1,0%	32,0%	3,0%	100,0%	

ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur * eğitim Crosstabulation

			eğitim					Total
			ilkokul	ortaokul	lise	lisans	lisansüstü	
ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	kesinlikle katılmıyorum	Count	8	2	1	14	2	27
		% within ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	29,6%	7,4%	3,7%	51,9%	7,4%	100,0%
		% within eğitim	22,9%	40,0%	11,1%	30,4%	40,0%	27,0%
		% of Total	8,0%	2,0%	1,0%	14,0%	2,0%	27,0%
	katılmıyorum	Count	6	0	5	18	0	29
		% within ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	20,7%	,0%	17,2%	62,1%	,0%	100,0%
		% within eğitim	17,1%	,0%	55,6%	39,1%	,0%	29,0%
		% of Total	6,0%	,0%	5,0%	18,0%	,0%	29,0%
	kararsızım	Count	10	2	2	8	1	23
		% within ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	43,5%	8,7%	8,7%	34,8%	4,3%	100,0%
		% within eğitim	28,6%	40,0%	22,2%	17,4%	20,0%	23,0%
		% of Total	10,0%	2,0%	2,0%	8,0%	1,0%	23,0%
katılıyorum	Count	5	0	1	4	1	11	
	% within ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	45,5%	,0%	9,1%	36,4%	9,1%	100,0%	
	% within eğitim	14,3%	,0%	11,1%	8,7%	20,0%	11,0%	
	% of Total	5,0%	,0%	1,0%	4,0%	1,0%	11,0%	
kesinlikle katılıyorum	Count	6	1	0	2	1	10	
	% within ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	60,0%	10,0%	,0%	20,0%	10,0%	100,0%	
	% within eğitim	17,1%	20,0%	,0%	4,3%	20,0%	10,0%	
	% of Total	6,0%	1,0%	,0%	2,0%	1,0%	10,0%	
Total	Count	35	5	9	46	5	100	
	% within ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%	
	% within eğitim	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%	

ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur * gelir Crosstabulation

			gelir					Total
			850-1500	1500-2000	2000-2500	2500-3000	3000veüzer	
ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	kesinlikle katılmıyorum	Count	1	3	2	6	15	27
		% within ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	3,7%	11,1%	7,4%	22,2%	55,6%	100,0%
		% within gelir	10,0%	37,5%	14,3%	24,0%	34,9%	27,0%
		% of Total	1,0%	3,0%	2,0%	6,0%	15,0%	27,0%
	katılmıyorum	Count	2	2	5	3	17	29
		% within ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	6,9%	6,9%	17,2%	10,3%	58,6%	100,0%
		% within gelir	20,0%	25,0%	35,7%	12,0%	39,5%	29,0%
		% of Total	2,0%	2,0%	5,0%	3,0%	17,0%	29,0%
	kararsızım	Count	6	1	5	6	5	23
		% within ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	26,1%	4,3%	21,7%	26,1%	21,7%	100,0%
		% within gelir	60,0%	12,5%	35,7%	24,0%	11,6%	23,0%
		% of Total	6,0%	1,0%	5,0%	6,0%	5,0%	23,0%
	katılıyorum	Count	0	2	2	4	3	11
		% within ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	,0%	18,2%	18,2%	36,4%	27,3%	100,0%
		% within gelir	,0%	25,0%	14,3%	16,0%	7,0%	11,0%
		% of Total	,0%	2,0%	2,0%	4,0%	3,0%	11,0%
kesinlikle katılıyorum	Count	1	0	0	6	3	10	
	% within ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	10,0%	,0%	,0%	60,0%	30,0%	100,0%	
	% within gelir	10,0%	,0%	,0%	24,0%	7,0%	10,0%	
	% of Total	1,0%	,0%	,0%	6,0%	3,0%	10,0%	
Total	Count	10	8	14	25	43	100	
	% within ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	10,0%	8,0%	14,0%	25,0%	43,0%	100,0%	
	% within gelir	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	10,0%	8,0%	14,0%	25,0%	43,0%	100,0%	

ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur * sektör Crosstabulation

			sektör					Total
			devlet memuru 657	özel sektör	4/bli	taşeron	iş sahibi	
ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	kesinlikle katılmıyorum	Count	16	4	0	6	1	27
		% within ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	59,3%	14,8%	,0%	22,2%	3,7%	100,0%
		% within sektör	35,6%	21,1%	,0%	18,8%	33,3%	27,0%
		% of Total	16,0%	4,0%	,0%	6,0%	1,0%	27,0%
	katılmıyorum	Count	17	5	1	5	1	29
		% within ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	58,6%	17,2%	3,4%	17,2%	3,4%	100,0%
		% within sektör	37,8%	26,3%	100,0%	15,6%	33,3%	29,0%
		% of Total	17,0%	5,0%	1,0%	5,0%	1,0%	29,0%
	kararsızım	Count	7	5	0	11	0	23
		% within ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	30,4%	21,7%	,0%	47,8%	,0%	100,0%
		% within sektör	15,6%	26,3%	,0%	34,4%	,0%	23,0%
		% of Total	7,0%	5,0%	,0%	11,0%	,0%	23,0%
katılıyorum	Count	4	2	0	4	1	11	
	% within ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	36,4%	18,2%	,0%	36,4%	9,1%	100,0%	
	% within sektör	8,9%	10,5%	,0%	12,5%	33,3%	11,0%	
	% of Total	4,0%	2,0%	,0%	4,0%	1,0%	11,0%	
kesinlikle katılıyorum	Count	1	3	0	6	0	10	
	% within ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	10,0%	30,0%	,0%	60,0%	,0%	100,0%	
	% within sektör	2,2%	15,8%	,0%	18,8%	,0%	10,0%	
	% of Total	1,0%	3,0%	,0%	6,0%	,0%	10,0%	
Total	Count	45	19	1	32	3	100	
	% within ücretsiz izin kadını işten soğutur ve çekilmesine neden olur	45,0%	19,0%	1,0%	32,0%	3,0%	100,0%	
	% within sektör	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	45,0%	19,0%	1,0%	32,0%	3,0%	100,0%	

ücretsiz izin kadının kariyerine sekte vurur * eğitim Crosstabulation

			eğitim					Total
			ilkokul	ortaokul	lise	lisans	lisansüstü	
ücretsiz izin kadının kariyerine sekte vurur	kesinlikle katılmıyorum	Count	7	3	1	11	0	22
		% within ücretsiz izin kadının kariyerine sekte vurur	31,8%	13,6%	4,5%	50,0%	,0%	100,0%
		% within eğitim	20,0%	60,0%	11,1%	23,9%	,0%	22,0%
		% of Total	7,0%	3,0%	1,0%	11,0%	,0%	22,0%
	katılmıyorum	Count	8	0	3	14	1	26
		% within ücretsiz izin kadının kariyerine sekte vurur	30,8%	,0%	11,5%	53,8%	3,8%	100,0%
		% within eğitim	22,9%	,0%	33,3%	30,4%	20,0%	26,0%
		% of Total	8,0%	,0%	3,0%	14,0%	1,0%	26,0%
	kararsızım	Count	8	1	4	4	2	19
		% within ücretsiz izin kadının kariyerine sekte vurur	42,1%	5,3%	21,1%	21,1%	10,5%	100,0%
		% within eğitim	22,9%	20,0%	44,4%	8,7%	40,0%	19,0%
		% of Total	8,0%	1,0%	4,0%	4,0%	2,0%	19,0%
	katılıyorum	Count	8	0	1	14	1	24
		% within ücretsiz izin kadının kariyerine sekte vurur	33,3%	,0%	4,2%	58,3%	4,2%	100,0%
		% within eğitim	22,9%	,0%	11,1%	30,4%	20,0%	24,0%
		% of Total	8,0%	,0%	1,0%	14,0%	1,0%	24,0%
kesinlikle katılıyorum	Count	4	1	0	3	1	9	
	% within ücretsiz izin kadının kariyerine sekte vurur	44,4%	11,1%	,0%	33,3%	11,1%	100,0%	
	% within eğitim	11,4%	20,0%	,0%	6,5%	20,0%	9,0%	
	% of Total	4,0%	1,0%	,0%	3,0%	1,0%	9,0%	
Total	Count	35	5	9	46	5	100	
	% within ücretsiz izin kadının kariyerine sekte vurur	35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%	
	% within eğitim	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%	

ücretsiz izin kadının kariyerine sekte vurur * sektör Crosstabulation

			sektör					Total
			devlet memuru 657	özel sektör	4/bli	taşeron	iş sahibi	
ücretsiz izin kadının kariyerine sekte vurur	kesinlikle katılmıyorum	Count	10	4	0	7	1	22
		% within ücretsiz izin kadının kariyerine sekte vurur	45,5%	18,2%	,0%	31,8%	4,5%	100,0%
		% within sektör	22,2%	21,1%	,0%	21,9%	33,3%	22,0%
		% of Total	10,0%	4,0%	,0%	7,0%	1,0%	22,0%
	katılmıyorum	Count	15	3	1	7	0	26
		% within ücretsiz izin kadının kariyerine sekte vurur	57,7%	11,5%	3,8%	26,9%	,0%	100,0%
		% within sektör	33,3%	15,8%	100,0%	21,9%	,0%	26,0%
		% of Total	15,0%	3,0%	1,0%	7,0%	,0%	26,0%
	kararsızım	Count	6	5	0	7	1	19
		% within ücretsiz izin kadının kariyerine sekte vurur	31,6%	26,3%	,0%	36,8%	5,3%	100,0%
		% within sektör	13,3%	26,3%	,0%	21,9%	33,3%	19,0%
		% of Total	6,0%	5,0%	,0%	7,0%	1,0%	19,0%
katılıyorum	Count	12	4	0	7	1	24	
	% within ücretsiz izin kadının kariyerine sekte vurur	50,0%	16,7%	,0%	29,2%	4,2%	100,0%	
	% within sektör	26,7%	21,1%	,0%	21,9%	33,3%	24,0%	
	% of Total	12,0%	4,0%	,0%	7,0%	1,0%	24,0%	
kesinlikle katılıyorum	Count	2	3	0	4	0	9	
	% within ücretsiz izin kadının kariyerine sekte vurur	22,2%	33,3%	,0%	44,4%	,0%	100,0%	
	% within sektör	4,4%	15,8%	,0%	12,5%	,0%	9,0%	
	% of Total	2,0%	3,0%	,0%	4,0%	,0%	9,0%	
Total	Count	45	19	1	32	3	100	
	% within ücretsiz izin kadının kariyerine sekte vurur	45,0%	19,0%	1,0%	32,0%	3,0%	100,0%	
	% within sektör	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	45,0%	19,0%	1,0%	32,0%	3,0%	100,0%	

ücretsiz aile bütçesini zorlar * eğitim Crosstabulation

			eğitim					Total
			ilkokul	ortaokul	lise	lisans	lisansüstü	
ücretsiz aile bütçesini zorlar	kesinlikle katılmıyorum	Count	5	0	0	2	0	7
		% within ücretsiz aile bütçesini zorlar	71,4%	,0%	,0%	28,6%	,0%	100,0%
		% within eğitim	14,3%	,0%	,0%	4,3%	,0%	7,0%
		% of Total	5,0%	,0%	,0%	2,0%	,0%	7,0%
	katılmıyorum	Count	0	0	0	2	0	2
		% within ücretsiz aile bütçesini zorlar	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%
		% within eğitim	,0%	,0%	,0%	4,3%	,0%	2,0%
		% of Total	,0%	,0%	,0%	2,0%	,0%	2,0%
	kararsızım	Count	3	1	1	3	0	8
		% within ücretsiz aile bütçesini zorlar	37,5%	12,5%	12,5%	37,5%	,0%	100,0%
		% within eğitim	8,6%	20,0%	11,1%	6,5%	,0%	8,0%
		% of Total	3,0%	1,0%	1,0%	3,0%	,0%	8,0%
katılıyorum	Count	4	1	4	20	1	30	
	% within ücretsiz aile bütçesini zorlar	13,3%	3,3%	13,3%	66,7%	3,3%	100,0%	
	% within eğitim	11,4%	20,0%	44,4%	43,5%	20,0%	30,0%	
	% of Total	4,0%	1,0%	4,0%	20,0%	1,0%	30,0%	
kesinlikle katılıyorum	Count	23	3	4	19	4	53	
	% within ücretsiz aile bütçesini zorlar	43,4%	5,7%	7,5%	35,8%	7,5%	100,0%	
	% within eğitim	65,7%	60,0%	44,4%	41,3%	80,0%	53,0%	
	% of Total	23,0%	3,0%	4,0%	19,0%	4,0%	53,0%	
Total	Count	35	5	9	46	5	100	
	% within ücretsiz aile bütçesini zorlar	35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%	
	% within eğitim	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	35,0%	5,0%	9,0%	46,0%	5,0%	100,0%	

gelir * ücretsiz izi aile bütçesini zorlar Crosstabulation

			ücretsiz izi aile bütçesini zorlar					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılıyorum	
gelir	850-1500	Count	1	0	1	2	6	10
		% within gelir	10,0%	,0%	10,0%	20,0%	60,0%	100,0%
		% within ücretsiz izi aile bütçesini zorlar	14,3%	,0%	12,5%	6,7%	11,3%	10,0%
		% of Total	1,0%	,0%	1,0%	2,0%	6,0%	10,0%
1500-2000		Count	2	0	1	1	4	8
		% within gelir	25,0%	,0%	12,5%	12,5%	50,0%	100,0%
		% within ücretsiz izi aile bütçesini zorlar	28,6%	,0%	12,5%	3,3%	7,5%	8,0%
		% of Total	2,0%	,0%	1,0%	1,0%	4,0%	8,0%
2000-2500		Count	0	1	1	8	4	14
		% within gelir	,0%	7,1%	7,1%	57,1%	28,6%	100,0%
		% within ücretsiz izi aile bütçesini zorlar	,0%	50,0%	12,5%	26,7%	7,5%	14,0%
		% of Total	,0%	1,0%	1,0%	8,0%	4,0%	14,0%
2500-3000		Count	2	1	1	6	15	25
		% within gelir	8,0%	4,0%	4,0%	24,0%	60,0%	100,0%
		% within ücretsiz izi aile bütçesini zorlar	28,6%	50,0%	12,5%	20,0%	28,3%	25,0%
		% of Total	2,0%	1,0%	1,0%	6,0%	15,0%	25,0%
3000veüzer		Count	2	0	4	13	24	43
		% within gelir	4,7%	,0%	9,3%	30,2%	55,8%	100,0%
		% within ücretsiz izi aile bütçesini zorlar	28,6%	,0%	50,0%	43,3%	45,3%	43,0%
		% of Total	2,0%	,0%	4,0%	13,0%	24,0%	43,0%
Total		Count	7	2	8	30	53	100
		% within gelir	7,0%	2,0%	8,0%	30,0%	53,0%	100,0%
		% within ücretsiz izi aile bütçesini zorlar	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	7,0%	2,0%	8,0%	30,0%	53,0%	100,0%

ücretsiz aile bütçesini zorlar * sektör Crosstabulation

			sektör					Total
			devlet memuru 657	özel sektör	4/bli	taşeron	iş sahibi	
ücretsiz aile bütçesini zorlar	kesinlikle katılmıyorum	Count	2	1	0	4	0	7
		% within ücretsiz aile bütçesini zorlar	28,6%	14,3%	,0%	57,1%	,0%	100,0%
		% within sektör	4,4%	5,3%	,0%	12,5%	,0%	7,0%
		% of Total	2,0%	1,0%	,0%	4,0%	,0%	7,0%
	katılmıyorum	Count	1	0	1	0	0	2
		% within ücretsiz aile bütçesini zorlar	50,0%	,0%	50,0%	,0%	,0%	100,0%
		% within sektör	2,2%	,0%	100,0%	,0%	,0%	2,0%
		% of Total	1,0%	,0%	1,0%	,0%	,0%	2,0%
	kararsızım	Count	3	0	0	4	1	8
		% within ücretsiz aile bütçesini zorlar	37,5%	,0%	,0%	50,0%	12,5%	100,0%
		% within sektör	6,7%	,0%	,0%	12,5%	33,3%	8,0%
		% of Total	3,0%	,0%	,0%	4,0%	1,0%	8,0%
katılıyorum	Count	19	5	0	4	2	30	
	% within ücretsiz aile bütçesini zorlar	63,3%	16,7%	,0%	13,3%	6,7%	100,0%	
	% within sektör	42,2%	26,3%	,0%	12,5%	66,7%	30,0%	
	% of Total	19,0%	5,0%	,0%	4,0%	2,0%	30,0%	
kesinlikle katılıyorum	Count	20	13	0	20	0	53	
	% within ücretsiz aile bütçesini zorlar	37,7%	24,5%	,0%	37,7%	,0%	100,0%	
	% within sektör	44,4%	68,4%	,0%	62,5%	,0%	53,0%	
	% of Total	20,0%	13,0%	,0%	20,0%	,0%	53,0%	
Total	Count	45	19	1	32	3	100	
	% within ücretsiz aile bütçesini zorlar	45,0%	19,0%	1,0%	32,0%	3,0%	100,0%	
	% within sektör	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	45,0%	19,0%	1,0%	32,0%	3,0%	100,0%	

eğitim * çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir Crosstabulation

			çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılıyorum	
eğitim	ilkokul	Count	15	7	3	5	5	35
		% within eğitim	42,9%	20,0%	8,6%	14,3%	14,3%	100,0%
		% within çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir	45,5%	30,4%	15,0%	35,7%	50,0%	35,0%
		% of Total	15,0%	7,0%	3,0%	5,0%	5,0%	35,0%
ortaokul		Count	2	1	1	0	1	5
		% within eğitim	40,0%	20,0%	20,0%	,0%	20,0%	100,0%
		% within çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir	6,1%	4,3%	5,0%	,0%	10,0%	5,0%
		% of Total	2,0%	1,0%	1,0%	,0%	1,0%	5,0%
lise		Count	1	4	1	3	0	9
		% within eğitim	11,1%	44,4%	11,1%	33,3%	,0%	100,0%
		% within çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir	3,0%	17,4%	5,0%	21,4%	,0%	9,0%
		% of Total	1,0%	4,0%	1,0%	3,0%	,0%	9,0%
lisans		Count	14	9	15	5	3	46
		% within eğitim	30,4%	19,6%	32,6%	10,9%	6,5%	100,0%
		% within çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir	42,4%	39,1%	75,0%	35,7%	30,0%	46,0%
		% of Total	14,0%	9,0%	15,0%	5,0%	3,0%	46,0%
lisansüstü		Count	1	2	0	1	1	5
		% within eğitim	20,0%	40,0%	,0%	20,0%	20,0%	100,0%
		% within çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir	3,0%	8,7%	,0%	7,1%	10,0%	5,0%
		% of Total	1,0%	2,0%	,0%	1,0%	1,0%	5,0%
Total		Count	33	23	20	14	10	100
		% within eğitim	33,0%	23,0%	20,0%	14,0%	10,0%	100,0%
		% within çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	33,0%	23,0%	20,0%	14,0%	10,0%	100,0%

gelir * çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir Crosstabulation

			çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılıyorum	
gelir	850-1500	Count	4	1	2	2	1	10
		% within gelir	40,0%	10,0%	20,0%	20,0%	10,0%	100,0%
		% within çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir	12,1%	4,3%	10,0%	14,3%	10,0%	10,0%
		% of Total	4,0%	1,0%	2,0%	2,0%	1,0%	10,0%
1500-2000	Count	3	4	1	0	0	8	
		% within gelir	37,5%	50,0%	12,5%	,0%	,0%	100,0%
		% within çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir	9,1%	17,4%	5,0%	,0%	,0%	8,0%
		% of Total	3,0%	4,0%	1,0%	,0%	,0%	8,0%
2000-2500	Count	3	5	3	2	1	14	
		% within gelir	21,4%	35,7%	21,4%	14,3%	7,1%	100,0%
		% within çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir	9,1%	21,7%	15,0%	14,3%	10,0%	14,0%
		% of Total	3,0%	5,0%	3,0%	2,0%	1,0%	14,0%
2500-3000	Count	9	3	5	3	5	25	
		% within gelir	36,0%	12,0%	20,0%	12,0%	20,0%	100,0%
		% within çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir	27,3%	13,0%	25,0%	21,4%	50,0%	25,0%
		% of Total	9,0%	3,0%	5,0%	3,0%	5,0%	25,0%
3000veüzer	Count	14	10	9	7	3	43	
		% within gelir	32,6%	23,3%	20,9%	16,3%	7,0%	100,0%
		% within çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir	42,4%	43,5%	45,0%	50,0%	30,0%	43,0%
		% of Total	14,0%	10,0%	9,0%	7,0%	3,0%	43,0%
Total	Count	33	23	20	14	10	100	
		% within gelir	33,0%	23,0%	20,0%	14,0%	10,0%	100,0%
		% within çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	33,0%	23,0%	20,0%	14,0%	10,0%	100,0%

sektör * çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir Crosstabulation

			çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılıyorum	
sektör devlet memuru 657	Count	12	12	14	4	3	45	
	% within sektör	26,7%	26,7%	31,1%	8,9%	6,7%	100,0%	
	% within çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir	36,4%	52,2%	70,0%	28,6%	30,0%	45,0%	
	% of Total	12,0%	12,0%	14,0%	4,0%	3,0%	45,0%	
özel sektör	Count	6	6	3	3	1	19	
	% within sektör	31,6%	31,6%	15,8%	15,8%	5,3%	100,0%	
	% within çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir	18,2%	26,1%	15,0%	21,4%	10,0%	19,0%	
	% of Total	6,0%	6,0%	3,0%	3,0%	1,0%	19,0%	
4/bli	Count	1	0	0	0	0	1	
	% within sektör	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	
	% within çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir	3,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%	
	% of Total	1,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%	
taşeron	Count	14	4	3	5	6	32	
	% within sektör	43,8%	12,5%	9,4%	15,6%	18,8%	100,0%	
	% within çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir	42,4%	17,4%	15,0%	35,7%	60,0%	32,0%	
	% of Total	14,0%	4,0%	3,0%	5,0%	6,0%	32,0%	
iş sahibi	Count	0	1	0	2	0	3	
	% within sektör	,0%	33,3%	,0%	66,7%	,0%	100,0%	
	% within çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir	,0%	4,3%	,0%	14,3%	,0%	3,0%	
	% of Total	,0%	1,0%	,0%	2,0%	,0%	3,0%	
Total	Count	33	23	20	14	10	100	
	% within sektör	33,0%	23,0%	20,0%	14,0%	10,0%	100,0%	
	% within çocuk doğurup ücretsiz izin almak koulma sebebidir	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	33,0%	23,0%	20,0%	14,0%	10,0%	100,0%	

eğitim * ücretsiz izni kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmışır Crosstabulation

			ücretsiz izni kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmışır				Total	
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum		kesinlikle katılıyorum
eğitim	ilkokul	Count	2	3	10	4	16	35
		% within eğitim	5,7%	8,6%	28,6%	11,4%	45,7%	100,0%
		% within ücretsiz izni kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmışır	18,2%	17,6%	45,5%	16,0%	64,0%	35,0%
		% of Total	2,0%	3,0%	10,0%	4,0%	16,0%	35,0%
	ortaokul	Count	0	0	2	1	2	5
		% within eğitim	,0%	,0%	40,0%	20,0%	40,0%	100,0%
		% within ücretsiz izni kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmışır	,0%	,0%	9,1%	4,0%	8,0%	5,0%
		% of Total	,0%	,0%	2,0%	1,0%	2,0%	5,0%
	lise	Count	0	3	2	2	2	9
		% within eğitim	,0%	33,3%	22,2%	22,2%	22,2%	100,0%
		% within ücretsiz izni kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmışır	,0%	17,6%	9,1%	8,0%	8,0%	9,0%
		% of Total	,0%	3,0%	2,0%	2,0%	2,0%	9,0%
	lisans	Count	8	10	7	17	4	46
		% within eğitim	17,4%	21,7%	15,2%	37,0%	8,7%	100,0%
		% within ücretsiz izni kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmışır	72,7%	58,8%	31,8%	68,0%	16,0%	46,0%
		% of Total	8,0%	10,0%	7,0%	17,0%	4,0%	46,0%
	lisansüstü	Count	1	1	1	1	1	5
		% within eğitim	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	100,0%
		% within ücretsiz izni kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmışır	9,1%	5,9%	4,5%	4,0%	4,0%	5,0%
		% of Total	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	5,0%
Total		Count	11	17	22	25	25	100
		% within eğitim	11,0%	17,0%	22,0%	25,0%	25,0%	100,0%
		% within ücretsiz izni kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmışır	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	11,0%	17,0%	22,0%	25,0%	25,0%	100,0%

Crosstab

			ücretsiz kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmıştır					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılıyorum	
gelir	850-1500	Count	1	2	4	2	1	10
		% within gelir	10,0%	20,0%	40,0%	20,0%	10,0%	100,0%
		% within ücretsiz kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmıştır	9,1%	11,8%	18,2%	8,0%	4,0%	10,0%
		% of Total	1,0%	2,0%	4,0%	2,0%	1,0%	10,0%
	1500-2000	Count	0	1	4	1	2	8
		% within gelir	,0%	12,5%	50,0%	12,5%	25,0%	100,0%
		% within ücretsiz kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmıştır	,0%	5,9%	18,2%	4,0%	8,0%	8,0%
		% of Total	,0%	1,0%	4,0%	1,0%	2,0%	8,0%
	2000-2500	Count	0	2	4	4	4	14
		% within gelir	,0%	14,3%	28,6%	28,6%	28,6%	100,0%
		% within ücretsiz kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmıştır	,0%	11,8%	18,2%	16,0%	16,0%	14,0%
		% of Total	,0%	2,0%	4,0%	4,0%	4,0%	14,0%
	2500-3000	Count	1	2	5	5	12	25
		% within gelir	4,0%	8,0%	20,0%	20,0%	48,0%	100,0%
		% within ücretsiz kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmıştır	9,1%	11,8%	22,7%	20,0%	48,0%	25,0%
		% of Total	1,0%	2,0%	5,0%	5,0%	12,0%	25,0%
	3000veüzer	Count	9	10	5	13	6	43
		% within gelir	20,9%	23,3%	11,6%	30,2%	14,0%	100,0%
		% within ücretsiz kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmıştır	81,8%	58,8%	22,7%	52,0%	24,0%	43,0%
		% of Total	9,0%	10,0%	5,0%	13,0%	6,0%	43,0%
Total		Count	11	17	22	25	25	100
		% within gelir	11,0%	17,0%	22,0%	25,0%	25,0%	100,0%
		% within ücretsiz kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmıştır	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	11,0%	17,0%	22,0%	25,0%	25,0%	100,0%

Crosstab

			ücretsiz kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmıştır					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılıyorum	
sektör devlet memuru 657	Count	7	11	9	15	3	45	
	% within sektör	15,6%	24,4%	20,0%	33,3%	6,7%	100,0%	
	% within ücretsiz kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmıştır	63,6%	64,7%	40,9%	60,0%	12,0%	45,0%	
	% of Total	7,0%	11,0%	9,0%	15,0%	3,0%	45,0%	
özel sektör	Count	3	3	5	5	3	19	
	% within sektör	15,8%	15,8%	26,3%	26,3%	15,8%	100,0%	
	% within ücretsiz kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmıştır	27,3%	17,6%	22,7%	20,0%	12,0%	19,0%	
	% of Total	3,0%	3,0%	5,0%	5,0%	3,0%	19,0%	
4/bli	Count	0	0	0	0	1	1	
	% within sektör	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	100,0%	
	% within ücretsiz kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmıştır	,0%	,0%	,0%	,0%	4,0%	1,0%	
	% of Total	,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%	1,0%	
taşeron	Count	1	2	7	5	17	32	
	% within sektör	3,1%	6,3%	21,9%	15,6%	53,1%	100,0%	
	% within ücretsiz kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmıştır	9,1%	11,8%	31,8%	20,0%	68,0%	32,0%	
	% of Total	1,0%	2,0%	7,0%	5,0%	17,0%	32,0%	
iş sahibi	Count	0	1	1	0	1	3	
	% within sektör	,0%	33,3%	33,3%	,0%	33,3%	100,0%	
	% within ücretsiz kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmıştır	,0%	5,9%	4,5%	,0%	4,0%	3,0%	
	% of Total	,0%	1,0%	1,0%	,0%	1,0%	3,0%	
Total	Count	11	17	22	25	25	100	
	% within sektör	11,0%	17,0%	22,0%	25,0%	25,0%	100,0%	
	% within ücretsiz kadını çalışma hayatında tutmak için akp yapmıştır	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	11,0%	17,0%	22,0%	25,0%	25,0%	100,0%	

Crosstab

			akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılıyorum	
gelir	850-1500	Count	1	2	2	4	1	10
		% within gelir	10,0%	20,0%	20,0%	40,0%	10,0%	100,0%
		% within akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır	4,3%	15,4%	10,0%	16,0%	5,3%	10,0%
		% of Total	1,0%	2,0%	2,0%	4,0%	1,0%	10,0%
1500-2000	Count	3	0	2	1	2	8	
		% within gelir	37,5%	,0%	25,0%	12,5%	25,0%	100,0%
		% within akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır	13,0%	,0%	10,0%	4,0%	10,5%	8,0%
		% of Total	3,0%	,0%	2,0%	1,0%	2,0%	8,0%
2000-2500	Count	0	3	4	5	2	14	
		% within gelir	,0%	21,4%	28,6%	35,7%	14,3%	100,0%
		% within akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır	,0%	23,1%	20,0%	20,0%	10,5%	14,0%
		% of Total	,0%	3,0%	4,0%	5,0%	2,0%	14,0%
2500-3000	Count	5	1	7	4	8	25	
		% within gelir	20,0%	4,0%	28,0%	16,0%	32,0%	100,0%
		% within akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır	21,7%	7,7%	35,0%	16,0%	42,1%	25,0%
		% of Total	5,0%	1,0%	7,0%	4,0%	8,0%	25,0%
3000veüzer	Count	14	7	5	11	6	43	
		% within gelir	32,6%	16,3%	11,6%	25,6%	14,0%	100,0%
		% within akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır	60,9%	53,8%	25,0%	44,0%	31,6%	43,0%
		% of Total	14,0%	7,0%	5,0%	11,0%	6,0%	43,0%
Total	Count	23	13	20	25	19	100	
		% within gelir	23,0%	13,0%	20,0%	25,0%	19,0%	100,0%
		% within akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	23,0%	13,0%	20,0%	25,0%	19,0%	100,0%

Crosstab

			akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılıyorum	
gelir	850-1500	Count	1	2	2	4	1	10
		% within gelir	10,0%	20,0%	20,0%	40,0%	10,0%	100,0%
		% within akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır	4,3%	15,4%	10,0%	16,0%	5,3%	10,0%
		% of Total	1,0%	2,0%	2,0%	4,0%	1,0%	10,0%
1500-2000		Count	3	0	2	1	2	8
		% within gelir	37,5%	,0%	25,0%	12,5%	25,0%	100,0%
		% within akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır	13,0%	,0%	10,0%	4,0%	10,5%	8,0%
		% of Total	3,0%	,0%	2,0%	1,0%	2,0%	8,0%
2000-2500		Count	0	3	4	5	2	14
		% within gelir	,0%	21,4%	28,6%	35,7%	14,3%	100,0%
		% within akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır	,0%	23,1%	20,0%	20,0%	10,5%	14,0%
		% of Total	,0%	3,0%	4,0%	5,0%	2,0%	14,0%
2500-3000		Count	5	1	7	4	8	25
		% within gelir	20,0%	4,0%	28,0%	16,0%	32,0%	100,0%
		% within akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır	21,7%	7,7%	35,0%	16,0%	42,1%	25,0%
		% of Total	5,0%	1,0%	7,0%	4,0%	8,0%	25,0%
3000veüzer		Count	14	7	5	11	6	43
		% within gelir	32,6%	16,3%	11,6%	25,6%	14,0%	100,0%
		% within akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır	60,9%	53,8%	25,0%	44,0%	31,6%	43,0%
		% of Total	14,0%	7,0%	5,0%	11,0%	6,0%	43,0%
Total		Count	23	13	20	25	19	100
		% within gelir	23,0%	13,0%	20,0%	25,0%	19,0%	100,0%
		% within akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	23,0%	13,0%	20,0%	25,0%	19,0%	100,0%

Crosstab

			akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır				Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	
sektör devlet memuru 657	Count	11	9	9	13	3	45
	% within sektör	24,4%	20,0%	20,0%	28,9%	6,7%	100,0%
	% within akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır	47,8%	69,2%	45,0%	52,0%	15,8%	45,0%
	% of Total	11,0%	9,0%	9,0%	13,0%	3,0%	45,0%
özel sektör	Count	4	2	7	3	3	19
	% within sektör	21,1%	10,5%	36,8%	15,8%	15,8%	100,0%
	% within akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır	17,4%	15,4%	35,0%	12,0%	15,8%	19,0%
	% of Total	4,0%	2,0%	7,0%	3,0%	3,0%	19,0%
4/bli	Count	0	0	0	0	1	1
	% within sektör	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	100,0%
	% within akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır	,0%	,0%	,0%	,0%	5,3%	1,0%
	% of Total	,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%	1,0%
taşeron	Count	8	1	3	9	11	32
	% within sektör	25,0%	3,1%	9,4%	28,1%	34,4%	100,0%
	% within akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır	34,8%	7,7%	15,0%	36,0%	57,9%	32,0%
	% of Total	8,0%	1,0%	3,0%	9,0%	11,0%	32,0%
iş sahibi	Count	0	1	1	0	1	3
	% within sektör	,0%	33,3%	33,3%	,0%	33,3%	100,0%
	% within akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır	,0%	7,7%	5,0%	,0%	5,3%	3,0%
	% of Total	,0%	1,0%	1,0%	,0%	1,0%	3,0%
Total	Count	23	13	20	25	19	100
	% within sektör	23,0%	13,0%	20,0%	25,0%	19,0%	100,0%
	% within akp bu yasayla pozitif ayrımcılık sağlamıştır	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total	23,0%	13,0%	20,0%	25,0%	19,0%	100,0%

Crosstab

			çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu				Total	
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum		kesinlikle katılıyorum
eğitim	ilkokul	Count	11	3	5	4	12	35
		% within eğitim	31,4%	8,6%	14,3%	11,4%	34,3%	100,0%
		% within çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu	39,3%	11,1%	45,5%	23,5%	70,6%	35,0%
		% of Total	11,0%	3,0%	5,0%	4,0%	12,0%	35,0%
	ortaokul	Count	2	0	0	1	2	5
		% within eğitim	40,0%	,0%	,0%	20,0%	40,0%	100,0%
		% within çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu	7,1%	,0%	,0%	5,9%	11,8%	5,0%
		% of Total	2,0%	,0%	,0%	1,0%	2,0%	5,0%
	lise	Count	0	6	0	2	1	9
		% within eğitim	,0%	66,7%	,0%	22,2%	11,1%	100,0%
		% within çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu	,0%	22,2%	,0%	11,8%	5,9%	9,0%
		% of Total	,0%	6,0%	,0%	2,0%	1,0%	9,0%
	lisans	Count	14	16	5	9	2	46
		% within eğitim	30,4%	34,8%	10,9%	19,6%	4,3%	100,0%
		% within çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu	50,0%	59,3%	45,5%	52,9%	11,8%	46,0%
		% of Total	14,0%	16,0%	5,0%	9,0%	2,0%	46,0%
	lisansüstü	Count	1	2	1	1	0	5
		% within eğitim	20,0%	40,0%	20,0%	20,0%	,0%	100,0%
		% within çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu	3,6%	7,4%	9,1%	5,9%	,0%	5,0%
		% of Total	1,0%	2,0%	1,0%	1,0%	,0%	5,0%
Total		Count	28	27	11	17	17	100
		% within eğitim	28,0%	27,0%	11,0%	17,0%	17,0%	100,0%
		% within çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	28,0%	27,0%	11,0%	17,0%	17,0%	100,0%

Crosstab

			çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılıyorum	
gelir	850-1500	Count	4	1	1	3	1	10
		% within gelir	40,0%	10,0%	10,0%	30,0%	10,0%	100,0%
		% within çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu	14,3%	3,7%	9,1%	17,6%	5,9%	10,0%
		% of Total	4,0%	1,0%	1,0%	3,0%	1,0%	10,0%
1500-2000	Count	Count	4	2	1	0	1	8
		% within gelir	50,0%	25,0%	12,5%	,0%	12,5%	100,0%
		% within çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu	14,3%	7,4%	9,1%	,0%	5,9%	8,0%
		% of Total	4,0%	2,0%	1,0%	,0%	1,0%	8,0%
2000-2500	Count	Count	2	3	5	3	1	14
		% within gelir	14,3%	21,4%	35,7%	21,4%	7,1%	100,0%
		% within çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu	7,1%	11,1%	45,5%	17,6%	5,9%	14,0%
		% of Total	2,0%	3,0%	5,0%	3,0%	1,0%	14,0%
2500-3000	Count	Count	5	3	1	5	11	25
		% within gelir	20,0%	12,0%	4,0%	20,0%	44,0%	100,0%
		% within çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu	17,9%	11,1%	9,1%	29,4%	64,7%	25,0%
		% of Total	5,0%	3,0%	1,0%	5,0%	11,0%	25,0%
3000veüzer	Count	Count	13	18	3	6	3	43
		% within gelir	30,2%	41,9%	7,0%	14,0%	7,0%	100,0%
		% within çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu	46,4%	66,7%	27,3%	35,3%	17,6%	43,0%
		% of Total	13,0%	18,0%	3,0%	6,0%	3,0%	43,0%
Total	Count	Count	28	27	11	17	17	100
		% within gelir	28,0%	27,0%	11,0%	17,0%	17,0%	100,0%
		% within çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	28,0%	27,0%	11,0%	17,0%	17,0%	100,0%

Crosstab

			çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılmıyorum	
sektör devlet memuru 657	Count	14	19	4	8	0	45	
	% within sektör	31,1%	42,2%	8,9%	17,8%	,0%	100,0%	
	% within çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu	50,0%	70,4%	36,4%	47,1%	,0%	45,0%	
	% of Total	14,0%	19,0%	4,0%	8,0%	,0%	45,0%	
özel sektör	Count	3	6	0	3	7	19	
	% within sektör	15,8%	31,6%	,0%	15,8%	36,8%	100,0%	
	% within çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu	10,7%	22,2%	,0%	17,6%	41,2%	19,0%	
	% of Total	3,0%	6,0%	,0%	3,0%	7,0%	19,0%	
4/bli	Count	0	0	0	1	0	1	
	% within sektör	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%	
	% within çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu	,0%	,0%	,0%	5,9%	,0%	1,0%	
	% of Total	,0%	,0%	,0%	1,0%	,0%	1,0%	
taşeron	Count	11	2	7	4	8	32	
	% within sektör	34,4%	6,3%	21,9%	12,5%	25,0%	100,0%	
	% within çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu	39,3%	7,4%	63,6%	23,5%	47,1%	32,0%	
	% of Total	11,0%	2,0%	7,0%	4,0%	8,0%	32,0%	
iş sahibi	Count	0	0	0	1	2	3	
	% within sektör	,0%	,0%	,0%	33,3%	66,7%	100,0%	
	% within çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu	,0%	,0%	,0%	5,9%	11,8%	3,0%	
	% of Total	,0%	,0%	,0%	1,0%	2,0%	3,0%	
Total	Count	28	27	11	17	17	100	
	% within sektör	28,0%	27,0%	11,0%	17,0%	17,0%	100,0%	
	% within çocuğum olmasaydı kariyerim daha iyi olurdu	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	28,0%	27,0%	11,0%	17,0%	17,0%	100,0%	

Crosstab

			hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü				Total	
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum		kesinlikle katılıyorum
eğitim	ilkokul	Count	5	3	5	2	20	35
		% within eğitim	14,3%	8,6%	14,3%	5,7%	57,1%	100,0%
		% within hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü	33,3%	13,6%	41,7%	10,5%	62,5%	35,0%
		% of Total	5,0%	3,0%	5,0%	2,0%	20,0%	35,0%
	ortaokul	Count	1	0	1	1	2	5
		% within eğitim	20,0%	,0%	20,0%	20,0%	40,0%	100,0%
		% within hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü	6,7%	,0%	8,3%	5,3%	6,3%	5,0%
		% of Total	1,0%	,0%	1,0%	1,0%	2,0%	5,0%
	lise	Count	0	2	1	4	2	9
		% within eğitim	,0%	22,2%	11,1%	44,4%	22,2%	100,0%
		% within hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü	,0%	9,1%	8,3%	21,1%	6,3%	9,0%
		% of Total	,0%	2,0%	1,0%	4,0%	2,0%	9,0%
	lisans	Count	9	14	5	11	7	46
		% within eğitim	19,6%	30,4%	10,9%	23,9%	15,2%	100,0%
		% within hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü	60,0%	63,6%	41,7%	57,9%	21,9%	46,0%
		% of Total	9,0%	14,0%	5,0%	11,0%	7,0%	46,0%
	lisansüstü	Count	0	3	0	1	1	5
		% within eğitim	,0%	60,0%	,0%	20,0%	20,0%	100,0%
		% within hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü	,0%	13,6%	,0%	5,3%	3,1%	5,0%
		% of Total	,0%	3,0%	,0%	1,0%	1,0%	5,0%
Total		Count	15	22	12	19	32	100
		% within eğitim	15,0%	22,0%	12,0%	19,0%	32,0%	100,0%
		% within hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	15,0%	22,0%	12,0%	19,0%	32,0%	100,0%

Crosstab

			hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılıyorum	
gelir	850-1500	Count	2	2	5	0	1	10
		% within gelir	20,0%	20,0%	50,0%	,0%	10,0%	100,0%
		% within hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü	13,3%	9,1%	41,7%	,0%	3,1%	10,0%
		% of Total	2,0%	2,0%	5,0%	,0%	1,0%	10,0%
1500-2000	Count	2	1	0	0	5	8	
		% within gelir	25,0%	12,5%	,0%	,0%	62,5%	100,0%
		% within hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü	13,3%	4,5%	,0%	,0%	15,6%	8,0%
		% of Total	2,0%	1,0%	,0%	,0%	5,0%	8,0%
2000-2500	Count	1	6	2	3	2	14	
		% within gelir	7,1%	42,9%	14,3%	21,4%	14,3%	100,0%
		% within hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü	6,7%	27,3%	16,7%	15,8%	6,3%	14,0%
		% of Total	1,0%	6,0%	2,0%	3,0%	2,0%	14,0%
2500-3000	Count	2	2	2	5	14	25	
		% within gelir	8,0%	8,0%	8,0%	20,0%	56,0%	100,0%
		% within hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü	13,3%	9,1%	16,7%	26,3%	43,8%	25,0%
		% of Total	2,0%	2,0%	2,0%	5,0%	14,0%	25,0%
3000veüzer	Count	8	11	3	11	10	43	
		% within gelir	18,6%	25,6%	7,0%	25,6%	23,3%	100,0%
		% within hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü	53,3%	50,0%	25,0%	57,9%	31,3%	43,0%
		% of Total	8,0%	11,0%	3,0%	11,0%	10,0%	43,0%
Total	Count	15	22	12	19	32	100	
		% within gelir	15,0%	22,0%	12,0%	19,0%	32,0%	100,0%
		% within hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	15,0%	22,0%	12,0%	19,0%	32,0%	100,0%

Crosstab

			hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılıyorum	
sektör devlet memuru 657	Count	8	16	5	10	6	45	
	% within sektör	17,8%	35,6%	11,1%	22,2%	13,3%	100,0%	
	% within hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü	53,3%	72,7%	41,7%	52,6%	18,8%	45,0%	
	% of Total	8,0%	16,0%	5,0%	10,0%	6,0%	45,0%	
özel sektör	Count	3	1	2	5	8	19	
	% within sektör	15,8%	5,3%	10,5%	26,3%	42,1%	100,0%	
	% within hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü	20,0%	4,5%	16,7%	26,3%	25,0%	19,0%	
	% of Total	3,0%	1,0%	2,0%	5,0%	8,0%	19,0%	
4/bli	Count	0	0	0	1	0	1	
	% within sektör	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%	
	% within hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü	,0%	,0%	,0%	5,3%	,0%	1,0%	
	% of Total	,0%	,0%	,0%	1,0%	,0%	1,0%	
taşeron	Count	4	4	5	3	16	32	
	% within sektör	12,5%	12,5%	15,6%	9,4%	50,0%	100,0%	
	% within hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü	26,7%	18,2%	41,7%	15,8%	50,0%	32,0%	
	% of Total	4,0%	4,0%	5,0%	3,0%	16,0%	32,0%	
iş sahibi	Count	0	1	0	0	2	3	
	% within sektör	,0%	33,3%	,0%	,0%	66,7%	100,0%	
	% within hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü	,0%	4,5%	,0%	,0%	6,3%	3,0%	
	% of Total	,0%	1,0%	,0%	,0%	2,0%	3,0%	
Total	Count	15	22	12	19	32	100	
	% within sektör	15,0%	22,0%	12,0%	19,0%	32,0%	100,0%	
	% within hem çalışıp hem çocuk bakmak kadın için çifte sömürü	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	15,0%	22,0%	12,0%	19,0%	32,0%	100,0%	

Crosstab

			eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım				Total	
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum		kesinlikle katılıyorum
eğitim	ilkokul	Count	10	0	3	1	21	35
		% within eğitim	28,6%	,0%	8,6%	2,9%	60,0%	100,0%
		% within eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım	37,0%	,0%	33,3%	5,6%	70,0%	35,0%
		% of Total	10,0%	,0%	3,0%	1,0%	21,0%	35,0%
	ortaokul	Count	1	0	0	1	3	5
		% within eğitim	20,0%	,0%	,0%	20,0%	60,0%	100,0%
		% within eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım	3,7%	,0%	,0%	5,6%	10,0%	5,0%
		% of Total	1,0%	,0%	,0%	1,0%	3,0%	5,0%
	lise	Count	0	1	1	6	1	9
		% within eğitim	,0%	11,1%	11,1%	66,7%	11,1%	100,0%
		% within eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım	,0%	6,3%	11,1%	33,3%	3,3%	9,0%
		% of Total	,0%	1,0%	1,0%	6,0%	1,0%	9,0%
	lisans	Count	15	13	5	8	5	46
		% within eğitim	32,6%	28,3%	10,9%	17,4%	10,9%	100,0%
		% within eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım	55,6%	81,3%	55,6%	44,4%	16,7%	46,0%
		% of Total	15,0%	13,0%	5,0%	8,0%	5,0%	46,0%
	lisansüstü	Count	1	2	0	2	0	5
		% within eğitim	20,0%	40,0%	,0%	40,0%	,0%	100,0%
		% within eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım	3,7%	12,5%	,0%	11,1%	,0%	5,0%
		% of Total	1,0%	2,0%	,0%	2,0%	,0%	5,0%
Total		Count	27	16	9	18	30	100
		% within eğitim	27,0%	16,0%	9,0%	18,0%	30,0%	100,0%
		% within eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	27,0%	16,0%	9,0%	18,0%	30,0%	100,0%

Crosstab

			eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılıyorum	
gelir	850-1500	Count	2	0	2	2	4	10
		% within gelir	20,0%	,0%	20,0%	20,0%	40,0%	100,0%
		% within eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım	7,4%	,0%	22,2%	11,1%	13,3%	10,0%
		% of Total	2,0%	,0%	2,0%	2,0%	4,0%	10,0%
1500-2000	Count	Count	4	0	0	1	3	8
		% within gelir	50,0%	,0%	,0%	12,5%	37,5%	100,0%
		% within eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım	14,8%	,0%	,0%	5,6%	10,0%	8,0%
		% of Total	4,0%	,0%	,0%	1,0%	3,0%	8,0%
2000-2500	Count	Count	4	2	3	2	3	14
		% within gelir	28,6%	14,3%	21,4%	14,3%	21,4%	100,0%
		% within eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım	14,8%	12,5%	33,3%	11,1%	10,0%	14,0%
		% of Total	4,0%	2,0%	3,0%	2,0%	3,0%	14,0%
2500-3000	Count	Count	3	3	2	2	15	25
		% within gelir	12,0%	12,0%	8,0%	8,0%	60,0%	100,0%
		% within eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım	11,1%	18,8%	22,2%	11,1%	50,0%	25,0%
		% of Total	3,0%	3,0%	2,0%	2,0%	15,0%	25,0%
3000veüzer	Count	Count	14	11	2	11	5	43
		% within gelir	32,6%	25,6%	4,7%	25,6%	11,6%	100,0%
		% within eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım	51,9%	68,8%	22,2%	61,1%	16,7%	43,0%
		% of Total	14,0%	11,0%	2,0%	11,0%	5,0%	43,0%
Total	Count	Count	27	16	9	18	30	100
		% within gelir	27,0%	16,0%	9,0%	18,0%	30,0%	100,0%
		% within eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	27,0%	16,0%	9,0%	18,0%	30,0%	100,0%

Crosstab

			eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılıyorum	
sektör devlet memuru 657	Count	12	14	6	8	5	45	
	% within sektör	26,7%	31,1%	13,3%	17,8%	11,1%	100,0%	
	% within eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım	44,4%	87,5%	66,7%	44,4%	16,7%	45,0%	
	% of Total	12,0%	14,0%	6,0%	8,0%	5,0%	45,0%	
özel sektör	Count	7	1	2	6	3	19	
	% within sektör	36,8%	5,3%	10,5%	31,6%	15,8%	100,0%	
	% within eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım	25,9%	6,3%	22,2%	33,3%	10,0%	19,0%	
	% of Total	7,0%	1,0%	2,0%	6,0%	3,0%	19,0%	
4/bli	Count	1	0	0	0	0	1	
	% within sektör	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	
	% within eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım	3,7%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%	
	% of Total	1,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%	
taşeron	Count	7	1	1	2	21	32	
	% within sektör	21,9%	3,1%	3,1%	6,3%	65,6%	100,0%	
	% within eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım	25,9%	6,3%	11,1%	11,1%	70,0%	32,0%	
	% of Total	7,0%	1,0%	1,0%	2,0%	21,0%	32,0%	
iş sahibi	Count	0	0	0	2	1	3	
	% within sektör	,0%	,0%	,0%	66,7%	33,3%	100,0%	
	% within eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım	,0%	,0%	,0%	11,1%	3,3%	3,0%	
	% of Total	,0%	,0%	,0%	2,0%	1,0%	3,0%	
Total	Count	27	16	9	18	30	100	
	% within sektör	27,0%	16,0%	9,0%	18,0%	30,0%	100,0%	
	% within eşimin mali gücü yüksek olsaydı çalışmazdım	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	27,0%	16,0%	9,0%	18,0%	30,0%	100,0%	

Crosstab

			ülkemizde çocuk büyütme kadının sırtına yüklenmiştir					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılıyorum	
eğitim	ilkokul	Count	6	1	1	6	21	35
		% within eğitim	17,1%	2,9%	2,9%	17,1%	60,0%	100,0%
		% within ülkemizde çocuk büyütme kadının sırtına yüklenmiştir	60,0%	9,1%	12,5%	19,4%	52,5%	35,0%
		% of Total	6,0%	1,0%	1,0%	6,0%	21,0%	35,0%
	ortaokul	Count	0	0	1	1	3	5
		% within eğitim	,0%	,0%	20,0%	20,0%	60,0%	100,0%
		% within ülkemizde çocuk büyütme kadının sırtına yüklenmiştir	,0%	,0%	12,5%	3,2%	7,5%	5,0%
		% of Total	,0%	,0%	1,0%	1,0%	3,0%	5,0%
	lise	Count	0	0	0	6	3	9
		% within eğitim	,0%	,0%	,0%	66,7%	33,3%	100,0%
		% within ülkemizde çocuk büyütme kadının sırtına yüklenmiştir	,0%	,0%	,0%	19,4%	7,5%	9,0%
		% of Total	,0%	,0%	,0%	6,0%	3,0%	9,0%
	lisans	Count	4	9	6	15	12	46
		% within eğitim	8,7%	19,6%	13,0%	32,6%	26,1%	100,0%
		% within ülkemizde çocuk büyütme kadının sırtına yüklenmiştir	40,0%	81,8%	75,0%	48,4%	30,0%	46,0%
		% of Total	4,0%	9,0%	6,0%	15,0%	12,0%	46,0%
	lisansüstü	Count	0	1	0	3	1	5
		% within eğitim	,0%	20,0%	,0%	60,0%	20,0%	100,0%
		% within ülkemizde çocuk büyütme kadının sırtına yüklenmiştir	,0%	9,1%	,0%	9,7%	2,5%	5,0%
		% of Total	,0%	1,0%	,0%	3,0%	1,0%	5,0%
Total		Count	10	11	8	31	40	100
		% within eğitim	10,0%	11,0%	8,0%	31,0%	40,0%	100,0%
		% within ülkemizde çocuk büyütme kadının sırtına yüklenmiştir	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	10,0%	11,0%	8,0%	31,0%	40,0%	100,0%

Crosstab

			ülkemizde çocuk büyütmek kadının sırtına yüklenmiştir					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılıyorum	
gelir	850-1500	Count	2	0	1	3	4	10
		% within gelir	20,0%	,0%	10,0%	30,0%	40,0%	100,0%
		% within ülkemizde çocuk büyütmek kadının sırtına yüklenmiştir	20,0%	,0%	12,5%	9,7%	10,0%	10,0%
		% of Total	2,0%	,0%	1,0%	3,0%	4,0%	10,0%
1500-2000	Count	2	1	0	2	3	8	
	% within gelir	25,0%	12,5%	,0%	25,0%	37,5%	100,0%	
	% within ülkemizde çocuk büyütmek kadının sırtına yüklenmiştir	20,0%	9,1%	,0%	6,5%	7,5%	8,0%	
	% of Total	2,0%	1,0%	,0%	2,0%	3,0%	8,0%	
2000-2500	Count	2	1	3	5	3	14	
	% within gelir	14,3%	7,1%	21,4%	35,7%	21,4%	100,0%	
	% within ülkemizde çocuk büyütmek kadının sırtına yüklenmiştir	20,0%	9,1%	37,5%	16,1%	7,5%	14,0%	
	% of Total	2,0%	1,0%	3,0%	5,0%	3,0%	14,0%	
2500-3000	Count	0	1	2	8	14	25	
	% within gelir	,0%	4,0%	8,0%	32,0%	56,0%	100,0%	
	% within ülkemizde çocuk büyütmek kadının sırtına yüklenmiştir	,0%	9,1%	25,0%	25,8%	35,0%	25,0%	
	% of Total	,0%	1,0%	2,0%	8,0%	14,0%	25,0%	
3000veüzer	Count	4	8	2	13	16	43	
	% within gelir	9,3%	18,6%	4,7%	30,2%	37,2%	100,0%	
	% within ülkemizde çocuk büyütmek kadının sırtına yüklenmiştir	40,0%	72,7%	25,0%	41,9%	40,0%	43,0%	
	% of Total	4,0%	8,0%	2,0%	13,0%	16,0%	43,0%	
Total	Count	10	11	8	31	40	100	
	% within gelir	10,0%	11,0%	8,0%	31,0%	40,0%	100,0%	
	% within ülkemizde çocuk büyütmek kadının sırtına yüklenmiştir	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	10,0%	11,0%	8,0%	31,0%	40,0%	100,0%	

Crosstab

			ülkemizde çocuk büyütme kadının sırtına yüklenmiştir					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılıyorum	
sektör devlet memuru 657	Count	4	10	5	16	10	45	
	% within sektör	8,9%	22,2%	11,1%	35,6%	22,2%	100,0%	
	% within ülkemizde çocuk büyütme kadının sırtına yüklenmiştir	40,0%	90,9%	62,5%	51,6%	25,0%	45,0%	
	% of Total	4,0%	10,0%	5,0%	16,0%	10,0%	45,0%	
özel sektör	Count	1	0	0	8	10	19	
	% within sektör	5,3%	,0%	,0%	42,1%	52,6%	100,0%	
	% within ülkemizde çocuk büyütme kadının sırtına yüklenmiştir	10,0%	,0%	,0%	25,8%	25,0%	19,0%	
	% of Total	1,0%	,0%	,0%	8,0%	10,0%	19,0%	
4/bli	Count	0	0	1	0	0	1	
	% within sektör	,0%	,0%	100,0%	,0%	,0%	100,0%	
	% within ülkemizde çocuk büyütme kadının sırtına yüklenmiştir	,0%	,0%	12,5%	,0%	,0%	1,0%	
	% of Total	,0%	,0%	1,0%	,0%	,0%	1,0%	
taşeron	Count	5	1	2	5	19	32	
	% within sektör	15,6%	3,1%	6,3%	15,6%	59,4%	100,0%	
	% within ülkemizde çocuk büyütme kadının sırtına yüklenmiştir	50,0%	9,1%	25,0%	16,1%	47,5%	32,0%	
	% of Total	5,0%	1,0%	2,0%	5,0%	19,0%	32,0%	
iş sahibi	Count	0	0	0	2	1	3	
	% within sektör	,0%	,0%	,0%	66,7%	33,3%	100,0%	
	% within ülkemizde çocuk büyütme kadının sırtına yüklenmiştir	,0%	,0%	,0%	6,5%	2,5%	3,0%	
	% of Total	,0%	,0%	,0%	2,0%	1,0%	3,0%	
Total	Count	10	11	8	31	40	100	
	% within sektör	10,0%	11,0%	8,0%	31,0%	40,0%	100,0%	
	% within ülkemizde çocuk büyütme kadının sırtına yüklenmiştir	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	10,0%	11,0%	8,0%	31,0%	40,0%	100,0%	

Crosstab

			eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.				Total	
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum		kesinlikle katılıyorum
eğitim	ilkokul	Count	6	2	6	4	17	35
		% within eğitim	17,1%	5,7%	17,1%	11,4%	48,6%	100,0%
		% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	60,0%	13,3%	42,9%	13,8%	53,1%	35,0%
		% of Total	6,0%	2,0%	6,0%	4,0%	17,0%	35,0%
ortaokul		Count	0	0	0	1	4	5
		% within eğitim	,0%	,0%	,0%	20,0%	80,0%	100,0%
		% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	,0%	,0%	,0%	3,4%	12,5%	5,0%
		% of Total	,0%	,0%	,0%	1,0%	4,0%	5,0%
lise		Count	0	0	1	5	3	9
		% within eğitim	,0%	,0%	11,1%	55,6%	33,3%	100,0%
		% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	,0%	,0%	7,1%	17,2%	9,4%	9,0%
		% of Total	,0%	,0%	1,0%	5,0%	3,0%	9,0%
lisans		Count	4	13	7	14	8	46
		% within eğitim	8,7%	28,3%	15,2%	30,4%	17,4%	100,0%
		% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	40,0%	86,7%	50,0%	48,3%	25,0%	46,0%
		% of Total	4,0%	13,0%	7,0%	14,0%	8,0%	46,0%
lisansüstü		Count	0	0	0	5	0	5
		% within eğitim	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%
		% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	,0%	,0%	,0%	17,2%	,0%	5,0%
		% of Total	,0%	,0%	,0%	5,0%	,0%	5,0%
Total		Count	10	15	14	29	32	100
		% within eğitim	10,0%	15,0%	14,0%	29,0%	32,0%	100,0%
		% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	10,0%	15,0%	14,0%	29,0%	32,0%	100,0%

Crosstab

			eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılıyorum	
gelir	850-1500	Count	2	0	3	3	2	10
		% within gelir	20,0%	,0%	30,0%	30,0%	20,0%	100,0%
		% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	20,0%	,0%	21,4%	10,3%	6,3%	10,0%
		% of Total	2,0%	,0%	3,0%	3,0%	2,0%	10,0%
1500-2000		Count	3	1	0	1	3	8
		% within gelir	37,5%	12,5%	,0%	12,5%	37,5%	100,0%
		% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	30,0%	6,7%	,0%	3,4%	9,4%	8,0%
		% of Total	3,0%	1,0%	,0%	1,0%	3,0%	8,0%
2000-2500		Count	1	3	3	4	3	14
		% within gelir	7,1%	21,4%	21,4%	28,6%	21,4%	100,0%
		% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	10,0%	20,0%	21,4%	13,8%	9,4%	14,0%
		% of Total	1,0%	3,0%	3,0%	4,0%	3,0%	14,0%
2500-3000		Count	0	2	2	7	14	25
		% within gelir	,0%	8,0%	8,0%	28,0%	56,0%	100,0%
		% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	,0%	13,3%	14,3%	24,1%	43,8%	25,0%
		% of Total	,0%	2,0%	2,0%	7,0%	14,0%	25,0%
3000veüzer		Count	4	9	6	14	10	43
		% within gelir	9,3%	20,9%	14,0%	32,6%	23,3%	100,0%
		% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	40,0%	60,0%	42,9%	48,3%	31,3%	43,0%
		% of Total	4,0%	9,0%	6,0%	14,0%	10,0%	43,0%
Total		Count	10	15	14	29	32	100
		% within gelir	10,0%	15,0%	14,0%	29,0%	32,0%	100,0%
		% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	10,0%	15,0%	14,0%	29,0%	32,0%	100,0%

Crosstab

			eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılıyorum	
sektör devlet memuru 657	Count	4	11	7	18	5	45	
	% within sektör	8,9%	24,4%	15,6%	40,0%	11,1%	100,0%	
	% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	40,0%	73,3%	50,0%	62,1%	15,6%	45,0%	
	% of Total	4,0%	11,0%	7,0%	18,0%	5,0%	45,0%	
özel sektör	Count	2	2	2	4	9	19	
	% within sektör	10,5%	10,5%	10,5%	21,1%	47,4%	100,0%	
	% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	20,0%	13,3%	14,3%	13,8%	28,1%	19,0%	
	% of Total	2,0%	2,0%	2,0%	4,0%	9,0%	19,0%	
4/bli	Count	0	0	0	1	0	1	
	% within sektör	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%	
	% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	,0%	,0%	,0%	3,4%	,0%	1,0%	
	% of Total	,0%	,0%	,0%	1,0%	,0%	1,0%	
taşeron	Count	4	2	5	4	17	32	
	% within sektör	12,5%	6,3%	15,6%	12,5%	53,1%	100,0%	
	% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	40,0%	13,3%	35,7%	13,8%	53,1%	32,0%	
	% of Total	4,0%	2,0%	5,0%	4,0%	17,0%	32,0%	
iş sahibi	Count	0	0	0	2	1	3	
	% within sektör	,0%	,0%	,0%	66,7%	33,3%	100,0%	
	% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	,0%	,0%	,0%	6,9%	3,1%	3,0%	
	% of Total	,0%	,0%	,0%	2,0%	1,0%	3,0%	
Total	Count	10	15	14	29	32	100	
	% within sektör	10,0%	15,0%	14,0%	29,0%	32,0%	100,0%	
	% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	10,0%	15,0%	14,0%	29,0%	32,0%	100,0%	

Crosstab

			eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılıyorum	
gelir	850-1500	Count	2	0	3	3	2	10
		% within gelir	20,0%	,0%	30,0%	30,0%	20,0%	100,0%
		% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	20,0%	,0%	21,4%	10,3%	6,3%	10,0%
		% of Total	2,0%	,0%	3,0%	3,0%	2,0%	10,0%
1500-2000	Count	Count	3	1	0	1	3	8
		% within gelir	37,5%	12,5%	,0%	12,5%	37,5%	100,0%
		% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	30,0%	6,7%	,0%	3,4%	9,4%	8,0%
		% of Total	3,0%	1,0%	,0%	1,0%	3,0%	8,0%
2000-2500	Count	Count	1	3	3	4	3	14
		% within gelir	7,1%	21,4%	21,4%	28,6%	21,4%	100,0%
		% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	10,0%	20,0%	21,4%	13,8%	9,4%	14,0%
		% of Total	1,0%	3,0%	3,0%	4,0%	3,0%	14,0%
2500-3000	Count	Count	0	2	2	7	14	25
		% within gelir	,0%	8,0%	8,0%	28,0%	56,0%	100,0%
		% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	,0%	13,3%	14,3%	24,1%	43,8%	25,0%
		% of Total	,0%	2,0%	2,0%	7,0%	14,0%	25,0%
3000veüzer	Count	Count	4	9	6	14	10	43
		% within gelir	9,3%	20,9%	14,0%	32,6%	23,3%	100,0%
		% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	40,0%	60,0%	42,9%	48,3%	31,3%	43,0%
		% of Total	4,0%	9,0%	6,0%	14,0%	10,0%	43,0%
Total	Count	Count	10	15	14	29	32	100
		% within gelir	10,0%	15,0%	14,0%	29,0%	32,0%	100,0%
		% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değillerdir.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	10,0%	15,0%	14,0%	29,0%	32,0%	100,0%

Crosstab

			eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değildir.					Total
			kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	kesinlikle katılıyorum	
sektör devlet memuru 657	Count	4	11	7	18	5	45	
	% within sektör	8,9%	24,4%	15,6%	40,0%	11,1%	100,0%	
	% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değildir.	40,0%	73,3%	50,0%	62,1%	15,6%	45,0%	
	% of Total	4,0%	11,0%	7,0%	18,0%	5,0%	45,0%	
özel sektör	Count	2	2	2	4	9	19	
	% within sektör	10,5%	10,5%	10,5%	21,1%	47,4%	100,0%	
	% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değildir.	20,0%	13,3%	14,3%	13,8%	28,1%	19,0%	
	% of Total	2,0%	2,0%	2,0%	4,0%	9,0%	19,0%	
4/bli	Count	0	0	0	1	0	1	
	% within sektör	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%	
	% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değildir.	,0%	,0%	,0%	3,4%	,0%	1,0%	
	% of Total	,0%	,0%	,0%	1,0%	,0%	1,0%	
taşeron	Count	4	2	5	4	17	32	
	% within sektör	12,5%	6,3%	15,6%	12,5%	53,1%	100,0%	
	% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değildir.	40,0%	13,3%	35,7%	13,8%	53,1%	32,0%	
	% of Total	4,0%	2,0%	5,0%	4,0%	17,0%	32,0%	
iş sahibi	Count	0	0	0	2	1	3	
	% within sektör	,0%	,0%	,0%	66,7%	33,3%	100,0%	
	% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değildir.	,0%	,0%	,0%	6,9%	3,1%	3,0%	
	% of Total	,0%	,0%	,0%	2,0%	1,0%	3,0%	
Total	Count	10	15	14	29	32	100	
	% within sektör	10,0%	15,0%	14,0%	29,0%	32,0%	100,0%	
	% within eşler çocuk büyütürken kadına yardımcı değildir.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	10,0%	15,0%	14,0%	29,0%	32,0%	100,0%	